

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MÜZEDE BELLEK DEFORMASYONUNUN KURAMSAL İNŞASI

DOKTORA TEZİ

Şule Sinem SÜRDEM

EKİM 2025

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MÜZEDE BELLEK DEFORMASYONUNUN KURAMSAL İNŞASI

Şule Sinem SÜRDEM

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde
"DOKTOR (MİMARLIK)"
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 26 / 09/ 2025

Tezin Savunma Tarihi : 31 / 10 / 2025

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Asu BEŞGEN

Trabzon 2025

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**Mimarlık Anabilim Dalında
Şule Sinem SÜRDEM Tarafından Hazırlanan**

MÜZEDE BELLEK DEFORMASYONUNUN KURAMSAL İNŞASI

**başlıklı bu çalışma, Enstitü Yönetim Kurulunun 09 / 10 / 2025 gün ve 2123 sayılı
kararıyla oluşturulan jüri tarafından yapılan sınavda**

**DOKTORA TEZİ
olarak kabul edilmiştir.**

Jüri Üyeleri

Başkan : Prof. Dr. Asu BEŞGEN

Üye : Prof. Dr. Osman TUTAL

Üye : Prof. Dr. Gülçin PULAT GÖKMEN

Üye : Doç. Dr. Hare KILIÇASLAN

Üye : Doç. Dr. Gülşah GÜLEÇ

Prof. Dr. Asim KADIOĞLU

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Geçmişe dair nesnelerin, anlatıların ve mekânların belirli bir bütünlük içinde bir araya getirilmesi, çoğunlukla belleğin yeniden inşası olarak meşrulaştırılmakta; bu sürecin tarafsız bir aktarım olduğu varsayımı genellikle sorgulanmadan kabul edilmektedir. Oysa bu tür inşa süreçleri; seçme, dışlama ve düzenleme pratikleri yoluyla belleği temsil etmekten çok onu yönlendiren ve kimi durumlarda deforme eden müdahalelere dönüşebilmektedir. Bu çalışma, özellikle müze gibi kurumsal yapılar aracılığıyla gerçekleşen bu müdahaleleri eleştirel bir kavramsallaştırma çerçevesinde değerlendirmekte; ortaya çıkan durumu “bellek deformasyonu” olarak kuramsal düzlemde tartışmayı amaçlamaktadır.

Tanıştığım ilk andan itibaren kendimle özdeşleştirdiğim, uzun tartışmalarla zihnimi açan, düşüncelerimi özgürce paylaşabildiğim yalnızca akademik yolculuğumda değil; hayatın pek çok alanında doğru kararlar almama vesile olan, bana ilham ve yön veren değerli danışmanım Prof. Dr. Asu BEŞGEN’e en içten teşekkürlerimi sunuyorum. Tezimle ilgili yapıcı eleştirileri ve önerileriyle tez izleme jürimde yer alan Prof. Dr. Osman TUTAL ve Doç. Dr. Hare KILIÇASLAN’a; savunma jürimde yer alan Prof. Dr. Gülçin PULAT GÖKMEN ve Doç. Dr. Gülşah GÜLEÇ’e teşekkürlerimi sunarım. Tez yazım sürecinde, özellikle birlikte düşünme ve tartışma imkânı bulduğum Dr. Öğr. Üyesi Zeynep SADIKLAR ve Dr. Öğr. Üyesi Gürkan TOPALOĞLU’na; çalışmamı geliştirmeme katkı sunan fikirleri, kaynak önerileri ve samimi destekleri için minnettarım. Ayrıca tezimi baştan sona titizlikle okuyarak yazım ve imla hatalarımı düzelten Ayşegül ŞİŞMANLAR’a teşekkür ederim.

Son olarak hayatım boyunca attığım her adımda koşulsuz desteklerini hissettiğim, varlıklarıyla bana güç veren anne ve babama çok teşekkür ederim. Bu tezi çocukluğumun en önemli tanıkları, eksikliklerini ömür boyu hissedeceğim canım anneanneme ve dedeme ithaf ediyorum.

Şule Sinem SÜRDEM

Trabzon 2025

TEZ ETİK BEYANNAMESİ

Doktora Tezi olarak sunduğum “Müzede Bellek Deformasyonunun Kuramsal İnşası” başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Prof. Dr. Asu BEŞGEN’in sorumluluğunda tamamladığımı, verileri/örnekleri kendim topladığımı, deneyleri/analizleri ilgili laboratuvarlarda yaptığımı/yaptırdığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 31/10/2025

Şule Sinem SÜRDEM

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ.....	III
TEZ ETİK BEYANNAMESİ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET	VII
SUMMARY	VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	IX
TABLolar DİZİNİ.....	XI
SEMBOLLER VE KISALTMALAR DİZİNİ	XIV
1. GENEL BİLGİLER	1
1.1. Giriş ve Konuya Yaklaşım.....	1
1.2. Problemin Tanımı	4
1.3. Çalışmanın Araştırma Soruları ve Varsayımları.....	5
1.4. Çalışmanın Amacı.....	8
1.5. Çalışmanın Önemi ve Literatürdeki Konumu.....	10
1.6. Çalışmanın Yöntem ve Yaklaşımı	16
1.6.1. Kuram Oluşturma	17
1.7. Çalışmanın Kurgusu	23
1.8. Çalışma Alanı: Kenan Yavuz Etnografya Müzesi	29
1.8.1. Yapı: Müzeyi Oluşturan Mekânlar.....	36
1.8.2. Özne: Müze ile İlişkilenen Özne/ler.....	51
1.9. Bölüm Sonu Değerlendirmesi.....	58
2. YAPILAN ÇALIŞMALAR – I.....	61
2.1. Kuramsal ve Kavramsal Temel.....	61
2.1.1. Bellek.....	62
2.1.2. Mekân-Bellek İlişkisi: Bellekteki Mekân ya da Mekândaki Bellek.....	71
2.2. Özne Üretimleri Üzerinden Belleğin Kurulumu ve Temsiline Dair Verilerin Toplanması ve Analizi.....	75
2.2.1. Kurucu Özne: Bir Sahiplenme Hikâyesi – Bu Köy Evinden Başlayıp Dünyaya Ulaşan Başarı Öyküsü Kitabında Bellek.....	76
2.2.2. Görsel Anlatı-Söylemsel Özne/ler: Bir Sahiplenme Hikâyesi Belgeselinde Bellek	89

2.2.3. Karşı-Alımlayıcı Özne/ler: Müze Ziyaretçi Defterinde Bellek.....	98
2.2.4. Kurumsal-Meşrulaştırıcı Özne/ler: Danışma Kurulu Toplantı Tutanaklarında Bellek	110
2.2.5. Teyit Edici-Onaylayıcı Özne/ler: Ödül Gerekçeleri ve Jüri Raporlarında Bellek.....	131
3. YAPILAN ÇALIŞMALAR – II	139
3.1. Kuramsal ve Kavramsal Temel.....	139
3.1.1. Deformasyon	140
3.1.2. Bellek Deformasyonuna Müze Üzerinden Bakmak	144
3.2. Özne Üretimleri Üzerinden Müzede Bellek Deformasyonuna Dair Verilerin Toplanması ve Analizi.....	151
3.2.1. Kurucu Özne: Bir Sahiplenme Hikâyesi – Bu Köy Evinden Başlayıp Dünyaya Ulaşan Başarı Öyküsü Kitabında Bellek Deformasyonu.....	152
3.2.2. Görsel Anlatı-Söylemsel Özne/ler: Bir Sahiplenme Hikâyesi Belgeselinde Bellek Deformasyonu	160
3.2.3. Karşı-Alımlayıcı Özne/ler: Müze Ziyaretçi Defterinde Bellek Deformasyonu	169
3.2.4. Kurumsal-Meşrulaştırıcı Özne/ler: Danışma Kurulu Toplantı Tutanaklarında Bellek Deformasyonu.....	179
3.2.5. Teyit Edici-Onaylayıcı Özne/ler: Ödül Gerekçeleri ve Jüri Raporlarında Bellek Deformasyonu	200
4. BULGULAR VE İRDELEME	209
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	232
6. KAYNAKLAR	242
7. EKLER.....	256
ÖZGEÇMİŞ	

Doktora Tezi

ÖZET

MÜZEDE BELLEK DEFORMASYONUNUN KURAMSAL İNŞASI

Şule Sinem SÜRDEM

Karadeniz Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Asu BEŞGEN
2025, 255 Sayfa, 2 Sayfa Ek

Mekânı toplumsal süreçler içinde anlamlandırmak, sadece fiziksel bir varlığı değil; kültürel ve söylemsel katmanları da içeren çok boyutlu bir okuma pratiğini gerektirmektedir. Bu bağlamda bellek, geçmişle şimdi arasındaki ilişkileri kurarak yerin ardındaki anlam katmanlarını görünür kılan bir çözümleme aracıdır. Çalışma, geçmişi şimdide temsil eden nesne ve imgeler üzerinden anlamlandırılan müze mekânında, yüzeydeki anlatıların ötesine geçerek bu mekâna yüklenen anlam katmanlarını açığa çıkarmayı amaçlamaktadır. Bellek kurumu olarak müzeler; mekânsal anlatı yoluyla belleği inşa etme potansiyeline sahip olsa da bu temsiller çoğu zaman sınırlı, yönlendirici ve seçici olabilmektedir. Bu doğrultuda çalışma, seçilen müze bağlamında belleğin mimari üzerinden nasıl araştıdırıldığı ve bu süreçte hangi biçimlerde deforme edildiğini sorgulamaktadır. Kuram oluşturma temelli nitel araştırma yöntemiyle yürütülen çalışmada, örneklem olarak Kenan Yavuz Etnografya Müzesi seçilmiştir. Müze bağlamında toplanan veriler, anlatı, temsil ve alımlama gibi belleğin farklı boyutlarını açığa çıkaran özne üretimleri olarak sınıflandırılmış; kodlama aşamalarıyla çözümlenmiştir. Beş bölümden oluşan çalışma, müze mekânında belleğin kurucu dinamiklerini görünür kılarken, aynı zamanda müzeyi bir bellek deformasyonu sahnesi olarak yeniden yorumlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Müze, Mekân, Bellek, Deformasyon, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi

PhD. Thesis

SUMMARY

THE THEORETICAL CONSTRUCTION OF MEMORY DEFORMATION IN THE MUSEUM

Şule Sinem SÜRDEM

Karadeniz Technical University
The Graduate School of Natural and Applied Sciences
Architecture Graduate Program
Supervisor: Prof. Dr. Asu BEŞGEN
2025, 255 Pages, 2 Page Appendix

Interpreting space within social processes requires a multidimensional reading practice that encompasses not only its physical existence but also its cultural and discursive layers. In this context, memory functions as an analytical tool that reveals the layers of meaning behind a place by establishing connections between the past and the present. This study aims to uncover the layers of meaning attributed to the museum space—interpreted through objects and images that represent the past in the present—by going beyond the surface narratives presented within it. Although museums, as institutions of memory, possess the potential to construct memory through spatial narratives, such representations are often limited, directive, and selective. Accordingly, this study questions how memory is instrumentalized through architecture within the selected museum context and in what ways it becomes deformed throughout this process. Conducted through a qualitative research method based on grounded theory, the study focuses on the Kenan Yavuz Ethnography Museum. The data collected within the museum context were classified as subject productions that reveal different dimensions of memory—such as narrative, representation, and reception—and analyzed through coding stages. Comprising five main sections, the study makes visible the constitutive dynamics of memory within the museum space while simultaneously reinterpreting the museum as a scene of memory deformation.

Key Words: Museum, Space, Memory, Deformation, Kenan Yavuz Ethnography Museum

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1. Çalışma evreninin kurgusu	27
Şekil 2. Çalışma sürecinin kurgusu.....	28
Şekil 3. Kenan Yavuz Etnografya Müzesi künye bilgileri	30
Şekil 4. Kenan Yavuz Etnografya Müzesi genel görünüm.....	30
Şekil 5. Kenan Yavuz Etnografya Müzesini oluşturan birimler, yazar tarafından oluşturulmuştur	33
Şekil 6. Kenan Yavuz Etnografya Müzesi yerleşim planı, yazar tarafından oluşturulmuştur.....	34
Şekil 7. Kapalı Sergi Salonu, Kenan Yavuz Yavuz Etnografya Müzesi	38
Şekil 8. Geleneksel Çarşı, Kenan Yavuz Yavuz Etnografya Müzesi	39
Şekil 9. Köy Meydanı, Kenan Yavuz Yavuz Etnografya Müzesi	40
Şekil 10. Aşhane, Kenan Yavuz Yavuz Etnografya Müzesi	40
Şekil 11. Su Değirmeni, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi.....	41
Şekil 12. Çay Evi, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi.....	41
Şekil 13. Mescit, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi	42
Şekil 14. Sanat ve Deneyim Atölyesi, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi	42
Şekil 15. Kütüphane, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi	43
Şekil 16. Gecekondu, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi.....	43
Şekil 17. Köy Evi, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi	45
Şekil 18. Konak, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi	45
Şekil 19. Loru Han, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi	46
Şekil 20. Loru Han, Taş Fırın, Otlukbeli Bahçesi ve Gölet, Geleneksel Çocuk Oyun Alanı, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, yazar tarafından oluşturulmuştur	47
Şekil 21. Loru Han zemin ve birinci kat planı, yazar tarafından oluşturulmuştur.....	47
Şekil 22. Taş Fırın, Otlukbeli Bahçesi ve Gölet, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi	48
Şekil 23. Geleneksel çocuk oyun alanı, leylek yuvası, beziryağı değirmeni, at arabası, kızak takımı, tığ makinası, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi	49
Şekil 24. Çinimaçın Sergisi, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi	49
Şekil 25. Ahşap Kapı ve Taş Yazı Sergisi, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi.....	50
Şekil 26. Zaman Tüneli Fotoğraf Sergisi, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi	51
Şekil 27. Tarihi İsimler Anıtı, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi.....	51

Şekil 28.	Danışma kurulu toplantılarının kronolojik sıralaması	55
Şekil 29.	Anıların parçaları – Shards of Memories.....	68
Şekil 30.	Bir Sahiplenme Hikâyesi (Yönetmen: Pınar Kılıç, 2022)	89
Şekil 31.	“Unutma gereksinimi ile anımsama arzusu arasındaki” (Artun, 2017: 269) geçmişin vitrini illüstrasyonu, Karaaslan Kesimoğlu & Sürdem (2022) tarafından oluşturulmuştur.	144
Şekil 32.	Kurucu özne üretiminde bellek ve deformasyon kategorilerinin karşılaştırmalı gösterimi	210
Şekil 33.	Görsel anlatı-söylemsel özne/lerin üretimindeki bellek ve deformasyon kategorilerinin karşılaştırmalı gösterimi.....	214
Şekil 34.	Karşı-alımlayıcı özne/lerin üretimindeki bellek ve deformasyon kategorilerinin karşılaştırmalı gösterimi.....	218
Şekil 35.	Kurumsal-meşrulaştırıcı özne/lerin üretimindeki bellek ve deformasyon kategorilerinin karşılaştırmalı gösterimi	223
Şekil 36.	Teyit edici-onaylayıcı özne/lerin üretimindeki bellek ve deformasyon kategorilerinin karşılaştırmalı gösterimi.....	228

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. Çalışmanın araştırma soruları ve varsayımları	7
Tablo 2. Kenan Yavuz Etnografya Müzesinin akademik çalışmalarda ele alınış biçimi	13
Tablo 3. Kuram oluşturma yönteminde kodlama aşamaları ve açıklamaları.....	21
Tablo 4. Veri seti.....	24
Tablo 5. Çalışma kapsamında seçilen temel veriler ve açıklamaları	26
Tablo 6. Kenan Yavuz Etnografya Müzesinin kazandığı ödüller	36
Tablo 7. Danışma kurulu toplantılarına katılan özneler ve misafir katılımcıların dökümü	57
Tablo 8. Bellek-hafıza kavramıyla birlikte anlam ağı oluşturan temel kavramlar.....	65
Tablo 9. Açık Kodlama: Kurucu özne üretimindeki bellekle ilişkili kavramlar.....	78
Tablo 10. Aksiyal Kodlama: Kurucu özne üretimindeki belleğe dair alt ve ana kategorilerin oluşturulması	83
Tablo 11. Seçmeli Kodlama: Kurucu özne üretimindeki belleğe dair belirlenen merkezi tema.....	87
Tablo 12. Kurucu özne üretimindeki belleğe ilişkin açık ve aksiyal kodlamanın seçmeli kodlama ile ilişkisi.....	87
Tablo 13. Açık Kodlama: Görsel anlatı-söylemsel özne/lerin üretiminde bellekle ilişkili kavramlar	91
Tablo 14. Aksiyal Kodlama: Görsel anlatı-söylemsel özne/lerin üretiminde belleğe dair alt ve ana kategorilerin oluşturulması	94
Tablo 15. Görsel anlatı-söylemsel özne/lerin üretimindeki belleğe ilişkin açık ve aksiyal kodlamanın seçmeli kodlama ile ilişkisi	97
Tablo 16. Seçmeli Kodlama: Görsel anlatı-söylemsel özne/lerin üretimindeki belleğe dair belirlenen merkezi tema	98
Tablo 17. Açık Kodlama: Karşı-alımlayıcı özne/lerin üretiminde bellekle ilişkili kavramlar	99
Tablo 18. Aksiyal Kodlama: Karşı-alımlayıcı özne/lerin üretiminde belleğe dair alt ve ana kategorilerin oluşturulması	104
Tablo 19. Seçmeli Kodlama: Karşı-alımlayıcı özne/lerin üretiminde belleğe dair belirlenen merkezi tema.....	108
Tablo 20. Karşı-alımlayıcı özne/lerin üretimindeki belleğe ilişkin açık ve aksiyal kodlamanın seçmeli kodlama ile ilişkisi.....	109
Tablo 21. Açık Kodlama: Kurumsal-meşrulaştırıcı özne/lerin üretiminde bellekle ilişkili kavramlar	111

Tablo 22.	Aksiyal Kodlama: Kurumsal-meşrulaştırıcı özne/lerin üretiminde belleğe dair alt ve ana kategorilerin oluşturulması	124
Tablo 23.	Seçmeli Kodlama: Kurumsal-meşrulaştırıcı özne/lerin üretiminde belleğe dair belirlenen merkezi tema	129
Tablo 24.	Kurumsal-meşrulaştırıcı özne/lerin üretimindeki belleğe dair açık ve aksiyal kodlamanın seçmeli kodlama ile ilişkisi	130
Tablo 25.	Açık Kodlama: Teyit edici-onaylayıcı özne/lerin üretiminde bellekle ilişkili kavramlar	132
Tablo 26.	Aksiyal Kodlama: Teyit edici-onaylayıcı özne/lerin üretiminde belleğe dair alt ve ana kategorilerin oluşturulması.....	135
Tablo 27.	Seçmeli Kodlama: Teyit edici-onaylayıcı özne/lerin üretiminde belleğe dair belirlenen merkezi tema	137
Tablo 28.	Teyit edici onaylayıcı özne/lerin üretimindeki belleğe dair açık ve aksiyal kodlamanın seçmeli kodlama ile ilişkisi	137
Tablo 29.	Açık Kodlama: Kurucu özne üretimindeki bellek deformasyonu ile ilişkili kavramlar	153
Tablo 30.	Aksiyal Kodlama: Kurucu özne üretimindeki bellek deformasyonuna dair alt ve ana kategorilerin oluşturulması.....	156
Tablo 31.	Kurucu özne üretimindeki bellek deformasyonunun koşul/bağlam, eylem/etkileşim, sonuç/yorum ilişkisi üzerinden açıklanması	158
Tablo 32.	Seçmeli Kodlama: Kurucu özne üretiminde bellek deformasyonuna dair belirlenen merkezi tema	159
Tablo 33.	Açık Kodlama: Görsel anlatı-söylemsel özne/lerin üretiminde bellek deformasyonu ile ilişkili kavramlar	161
Tablo 34.	Aksiyal Kodlama: Görsel anlatı-söylemsel özne/lerin üretimindeki bellek deformasyonuna dair alt ve ana kategorilerin oluşturulması	165
Tablo 35.	Görsel anlatı-söylemsel özne/lerin üretimindeki bellek deformasyonunun koşul/bağlam, eylem/etkileşim, sonuç/yorum ilişkisi üzerinden açıklanması	167
Tablo 36.	Seçmeli Kodlama: Görsel anlatı-söylemsel özne/lerin üretiminde bellek deformasyonuna dair belirlenen merkezi tema.....	169
Tablo 37.	Açık Kodlama: Karşı-alımlayıcı özne/lerin üretiminde bellek deformasyonu ile ilişkili kavramlar	170
Tablo 38.	Aksiyal Kodlama: Karşı-alımlayıcı özne/lerin üretimindeki bellek deformasyonuna dair alt ve ana kategorilerin oluşturulması.....	175
Tablo 39.	Karşı-alımlayıcı özne/lerin üretimindeki bellek deformasyonunun koşul/bağlam, eylem/etkileşim, sonuç/yorum ilişkisi üzerinden açıklanması	177
Tablo 40.	Seçmeli Kodlama: Karşı-alımlayıcı özne/lerin üretiminde bellek deformasyonuna dair belirlenen merkezi tema.....	179

Tablo 41.	Açık Kodlama: Kurumsal-meşrulaştırıcı özne/lerin üretiminde bellek deformasyonu ile ilişkili kavramlar	180
Tablo 42.	Aksiyal Kodlama: Kurumsal-meşrulaştırıcı özne/lerin üretimindeki bellek deformasyonuna dair alt ve ana kategorilerin oluşturulması	190
Tablo 43.	Kurumsal-meşrulaştırıcı özne/lerin üretimindeki bellek deformasyonunun koşul/bağlam, eylem/etkileşim, sonuç/yorum ilişkisi üzerinden açıklanması	197
Tablo 44.	Seçmeli Kodlama: Kurumsal-meşrulaştırıcı özne/lerin üretiminde bellek deformasyonuna dair belirlenen merkezi tema	199
Tablo 45.	Açık Kodlama: Teyit edici-onaylayıcı özne/lerin üretiminde bellek deformasyonu ile ilişkili kavramlar	202
Tablo 46.	Aksiyal Kodlama: Teyit edici-onaylayıcı özne/lerin üretiminde üretimindeki bellek deformasyonuna dair alt ve ana kategorilerin oluşturulması.....	205
Tablo 47.	Teyit edici-onaylayıcı özne/lerin üretimindeki bellek deformasyonunun koşul/bağlam, eylem/etkileşim, sonuç/yorum ilişkisi üzerinden açıklanması	207
Tablo 48.	Seçmeli Kodlama: Teyit edici-onaylayıcı özne/lerin üretiminde bellek deformasyonuna dair belirlenen merkezi tema	208
Tablo 49.	Kurucu özne üretimindeki bellek ve deformasyonun karşılaştırmalı çözümlemesi	213
Tablo 50.	Görsel anlatı-söylemsel özne/lerin üretimindeki bellek ve deformasyonun karşılaştırmalı çözümlemesi	217
Tablo 51.	Karşı-alımlayıcı özne/lerin üretimindeki bellek ve deformasyonun karşılaştırmalı çözümlemesi	221
Tablo 52.	Kurumsal-meşrulaştırıcı özne/lerin üretimindeki bellek ve deformasyonun karşılaştırmalı çözümlemesi	227
Tablo 53.	Teyit edici-onaylayıcı özne/lerin üretimindeki bellek ve deformasyonun karşılaştırmalı çözümlemesi	231

SEMBOLLER VE KISALTMALAR DİZİNİ

DKT	: Danışma kurulu toplantısı
EHESS	: École des hautes études en sciences sociales (Sosyal Bilimlerde İleri Araştırmalar Okulu)
EMYA	: European Museum of the Year Award (Avrupa Yılın Müzesi Ödülü)
ICOM	: International Council of Museums (Uluslararası Müzeler Konseyi)
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KTB	: Kültür ve Turizm Bakanlığı
KUDAKA	: Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı
KYEM	: Kenan Yavuz Etnografya Müzesi
QR	: Quick Response Code (Hızlı yanıt kodu)
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu)
ZD	: Ziyaretçi defteri

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş ve Konuya Yaklaşım

Geçmişin şimdiyle ve gelecekle kurduğu bağın zayıflaması; bireylerin mekânsal aidiyet duygularını yitirmelerine, yaşadıkları çevreye yabancılaşmalarına neden olmaktadır. Özellikle kentsel bağlamda geçmişin izleri giderek silinirken belleği taşıyan ya da temsil eden mekânların yerini çoğu zaman bağlamsız, geçici ve kimliksiz üretimler almaktadır. Lewis Mumford, kenti fiziksel bir organizma olmanın ötesinde kolektif belleği taşıyan ve ileten bir yapı olarak tanımlamaktadır. Mumford'a (2007) göre kent, simgesel depolama biçimlerinin gelişimiyle birlikte bireysel hafızanın sınırlarını aşan bir toplumsal hafıza sistemine dönüşmüş; bu yönüyle toplulukların zaman ve mekân boyutlarını aşmalarını mümkün kılan bir yoğunlaşma ve biriktirme işlevi üstlenmiştir. Dolayısıyla kent, fiziksel bir varlık olmanın yanı sıra toplumsal talepler, tarihsel süreklilik ve ideolojik müdahalelerle şekillenen, belleğin katmanlaştığı çok boyutlu bir temsil sahnesine dönüşmüştür. Bu çok boyutlu yapıyı tanımlamak üzere Christine Boyer; "kent belleğin tiyatrosudur" nitelemesini kullanarak mekânın değişen, deforme olan, unutulan yanlarına dikkat çekmektedir (Boyer, 1996, akt. Özak, 2008).

Toplumun geçirdiği sosyal süreçlerin ve kolektif belleğin fiziksel izdüşümünü barındıran mekânların analizi; çok katmanlı, heterojen ve ilişkisel bir çözümleme pratiğini gerektirmektedir. Bu çözümlemeyi gerçekleştirebilecek mekânsal bir okuma yapabilmek için sosyal ve mekânsal süreçler eş zamanlı olarak kavramsallaştırılmalıdır. David Harvey'in (1989) mekânsal imgelem kuramında ortaya koyduğu gibi mekân, ölçülebilir ve nesnel bir yapı ile sınırlı kalmayıp; toplumsal ilişkiler, tarihsel göndermeler ve bilişsel süreçlerle inşa edilen anlamlı bir üretim alanıdır. Harvey'in (1989) bu çerçevede önerdiği mekânsal dil; Öklid geometrisine dayanan, ölçülebilir değerleri referans alan mekânsal dilin ötesine geçerek bellek gibi kolektif anlam ve içerikleri barındıran, mekânları bulundukları zaman ve sosyal yapı ile okumaya olanak tanımaktadır. Bu bağlamda sosyal süreçler üzerinden mekânı anlamlandırmak için onu fiziksel bir yapı olmanın ötesinde belleğin taşıyıcısı ve söylemsel bir araç olarak okumak gerekmektedir. Bellek üzerine kurulan böyle bir okuma pratiği, bir yerin arkasındaki anlam katmanlarını açığa çıkarmayı başka bir deyişle görünür olanın ötesinde temsil edilenin niteliğini çözümlemeyi mümkün kılmaktadır.

Bellek¹, farklı disiplinlerin ilgi alanına giren bir kavram olmakla birlikte mimarlıkta hem kuramsal hem de uygulamalı düzeyde çok yönlü tartışmalara konu olmuştur. Literatürde bellek; mimari üretimin tarihsel sürekliliğinden, kolektif kimlik ve aidiyetin inşasına, bireysel deneyimlerin mekâna yansımalarından, anıtsal yapıların toplumsal hafızadaki yerine kadar geniş bir yelpazede ele alınmaktadır (Remziova, 2020; Moliner & Bovina, 2019; Jelić & Staničić, 2020; Ozak & Gökmen, 2019; Martha, 2023; Bilisel 2017; Decker, 2014). Mimarlıktaki yaygın tartışma alanı ise kolektif bellek, kültürel ve tarihsel mirasın korunması, mekânsal kimlik, anıtsal mimarlık, restorasyon ve yeniden inşa, bireysel ve duygusal bellek, mimari dil ve iletişim gibi başlıklar etrafında şekillenmektedir. Ayrıca postmodern ve çağdaş mimarlıkta bellek kaybı, geçmişle diyalog, mekânsal hafıza ve toplumsal travmaların mimariyle ifadesi gibi konular da öne çıkmaktadır (Danilova & Bakshutova, 2021; Bădescu, 2019; Borsari & Leoni, 2022).

Fakat şimdiye kadar yapılan çalışmalarda ağırlıklı olarak bellekle – içerikle – ilgili meselelerin, yapı – mimari – üzerinden ifadesinin bir ön kabul olarak varlığı ya da bu ilişkisi üzerine odaklanma söz konusudur. Bu bağlamda yapılan çalışmalarda anıtsal ve kamusal yapılarda kolektif travmalar, ulusal kimlik ve toplumsal hafıza öne çıkarken (Zietlow, 2020; Sadowski, Rego, Carmo, 2025; Zhang, Xiao, Morgan, Ly, 2018; Lee, 2024), konut mimarisinde ise bireysel ve duygusal bellek (Martha, 2023; Ratnam, 2018) ön plandadır. Kamusal alanlarda ise toplumsal olayların ve ortak deneyimlerin mekâna yansımalarının mimari içerik ve bellek ilişkisini güçlendirdiği düşünülmektedir (Diao & Lu, 2024; Broudehoux & Cheli, 2021).

Ancak bütün bu yaklaşımlar, mimarlığın belleği temsil etmekle yükümlü olduğu yönündeki örtük varsayımı da beraberinde getirmektedir. Oysa mimarlık; öncelikli olarak işlevsel kurgulara yanıt veren, fiziksel gereksinimleri karşılamaya yönelik mekânsal düzenlemeler üretme görevine sahiptir. Bununla birlikte mimari yapı, hem işlevsel gereksinimlere yanıt veren hem de kurumsal kimliği temsil eden, anlatı üreten ve mekân deneyimini biçimlendiren bir araç olarak rol üstlenmektedir. Bu noktada mimarinin işlevsel sınırlarının belirsizleştiği ve yapının asli görevinden saparak “envanter” gibi belleği taşıyan ya da yeniden üreten bir anlatı nesnesine dönüştüğü durumları eleştirel çözümlemeye açmak yeni bir yaklaşım olarak görülebilir.

---

¹ Çalışma kapsamında, literatürde eş anlama karşılık gelen hafıza ve bellek sözcüklerinden kavramsal karışıklık oluşmaması adına bellek kavramı seçilmiştir.

Bu çalışma, mekânın belleği temsil etmesinin yanı sıra; aynı zamanda yönlendirdiği, deforme ettiği bir üretim biçimi olarak nasıl işlediğini sorgulamaktadır. Bu bağlamda, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi çalışma için özgül bir örneklem sunmaktadır. Müze², hem belleği sergileme hem de temsil etme işleviyle yeni bir kurgu yaratmakta; fakat bu kurgu içinde bellek, çoğu zaman yeniden yazılmakta, seçilmekte ve kimi yönleriyle deforme edilmektedir. Çalışmanın amacı, bu yeniden yazım sürecinde belleğin mekân, geçmişe ait nesneler ve özne üretimleri aracılığıyla nasıl üretildiğini ve ne tür deformasyonlara uğradığını çözümleyebilecek eleştirel bir dil geliştirmektir.

Geçmişin bellek nesnesi olarak sergilendiği bu müzeye gelenler, ziyaretçi olmanın ötesinde; mekânın geçici kullanıcıları olarak var olmakta ve deneyimlerini bu doğrultuda gerçekleştirmektedir. Bu çalışmaya problem edinilen durum bunun bir bellek deneyimi olmanın yanı sıra kısa sürelide olsa -deneyim süresiyle sınırlandırılmış- geçmişte kalanların ne şekilde bağlamsızlaştırıldığının itirafını ve kabullenişini gösterebilmek, mekân özelinde sunulan bellek deformasyonunun izlerini sürmek üzerine kuruludur. Deforme olma halleri sadece somut yani fiziksel değil, aynı zamanda duysal ve değer kayıplarını içermesi ile soyuttur. Belleğin sadece sunulan içerikle değil, bu içeriği kuran öznel aracılığıyla şekillendiği varsayılmıştır. Bu doğrultuda seçilen beş farklı veri grubu, özne üretimi ekseninde değerlendirilerek bellek ile bellek deformasyonu arasındaki sınırları belirleyen göstergeler kavramsal olarak ortaya konulmaktadır. Bu çerçevede müze mekânı, anlatı alanı olmanın ötesinde belleğin seçilerek yeniden üretildiği ve kimi zaman da araçsallaştırıldığı bir temsil sahnesi olarak ele alınmaktadır.

Sonuç olarak çalışma; mimarlık yazınında belleğe ilişkin yürütülen tartışmalarda yaygın olan, belleğin mimarlık aracılığıyla üretimine dayanan bakış açısının aksine belleğin mimarlığın araçsallaştırılması yoluyla yönlendirildiği, seçildiği ve kimi zaman da bilinçli biçimde deforme edildiği bir süreç olarak incelenmesi gerektiğini öne sürmektedir. Bu bağlamda literatürde yeterince ele alınmamış olan “bellek deformasyonu” kavramı, mimarlık ve mekân kuramları perspektifinden özgün biçimde kavramsallaştırılmakta; özne üretimleri aracılığıyla işleyen temsili stratejiler eleştirel biçimde çözümlenmektedir. Böylece çalışma, mimarlık disiplini içerisinde belleğin korunması ve yeniden yazılması süreçlerine odaklanan kuramsal bir yaklaşım sunarak alandaki önemli boşluğu doldurmayı hedeflemektedir.

---

² Metin içerisinde geçen “müze” sözcüğü – farklı bir kullanım açıkça belirtilmediği sürece – bağlamına göre ağırlıklı olarak Kenan Yavuz Etnografya Müzesini ifade etmek için kullanılacaktır.

1.2. Problemin Tanımı

Sundukları belgeler, nesneler ve bilgiler aracılığıyla kütüphane, arşiv ve müze gibi yapılar; belleği koruma ve aktarma görevini üstlenen bellek kurumları olarak nitelendirilmektedir (Stainforth, 2016). Bilgiye erişim sağlamak, bu kurumların tek işlevi değildir. Aynı zamanda bilgiyi işleyen, dönüştüren ve yeniden kurgulayan yapılar olarak konumlanmaktadır. Özellikle müzeler; günümüzde geleneksel anlamda nesnelerin sergilendiği alanlar olmaktan çıkarak ziyaretçiye yeni öğrenme biçimleri sunan, kimlik inşasına katkı sağlayan ve toplumsal belleği yönlendiren anlatı mekânları hâline gelmiştir.

Bununla birlikte müzeler; belleğin süreklilik içinde korunmasından çok aşınma, kopuş ve kayıpların da görünür hâle geldiği alanlardır. Yaşanmışlıkların parçalı izleri, çoğu zaman bağlamından koparılarak yeni bir kurgu içinde sunulmaktadır. Bu durum, geçmişin bütüncül bir anlatı olarak değil; seçilmiş imgeler ve anlatılar üzerinden temsiline neden olmaktadır. Anılara ait nesneleri toplamak ve bunları toplumun bütün kesimlerine ait bir belleğin parçaları gibi sunmak kimi zaman kolektif değil; derlenmiş bir bellek temsiline dönüşmektedir. Temel amaçları bellek kayıplarını önlemek, belleği canlandırmak ve yeniden kurgulamak olsa da tersten yapılan bir okuma; bu mekânların harmanlanmış bir geçmiş ve şimdinin karışımı olduğunu, yaşanan kayıpları görünür kılarak bu mekânların tartışılabilir olan yanını öne çıkarmaktadır.

Bu çerçevede, çalışmanın örneklemini olan Kenan Yavuz Etnografya Müzesi; nesneler, mekânlar, kişiler ve anlatılar aracılığıyla kırsal belleği yeniden inşa etmeye çalışmaktadır. Ancak müze, geçmişe ait bir yaşantıyı bütüncül olarak var etmeyi hedefler görünse de aslında sunduğu mekânsal fragmanlardan oluşan kısmi bir bellek kurgusudur. Dolayısıyla müze; geçmiş muhafaza eden bir yer olmaktan çok, geçmişin nasıl hatırlanması gerektiğini belirleyen ve yönlendiren bir sahneleme pratiği olarak işlev görmektedir. Müzede sergilenen nesneler fiziksel bir obje olmanın ötesinde belirli anlamlar ve temsil stratejileri ile biçimlendirilmiş anlatı öğeleridir. Zaten mekâna atfedilen anlamın içerisinde sergilenenlerle değil; özne etkileşimi, duyular, zamansal olarak geçirdiği toplumsal süreçlerle oluştuğu aşîkârdır.

Birtakım nesneleri toplamak, istiflemek, onları var oldukları bağlamlarından aşırarak yeterince anlam kaybına neden olurken bu nesneler bir de mekân içerisinde dizgelenmektedir. İçerik derlemesi olarak görülebilecek olan “öğelerin belleği” zamansallığı geçmiş olan nesnelerin canlı olarak tutulması değil; onlar üzerinden deşifre edilen anlamlar,

keşfedilen işaretlerdir. Bu öğeler belleğinin bir mekân özelinde sunulması bütüncül bellek arzusuna dayanmaktadır.

Bellekte oluşan boşluklara karşı duyulan memnuniyetsizlikleri gidermek adına halihazırda geçmişe referans verdiği düşünülen eski yapılar veya yeni tasarımlar üzerinden birtakım nesneleri sergilemek, tarihsel kesitler sunmak; bu boşlukları tamamlamanın aksine görünür kılmaktadır. Dolayısıyla Kenan Yavuz Etnografya Müzesinin bellek açısından değerlendirilmesi, sadece eski nesneleri muhafaza etmesiyle ya da geçmişe atıf yapan mekânlardan oluşmasıyla sınırlı değildir. Aksine bu belleği kuran, meşrulaştıran ve yeniden üreten öznelere söylemleri, yaptırımları, faaliyetleri, deneyim aktarımları ve geleceğe dair yönelimleri üzerinden ele alınmalıdır. Çalışmanın temel problemi de tam bu noktada ortaya çıkmaktadır. Müze; geçmişi sunarken aynı zamanda onu deforme eden, seçen, düzenleyen ve kimi yönleriyle bağlamından koparan bir yapı üretmektedir. Bu nedenle çalışmada, müzede belleğin seçilerek yeniden üretilmesi ve kimi yönleriyle bozulması sürecini kavramsallaştırmak üzere “bellek deformasyonu” kavramı önerilmektedir.

1.3. Çalışmanın Araştırma Soruları ve Varsayımları

Çalışmadaki kuramsal tartışmayı başlatmak ve geliştirmek üzere belirlenen bazı soru ve sorunlar şu şekildedir:

- Bellek aracılığıyla kimliği yeniden kurma girişimi olarak müze, yitirilmiş bir geçmiş zamanı yeniden kazanma girişimi midir?
- Bellek kaybı bir yapı aracılığıyla telafi edilebilir mi? Fiziksel mevcudiyet, belleğin canlı tutulması için yeterli midir?
- Bellek anlatısını oluşturan çeşitli fragmanlar nasıl bir mekânsallığa ihtiyaç duyar? Belleğin bulanık parçaları olan nesnelerin, geçmişe dair fragmanların bir yapıda bir araya getirilmesi bellek için bütünlük sağlar mı?
- Tarih duygusunu yitirmiş olmakla, kusurlu belleğiyle ve yaygın bellek yitimiyle tekrar tekrar suçlanmış olan bir çağda; bu müzeleştirilmiş geçmişin başarısı nasıl açıklanabilir? (Huyssen, 2017).
- Doğrudan deneyimlenmesi artık mümkün olmayan bir yaşantının duyuşal imler üzerinden yeniden kurulması, şimdiki zaman içinde işleyen yeni bir bellek

örgütlenmesi yaratır mı? Bu durum korunamayan belleğin bir tür göstergesi mi yoksa belleğin yeniden inşası mıdır?

- Geçmiş; görerek, duyarak, temas ederek tekrar hatırlamak hatırlanan geçmiş mi oluyor? Oysa geçmişte kalanlar çok farklı süzgeçlerden geçiyor, geride kalan nesneler geçmiş var etmekte ne kadar etkin olabilir?
- Belleğin fizikselleşmesi – görünür olması – boyut kazanması için mekâna olan ihtiyaç nedir?
- Mekân aracılığıyla oluşturulan bellek, o belleği hiç deneyimlememiş kişilere nasıl aktarılabilir?
- Mimarlık nesnesi nasıl olur da söylemsel anlamda bir retorik üretebilir? Bu retorik kolektif bellek ve deneyim üzerinden olabilir mi? Nesne ve form tartışmasından ziyade formun retorik üretmedeki yeri nedir?
- Müzede sergilenen nesneler gerçekten bir bellek aktarımı sağlar mı, yoksa yalnızca temsil niteliğinde midir?
- Geçmişin sürekli değişen ve her hatırlayışta yeniden kurulan doğası göz önüne alındığında bu değişken bellek yapıları bir mekânda nasıl yeniden oluşturulabilir?
- Geçmiş yeniden kurmaya çalışırken yapılan bellek deformasyonu ne şekilde görünür kılınabilir?
- Bellek duysal nesnelerce mi oluşturulur, yoksa gerçeğin dejavusuna bir erişim midir? Bir üretici imgelem ve bir de yaratıcı imgelem olduğu gibi, edilgen bir bellekle – bir nesnenin algısının basitçe saklanması – etkin bir bellek – bastırılmış bir gerçeğin geri bulunması şeklindeki anımsama – mı vardır? (Abensour, 2022).

Yukarıda belirtilen soru ve sorunlar, çalışmanın problem alanını belirlemekte yardımcı olmuş; seçilen örneklem bağlamında sorular somut ve sınırlandırılmış araştırma varsayımlarına dönüştürülmüştür. Bu kapsamda 2019 yılında Kenan Yavuz ve ailesi tarafından kurulan Kenan Yavuz Etnografya Müzesi; köyden kente göç sürecinin yarattığı kayıpları görünür kılmayı amaçlamaktadır. Müze; Bayburt'un Beşpınar köyündeki geçmiş kentsel ve kırsal deneyimleri, aile koleksiyonu ile çevredeki yıkılmış ya da terk edilmiş evlerden, dükkanlardan ve çiftliklerden toplanan nesneler aracılığıyla belleği yeniden temsil etmeye çalışmaktadır. Dolayısıyla müze; kırsal belleği belgeleyen, aynı zamanda kaybolan yerleşimi yeniden canlandırmaya yönelik bir girişim olarak belleğin özne üretimleri ve

söylemleri aracılığıyla nasıl kurulduğunu ve bu süreçte ne tür deformasyonlara uğradığını çözümlayebilmek için özgün bir araştırma zemini sunmaktadır.

Bu bağlamda çalışmanın araştırma soruları ve varsayımları arasındaki ilişki üç ana tematik alanda toplanmıştır (Tablo 1). Bu alanlardan bellek, neyin tartışıldığını; bellek deformasyonu, problemin ne olarak kavramsallaştırıldığını; özne üretimleri ise bu problemin nasıl açığa çıkarılıp çözümleneceğini göstermektedir.

Tablo 1. Çalışmanın araştırma soruları ve varsayımları

Tematik Alanlar	Araştırma Soruları	Varsayımlar
1. Bellek ve Mekân İlişkisi	- Bellek aracılığıyla kimliği sağaltma girişimi olarak müze, yitirilmiş bir geçmiş zamanı yeniden kazanma girişimi midir? - Bellek kaybı bir yapı aracılığıyla telafi edilebilir mi? Fiziksel mevcudiyet belleğin canlı tutulması için yeterli midir? - Belleğin fizikselleşmesi/görünür olması için mekâna olan ihtiyaç nedir? - Mekân aracılığıyla oluşturulan bellek, o belleği hiç deneyimlememiş kişilere nasıl aktarılabilir? - Müzedeki sergilenen nesneler gerçekten bir bellek aktarımı sağlar mı, yoksa yalnızca temsil niteliğinde midir?	1. Müze, bellek mekânı olmanın ötesinde; geçmişle yüzleşmeye, kayıpları kabullenmeye ve bellekteki boşluklara işaret etmeye aracılık eden mimari bir üretilerdir.
2. Bellek Deformasyonu	- Geçmişten yeniden kurtmaya çalışırken yapılan bellek deformasyonu ne şekilde görünür kılınabilir? - Müzeleştirme pratiği geçmişten nasıl seçmeci biçimde temsil etmekte ve hangi yönlerini dışarıda bırakmaktadır? - Müzedeki fragmanlar bütüncül bir bellek mi üretir, yoksa parçalı bir anlatı mı? - Mimari yeniden inşa veya sergi düzeni, geçmişten tamamlamak yerine onu parçalı hâle mi getirmektedir? - Geçmişin sürekli değişen yapısı bir mekânda nasıl yeniden oluşturulabilir?	2. Müze, bellekte oluşan boşlukları tamamlamaktan çok onları görünür kılarak seçmeci ve parçalı bir bellek anlatısı üretmektedir. Bu süreç, çalışmada “bellek deformasyonu” kavramıyla açıklanmaktadır.
3. Özne Üretimleri ve Temsiliyet	- Özne söylemleri (kurucu anlatısı, ziyaretçi yorumları, danışma kurulu kararları, jüri raporları vb.) belleği nasıl kurgulamaktadır? - Bu öznelerin yaptırımları, faaliyetleri ve geleceğe dair projeksiyonları müzedeki bellek inşasını nasıl yönlendirmektedir? - Mimarlık nesnesi söylemsel anlamda nasıl retorik üretebilir ve bu retorik kolektif bellek ile deneyim üzerinden nasıl şekillenmektedir? - Farklı özne üretimleri yan yana geldiğinde nasıl bir bellek yapısı oluşmakta ve bu yapı ne tür deformasyonlara işaret etmektedir?	3. Müzeye dair farklı özne üretimleri (kurucu, ziyaretçi, danışma kurulu, jüri gibi öznelerin söylemleri, faaliyetleri ve onay mekanizmaları); belleğin sadece korunmadığını, seçilerek yeniden üretildiğini ve bu süreçte çeşitli deformasyonlara uğratıldığını göstermektedir.

Tablo 1’den de anlaşılabileceği üzere, çalışma kapsamında;

Bellek ve Mekân İlişkisi: Müzenin mekânsal varlığı aracılığıyla belleğin nasıl kurulduğu, deneyimlendiği ve aktarılabildiği sorgulanmaktadır.

Varsayım: Müze, bellek mekânı olmanın ötesinde; geçmişle yüzleşmeye, kayıpları kabullenmeye ve bellekteki boşluklara işaret etmeye aracılık eden mimari bir üretilimdir.

Bellek Deformasyonu: Müzeleştirme pratiğinin geçmişi nasıl seçmeci bir anlatıya dönüştürdüğü, bellekteki boşlukların nasıl görünür kılındığı ve bunun “bellek deformasyonu” olarak nasıl kavramsallaştırıldığı tartışılmaktadır.

Varsayım: Müze, bellekte oluşan boşlukları tamamlamaktan çok onları görünür kılarak seçmeci ve parçalı bir bellek anlatısı üretmektedir. Bu süreç, çalışmada “bellek deformasyonu” kavramıyla açıklanmaktadır. Müze; bellek deformasyonunun görünür kılındığı mekânları, durumları ve olguları içermektedir.

Özne Üretimleri ve Temsilîyet: Kurucu, ziyaretçi, danışma kurulu ve jüri gibi farklı öznelerin söylemleri, faaliyetleri ve kararları üzerinden belleğin nasıl kurulduğu, yönlendirildiği ve yeniden üretildiği incelenmektedir.

Varsayım: Müzeye dair farklı özne üretimleri (kurucu, ziyaretçi, danışma kurulu, jüri gibi öznelerin söylemleri, faaliyetleri ve onay mekanizmaları); belleğin yalnızca korunmadığını, seçilerek yeniden üretildiğini ve bu süreçte çeşitli deformasyonlara uğratıldığını göstermektedir.

Bu bölüm ve bütün tez boyunca hipotez yerine varsayım kavramının kullanılmasının nedeni, çalışmanın kuram oluşturma temelli nitel araştırma yöntemine dayanmasıdır. Hipotez, ölçülebilir değişkenler arasındaki nedensel ilişkiyi sınamaya yönelik iken; varsayım, araştırmanın kavramsal çerçevesini belirleyen, yorumlayıcı ve keşfedici nitelikte ön kabullerden oluşmaktadır. Bu nedenle çalışmada dile getirilen varsayımlar kesin yargılar değildir. Seçilen örneklem bağlamında tartışmayı yönlendiren ve analiz sürecine kılavuzluk eden öncül kabullerdir.

1.4. Çalışmanın Amacı

Çalışma; fiziksel mekân üzerinden belleğin yeniden inşasını gerçekleştireceği düşüncesi ile kurulan bir müze özelinde, kuramsal bir bellek deformasyonu tartışması yürütmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda seçilen Kenan Yavuz Etnografya Müzesinin bellekle kurduğu ilişkiye, belleğin ne olarak tanımlandığına ve hangi kavramlara karşılık

geldiğine bakılarak bu ifadelerin altındaki örtük anlamların kavramsal olarak kodlanması ve bellek deformasyonu üzerinden açığa çıkarılması hedeflenmektedir. Bunu yapabilmek adına belleğin sadece içerik düzeyinde değil; aynı zamanda bu içeriği kuran, sürdüren, alımlayan ve meşrulaştıran özneler aracılığıyla nasıl üretildiği araştırılmaktadır. Bu bağlamda seçilen beş temel belge türü (kitap, belgesel, ziyaretçi defteri, danışma kurulu tutanakları ve ödül belgeleri) aracılığıyla belleğin temsil edilme, anlatılma, alımlanma ve onaylanma süreçleri çok katmanlı olarak incelenmektedir.

Her bir belge özgül bir özne üretimi biçimine karşılık gelecek şekilde değerlendirilmektedir. Dolayısıyla müze, belleğin hem aktarıldığı hem de seçici olarak yeniden üretildiği bir alan olarak ele alınmaktadır.

Çalışmanın temel amacı, söz konusu müzeyi öne çıkarmaktan ziyade bu müze aracılığıyla belleğin ne olduğu ve hangi pratiklerle deforme edildiğine dair özgün bir kavramsal tartışma geliştirmektir. Müzenin pek çok platformda ödül almış olması, yeni kurulmuş ve popüler bir mekân olması veya henüz üzerinde kapsamlı akademik çalışmanın yapılmamış olması gibi unsurlar; ilk bakışta müzeyi çalışmak için cazip kılsa da bu gerekçeler çalışmanın temeline yön veren düşünsel motivasyonu açıklamakta yetersiz kalmaktadır.

Bu çalışmada Kenan Yavuz Etnografya Müzesinin tekil bir örneklem olarak seçilmesi hem kuramsal hem de metodolojik açılardan birkaç nedenle temellendirilmektedir. Öncelikle söz konusu müzenin tek işlevi geçmişe ait nesneleri sergilemek değildir. Aksine kırsal belleği yeniden inşa etmeyi hedefleyen özgün bir sahneleme pratiği ortaya koymaktadır. Müze; köyden kente göç sürecinde kaybolan yaşantıları, yıkılmış ya da terk edilmiş evlerden ve dükkânlardan kurtarılan nesneler aracılığıyla yeniden kurmaya çalışmaktadır. Ancak bu yeniden kurma süreci; çoğu zaman parçalı, seçmeci ve yönlendirici nitelikler taşımaktadır. Bu özellik, çalışmanın merkezinde yer alan “bellek deformasyonu” kavramını görünür kılmak için benzersiz bir araştırma zemini sunmaktadır.

İkinci olarak müzenin bireysel girişimle ve kurucusunun öznel seçiciliğiyle oluşturulmuş olması, devlet ya da kurumsal müzelerde sıklıkla göz ardı edilen özne üretimlerinin daha açık biçimde izlenebilmesine olanak sağlamaktadır. Bu durum belleğin; kurumsal ideolojilerin yanı sıra bireysel öznellik, yerel aidiyet ve seçicilik yoluyla nasıl kurgulandığını ve yönlendirildiğini incelemeye imkân vermektedir.

Üçüncü olarak müzenin coğrafi ve sosyo-kültürel bağlamı da seçimde belirleyici olmuştur. Bayburt’un Beşpınar köyünde konumlanan müze, merkezî olmayan bir bölgede

yerel kimliği ve aidiyet duygusunu güçlendirmeye yönelik bir girişim olarak ulusal ölçekte bellek inşası ile kırsal yaşam pratikleri arasında aracılık eden özgün bir kesişim noktası yaratmaktadır. Bu bağlam, bellek ve mekân ilişkisini kent merkezleri ile anıtsal yapılara indirgemen; kırsal bir coğrafyanın dinamikleri üzerinden de tartışmaya açmaktadır.

Son olarak Kenan Yavuz Etnografya Müzesi; akademik literatürde daha çok sanal müze, eko-müze, yaşayan köy ya da kültürel miras bağlamlarında ele alınmıştır. Fakat müzeyi bellek deformasyonu yönünden inceleyen herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Bu bağlamda sunulan çalışma hem bellek deformasyonu kavramını mimarlık alanına kazandırmakta hem de bu kavramı özgün bir örneklem ile özne üretimleri üzerinden çok katmanlı biçimde analiz eden ilk çalışma olmuştur.

Kısacası çalışma; müzeyi öne çıkaran temsili bir okuma biçiminden ziyade müzede belleğe dair inşa edilen anlatıların hangi özneler tarafından, hangi kavramsal çerçeveler üzerinden tanımlandığını çözümlemeyi amaçlamaktadır. Bu çözümleme ile müzeye dair anlatıların altındaki örtük anlamları açığa çıkarılarak bunlar birer bellek deformasyonu örneği olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda belleğin yalnızca sergilenen içerikler üzerinden değil; bu içerikleri kuran, sunan, deneyimleyen ve değerlendiren öznelerin üretimleri aracılığıyla şekillendiği varsayılmaktadır. Söz konusu özne üretimleri; müze kurucusu, ziyaretçiler, danışma kurulu üyeleri ya da belgesel anlatıcıları gibi çeşitli aktörlerin belleğe dair söylemlerini, ifadelerini ve müdahalelerini içermektedir. Bu yönüyle çalışma; mimarlık literatüründe sıklıkla karşılaşılan “mekân belleği temsil eder” önermesini tersyüz ederek belleğin mekân, özne ve nesne ilişkisi içinde nasıl seçilerek yeniden kurgulandığını ve deforme edilebileceğini tartışmaya açmaktadır. Çalışmanın amacı da zaten müzeyi öne çıkaran bir okuma biçimini değil, kuramsal bir bellek ve deformasyon tartışmasını müze özelinde yürütmek üzere kuruludur.

1.5. Çalışmanın Önemi ve Literatürdeki Konumu

Çalışmanın literatürdeki konumu ve sağlayacağı özgün katkıyı ortaya koymak amacıyla kapsamlı bir literatür taraması gerçekleştirilmiştir. İki aşamada gerçekleşen bu taramanın ilk aşamasını bellek ve bellek deformasyonu, ikinci aşamasını çalışmanın örnekleme olan Kenan Yavuz Etnografya Müzesi üzerine yapılmış olan çalışmalar oluşturmaktadır. İlk aşamada “bellek”, “hafıza”, “bellek deformasyonu” ve “müze” anahtar

kelimeleri üzerinden mimarlık ve farklı disiplinlerdeki çalışmalar taranmıştır. Bu taramada ağırlıklı olarak aşağıdaki tematik çerçevelerde yoğunlaşan araştırmalar tespit edilmiştir:

Kültürel bellek/miras/bellek mekânı ve müze ilişkisi üzerine yapılan çalışmalarda müzelerin toplumsal belleği taşıyan, yeniden kuran ve aktaran kurumlar olduğunu ortaya koymaktadır. Seyfi (2024), Tokat Şehir Müzesi üzerinden müzenin kentsel belleğin korunmasındaki rolünü tartışırken Demir (2012) halk bilimi müzelerinin kültürel belleğin aktarımındaki işlevine dikkat çekmektedir. Silav (2019), üniversite müzeleri özelinde bellek ve kültür arasındaki etkileşimi ele almıştır. Çoban ve Halaç (2023) ise kültürel miras ve bellek üzerine kapsamlı bir literatür analizi sunarak bu ilişkinin farklı boyutlarını sistematik biçimde incelemiştir.

Kentsel bellek/kentsel bellek aktarımı/dijital kentsel bellek/kentsel iz/değişen kentsel mekân üzerine yapılan çalışmalarda; meydanlar, caddeler, kamu yapıları ve anıtlar üzerinden kentlerin değişen mekânsal dokusu ile toplumsal hafıza arasındaki ilişki ele alınmıştır. Büyüктаş (2024), Kurtuluş Caddesi'ni zihin haritaları üzerinden analiz ederek bireysel algılar ve kolektif belleğin mekânsal temsillerini ortaya koymuştur. Çalak (2012), Almanya'daki ULAP Platz örneği üzerinden kamusal mekânların kolektif belleğin sürekliliğini nasıl desteklediğini tartışmıştır. Atıcı Tektaş ve Çelen Öztürk (2024) ise kolektif belleğin dijital ortama aktarılma süreçlerini değerlendirerek dijitalleşmenin kentsel bellek üretimindeki yeni imkân ve sınırlılıklarına işaret etmektedir.

Savaş sonrası mekânsal bellek/savaş ve hafıza ilişkisi/travma üzerine yapılan çalışmalarda; travmatik savaş deneyimlerinin mekânsal aidiyet duygusunu zedelediği, bireysel ve kolektif hafızada kalıcı izler bıraktığı vurgulanmaktadır. Geldi (2021), Lübnan'da savaş sonrası sanat üretimlerinde mekân ve imge üzerinden belleğin nasıl ifade edildiğini inceleyerek sanatın travmatik hafızayı görünür kılma rolüne işaret etmektedir. Kuusisto-Arponen (2017), savaş çocuklarının yaşadığı mekânsal travmaları ele alarak bireysel belleğin yer ve aidiyet üzerinden nasıl şekillendiğini tartışmıştır. Çetken (2011) ise İstanbul Sulukule örneğinde kentsel dönüşümle gerçekleşen yıkımı, kentin belleğinde bir travma olarak değerlendirmiştir.

Otobiyografik bellek ve mekân ilişkisini konu alan çalışmalar, bireysel yaşam deneyimlerinin mekân algısı ve aidiyet duygusu üzerinden nasıl şekillendiğini göstermektedir. Knez (2012), bireysel kimlik ile mekân arasındaki ilişkinin otobiyografik belleğin örgütlenmesinde temel bir rol oynadığını vurgulamıştır. Lengen, Timm ve Kistemann (2019) geliştirdikleri “place-time-identity” modeliyle yaşam yolculukları

boyunca bireylerin otobiyografik anılarını mekânsal kimlik ve zaman deneyimiyle ilişkilendirmiştir. Özak (2008) ise mimarlık bağlamında mekânsal öğelerin kalıcı bellekte nasıl izler bıraktığını ortaya koymuştur.

Tematik müzeler ile bellek ilişkisi; farklı toplumsal grupların deneyimlerini görünür kılma, bellek aktarımını sağlama ve yeni anlatı alanları oluşturma bağlamında literatürde yer almaktadır. Eklemezler (2018), Bulgaristan göçmeni kadınların deneyimlerini Bursa Göç Tarihi Müzesi üzerinden inceleyerek müzenin göç hafızasının mekânsallaştırılmasındaki rolünü tartışmıştır. Adıgüzel (2020) edebiyat müzeleri üzerinden Ankara'yı bir yazınsal bellek mekânı olarak değerlendirmiştir. Keskin (2014) kent müzelerinin yeni bellek mekânları olarak ortaya çıkışını incelemiştir. Gürleyen (2019) ise Tarihi Ulucanlar Cezaevi, Çanakkale Şehitlik Abidesi ve Madımak Oteli örnekleri üzerinden kolektif belleğin anma, miraslaştırma ve bağlamından koparılma biçimlerini ele almıştır.

İmgeler üzerinden kent ideolojisi ve bellek ilişkisi üzerine yapılan çalışmalar, kentsel mekânların ideolojik temsiller ve kolektif bellek üretiminin araçları olduğunu göstermektedir. Kolsal ve Ulusoy (2023), kentsel deneyimin imgeler aracılığıyla nasıl dönüştüğünü inceleyerek belleğin görsel temsiller üzerinden yeniden üretildiğini ortaya koymaktadır. Arslan ve Uludağ (2020), yer isimleri üzerinden mekânın dilde yeniden kurgulanışını ele alarak kolektif bellek ve ideoloji arasındaki güçlü bağı tartışmıştır. Benzer şekilde Türkoğlu ve Günay (2018), Bomonti örneğinde yer isimlerinin toplumsal hafızanın mekânsal kodlarını nasıl oluşturduğunu göstermektedir.

“Deformasyon” kavramının ise literatürde; jeoloji mühendisliği, fotogrametri, inşaat mühendisliği, diş hekimliği, endüstri ürünleri tasarımı, güzel sanatlar, makine mühendisliği gibi genellikle teknik disiplinlerin çalışmalarında kullanıldığı görülmektedir (Bkz. 3.1.1. Deformasyon). Ulusal Tez Merkezi veri tabanı üzerinden yapılan konu kısmı mimarlık olarak taratıldığında ikisi yüksek lisans bir tanesi doktora olan toplamda üç çalışmada deformasyon kavramı geçmektedir. Bunlar: Şehircilik Anabilim dalı kapsamında hazırlanan “Kentsel mekânın değişim sürecinde transformasyon ve deformasyon” başlıklı doktora tezi, “Tarihi yapılarda fotogrametrik yöntemle doku deformasyonlarının belirlenmesi” ve “Yapılarda nem ve ısı değişkenliğinin malzeme üzerindeki etkileri ve yapı elemanlarının uğradıkları deformasyonlar” başlıklı yüksek lisans tezleridir (Birik, 2011; Güler, 2014; Yavan, 2017). Dolayısıyla bu tezler; mekânsal dönüşüm süreçleri, yapısal bozulmalar ve fiziksel deformasyonlar gibi konulara odaklanmaktadır. Bütün bu durumlar, “bellek

deformasyonu” kavramının mimarlık literatüründe kuramsal bir çerçeveye ele alınmadığını ve çalışmanın bu boşluğu doldurmaya katkı sağlayacağını göstermektedir.

Literatür taramasının ikinci aşamasında çalışmalarda Kenan Yavuz Etnografya Müzesine nasıl bir anlam atfedildiği ve müzenin yapılan çalışmalar kapsamında hangi bağlamda ele alındığına bakılmıştır. Toplamda on sekiz akademik çalışmaya ulaşılmıştır (Tablo 2). Ulusal Tez Merkezi veri tabanı üzerinden yapılan taramalarda biri Müze Eğitimi Anabilim Dalında hazırlanmış yüksek lisans tezi olmak üzere toplam beş yüksek lisans tezine rastlanılmıştır (Tunç, 2022; Şen, 2023; Göz, 2021; Mendeş, 2021; Altınbaş, 2022).

Tablo 2. Kenan Yavuz Etnografya Müzesinin akademik çalışmalarda ele alınış biçimi

Literatür Taraması.....Kenan Yavuz Etnografya Müzesi			
Yazar/lar	Yıl	Çalışmanın Başlığı	Çalışma Kapsamında Müzenin Ele Alınış Biçimi
Şengün, H.	2020	İlk ve Ortaokul Öğrencilerine Kent Kültürü ve Kentlilik Bilincinin Kazandırılması Etkinlikleri: Bayburt Örneği	Kentlilik Bilinci Müzeler Haftası Etkinlikleri Projesi
İbrahimgil, M. Z. Ustabulut, U. B.	2020	Bayburt Çeşmeleri	Akyaka Köyü Çeşmesinin Müze Kurucuları Tarafından Onarımı
Mendeş, S.	2021	Managing İntangible Cultural Heritage in Turkey: Four Cases Originating in Antiquity	Yaşayan Müze Somut Olmayan Kültürel Miras
Göz, S.	2021	Karaman İli Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli, Bir Ekomüze Modeli Önerisi	Ekomüze
Altınbaş, S. Etikan, S.	2021	Kültürel Mirasın Korunmasında “Yaşayan Köy” Anlayışı ve Bazı Yaşayan Köy Açık Hava Kültürel Miras Müzeleri	Yaşayan Köy Açık Hava Kültürel Miras Müzesi
Altınbaş, S.	2022	Yaşayan Müze Olgusu Kapsamında Kırşehir Yaşayan ve Yaşatan Halk Kültürü Müzesi Önerisi	Yaşayan Köy, Yaşayan Müze
Tunç, E.	2022	Samsun Lâdik Ambarköy Açık Hava Müzesindeki Mimari Eserler	Açık Hava Müzesi Somut Kültürel Miras
Ünal, A. Özgürel, G. Çelen, O.	2022	The Use of Visual Reality Applications in Destination Marketing: A Study on Museums	Sanal Müze
Lale, A. Tekke, A.	2022	Kültürel ve Tarihi Mirasa Erişimin Dijitalleştirilmesi.	Sanal Müze

Tablo 2'nin devamı

Oğan, O. Emekli, G.	2022	Covid-19 ile Değişen Müze Deneyimlerinin Turizm Coğrafyası Yaklaşımıyla Değerlendirilmesi: Dünyadan ve Türkiye'den Örnekler	Salgın Sürecinde Türkiye'de Erişime Açılan Sanal Müze
Yıldız, N. Ayyıldız Yazıcı, A. Tavukçuoğlu, T.	2022	Müzelerde Dijitalleşme Sürecine İlişkin Sanal Müzelerin İncelenmesi	Sanal Müze Dijitalleşme
Kıvılcım, B. Çalışkan, A. S.	2022	Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Sanal Müze Turlarına Yönelik Görüşleri	Sanal Müze
Göz, S. Güneröz, C.	2023	Müzelerin Gücü: Sürdürülebilir Çevre, Kalkınma ve Çeşitlilik Stratejileri İçin Ekomüzeler	Ekomüze
Güneröz, C. Yanar, A.	2023	Diversity as a Matter of Reality or a Perception at the Museum: Samples of Approaches and Practices Through Research and Analysis.	Sillette Ödülü Sosyal Sorumluluk Projeleri Organik Gelişim
Özkan, Ç. Aksoy, A.	2023	Türkiye'de Geleneksel Tekstillerin Sergilendiği Müzeler ve Sergilemede Mevcut Yöntemlerin Analizi	Geleneksel Tekstil
Atalay T. , S. Saatçı Savsa, G.	2023	Ayvalık Zeytin Müzesi Sergileme Şekillerinin İncelenmesi	Sillette Ödülü KTB'ye Bağlı Müze
Şen, H.	2023	Sosyal Bilgiler Öğretiminde 5 ve 6. Sınıf Kültür ve Miras Öğrenme Alanlarında Sanal Müze Kullanımına Yönelik Öğretmen Görüşleri	Sanal Müze
Utkugün, C. Yıldırım, R.	2024	Exploring Cultural Heritage Through Virtual Museums: Social Studies Teacher Candidates' Views and Experiences with Virtual Museums	Kültürel Miras Sanal Müze

Ulusal Tez Merkezi üzerinden, gelişmiş tarama seçeneği kullanılarak aranacak kelime(ler) kısmına Kenan Yavuz Etnografya Müzesi; aranacak alan kısmında tümü; arama tipinde ise hem sadece yazılan şekilde hem de içinde geçsin seçeneği ile yapılan taramalar sonucunda Müze Eğitimi Anabilim Dalında yapılmış bir adet yüksek lisans tezine ulaşılmıştır. Ekomüzeler üzerine bir model önerisinde bulunan bu çalışmada Göz (2021) örneklem olarak seçtiği eko müzelere öz değerlendirme formu göndermiş ve müze yetkililerinden geri dönütler almıştır.

Yapılan literatür taramasında müzenin sanal müze, eko müze, yaşayan müze, kentlilik bilinci, yaşayan köy açık hava kültürel miras müzesi, soyut ve somut olmayan kültürel miras gibi kavramlarla ilişkilenecek şekilde ele alındığı görülmüştür (Göz & Güneröz, 2023; Güneröz & Yanar, 2023; Kıvılcım & Çalışkan, 2022; Lale & Tekke, 2021; Oğan & Emekli, 2022; Özkan & Aksoy, 2023; Şengün, 2020; İbrahimgil & Ustabulut, 2020; Ünal, Özgürel & Çelen, 2022; Yıldız, Ayyıldız Yazıcı & Tavukçuoğlu, 2022; Altınbaş & Etikan, 2021; Atalay Tohumcu & Saatçı Savsa, 2023; Utkugün & Yıldırım, 2024). Müzenin Kültür ve Turizm Bakanlığının sitesinde gezintiye açık olan elli bir tane sanal müzeden biri olması; yapılan çalışmaların sanal müze, salgın sürecinde erişimi olan sanal müze, müzelerde dijitalleşme üzerinde yoğunlaşmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Ayrıca müzenin almış olduğu Silletto Ödülü'nün müzenin literatürde görünür olmasında önemli bir etken olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Dergi Park, Google Akademik gibi arama motorları üzerinden yapılan taramalarda müzeye dair yanlış bilgilerin aktarımına da rastlanılmıştır. Müzelerde dijitalleşme süreçlerini değerlendikleri çalışmalarında Yıldız & Ayyıldız Yazıcı & Tavukçuoğlu (2022) Bayburt Kenan Yavuz Etnografya Müzesini "Anadolu'nun tüm ailelerinin hikâyesi ile buluşan, ete kemiğe bürünen bir müze" olarak tanımlamış, müzenin 1996 yılında hizmete sunulduğuna dair yanlış bilgi beyanında bulunmuşlardır. Literatür taraması sonucunda çalışmanın örneklemini olan müzenin bellek veya bellek deformasyonu kavramları ile ilişkilendirildiği herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Konuya dolaylı biçimde değinen tek örnek Şengün'ün (2020) Bayburt'ta yaşayan ilk ve ortaokul çağındaki öğrencilerin kentlilik bilincinin kazanmaları üzerine yaptığı çalışmadır. Bu çalışmada Müzeler Haftası Etkinlikleri kapsamında Kenan Yavuz Etnografya Müzesinin öğrencilerle ziyaret edilmesi ve sonrasında öğrencilerin deneyimlerini resmetmeleri önerilerek belleğin oluşturulabileceği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak literatürde bellek tartışmaları kültürel miras, kentsel bellek, savaş sonrası travmalar, otobiyografik deneyimler, tematik müzeler ve kentsel ideolojiler gibi farklı eksenlerde yoğunlaşsa da belleğin seçilerek yeniden yazılması ve bağlamından koparılması süreçlerini "bellek deformasyonu" kavramı altında ele alan kuramsal bir yaklaşım bulunmamaktadır. Deformasyonun mimarlık yazınındaki kullanımı da çoğunlukla fiziksel bozulma ya da yapısal dönüşümle sınırlı kalmaktadır. Ayrıca Kenan Yavuz Etnografya Müzesi üzerine yapılan mevcut çalışmalar müzeyi genellikle sanal müze, eko-müze ya da kültürel miras bağlamlarında ele almış; ancak belleğin yeniden üretimi ve deformasyonu bağlamında incelememiştir. Bu çalışma tam da bu boşluğu doldurarak "bellek

deformasyonu” kavramını mimarlık literatürüne kazandırmakta ve özne üretimleri aracılığıyla belleğin seçici, parçalı ve kimi zaman araçsallaştırılmış biçimlerde nasıl kurulduğunu eleştirel bir perspektifle tartışmaktadır.

1.6. Çalışmanın Yöntem ve Yaklaşımı

Yöntem mevcut olgu ve sorunları çözümlemeye yardımcı bir araçtır. Nitel araştırma yaklaşımı ise Creswell’in (2013) metaforik ifadesiyle incecik ipliklerin farklı renk, doku ve malzemelerle örüldüğü girift bir kumaşa benzemektedir. Bu metafor; nitel araştırmanın tekil ve durağan bir yapıdan ziyade çok katmanlı, ilişkisel ve anlam üretmeye yönelik zengin bir örgüye sahip olduğunu vurgulamaktadır. Creswell’e (2013) göre; bu karmaşık yapıyı bir arada tutan temel unsur, araştırmanın genel varsayımları ve yorumlayıcı kuramsal çatısıdır. Bu kuramsal çerçeve içerisinde anlatı araştırmaları, fenomenoloji, kuram oluşturma, etnografi ve durum çalışması gibi çeşitli nitel araştırma yaklaşımları yer almaktadır. Bütün bu nitel yöntemlerin dayandığı nitel görüşleri Mayring (2011) özneye ilişkinlik, araştırma öznesinin betimlenmesi ve yorumlanması, öznenin kendi doğal ortamında araştırılması, sonuç çıkarılma sürecindeki genelleştirme olmak üzere beş temel ortak postulada buluşturmaktadır.

Nitel araştırma, anlama ve yorumlamayı temel alan bir yaklaşım olarak araştırma nesnesini sadece tanımlamakla kalmaz; onun içinde yer aldığı sosyal gerçeklik tarafından nasıl kurulduğunu da çözümlemeye çalışır. Bal’ın (2013) belirttiği üzere nitel araştırmada konu edilen insan ya da grup bir nesne değil öznedir ve bu özne, sosyal dünyanın inşasında etkin bir rol oynamaktadır. Sosyal dünyanın anlamı, öznelere bu dünyayla kurduğu ilişkiler üzerinden inşa edilmekte; nitel araştırmacı ise bu anlamı kavramaya odaklanmaktadır. Olgunun kendisinden çok, öznenin olguyu nasıl deneyimlediği ve anlamlandırdığı araştırmanın merkezindedir. Nitel araştırmanın temel sorusu da bu çerçevede şekillenir: “Öznelere içinde olduğu sosyal dünya, öznelere tarafından nasıl yorumlanmakta, anlaşılmakta ve yeniden üretilmektedir?” (Mason, 1996, akt. Kuş, 2009). Bu yönüyle nitel araştırma, sabit bir gerçekliğe değil; anlamın bağlamsallığına, çok katmanlılığına ve yorumlanabilirliğine odaklanan bir araştırma yöntemidir.

Bellek ve mimarlık arakesitinde, müze mekânında bellek üretimini ve bu üretimin biçimsel ve söylemsel yollarla nasıl yönlendirildiğini – deformasyonunu – çözümlemeyi amaçlayan bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden olan kuram oluşturmaya temel

almaktadır. Bu yöntem sosyal olguları bağılı bulundukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır. Bu tanımda kuram oluşturma, toplanan verilerden yola çıkarak daha önceden bilinmeyen birtakım sonuçları birbiri ile ilişkisi içinde açıklayan bir yeniden modelleme çalışması anlamına gelmektedir (Glaser, 1978). Bu bağlamda çalışmanın amacı, halihazırda var olan bir kuramsal modeli test etmek değil; veri ile kuram arasında gidip gelen bir süreçle bellek deformasyonu olgusunu müze mekânı özelinde açıklayabilecek özne üretimleri üzerinden özgün kavramsal bir yapı oluşturmaktır.

Nitekim çalışmanın temellendiği nitel araştırma alanında kuram oluşturma (grounded theory) yaklaşımını geliştiren iki önemli sosyolog olan Glaser ve Strauss, kendi disiplinlerinde hâkim olan teori test etme ve doğrulama eğilimine karşı çıkarak araştırma süreci boyunca doğrudan veriden türetilmiş özgün kuramların geliştirilmesi gerektiğini savunmuşlardır (Johnson & Christensen, 2014). Çalışmada kullanılan veriler; belleğin söylemsel, görsel, yazılı ve kurumsal temsilleri üzerine çok katmanlı bir analiz yapmayı mümkün kılacak biçimde seçilmiştir. Her bir veri türü müze anlatısında özne üretimlerine karşılık gelen farklı düzeyleri temsil etmektedir.

Bu çalışmada izlenen yöntem; bellek ve bellek deformasyonu kavramının müze üzerinden tartışmaya açılması, örneklem belirlenmesi, seçilen örneklemde farklı özne üretimlerinin belgelenmesi, bu belgelere dayalı nitel çözümleme ve kodlama süreçleri, ortaya çıkan kategoriler üzerinden kavramsallaştırma, bu kavramsallaştırmanın mekânsal ve kuramsal açılımlarının tartışılmasıdır. Dolayısıyla çalışma örneklem olan seçilen müzenin belleği temsil etme, sergileme ve deneyimlenme biçimlerini görünür kılmayı hedeflemekte; bir tür hafıza sosyolojisi yapabilmek adına bu müzeyi araç haline getirmektedir. Hafıza sosyolojisi ile kastedilen şey metinler, görüntüler, ritüeller ve deneyimler aracılığıyla geçmişin temsillerinin nasıl üretildiğini, sürdürüldüğünü ve yeniden üretildiğini araştırmaktır. Çalışma kırsal bir yerleşime dair bellek kayıplarını tespit edebilmek, biriken ve yitirilen potansiyelleri konuşabilmek açısından araçsallaştırdığı bu müzeyi unutma ve anımsamanın mekânsal temsillerinin bulunabileceği pratik sorgu alanı olarak görmektedir.

1.6.1. Kuram Oluşturma

Kuramı, belirli bir olguyu açıklamak amacıyla sistematik biçimde yapılandırılmış genellemeler bütünü olarak tanımlayan Johnson ve Christensen'e (2014) göre, iyi oluşturulmuş bir kuram eldeki bulguları anlamlandırmakla sınırlı değildir; aynı zamanda söz

konusu olgunun genel işleyişine dair kapsamlı bir açıklama sunmalıdır. Kuram oluşturma ise nitel araştırma yöntemlerinden biri olup bir olguyu veya durumu açıklamaya yönelik kuramsal bir yapı üretme ve geliştirme sürecidir. Ancak bu süreç Büyüköztürk vd. (2015) tarafından belirtildiği üzere, verilerin sistemli ve sürekli biçimde karşılaştırmalı olarak analiz edilmesini gerektiren döngüsel bir yapıya sahiptir. Sürecin bu döngüsel yapısı, kullanılan veri toplama araçlarının esnek ve yeniden şekillenebilir nitelikte olmasını zorunlu kılmaktadır. Böylece kuram oluşturma sadece mevcut verilerden değil, aynı zamanda bu verilerin ürettiği yeni anlamlar ve temalar doğrultusunda yeni anlamların ve örüntülerin keşfine de olanak tanımaktadır.

Kuram oluşturma'nın temel odağı, sosyal bağlamda ne olup bittiğini sorgulamak ve katılımcıların farkında olabileceği ya da olamayacağı sosyal yaşam örüntülerini açığa çıkarmaktır. Bu yaklaşımda, analiz sürecinin merkezinde veriler yer almakta; özellikle araştırılan olguyu açıklamaya yardımcı olan örüntüleri ön planda tutulmaktadır (Engward, 2013). Literatürde bu yaklaşım; kuram oluşturma, olgu merkezli kuramlaştırma, alt teori üretimi, temel kuram (grounded theory) ya da gömülü kuram olarak adlandırılmaktadır. Olgu merkezli kuramlaştırma tekniği ilk olarak 1950-60'lı yıllarda Amerikalı sosyolog Howard Becker'in çevresinden B.G. Glaser ve A.L. Strauss'un geliştirdiği temel kuram (grounded theory) olarak adlandırdıkları tekniktir. Bu iki sosyolog ölmek üzere olan hastalar üzerindeki araştırmalarında alt teori olarak adlandırdıkları bu sabit karşılaştırma (constant comparasion) metodunu kullanmışlardır (Baş & Akturan, 2013).

Glaser ve Strauss, 1967 yılında bu yöntem ve yöntemin gelişimine ilişkin kuram oluşturma yönteminin ilk sistematik tanımını ve uygulama biçimlerini içeren temel referans olarak kabul edilen "Temellendirilmiş Teorinin Keşfi (The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research)" isimli kitabı yayınlamıştır. Glaser & Strauss (1967); bu yöntemin pratikte uygulanabilmesi için kuramın kullanılacağı somut alanla uyumlu olması, ilgili kişiler tarafından kolayca anlaşılabilir olması ve somut alan içerisindeki çok çeşitli günlük durumlara uygulanabilir nitelikte olması gerektiğini belirtmişlerdir. Haig'e (1995) göre bu yöntem üç temel özelliğe sahip olmalıdır: İlki kuramın doğrudan verilerden tümevarımsal biçimde geliştirilmesi; ikincisi kavramsal düzeyde geliştirilmiş ve kuramsal olarak detaylandırılmış bir yapıya sahip olması; üçüncüsü ise ait olduğu alana ilişkin geçerlilik ölçütlerini karşılayacak açıklık ve yeterliliği göstermesidir.

Bu iki araştırmacı (Glaser ve Strauss) bu yöntemin temellerini beraber atmış olmalarına rağmen aralarında yöntemsel yaklaşımlarında aralarında belirgin farklılıklar

vardır. Glaser yaklaşımı, geliştirilen teorinin sadece çalışılan olguyu açıklaması gerektiğini savunmaktadır. Buna karşılık Strauss yaklaşımı, alt teoride daha detaylı ve derin bir kodlama yapılması ve buradan da çalışma alanının ötesinde bir kavramsallaştırmaya ulaşılması gerektiğini savunmaktadır (Baş & Akturan, 2013). Dolayısıyla Glaser, daha yapılandırılmamış ve esnek bir yaklaşım benimseyerek verilerin kendi kendine ortaya çıkan temalar üzerinden analiz edilmesi gerektiğini savunurken Strauss ise daha yapılandırılmış bir yaklaşımı benimsemekte ve kategoriler arasındaki ilişkilerin daha sistematik bir şekilde analiz edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Glaser'in kuramsal yaklaşımı pozitivist düşünce yapısına dayanırken Strauss'un yaklaşımı ise bireylerin sosyal etkileşim süreçlerinde ürettikleri ve paylaştıkları sembolik anlamlar üzerinden şekillenen etkileşimcilik kuramına dayanmaktadır (Kara vd., 2023). Glaser, araştırmacının zihnini boşaltarak (empty mind) temellendirilmiş kuramın uygulanması gerektiğini ve teorinin sadece verilere dayalı olarak oluştuğunu düşünmektedir. Strauss ise araştırmacının araştırma konusunu ele alırken zihninin tamamen boş olmasının mümkün olmadığını, hatta araştırma konusunda genel bir fikre sahip olması gerektiğini ve teorinin oluşumunun araştırmacının bir inşası olduğunu savunmaktadır (Gençoğlu, 2013).

Kuram oluşturma yaklaşımının gelişiminde iki ana düşünsel yönelimin etkili olduğunu belirten Strauss (2003), bunlardan ilkinin Amerikan Pragmatizmi olduğunu ifade etmektedir. Özellikle John Dewey'nin çalışmalarıyla temsil edilen bu yönelim; yöntemi tek başına teknik bir süreç olarak değil, problemleri durumlar çerçevesinde anlam arayışına dayalı olarak kavramsallaştırılması gereken bir düşünsel çaba olarak görülmektedir. İkinci düşünsel yönelim ise 1920'lerden 1950'lerin ortalarına kadar Chicago Üniversitesinde gelişen Chicago Sosyolojisi geleneğidir. Bu gelenek, veri toplama teknikleri olarak saha gözlemleri ve yoğun görüşmeleri yaygın biçimde kullanmış ve iş sosyolojisi üzerine yapılan birçok araştırmayı desteklemiştir (Strauss, 2003).

Kuram oluşturma, kavramlar ve kavramlar arasındaki karşılıklı ilişki ile ilgilenmektedir. Bu yöntemde kavram, araştırma verisinde gömülü (grounded) sosyal olgu olarak tanımlanmaktadır (Baş & Akturan, 2013). Dolayısıyla kavramlar seçilen olgu ya da olay doğrultusunda oluşturulmalıdır. Bu yöntemi diğer nitel araştırma yöntemlerinden ayıran önemli bir husus gömülü kuramda kavramların sadece katılımcı söylemleri, olay ve fikir üzerinden üretilmesi değil; kavramların araştırmacı tarafından geliştirilmesidir. Çünkü bu yöntemde teoriyi uygulayan kişi aynı zamanda onu geliştirendir (Glaser & Strauss, 1967). Bu bağlamda Haig (1995), bu yaklaşımı insan eylemini bireyin bakış açısından anlamaya

alışan ve anlam üretimini merkeze alan bir problem çözme süreci olarak tanımlayarak araştırmacının yorumlayıcı rolünü vurgulamaktadır.

Strauss (2003) kuram oluşturma yaklaşımında kuramın keşfi, doğrulanması ve yapılandırılması amacıyla yürütölen işlemlerin araştırma süreci boyunca sürekli ve birbirine paralel biçimde işlediğini belirtmiştir. Ona göre bu süreçte kullanılan temel araştırma işlemleri; kodlamayı yönlendiren kavram-gösterge modelinin belirlenmesi, veri toplama süreci (data collection), kodlama işlemleri (coding), çekirdek kategorilerin tespiti (core categories), kuramsal örnekleme (theoretical sampling), sürekli karşılaştırma (comparisons), kuramsal doygunluk (theoretical saturation), kuramın bütünleştirilmesi (integration of the theory), kuramsal notların tutulması (theoretical memos) ve kuramsal sıralama (theoretical sorting) gibi bir dizi sistematik adımdan oluşmaktadır.

Kuram oluşturmada veri toplama ve analiz eşzamanlı olarak gerçekleşir ve sürekli dir (Johnson & Christensen, 2014). Veri toplama aşamasında dahi kodlar ve kurgular oluşturmaya çalışılmaktadır. Veri toplama esnasında kuramsal çerçeve de netleşir ve bunlar ilerleyen aşamalarda yeniden biçimlendirilerek tamamlanır (Mayring, 2011). Literatürde kuram oluşturma yönteminde birden fazla veri toplama tekniğinin kullanılmasının daha iyi sonuçlar sağlayacağı belirtilmektedir (Backman & Kyngas, 1999). Verinin tam olarak metinsel olması gerekmemekte, veri gözlemlere ve bir mekândaki olaylara da dayanabilmektedir (Baş & Akturan, 2013). Bu yöntemin temelinin kavramların ve kuramsal açıklamaların doğrudan veriye dayalı olarak geliştirilmesi olduğunu belirten Strauss (2003) analiz sürecinin, çoğunlukla saha notlarının, görüşme kayıtlarının ya da belgelerin cümle cümle veya ifade ifade çözümlemesiyle yürütöldüğünü belirtmiştir. Bu özümleme sürekli karşılaştırma yöntemiyle desteklenerek, veriler kapsamlı biçimde toplanarak ve kodlanmaktadır. Bu süreç, veriye dayalı yoğun bir kavramsallaştırma ve giderek gelişen bir kuramsal yapı üretme sürecidir. Kuram oluşturmadaki veri analizine sabit karşılaştırmalı yöntem adı verilir ve bu yöntem; araştırmacı, veri ve geliştirilen teori arasında sürekli bir etkileşim olmasını gerektirir (Johnson & Christensen, 2014).

Yöntemde, veri karmaşıklığını önlemek ve altında yatan meseleyi kavramsallaştırmak için kodlama yapılmaktadır. Nitel araştırmalarda kod; araştırmacının dilsel ya da görsel veriler üzerinde gerçekleştirdiği anlamlandırma sürecinde kullandığı, genellikle kısa ve özlü bir kelime ya da ifade olarak tanımlanmaktadır (Saldana, 2015). Bu bağlamda kod, hem veriyi betimlemekte hem de altında yatan anlamları açığa çıkarma işlevi görmektedir. Nitel veri analizinde kodlar araştırmacı tarafından oluşturulan yapılar olup veriye yüklenen

yorumlanmış anlamları temsil etmektedir. Bu anlamlar; ilerleyen analiz süreçlerinde örüntülerin belirlenmesi, kategorilerin oluşturulması ve kuramsal yapının inşası gibi işlemlerde temel araçlar olarak kullanılmaktadır (Saldana, 2015). Corbin ve Strauss (1990) veri analizinde açık (open), aksiyal (axial), seçmeli (selective) kodlama olmak üzere üç tür/aşamalı kodlamadan bahsetmektedir (Tablo 3).

Tablo 3. Kuram oluşturma yönteminde kodlama aşamaları ve açıklamaları

Kodlama Türü	Açıklama
Açık Kodlama	Kavramların ilk kez ortaya çıkarıldığı, olguların karşılaştırıldığı ilk aşama
Aksiyal Kodlama	Kategoriler arası ilişkilerin kurulduğu ve bağlam/koşul/sonuç analizinin yapıldığı aşama
Seçmeli Kodlama	Kuramın merkezi temasının belirlendiği ve kavramsal bütünlüğün sağlandığı aşama

Veri analizinin ilk aşaması açık kodlamadır. Açık kodlamada olaylar/eylemler/etkileşimler diğerleriyle benzerlikler ve farklılıkları karşılaştırılmaktadır. Ayrıca onlara kavramsal etiketler de verilmektedir. Böylece kavramsal olarak benzer olaylar/eylemler/etkileşimler bir araya getirilerek gruplandırılır, kategoriler ve alt kategoriler oluşturulmaktadır (Corbin & Strauss, 1990). Bu aşamanın temel amacının veriye anlamlı şekilde karşılık gelen kavramların üretilmesi olduğunu ifade eden Strauss (2003), bu doğrultuda verinin herhangi bir ön sınırlamaya tabi tutulmaksızın serbest biçimde kodlandığını vurgulamaktadır.

Aksiyal kodlamada, açık kodlama sonucunda belirlenen kategoriler ve özellikler arasında ilişkilendirme yapılmaktadır (Baş & Akturan, 2013). Koşulların, bağlamın, stratejilerin (eylem/etkileşim) ve sonuçların kodlama paradigması aracılığıyla alt kategoriler bir kategoriyle ilişkilendirilmektedir. Aksiyal kodlama sırasında tümdengelimli olarak önerilen varsayımsal ilişkiler gelen verilerle tekrar tekrar doğrulanıncaya kadar geçici kabul edilmektedir (Corbin & Strauss, 1990). Bu aşamanın odak noktası haline gelen bir kategorinin eksenini etrafında gerçekleştirilen yoğun analiz sürecine dayanması nedeniyle aksiyal kod (axial coding) terimiyle tanımlandığını belirten Strauss (2003), bu sürecin açık

kodlama aşamasının ileri evrelerinde belirginleştiğini ve kategoriler ile alt kategoriler arasındaki ilişkilerin yapılandırılmasına katkı sağladığını ifade etmektedir.

Seçmeli kodlama, yalnızca çekirdek kategoriyle (core category) yeterli düzeyde anlamlı ilişkisi bulunan kodlarla sınırlı bir biçimde yapılan kodlamayı ifade eder; bu tür bir kodlama süreci, yalın ve özlü bir kuram geliştirme amacını taşımaktadır (Strauss, 2003). Araştırmanın merkezinde yer alan ve çalışmanın temel olgusunu temsil eden çekirdek kategori, araştırmacı tarafından çeşitli yönlendirici sorular aracılığıyla belirlenmektedir. Corbin ve Strauss'un (1990) da ifade ettiği gibi bu sorular arasında "Bu araştırmada vurgulanan ana analitik fikir nedir?" ya da "Elde edilen bulgular birkaç cümleyle kavramsallaştırılacak olsa ne söylenebilir?" gibi sorgulamalar yer almaktadır. Bu aşamada araştırmacı, açık ve eksene kodlama süreçlerinde elde ettiği bulgular üzerinde derinlemesine düşünerek kuramın merkezini oluşturan temel kavramı ya da ana temayı ortaya koymaya çalışmakta, geliştirdiği kuramı bütüncül olarak açıklamaktadır (Johnson & Christensen, 2014).

Kuram oluşturma sürecinin değerlendirilmesinde iki önemli faktör söz konusudur. Bunlardan ilki kategoriler, kavramlar ve veri arasında bağlantının kurulması olarak ifade edilebilecek olan teoride uygunluk; diğeri ise teorisin olguyu açıklama ve olguyla ilişkili olan olayları ve davranışları tahmin etme becerisi olan teorisin çalışmasıdır (Baş ve Akturan, 2013).

Özetlemek gerekirse kuram oluşturma (grounded theory); sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan, veri toplama ve analiz süreci sırasında teorilerin ortaya çıkarılmasına odaklanan bir yöntemdir. Bu yöntem özellikle karmaşık ve az bilinen olguları anlamak için kullanışlıdır. Yöntemin temel aşamaları; veri toplama, veri analizi ve kuram geliştirmeden oluşmaktadır. Veri toplamada sürekli karşılaştırma yönteminde veriler toplanırken bu veriler sürekli olarak analiz edilip karşılaştırılmaktadır. Böylece ilk verilerden elde edilen temalar, sonraki veri toplama süreçlerinde rehberlik etmektedir.

Veri toplama basamaklarından bir diğeri olan açık kodlama da ise veriler detaylı bir şekilde analiz edilerek kodlara ayrılmaktadır. Bu kodlar verinin içeriğine göre adlandırılıp ve kategorize edilmektedir. Veri analizinde toplanan verilerin detaylıca incelendiği ve kategorilerin belirlendiği eksploratif analizde veriler arasındaki ilişki ve temalar ortaya konulmaktadır. Sonrasında belirlenen kategoriler eksene kodlama ile kavramsal çerçeveyi oluşturmaktadır. Son aşama olan kuram geliştirmeye gelindiğinde ise en önemli kategoriler ve ilişkileri belirlenerek merkezi bir tema etrafında seçici kodlama yapılmaktadır. Yeni

veriler mevcut teorik yapıya yeni bir şey katmadığı bir noktaya gelindiğinde teorik uygunluğa ulaşılmakta ve yöntemin bütün aşamaları tamamlanmış olmaktadır.

1.7. Çalışmanın Kurgusu

Pierre Bourdieu kavramları, araştırmacıların ve teorisyenlerin toplumsal fenomenleri analiz etmek için kullanabilecekleri araçlar olarak görmektedir. Bourdieu, “Sosyoloji Zanaatı - Epistemolojik Ön Hazırlıklar (The Craft of Sociology: Epistemological Preliminaries)” adlı eserinde bu kavramları bir “araç çantası” metaforuyla tanımlamaktadır (Bourdieu, Chamboredon, & Passeron, 1991). Bu metafor ile kavramların sabit yapılar olarak değil; aksine araştırmacının karşılaştığı bağlamsal ve değişken problemlere göre kullanılabilir işlevsel araçlar olduğu vurgulanmaktadır. Bourdieu’nun yaklaşımı, araştırmacıya toplumsal yapıları ve süreçleri çok katmanlı bir şekilde çözümleme imkânı sunmaktadır. Bu çalışmada da benzer biçimde “bellek” ve “bellek deformasyonu” kavramları yalnızca kuramsal bir çerçeve sunmakla kalmayıp çözümleme sürecinin temel aracı olarak konumlandırılmaktadır. Tıpkı Bourdieu’nun çalışmalarında kavramların sorun çözmeye yönelik araçlar olarak kullanılması gibi bu tezde de bellek ve bellek deformasyonuna dair yapılan kavramsallaştırmaların müze bağlamında karşılaşılan temsili ve mekânsal problemleri daha sistematik ve anlaşılır kılacağı düşünülmektedir.

Çalışma kuram oluşturma temelli nitel bir araştırma yaklaşımına dayanmaktadır. Bu yöntemde amaç; mevcut kuramları test etmek değil, ampirik verilerden hareketle temalar, kavramlar ve açıklayıcı modeller geliştirmektir. Diğer bir deyişle anlam örüntüleri içeren veriler üzerinden kuramsal düşünce yapılarını inşa etmektir. Tezin ana kuramsal sorusu; belleğin mekân, nesne ve özneler üzerinden nasıl üretildiği ve bu üretim sürecinin hangi söylemsel ve yapısal stratejilerle deforme edildiği üzerinedir. Bu bağlamda tezin örnekleme olan Kenan Yavuz Etnografya Müzesine ilişkin geniş bir veri seti oluşturulmuştur (Tablo 4). Söz konusu veri seti; yazılı, görsel, sözlü çeşitli dokümanları kapsamaktadır. Bu veriler arasında video kayıtları ve tanıtım filmleri, özel müze envanteri, belgesel film, danışma kurulu toplantı tutanakları, ziyaretçi defteri kayıtları, müzenin manifestosu, müze kurucusunun yayımladığı kitap gibi farklı türde veriler yer almaktadır.

Tablo 4. Veri seti

Veri Seti..... Kenan Yavuz Etnografya Müzesi				
Veri/Dokümanlar			Nitel Desen	Veri Toplama
Müze Ziyaretçi Defteri			Tekil-Olay İncelemesi Doküman Analizi	Belge/Yazılı Doküman sözcük protokolü çıkarma
Çalışmalar/Art Residency/Eleğin Hafızası Eleğin Hafızası Sergisi – Tanıtım Videosu (2023)			Belge İncelemesi Durum Çalışması	Elektronik/Görsel Veri Video Kaydı
Özel Müze Envanteri				Belge/Yazılı Görsel Doküman
Loru Han/Sürdürülebilirlik Yönetim Sistemi (SYS)				Elektronik Veri/Belge/Doküman Verisi
Çalışmalar/Bana Bayburt’umu Geri Ver				Elektronik/Görsel Veri Video Kaydı
Bir Kuruluş Hikâyesi – Loru Han Müze Otel				İşitsel/Görsel/ Yazılı Doküman /Elektronik Veri
Eserler/ Hikâyesi/KUDAKA Destekli – 202 Adet				Elektronik/Görsel Veri Video Kaydı
2024 Tanıtım Filmi – Kenan Yavuz Etnografya Müzesi				
“Yerel Toplumdan Kökenli Bir Müze – A Museum Rooted in Its Local Community” EMYA 2022 Açılış Konuşması				
Avrupa Yılın Müzesi Ödülleri Final Tanıtım Filmi				
Europa Nostra Ödül Videosu				
Kenan Yavuz Etnografya Müzesi Hikayemiz/Tanıtım Hikâyesi				
KYEM – Bir Sahiplenme Hikâyesi				
Bir Sahiplenme Hikâyesi Belgesel Film				
Müze Hakkımızda/Hikâyemiz				
Manifesto				
Nesne Dökümü			Alan Araştırması	Mekanik Gözlem
Görüşme	Yunus Emre Yavuz (Müze Sorumlusu)			Sorun-Merkezli Görüşme Katılımlı Gözlem
	Selim Aktan (Müze Sorumlusu)			
Müze Sohbetleri	01.11.2020	Nazlı Keçili (ArtkolikKurucusu) Kenan Yavuz (Müze Kurucusu)	Belge İncelemesi Durum Çalışması	Elektronik/Görsel Veri/Video Kaydı/ Sohbet Dökümü
	25.10.2020	Prof. Dr. Zeynep Karahan Uslu Kenan Yavuz (Müze Kurucusu)		

Tablo 4'ün devamı

Müze Sohbetleri	26.09.2020	Cüneyt Epcim (Bayburt Valisi) Celal Toprak (Gazeteci) Talip Bayram (Gazeteci) Kenan Yavuz (Müze Kurucusu)	Belge İncelemesi/ Durum Çalışması	Elektronik/Görsel Veri/Video Kaydı/ Sohbet Dökümü
	13.09.2020	Recep Çiftçi (Sanatçı) Kenan Yavuz (Müze Kurucusu)		
	11.09.2020	Serhan Bali (Gazeteci/Yazar) Kenan Yavuz (Müze Kurucusu)		
	26.07.2020	Ali Canip Olgunlu (Türkolog) Kenan Yavuz (Müze Kurucusu)		
	16.07.2020	Dr. Mustafa Çalık Kenan Yavuz (Müze Kurucusu)		
Müze Danışma Kurulu Toplantı Tutanakları	30.08.2021	Danışma Kurulu Toplantısı-10	Belge İncelemesi	Resmi Dokümanlar Fiziksel Veri/Yazılı Doküman
	02.07.2021	Danışma Kurulu Toplantısı-9		
	10.05.2021	Danışma Kurulu Toplantısı-8		
	31.01.2021	Danışma Kurulu Toplantısı-7		
	23.11.2020	Danışma Kurulu Toplantısı-6		
	26.10.2020	Danışma Kurulu Toplantısı-5		
	03.09.2020	Danışma Kurulu Toplantısı-4		
	25.07.2020	Danışma Kurulu Toplantısı-3		
	26.06.2020	Danışma Kurulu Toplantısı-2		
	01.06.2020	Danışma Kurulu Toplantısı-1		

Bu geniş veri seti içerisinde çalışmanın özne üretimi ve belleğin inşası/üretimi/kurgulanması süreçlerine odaklanan yönü dikkate alınarak beş ana belge türü seçilmiştir. Bu belgeler şunlardır: “Bir Sahiplenme Hikâyesi – Bu Köy Evinden Başlayıp Dünyaya Ulaşan Başarı Öyküsü” başlıklı müze kurucusunun kitabı, “Bir Sahiplenme Hikâyesi” adlı belgesel, müze ziyaretçi defteri, müze danışma kurulu toplantı raporları, müzenin aldığı ödüllere dair gerekçeler, jüri raporları ve tanıtım videolarıdır (Tablo 5).

Bu verilerin seçilmesindeki temel ilke; belleğin sadece içerikten ibaret bir anlatı olmadığı, aynı zamanda çoklu öznel aracılığıyla yönlendirilen ve yeniden üretilen bir temsil alanı olduğudur. Her bir veri grubu; belleğin anlatı, temsil, alımlama, onay, meşrulaştırma, söylemsel düzenleme gibi farklı bir boyutuna karşılık gelmektedir. Bu nedenle seçilen verilerin analizinde içeriğin yanı sıra bu içeriğin nasıl ve hangi özne tarafından üretildiğine de odaklanılmaktadır.

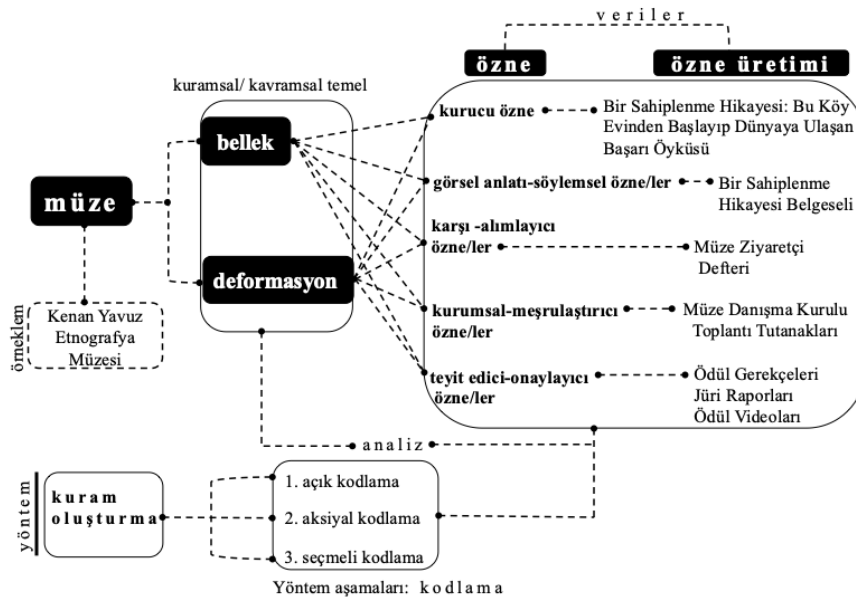
Tablo 5. Çalışma kapsamında seçilen temel veriler ve açıklamaları

Özne Üretimi / Belge Türü	Temsil Ettiği Özne/ler	Açıklama
Bir Sahiplenme Hikâyesi – Bu Köy Evinden Başlayıp Dünyaya Ulaşan Başarı Öyküsü	Yazılı Otobiyografik Metin	Kurucu Özne Kurumsal belleğin merkezinden yazılan, yönlendirici ve hegemonik anlatının müzenin anlatısını kuran öznenin söylemleri üzerinden görünür kılan üretimdir.
Bir Sahiplenme Hikâyesi Belgeseli	Görsel-İşitsel Belge	Görsel Anlatı-Söylemsel Özne/ler Görsel anlatı üzerinden mekân, nesne ve anlatı ilişkisinin ve belleğin nasıl kurulduğunu gösteren üretimdir.
Müze Ziyaretçi Defteri	Yazılı Doküman	Karşı-Alımlayıcı Özne/ler Ziyaretçilerin yazılı yorumları üzerinden belleğin bireysel düzlemde nasıl alımlandığını ve hangi imgelerin tekrarlandığını, hangilerine direnç gösterildiğini analiz etmeyi mümkün kılan üretimlerdir.
Müze Danışma Kurulu Toplantı Tutanakları		Kurumsal-Meşrulaştırıcı Özne/ler Kurumsal öznelerin belleği nasıl çerçevelediği, hangi temsilleri onayladığını ve hangi anlatıların meşrulaştırıldığını analiz etmeye olanak veren üretimlerdir.
Ödül Gerekçeleri Jüri Raporları, Ödül Videoları	Tanıtımsal Görsel-İşitsel Medya	Teyit Edici-Onaylayıcı Özne/ler Müzenin dışsal kurumsal yapılar tarafından nasıl onaylandığı, hangi değerlerle meşrulaştırıldığı ve bu onayın hangi anlatı biçimlerini öne çıkardığı görünür kılan üretimlerdir.

Her bir veri, kuram oluşturma temelli nitel araştırma yöntemi çerçevesinde tekrar eden temalar ve kavramsal örüntüler üzerinden incelenecektir. Bu analizler, çalışmanın merkezinde yer alan “bellek deformasyonu” kavramının nasıl somutlaştığını — yani belleğin temsilinde hangi kırılmaların, bastırmaların ve yönlendirmelerin gerçekleştiğini — çözümlemeye yöneliktir. Bu doğrultuda aşağıdaki temel sorular, çalışmanın analitik çerçevesini oluşturmaktadır; belleğin nasıl kurgulandığını, öznelerin bu kurguda nasıl konumlandığını ve farklı özne üretimlerinin bir araya gelerek ne tür deformasyonlara işaret ettiğini incelemektedir.

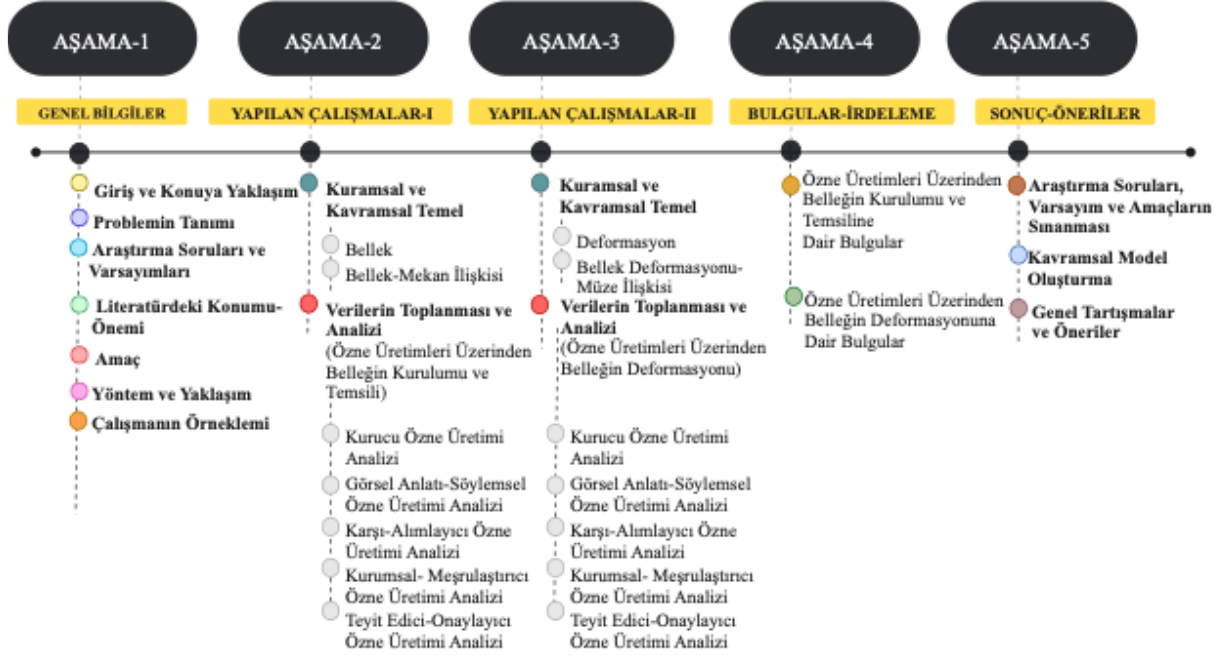
- Bu veriler – özne üretimlerinde – bellek nasıl kurgulamakta, hangi kavramları öne çıkarmaktadır?
- Kurucu, onaylayıcı, alımlayıcı, meşrulaştırıcı ya da söylemsel özneler bu bellekte nasıl konumlanmaktadır?
- Farklı veriler – özne üretimleri – bir araya geldiğinde oluşturulan bellek yapısı, ne tür deformasyonlara işaret etmektedir? Bu deformasyon hangi kavramlarla ifadelendirilebilir?

Seçilen bu beş temel belge türü; müze mekânında belleğin çok katmanlı olarak nasıl üretildiğini görünür kılmakla kalmayacak, aynı zamanda temsilin mekânsal ve söylemsel araçlarla nasıl manipüle edildiğini ve belleğin bu süreçte nasıl araçsallaştırıldığını da açığa çıkaracaktır. Bu bağlamda çalışma; sadece müze alanındaki bellek temsillerine değil, bu temsillerin hangi özneler, hangi stratejiler ve hangi dışlayıcı pratiklerle kurgulandığına dair özgün bir kuramsal açıklama geliştirmeyi hedeflemektedir. Müzeyi inşa eden ve ona anlam yükleyen özne konumlarının izini sürebilmeye yardımcı olacak olan bu beş başlıktaki veriler; bellek üretiminin öznel dayanaklarını, yani “özne üretimlerini” açığa çıkarmak adına temel kaynaklardır. Bellek deformasyonu bu çerçevede; kimin konuştuğu, neyin görünür kılındığı, neyin bastırıldığı ve hangi anlatıların meşrulaştırıldığı üzerinden incelenecektir (Şekil 1). Böylece müze, sadece bir anlatı mekânı değil; aynı zamanda bir bellek deformasyonu sahnesi olarak yeniden okunacaktır.

Şekil 1. Çalışma evreninin kurgusu

Çalışma sürecinin kurgusu, çalışmanın kuramsal çerçevesi ve yöntemsel yaklaşımları doğrultusunda beş aşamalı bir yapı üzerinden planlanmıştır (Şekil 2).

Şekil 2. Çalışma sürecinin kurgusu

İlk aşamada; çalışmanın temel sorusu, amacı ve kapsamı belirlenmiş; varsayımlar ve sınırlılıkları ortaya konmuştur.

İkinci aşamada çalışmanın kuramsal ve kavramsal zemini yapılandırılmıştır. Bu kapsamda öncelikle bellek kavramı ele alınmış, ardından özne üretimleri üzerinden müze bağlamında bellek kavramsallaştırılmıştır. Bu doğrultuda seçilen veriler, kuram oluşturma yöntemi doğrultusunda analiz edilmek üzere yapılandırılmış; açık, aksiyal ve seçmeli kodlama aşamaları uygulanmıştır.

Üçüncü aşamada çalışmanın temel kavramsal dayanaklarından biri olan deformasyon kavramı tanımlanmış ve belleğin temsil süreçlerinde nasıl bir bozulmaya uğradığı açıklanmıştır. Bu aşamada, ikinci aşamada belirlenen veriler tekrar ele alınarak bu kez bellek deformasyonuna dair kullanılacak veri olarak kuram oluşturma yöntemi çerçevesinde açık, aksiyal ve seçmeli kodlama aşamaları ile analiz edilmiştir. Ancak üçüncü aşamada, ikinci aşamadan farklı olarak açık kodlama süreci metin ya da söylemlerde doğrudan geçen ifadelerle sınırlı tutulmamış; söylemin bağlamı, temsili örüntüleri ve yapısal tekrarları dikkate alınarak doğrudan metinde geçmeyen ancak söylemin arka planında üretilen

anlamlara dair yorumlayıcı bir kodlama yöntemi benimsenmiştir. Bu yaklaşım, belleğin yalnızca açık ifadelerle değil; aynı zamanda temsil biçimleri ve söylemsel stratejiler yoluyla nasıl yönlendirildiğini çözümlemeye imkân tanımaktadır. Üçüncü aşama ile belleğin sadece nasıl inşa edildiği değil aynı zamanda nasıl yönlendirildiği, bastırıldığı ya da araçsallaştırıldığı da çözümlenmiştir.

Üçüncü aşamayı ikinci aşamadan ayıran bir diğer fark ise bellek deformasyonu odağında gerçekleştirilen aksiyal kodlama sürecini koşul/bağlam, eylem/etkileşim, sonuç/yorum ilişkisi çerçevesinde yapılandırılmış olmasıdır. Bu yapı sayesinde, bellek deformasyonunun sadece varlığına işaret etmekle kalmayıp, hangi bağlamlarda ortaya çıktığı, hangi eylemlerle üretildiği ve nasıl sonuçlar doğurduğu sistematik olarak çözümlenmiştir. Böylece belleğin yönlendirilme biçimleri, kavramsal düzeyin ötesinde neden-sonuç ilişkileri çerçevesinde kuramsal olarak temellendirilebilmiştir.

Dördüncü aşamada analiz edilen veriler üzerinden müzede sunulan belleğin ne olduğu ile bellek deformasyonu olarak karşılık bulduğu alanlar arasındaki gerilim detaylı biçimde çözümlenmiştir.

Beşinci ve son aşamada ise araştırmanın temel sorusu, varsayımı ve amaçları doğrultusunda elde edilen bulgular bütüncül olarak değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda geliştirilen kavramsal yapı tamamlanmış ve genel sonuçlarla birlikte ileride yapılacak çalışmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

1.8. Çalışma Alanı: Kenan Yavuz Etnografya Müzesi

“Gerçek müzeler zamanın mekâna dönüştüğü yerlerdir” (Pamuk, 2008).

Kenan Yavuz Kültür Vakfına bağlı olarak yönetilen, özel müze statüsünde olan bu müze Bayburt'un Demirözü ilçesine bağlı eski adıyla Loru ve bugünkü adıyla Beşpınar köyünde, kent merkezine 40 km uzaklıktadır. 4500 metrekaresi kapalı, 10500 metrekaresi açık alan olmak üzere toplam 15 bin metrekare alan üzerinde inşa edilmiştir (Şekil 3-4). Köylerde yıkılmaya yüz tutmuş evlerden temin edilen yaklaşık 5000 ton taş kullanılarak inşa edilen müzede 500'ün üzerinde eser sergilenmektedir (URL-1, 2025).

Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, kurucusu Kenan Yavuz'un doğup büyüdüğü topraklara yönelik bir sosyal sorumluluk projesi olarak 2012 yılında başlattığı Kültür Evi girişiminin zamanla hem içerik hem de mekânsal açıdan dönüşerek gelişmesi sonucu 2019 yılında müze kimliğine kavuşmuştur.

2013 – 2019 yılları arasında yürütülen içerik geliştirme çalışmaları ve topluluk temelli kültürel etkinlikler aracılığıyla kamusal yönü güçlenen yapı, artan ziyaretçi ilgisi, genişleyen koleksiyonu ve sosyal yaşamı görünür kılmaya yönelik olgusal programlarıyla müzeleşme sürecinin kurumsal altyapısını oluşturmuştur. Bu gelişmeler doğrultusunda, 2019 yılında Bayburt Valisi Cüneyt Epcim, İl Kültür ve Turizm Müdürü Bekir Kurtoglu ve KOSGEB Başkanı Mete Emir’in destekleriyle Kültür Evi’nin özel müze statüsüne geçişi için başvuru yapılmış; Eylül 2019 itibarıyla Kenan Yavuz Etnografya Müzesi adıyla T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından resmî olarak tescillenmiştir (Yavuz, 2024; URL-1, 2025).

Müze	Adı	Kenan Yavuz Etnografya Müzesi
	Kurucu	Kenan Yavuz
	Statü	Özel
	İşletmeci	Kenan Yavuz Kültür Vakfı, Kenan Yavuz
	Coğrafi Alanı	Beşpınar köyünün merkezine yakın 8000 m2 alanda
	Bulunduğu İl/İlçe/Köy	Beşpınar köyü/Demirözü/Bayburt
	Kuruluş Tarihi	2019
Web adresi: https://www.kenanyavuzetnografyamuzesi.org/ (aktif)		

Şekil 3. Kenan Yavuz Etnografya Müzesi künye bilgileri

Müze; T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından dijital erişime açılan, Türkiye’nin farklı bölgelerindeki arkeoloji, etnografya, tarih ve sanat müzeleri ile ören yerlerini kapsayan sanal müzeler platformunda yer alan yapılar arasındadır (URL-2, 2025).

Şekil 4. Kenan Yavuz Etnografya Müzesi genel görünüm (URL-3, 2022)

2019 yılında özel müze statüsü kazanmasının ardından müze yönetimi tarafından daha sistematik ve kurumsal bir yapıya geçme gerekliliği gündeme gelmiştir. Bu doğrultuda hem fiziksel gelişim hem de içeriksel derinleşme yönünde çalışmalar yürütülmüştür (Yavuz, 2024). Bu süreçte farklı kentlerdeki müzeler ziyaret edilmiş, müzecilik alanında örnek uygulamalar incelenmiştir. Ziyaret edilen müzeler arasında yer alan Masumiyet Müzesinin manifestosunda yer alan “insan odaklı”, “hikâyeye dayalı” ve “resmî olmayan sade mekânlara” ilişkin yaklaşım dikkat çekmiş; bu yaklaşım müzenin kurumsal duruşunu ifade edecek bir manifesto oluşturulmasına zemin hazırlamıştır.

Danışma Kurulu üyesi Mete Emir ile hazırlanan müze manifestosunda, müzelerin hem hatırlatma hem de yaşatma işlevi üstlenmesi gerektiği ifade edilmektedir. Manifestoda ayrıca bireysel hikâyelere dayalı anlatıların önemi, mekânın insanı merkeze alan bir anlayışla kurgulanması ve müzelerin doğal çevreyle bütünlük içinde var olması gerektiği vurgulanmaktadır. Bunun yanında, geleneksel üretim ve kültürel mirasın deneyimleme yoluyla aktarılmasına imkân verilmesi ve ziyaretçinin kendisini müzenin öznesi olarak konumlandırması da temel ilkeler arasında yer almaktadır (URL-4, 2025; Yavuz, 2024). Müzenin internet adresinde yayınlanan, beş maddeden oluşan manifesto şu şekildedir (URL-4, 2025):

- Sadece hatırlatması yetmez müzelerin hatırlattığını yaşatması gerekir. Aksi takdirde, modernitenin ortaya çıkardığı kültürel kopuş ile nasıl baş edeceğiz? Müzelerin sadece yolu değil, yolu ve yolculuğu birlikte anlatmak gibi bir derdi olmalı.
- Geleceğin dünyasında insanlar devasa cüsseleri ile var olan büyük ve resmî müzeleri ziyaret etmek yerine, insanın ve yaşamın öne çıktığı mekânları daha çok tercih edecekler. Bu nedenle insanlara içinde kaybolacakları müzeler değil, kendileri ile buluşacakları mekânlar vermemiz gerekiyor.
- Kişilerin hikâyesi sıcak, samimi ve sahicidir. Bireyin hikâyesinden ilham alan müzeler, devlet ile insanı veya bina ile insanı değil insan ile insanı buluştururlar.
- Müzeler, ait oldukları ekosistemin bir parçası olarak var olmalıdır. Ne suyun çağlıtı esirgenmelidir ne kuşların sesi ne de çocukların neşesi...
- Müzeler, insanlara unuttuklarını hatırlatmalı ve hatırlattıklarını yaşatmalıdır. Kültürel mirası ve geleneksel üretimi deneyimlemeye imkân vermelidir ve nihayet ziyaretçi kendisini müzenin öznesi olarak görmelidir.

Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, kurucusunun doğup büyüdüğü Bayburt'un Beşpınar köyünde kurulmuş ve zaman-mekân ilişkisi temelinde yaşanmış deneyimlerden yola çıkarak şekillenmiş bir eko-müze olarak tanımlanmaktadır (URL-1, 2025). Müze, bölgenin somut ve soyut kültürel mirasını kurumsal bir yaklaşımla yaşatmayı amaçlamaktadır. Vizyonunu “köyden kente göç olgusunu ülke gündemine taşımak, bölgenin özgün mimari dokusuna saygılı yapılaşmanın yaygınlaşmasını sağlamak” ve “kırsal kalkınmada örnek bir vaha yaratmak” olarak tanımlayan müze; “iç göç başta olmak üzere, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel alanlarda ortaya çıkan tahribatlara müdahale etmeyi, yerel üretim geleneğini yeniden inşa etmeyi ve bölgesel kalkınmayı sürdürülebilir bir yapı içerisinde kümelenme metodolojisi doğrultusunda hayata geçirmeyi” misyon edinmiştir (URL-1, 2025; URL-5, 2025).

Müzenin bu vizyon ve misyon çerçevesinde kurumsal kimliğini yansıtan dört temel motto benimsemiştir: “bize gelen bizi yaşar”, “köklere dönüş”, “yaşayan ve yaşatan müze” ve “taşların konuştuğu mekân” (URL-1, 2025). Bu mottolar, müzenin deneyimleyen ve yaşatan bir yapı olma hedefini vurgulamaktadır.

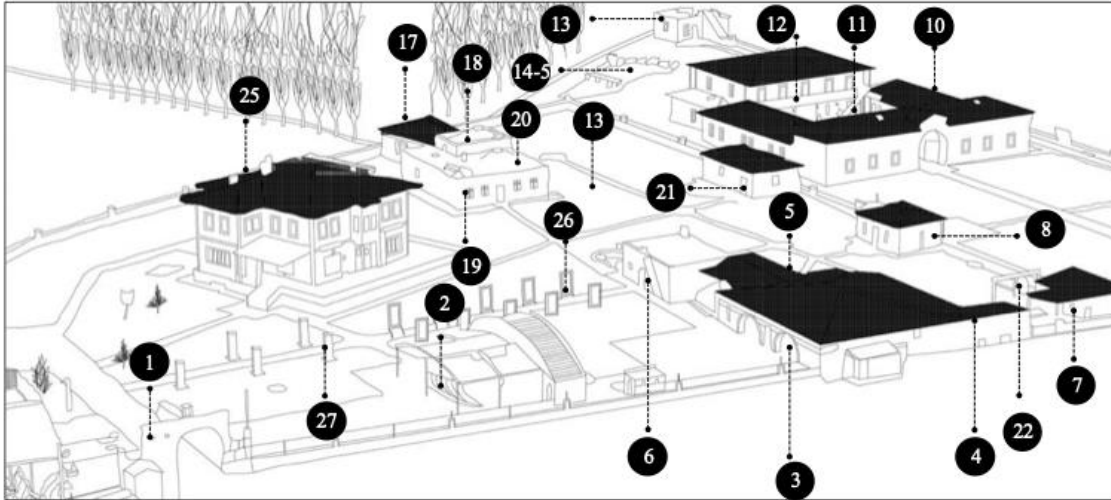
Müzenin yerleşkesi farklı dönemlerde yeniden inşa edilen, taşınan, dönüştürülen ve yeniden kurgulanan mekânsal bileşenlerden oluşmaktadır. Bugünkü fiziksel yerleşkesinin temelleri 1996 yılında köyde bir ev inşa edilmesiyle atılmıştır. Bu gelişmenin öncesinde müzenin kurucusu Kenan Yavuz'un ailesi; 1982 yılında Yavuz'un eğitimini tamamlamasının ardından köydeki evlerini ve tarlalarını satarak Erzincan'a, 1992 Erzincan Depremi sonrasında ise İstanbul'a taşınmıştır (Yavuz, 2024). Göçle birlikte köyle fiziki bağları kesilen aile, 1996 yılında yaz aylarında yeniden köye dönebilmek amacıyla kendilerine ait bir tarlada ilk yapının inşasına karar vermiştir. 2013 yılında tamamlanan ve günümüzde Konak olarak adlandırılan bu yapı, sürecin başlangıç noktasını oluşturmaktadır.

Bunu izleyen süreçte, Demirözü ilçesinde yapımı süren bir baraj nedeniyle su altında kalma riski taşıyan bir su değirmeni bulunduğu yerden sökülerek tarlaya taşınmış ve burada yeniden inşa edilmiştir (Yavuz, 2024).

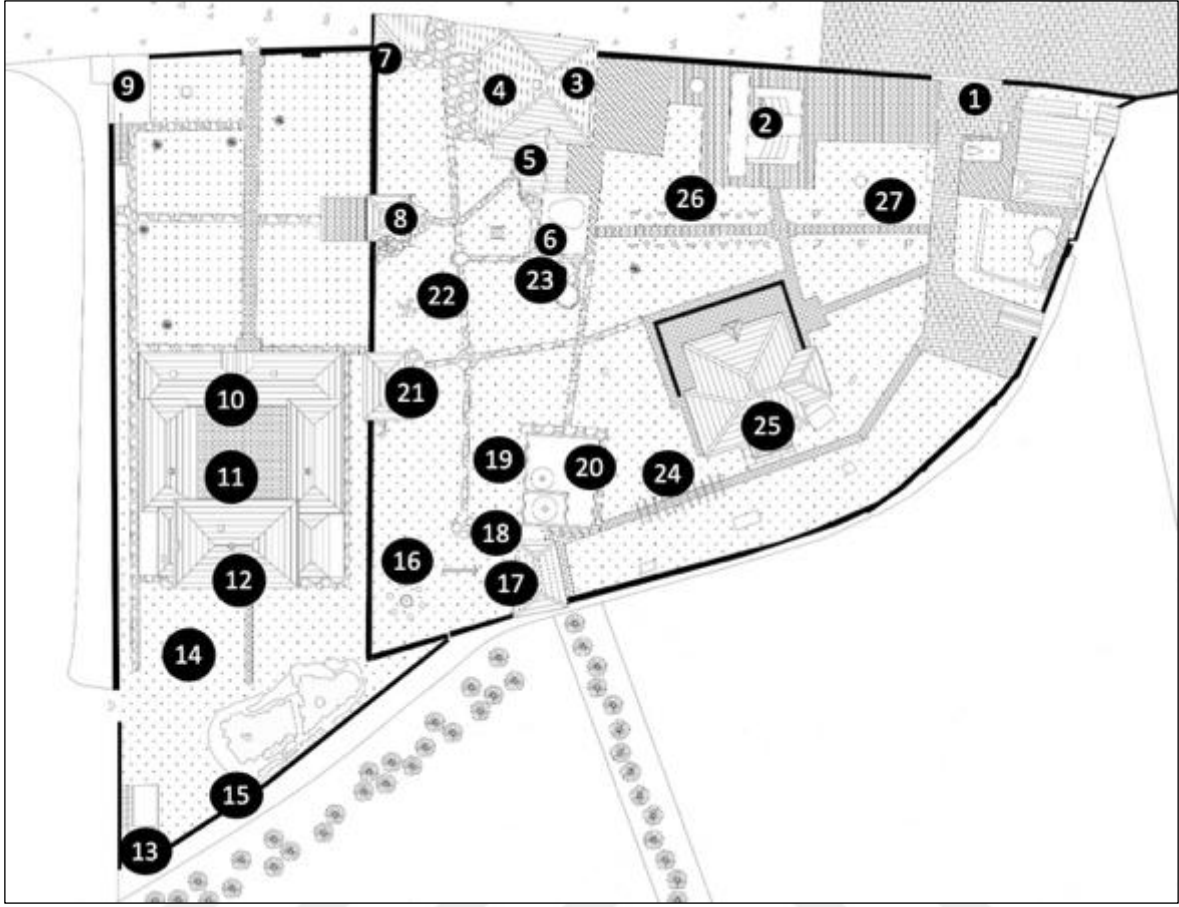
2013 yılının sonbaharında ise geçmişte satılmış ve terk edilmiş olan aile evinin yeniden inşa edilmesine karar verilmiş; bu yapının inşasında yörede yıkılan köy evlerinden ve ören yerlerinden temin edilen taş ve ahşap malzemeler kullanılmıştır. Elektrik ve iç su tesisatı gibi çağdaş donanımların eklenmediği bu yapı, eski evin özelliklerine sadık kalınarak yeniden kurgulanmış ve müze yerleşkesi içinde köy evi birimi olarak tanımlanmıştır (Yavuz, 2024).

2015 yazında köy ilkokulundaki öğrencilerle yapılan görüşmelerin ardından Açık Hava Sineması (Amfi Tiyatro) birimi de yerleşkeye eklenmiştir. 2015 sonrasında müze yerleşkesine çeşitli yeni bölümler eklenmiştir. Bu kapsamda Kütüphane, Geleneksel Çarşı, Köy Meydanı yerleşkeye dâhil edilmiştir. Ayrıca zenginleşen koleksiyon doğrultusunda yeni sergileme alanları düzenlenmiş, çeşitli etkinlikler için kullanılan mekânlar oluşturulmuştur (Yavuz, 2024). Bu alanlar, müze olarak kurumsallaşma ile yerleşkenin fiziksel bütünlüğünü genişleten yeni mekânsal bileşenler olarak planlanmıştır.

Bu mekânsal bileşenlerin tümü 2012 yılında Kültür Evi adıyla başlatılan sosyal sorumluluk projesiyle bütünleştirilmiş, zaman içinde çok işlevli bir yerleşke formuna evrilerek 2019 yılında müze statüsü kazanan sürecin fiziksel temelini oluşturmuştur. Müze yerleşkesi içinde Selçuklu mimari üslubuna referansla tasarlandığı belirtilen ve kültür turizmi kapsamında “deneyime dayanan, özgün bir örnek” olarak sunulan konaklama birimi Loru Han ise 2021 yılında müze-otel işleviyle faaliyete geçmiştir. Müze toplamda yirmi yedi farklı birimden oluşmaktadır (Şekil 5-6).

Şekil 5. Kenan Yavuz Etnografya Müzesini oluşturan birimler, yazar tarafından oluşturulmuştur

01. Giriş kapısı	09. Sanat ve deneyim atölyesi	17. Gecekondu	24. Zaman tüneli - fotoğraf sergisi
02. Amfi tiyatro / Açık hava sineması	10. Loruhan	18. Kuş Evi	25. Konak
03. Kapalı sergi salonu	11. Çinili avlu	19. Köy Evi	26. Ahşap kapı sergisi
04. Dükkanlar	12. Taş fırın restoran	20. Seyir Terası	27. Çinimaçın
05. Aşhane	13. Taş fırın	21. Dede Korkut ve Türk Kimliği Kütüphanesi	
06. Su değirmeni	14. Otlukbeli Bahçesi	22. Beziryağı Değirmeni	
07. Çay evi	15. Gölet	23. Tandırlık	
08. Mescit	16. Geleneksel çocuk oyun alanı		

Şekil 6. Kenan Yavuz Etnografya Müzesi yerleşim planı, yazar tarafından oluşturulmuştur

Müze yerleşkesinde yerel kültürel unsurlara ilişkin çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Bu kapsamda geleneksel çocuk oyunları, masallar, yöreye özgü bitki türlerinin tanıtımı, ağız barı gibi müzikal ve ritüel uygulamalar ile düğün gibi toplumsal pratikler belirli programlar çerçevesinde sunulmaktadır. Ayrıca tırpanla ot biçme, tandır ve harman şenlikleri, kem eğirme gösterileri, Bayburt yöresine ait türkülerin görsel-işitsel kayıtları ve bulgur yapımı gibi etkinlikler yerleşke içinde gerçekleştirilen faaliyetler arasında yer almaktadır. Bu etkinlikler aracılığıyla müze, geçmişe dair yaşam pratiklerini yeniden canlandırmayı ve belleğin sürekliliğini korumayı hedeflemektedir. Dolayısıyla müze, kırsal belleği hem belirli bir tarihsel bağlamda yeniden üretmekte hem de bu belleği kuran bireylerin perspektifinden şekillendirilmiş bir anlatı sunmaktadır.

Göz'e (2021) göre Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, Anadolu'nun korunması gereken kültürel değerlerini geleceğe aktarmayı hedeflemekte, geçmişte var olup günümüzde kaybolan unsurları yeniden görünür kılmaya çalışmaktadır. Müze, geleneksel yaşam biçimlerini koruyarak bu unsurları modern yaşam bağlamında temsil etmeye çalışmakta; modernleşme ve göç süreçlerinin köylerde yol açtığı mimari tahribata dikkat çekmeyi, unutulmaya yüz tutmuş geleneksel hayatın estetik ve kültürel öğelerini yeni kuşakların belleğinde canlı tutmayı ve insan merkezli bir yaklaşımı ön plana çıkarmayı misyon edinmektedir. Bu yaklaşımla örtüşen biçimde Güneröz ve Yanar (2023) müzeyi; sosyal programların önceliklendirildiği, topluluklar için bir buluşma mekânı, fikir alışverişi ve tartışma ortamı sunan bir kamusal yapı olarak değerlendirmektedir. Ayrıca müzenin sorumluluk projeleri ve topluluk temelli programların bir ürünü olarak ortaya çıktığını ve bu süreç içerisinde organik biçimde geliştiğini ifade etmektedir.

Kenan Yavuz Etnografya Müzesi 2021 yılından itibaren çeşitli ulusal ve uluslararası platformlarda ödüle layık görülmüştür (Tablo 6). 2021 yılında Avrupa Müze Forumu (EMYA) tarafından verilen Silletto Ödülü'nü almış; bu ödül, yerel topluluk katılımını önceleyen çalışmaları ve kırsal sosyal-kültürel yapıya dayalı projeleri nedeniyle verilmiştir.

2022 yılında ise Kültür ve Turizm Bakanlığı Özel Ödülü'ne değer görülmüş; bu ödül, Türkiye'nin kültürel mirasına hizmet eden kurumlara yönelik jüri değerlendirmesi sonucunda takdim edilmiştir. Aynı yıl, Europa Nostra ve Avrupa Birliği tarafından verilen Avrupa Kültürel Miras Ödülü'ne layık görülmüş; bu ödül kapsamında müzenin ziyaretçilerine yerel halkla iş birliği içinde tasarlanan interaktif deneyimler sunarak somut ve somut olmayan mirası korumaya yönelik çalışmaları öne çıkarılmıştır.

2023 yılında ise BIG SEE Grand Prix Turizm Tasarım Ödülü'nü kazanmıştır. Bu ödül, müzenin yerel halkın katılımıyla geliştirilen tasarım yaklaşımı ve yaratıcı anlatılarla ziyaretçiye deneyim sunma biçimini takdir etmektedir.

Tablo 6. Kenan Yavuz Etnografya Müzesinin kazandığı ödüller

Ödüller -----Kenan Yavuz Etnografya Müzesi		
Ödül	Yıl	Açıklama
BIG SEE Grand Prix Ödülü Turizm Tasarım Ödülü	2023	Bayburt'un ve Anadolu'nun somut/somut olmayan kültürel mirasını, ziyaretçilerine etkileşimli deneyimler sunarak ve yerel halkın tasarım aşamasında iş birliğiyle korumayı/canlandırmayı amaçlamaktadır. -Yaratıcı hikaye ve deneyim olarak kimlik
Kültür ve Turizm Bakanlığı Özel Ödülü	2022	Türkiye'nin kültür mirasına ve sanat dünyasına gönül birliği içinde hizmet veren topluluk veya kuruluşları takdir ve teşvik etmek amacıyla verilen ödüller jüri değerlendirmesiyle belirlendi.
Europa Nostra Avrupa Birliği Kültür Mirası Ödülü	2022	Müze, ziyaretçilerine yerel halkla iş birliği içinde tasarlanıp sunulan interaktif deneyimler sunarak Bayburt'un ve Anadolu'nun somut ve somut olmayan kültürel mirasını korumayı ve canlandırmayı amaçlıyor. -Vatandaş katılımı ve farkındalık artırma
Avrupa Yılın Müzesi Ödülü EMYA2021/Sillette Ödülü	2021	Yerel topluluğun katılımını sağlamada oldukça başarılıdır ve köy mirasının zenginliğine dayanan kültürel projelerin kırsal sosyal ve ekonomik yaşamı nasıl yeniden canlandırabileceğini gösterme konusunda da aynı derecede güçlüdür.

1.8.1. Yapı: Müzeyi Oluşturan Mekânlar

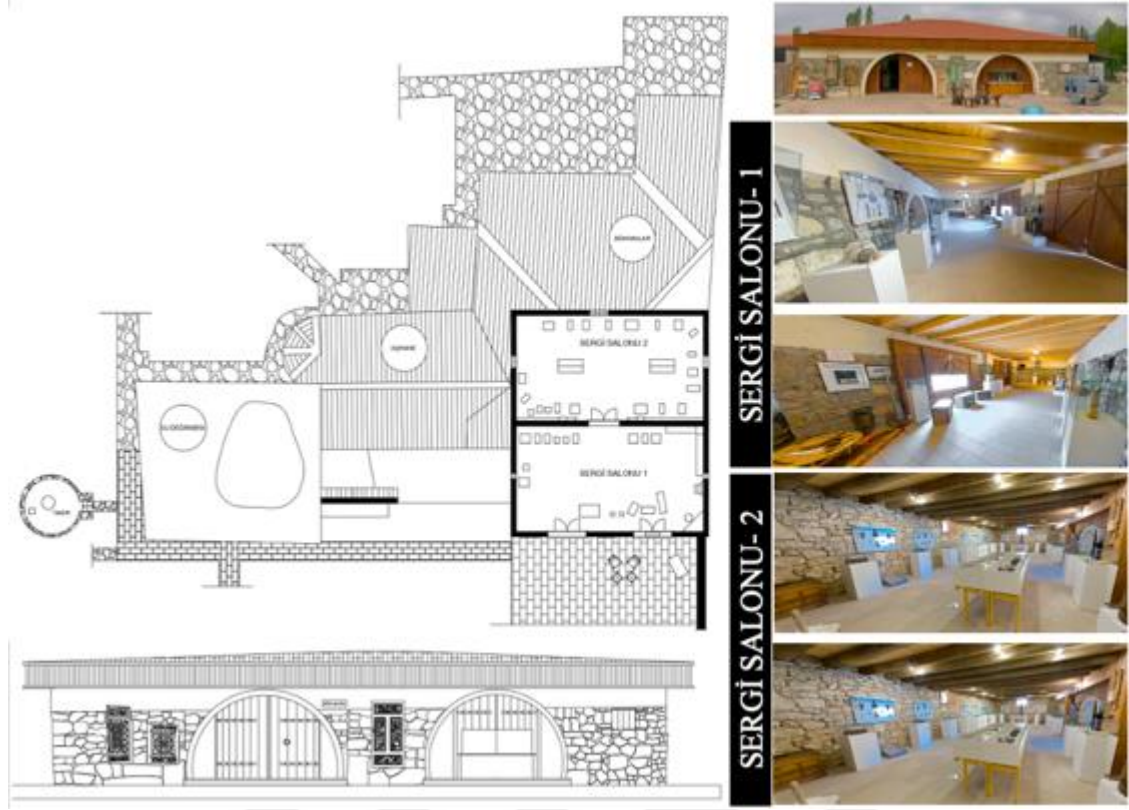
Tez kapsamında incelenen Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, Kültür Evi olarak başlayan sürecinde zamanla farklı birimlerin mekânsal olarak birbirine eklemlenmesiyle genişleyerek müze kompleksine dönüşmüştür. Son olarak müzeye otel biriminin eklenmesiyle müzedeki işlevsel çeşitlilik arttırılmış ve müzenin ekonomik sürdürülebilirliği desteklenmiştir. Bu çalışma kapsamında yapı kavramı hem kapalı hem de açık alanları içeren, çok bileşenli bir fiziksel yerleşkeye karşılık gelmektedir. Müzenin her bir birimi,

belleğin inşa edilme biçimlerine ilişkin özgün temsiller barındırmakta; bu birimler arasındaki ilişkiler ise mekânsal organizasyon, küratöryal kurgu ve tematik bağlam üzerinden okunabilmektedir.

Çalışma, sadece belleğin nasıl üretildiğini değil; aynı zamanda bu üretimin nasıl bir bellek deformasyonuna yol açabileceğini de incelemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda analiz, özne üretimleri üzerinden yapılandırılmış olsa da her bir öznenin söylemi ya da temsili müze yerleşkesinde bulunan yapılarla (Konak, Köy Evi, Geleneksel Çarşı vb.) ve bu yapılarda sergilenen nesnelerle doğrudan ilişkilidir. Kırsal hayata dair anıları – gelenekleri taze tutmak, unutulmuş değerleri hatırlatmak, yeni paylaşım, karşılaşma ve üretim alanları sunması noktasında – bu müzede inşa edilen mekânlar ile birimlerin dökümünü yapmak, bu bölümün amacıdır.

Amfi Tiyatro/Açık hava Sineması: 2015 yılında müze yerleşkesine dâhil edilen Açık Hava Sineması, yerel halkla kurulan etkileşim sonucu ortaya çıkmıştır. Müzenin kurucusu Kenan Yavuz'un köy ilkokulunda gerçekleştirdiği bir görüşmede, öğrencilerin köyde sinema ve lunapark gibi olanakların bulunmadığını belirtmeleri ve bu tür imkânların köyde kalma motivasyonlarını artırabileceğini ifade etmeleri üzerine bu yapı inşa edilmiştir (Yavuz, 2024). Müze alanındaki bahçe olarak tanımlanan bölgeye yerleştirilen açık hava sineması, daha sonra çeşitli kültürel ve sosyal etkinliklerin düzenlendiği bir amfi tiyatro işlevi kazanmıştır. Bu birim, genç nüfusu köyle bağ kurmaya teşvik etme amacının yanı sıra müze yerleşkesinin deneyimsel ve katılımcı yapısını destekleyen mekânsal bir bileşen olarak işlev görmektedir.

Kapalı Sergi Salonu: Anadolu kırsal yaşam kültürünü yansıtan çeşitli nesnelerin sergilendiği iki adet salondan oluşmaktadır (Şekil 7). Bu birim, müze yerleşkesi içinde yer alan iki hacimli doğrusal bir plan şemasına sahiptir. Bu iki hacim ortadaki iç geçişle birbirine bağlanmakta ve ilk hacimden doğrudan içe açılan çift kanatlı giriş kapıları aracılığıyla dış mekânla ilişkilendirilmektedir. Sergileme düzeni; duvar kenarlarına ve orta akslara yerleştirilmiş bağımsız vitrin, pano ve teşhir elemanlarıyla oluşturulmuştur.

Şekil 7. Kapalı Sergi Salonu, Kenan Yavuz Yavuz Etnografya Müzesi (Sürdem Ş.S. Arşivi, 2024)

Geleneksel Çarşı: Kenan Yavuz Etnografya Müzesi Köy Meydanı olarak belirtilen ve açık alana bakan toplamda yedi dükkândan oluşmaktadır (Şekil 8). Geçmişte kırsal topluluklarda önemli bir ekonomik ve sosyal işlevi olan köy çarşılarının temsili bir düzenlemesi olarak inşa edilmiştir. Çarşıda yer alan dükkânlar sırasıyla şunlardır: Yukarı Loru Ömer Ağa Kahvesi, Yavuz Bakkaliyesi (Hacı Sait Yavuz), Terzihane (Faik ve Sadık Yavuz Kardeşler), Ayakkabı Dükkanı (Necdet Kıran), Demirci (Mehmet Usta-Hacı Mehmet Sukes), Nalbant ve At Arabası İmalatı (İhsan Tükenmez) ve Marangoz-Berber (Muharrem Yavuz).

Ahilik geleneğinden ilham alınarak inşa edilen bu çarşı, 1930–1990 yılları arasında köyde mesleklerini icra etmiş insanların hatıralarını mekânlarla buluşturmayı amaçlamakta, geçmişteki küçük esnaf geleneğini yaşatmayı hedeflemektedir (URL-6, 2025). Müze kurucusu Kenan Yavuz, bu birimin oluşturulmasındaki temel amacın modern alışveriş anlayışının bireyi nesneleştiren yapısına karşı küçük esnaf kültürünü ve zanaatkârlığı öne çıkaran bir alan sunmak olduğunu belirtmektedir. Ayrıca bu mekânın, büyük ölçekli ticaret

alanlarında silikleşen birey deneyiminin aksine “insanın özne olarak varlık gösterdiği bir mekân” olarak tasarlandığını ifade etmektedir (URL-7, 2025).

Şekil 8. Geleneksel Çarşı, Kenan Yavuz Yavuz Etnografya Müzesi (Sürdem Ş.S. Arşivi, 2024)

Kenan Yavuz Etnografya Müzesi yerleşkesinde merkezî bir konumda yer alan Köy Meydanı (Şekil 9), geçmişteki kırsal toplumsal yaşamın ortak alan kurgusunu yeniden üretmeyi amaçlayan bir açık alan düzenlemesidir. Müze kurucusunun anlatımlarına göre; köy meydanı biriminin tasarımında, zamanla yok olan köy yerleşimlerinin fiziksel ve sosyal hafızasını canlandırmak hedeflenmiştir (URL-3, 2022). Köy Meydanı’nın yerleşkede konumlandığı noktadan Kapalı Sergi Salonları, Geleneksel Çarşı, Kütüphane, Mescit, Köy Evi gibi birimlere görsel ve fiziksel erişim sağlanabilmektedir.

Şekil 9. Köy Meydanı, Kenan Yavuz Yavuz Etnografya Müzesi (Sürdem Ş.S. Arşivi, 2024)

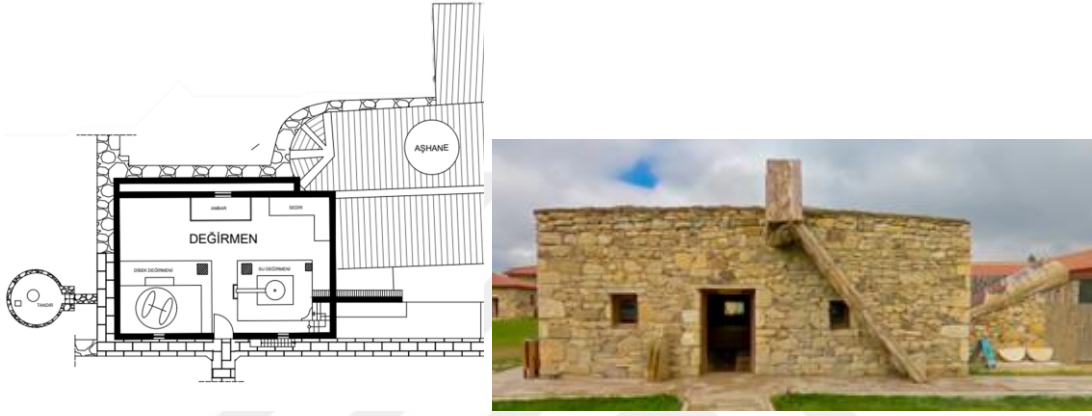
Aşhane: Geleneksel mutfak kültürüne ve tarımsal üretim pratiklerine ait çeşitli alet ve ekipmanların sergilendiği kapalı sergileme alanlarından biridir. Müze yerleşkesinde Geleneksel Çarşı'nın hemen yanında, Köy Meydanı'na cephe alan bir konumda yer almaktadır (Şekil 10). Tek hacimli ve dikdörtgen planlı olarak tasarlanmış yapı, ön cephesinde yer alan tek açıklıktan giriş almaktadır. Taş duvar örgüsü ve kırma çatılı örtü sistemiyle inşa edilen Aşhane, malzeme kullanımı açısından çevresindeki yapılarla bütünlük oluşturmaktadır. Tek hacimli, dikdörtgen planlı bir yapı olarak tasarlanmış olan bu birime ön cephesinde yer alan tek kanatlı kapı ile giriş sağlanmaktadır.

Şekil 10. Aşhane, Kenan Yavuz Yavuz Etnografya Müzesi (Sürdem Ş.S. Arşivi, 2024)

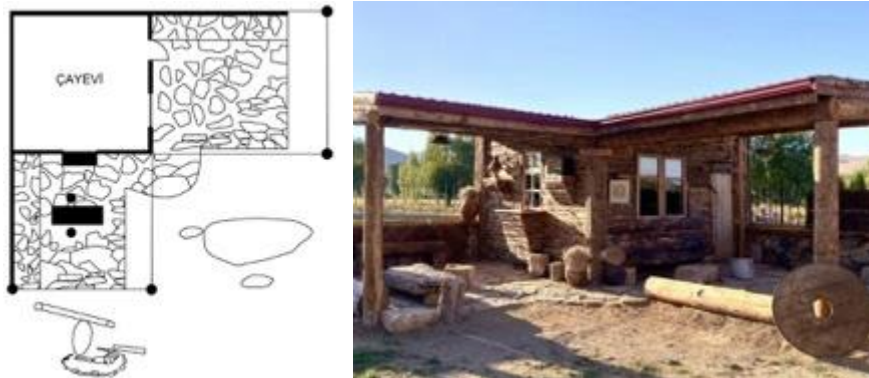
Su Değirmeni: Müze yerleşkesinde kapalı sergi salonunun bitişiğinde konumlanmış, tek hacimli taş yapıdır (Şekil 11). Yapının iç mekânı iki ana işlevsel bölüme ayrılmıştır: dibek değirmeni ve su değirmeni. Müzenin bulunduğu köyde geçmişte var olan su değirmenlerinin genellikle ilk kurucularının isimleriyle anıldığı görülmektedir. Kenan Yavuz, çocukluk döneminde köyde Adil Dayı Değirmeni ve Torun'un Değirmeni olarak bilinen iki değirmenin bulunduğunu ancak bu yapıların zamanla yıkıldığını belirtilmektedir (URL-8, 2025). Bu bağlamda müze yerleşkesine dâhil edilen değirmen yapısı, Demiröz

ilçesinde baraj inşası nedeniyle su altında kalma riski taşıyan tarihi değirmenin ekipmanlarının yerinden sökülüp taşınmasıyla yeniden inşa edilmiştir. Yapının yeniden kurulumu sırasında işlevsel sürekliliğin sağlanabilmesi için yerden su çekilerek değirmen sisteminin çalışabilir hâle getirildiği ifade edilmektedir (Yavuz, 2024). İnşa sürecinde yapı bütünlüğünün özgünlüğünü sürdürebilmesi amacıyla çevredeki köylerde yıkılmış geleneksel evlerden ve ören yerlerinden temin edilen taş ve ahşap malzemeler kullanılmıştır.

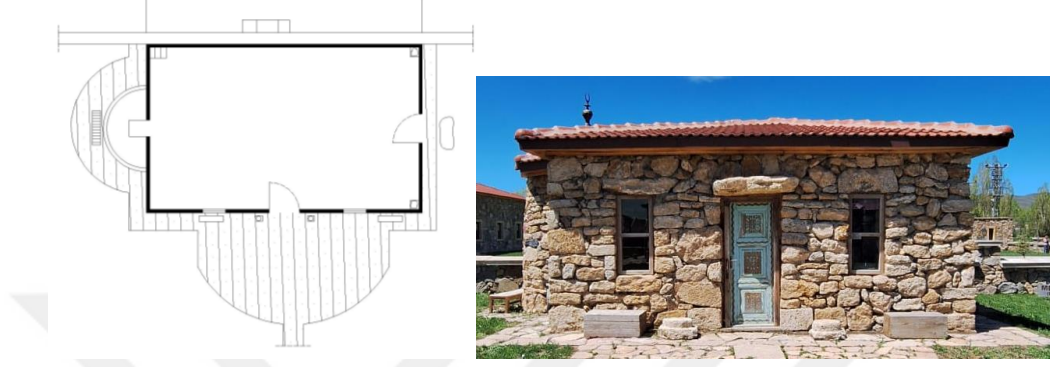
Şekil 11. Su Değirmeni, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi (Sürdem Ş.S. Arşivi, 2024)

Çay Evi: Ziyaretçilerin dinlenme ve kısa süreli vakit geçirme ihtiyacına yönelik olarak tasarlanmış, ahşap malzeme kullanılarak inşa edilmiş bir yapıdır (Şekil 12). Müze yerleşkesinde Köy Meydanı'na bakan konumuyla kamusal açık alanla görsel ve fiziksel ilişki kuran bu yapı, Bezir Yağı Değirmeni'nin hemen yanında ve Geleneksel Çarşı'nın karşısında konumlanmaktadır.

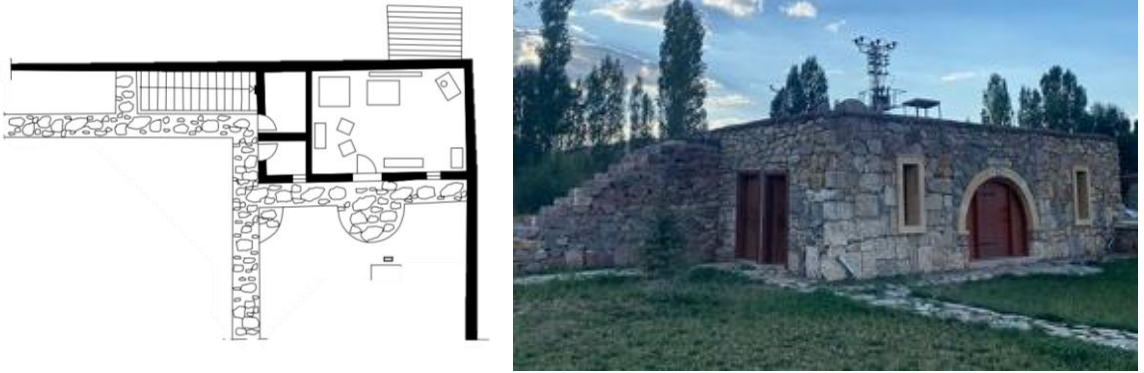
Şekil 12. Çay Evi, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi (Sürdem Ş.S. Arşivi, 2024)

Mescit: Müze yerleşkesinde köy meydanına bakan konumda küçük ölçekli ibadet mekânıdır (Şekil 13). Yapı, çevredeki köylerden temin edilen taş malzeme ile inşa edilmiştir. Açık alana yönelen cephe düzeni ve konumu itibarıyla ziyaretçilerin kolay erişimine olanak tanımaktadır.

Şekil 13. Mescit, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi (Sürdem Ş.S. Arşivi, 2024)

Sanat ve Deneyim Atölyesi: Ziyaretçilerin sanatsal üretim pratiklerini deneyimleyebilecekleri, atölye temelli etkileşimli etkinliklerin gerçekleştirildiği, tek hacimden oluşan bir yapıdır (Şekil 14).

Şekil 14. Sanat ve Deneyim Atölyesi, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi (Sürdem Ş.S. Arşivi, 2024)

Kütüphane: Dede Korkut ve Türk Kimliği Kütüphanesi ile Hacı Mehmet Yavuz Kütüphanesi adlarıyla anılmakta olup müze yerleşkesi içerisinde çok işlevli bir yapı olarak konumlandırılmıştır (Şekil 15). İçeriği başta Bayburt olmak üzere bölgenin edebi, tarihî ve kültürel birikimini yansıtan yayınlardan oluşmaktadır. Kütüphane, aynı zamanda toplantı

salonu ve geleneksel sözlü kültüre atıfta bulunan masal odası (hekat odası) olarak da kullanılmaktadır (URL-9, 2025).

Şekil 15. Kütüphane, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi (Sürdem Ş.S. Arşivi, 2024)

Gecekondü: Köyden kente göç sürecinin yarattığı ara dönemi mekânsal olarak temsil eden bir yapı olarak yerleşkeye dâhil edilmiştir. Müze kurucusunun kardeşi Sibel Yavuz'un İstanbul'da doğup büyüdüğü evin mekânsal özelliklerine referansla oluşturulmuş bir rekonstrüksiyon yapısıdır. Müze yerleşkesinde kuş evi biriminin bitişiğinde, köy evinin arka yönünde ve açık alandaki fotoğraf sergisinin devamında konumlandırılmıştır (Şekil 16, 17).

Şekil 16. Gecekondü, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi (Sürdem Ş.S. Arşivi, 2024)

Kuş Evi: Müze yerleşkesinde Gecekondü ve Köy Evi yapıları arasında konumlanmış, Bayburt yöresine özgü yerel güvercin türlerinin tanıtımına ayrılmış, küçük ölçekli bir yapıdır (Şekil 17). Bu birimde sergilenen kuşlar, baş bölgesinde “çift kukul” olarak tanımlanan tüy yapısıyla ayırt edilen ve “Bayburt Güvercini” olarak bilinen endemik bir türdür.

Müze gibi bir kurumsal yapı olmadan önce müzenin birimlerinin yer aldığı arazi, yazları Kenan Yavuz ve ailesinin ziyaret amacıyla geldikleri köydeki tarlalarıdır. Yavuz (2024), 1996 yılında ailesinin yaz aylarında köye tekrar dönebilmesi amacıyla bir ev

yapmaya karar verdiklerini ve annesinin önerisiyle bu evi tarlalarına inşa ettiklerini belirtmektedir. Köye gittiklerine konaklayabilmek için yapılmaya başlanan ve 2013 yılında tamamlanan bu evin (Konak) hemen yanındaki alana ise köy evi inşa edilmiştir.

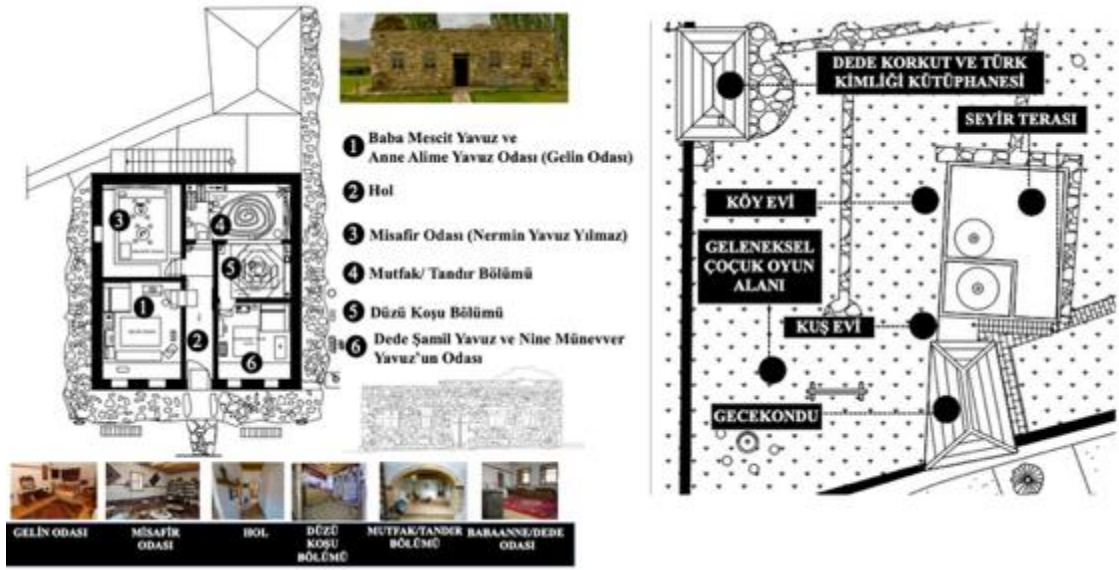
Köy Evi: Kurucu Kenan Yavuz'un doğup büyüdüğü ve beş kuşak boyunca ailesinin geçmişini barındıran bir yapının rekonstrüksiyonudur (Şekil 17). Yavuz (2024), aile meclisinde alınan bir kararla köyden göç ettiklerinde terk edilen evin aynısını köydeki tarlasına etraftan toplanan taşlarla yeniden inşa ettiklerini ve geçmişten kalan hatıra eşyaları yerleştirerek bu evi orijinaline sadık bir şekilde elektrik ve su gibi modern unsurlardan arındırılmış olarak yeniden hayata geçirdiklerini ifade etmektedir.

Köy evinin mekânsal organizasyonu, aile üyelerine adanmış tematik odalar üzerinden şekillenmiştir. Yapıda yer alan gelin odası (Mecit ve Alime Yavuz'un odası), Nermin Yavuz Yılmaz'a adanan misafir odası, Şamil ve Münevver Yavuz'a ait babaanne-dede odası, mutfak-tandır bölümü, düzü koşu ve hol olmak üzere altı oda bulunmaktadır.

Gelin odası, Kenan Yavuz'un babası Mecit Yavuz ve annesi Alime Yavuz'un hikâyesini yansıtmaktadır. İlk inşa edildiğinde tek odalı bir ev olan bu yapıya, sonradan gelin odasının eklendiği belirtilmiştir (URL-10, 2025). Bu oda, Alime Hanım ve Mecit Bey'in yedi çocuğunun doğduğu ve büyüdüğü alan olarak aile geçmişinin bir parçasını temsil etmektedir. Şamil Yavuz ve Münevver Yavuz'a adanan babaanne-dede odası ise ailenin yaşlı üyelerinin hatıralarını yaşatma amacı taşımaktadır.

Evlerin dışa dönük yönünde yer aldığı belirtilen düzü koşu bölümü; mutfak eşyaları ile kışlık ve yazlık erzakların saklandığı ahşap ambarların bulunduğu, aynı zamanda gençlik çağındaki çocukların yatak odası olarak kullanıldığı alandır (URL-11, 2025).

Yapının üst örtüsü, kırsal konut mimarisinde sıklıkla rastlanan düz dam geleneğine uygun olarak biçimlendirilmiş ve seyir terası işleviyle kurgulanmıştır. Bu teras, yapının üst kotunu kapatan bir yüzey olmanın ötesinde; çevre manzarasına açılan ve gündelik yaşama entegre edilen çok amaçlı bir açık mekân niteliği taşımaktadır. Özellikle ağız barı ve köy düğünü gibi kolektif ritüellerin gerçekleştirildiği bu alan, izleme ve dinlenme işlevlerinin yanı sıra kültürel pratiklerin temsil edildiği ve yeniden üretildiği bir sahneye dönüşmektedir. Mekânsal bir arayüz olarak işlev gören bu alan, geçmişte bölgede yaygın olan toprak damlı konutların sosyal işlevini çağdaş bir yorumla sürdürmektedir.

Şekil 17. Köy Evi, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi (Sürdem Ş.S. Arşivi, 2024)

Kenan Yavuz Etnografya Müzesinin fiziksel yerleşkesinin başlangıç noktası olan Konak, müze kurgusunun temelini oluşturan ilk yapıdır (Şekil 18). Kurucunun ailesi tarafından köyle fiziksel bağların kopmasının ardından 1996 yılında, yaz aylarında köye dönülebilmesi amacıyla inşa edilmesine karar verilen yapı; 2013 yılında tamamlanmıştır (Yavuz, 2024). Bu yapı, hem mimari hem de işlevsel açıdan müzenin kurumsallaşma sürecine zemin hazırlayan ilk somut adım olmuştur. Konak, köyün bayramlaşma ve taziye yeri olarak kullanılmaktadır (Altınbaş & Etikan, 2021). Geleneksel mahalle odaları, bölge halkı arasında kuşaklar arası aktarımı ve toplumsal bir aradılığı teşvik eden sosyal mekânlardır. Bu bağlamda konağın Bayburt'a özgü mahalle odası kültüründen esinlenerek inşa edildiği belirtilmiştir (URL-12, 2025).

Şekil 18. Konak, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi (Sürdem Ş.S. Arşivi, 2024)

Kenan Yavuz Etnografya Müzesi yerleşkesi içinde konumlanan konaklama birimi Loru Han, 2021 yılında müze-otel işleviyle faaliyete geçmiştir (Şekil 19). Yapı, toplamda 1400 m²lik bir kapalı alana sahiptir. İçerisinde 12 konaklama odası ve taş fırın restoran bulunmaktadır (URL-1, 2025).

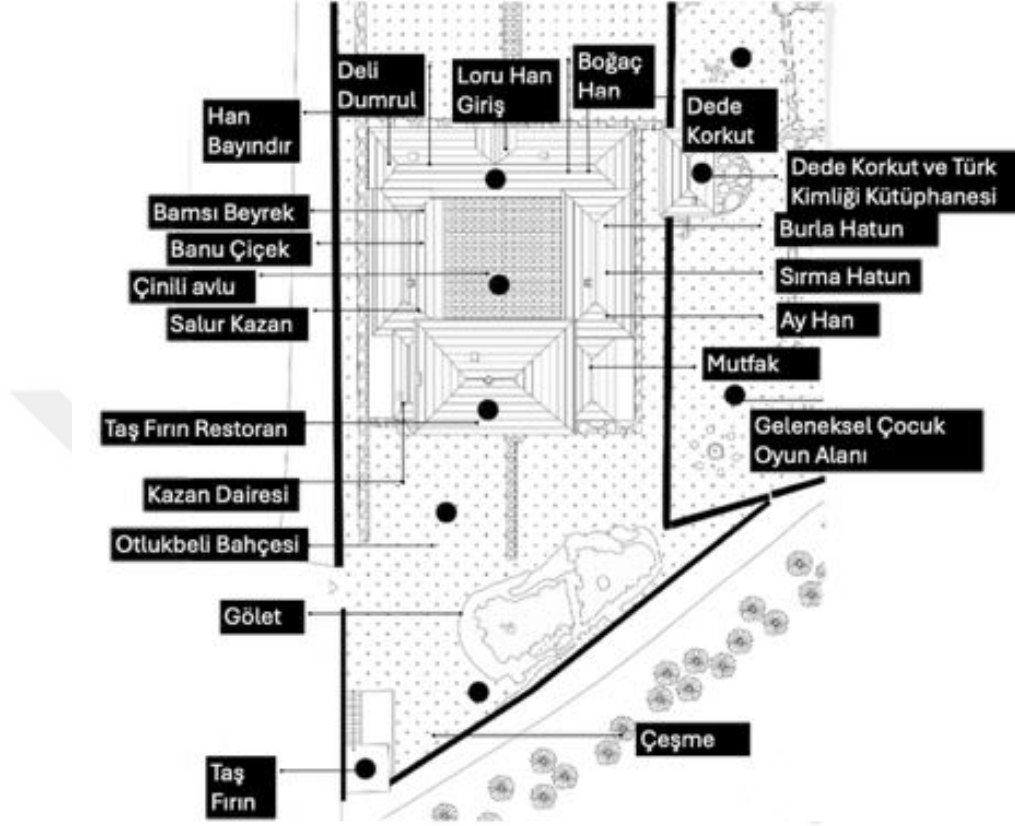
Şekil 19. Loru Han, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi (Sürdem Ş.S. Arşivi, 2024)

2020 yazında müzenin danışma kurulu üyeleriyle gerçekleştirilen toplantıda, Avrupa Müze Forumu'na başvuru yapılması ve müzenin yanına bir butik-otel inşa edilmesi yönünde karar alınmıştır (Yavuz, 2024). 2021 yılında müzenin Avrupa Müze Forumu tarafından ödülle değer görülmesinin ardından müze bünyesinde konaklama ihtiyacının karşılanması amacıyla yeni bir yapı inşa edilmesine yönelik çalışmalar başlatılmıştır.

Yapının Selçuklu mimari üslubuna referansla tasarlanmasına karar verilmiş; bu doğrultuda Tokat, Diyarbakır ve Kastamonu'daki hanlar ziyaret edilerek örnekleme yapılmıştır (Yavuz, 2024). Müze otelin yapımında çevre köylerde yıkılmaya yüz tutmuş evlerden ve ören yerlerinden, sahiplerinin izniyle temin edilen taş ve ahşap malzemeler kullanılmış; konaklardan dolaplar, evlerden ahşap kirişler yapıya entegre edilmiştir (Yavuz, 2024). Yapının inşasında ilk olarak kapılar temin edilmiş, ardından bina oluşturulmuştur. Dolayısıyla Loru Han müzenin anlatısını ekonomik ve turistik olarak sürdürülebilir kılan bileşendir. Selçuklu referanslı han tipolojisi, Dede Korkut göndermeleri, kapılardan taşlara kadar toplanmış elemanların yeniden kullanımı burayı geçmişin yalnızca gözlemlendiği değil 'yaşamakla' ilişkilendiren bir retorik yaratmaktadır.

İç avluda kullanılan taşlara çiniler yerleştirilmiş ve bu bölüm Çinili Avlu olarak adlandırılmıştır (Şekil 20). Odalara ise Dede Korkut masallarından isimler verilmiş, bu

uygulama Bayburt Kalesi'nin Selçuklu dönemine tarihlenen çinili bezemelerine ve Dede Korkut anlatılarına gönderme yapacak şekilde kurgulanmıştır (Şekil 20, 21), (Yavuz, 2024).

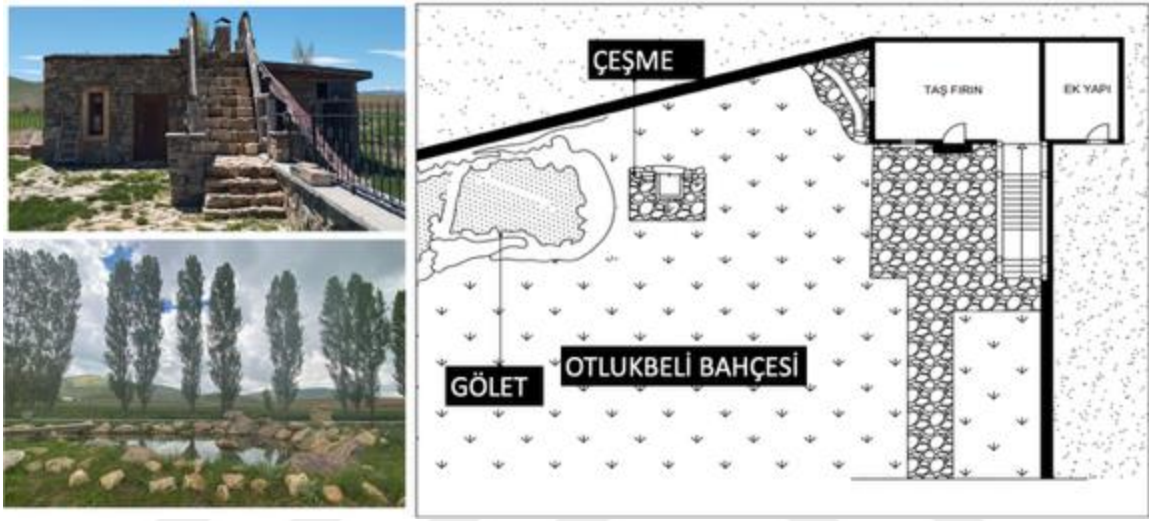

Şekil 20. Loru Han, Taş Fırın, Otlukbeli Bahçesi ve Gölet, Geleneksel Çocuk Oyun Alanı, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, yazar tarafından oluşturulmuştur

Şekil 21. Loru Han zemin ve birinci kat planı, yazar tarafından oluşturulmuştur

Konaklama birimi Loru Han'ın arka bölümünde konumlanan Otlukbeli Bahçesi, açık hava etkinliklerine olanak sağlayacak şekilde düzenlenmiş peyzaj alanlarından biridir. Bahçe içerisinde bir gölet, bu göletin üzerinden geçen bir ahşap köprü ve yöresel mutfak uygulamaları için kullanılan taş fırın yapısı yer almaktadır (Şekil 22). Açık alan kullanımı esas alınarak kurgulanan bu bölüm, konaklama birimiyle ilişkili olarak hem servis hem de etkinlik odaklı bir dış mekân düzenlemesi sunmaktadır.

Şekil 22. Taş Fırın, Otlukbeli Bahçesi ve Gölet, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi (Sürdem Ş.S. Arşivi, 2024)

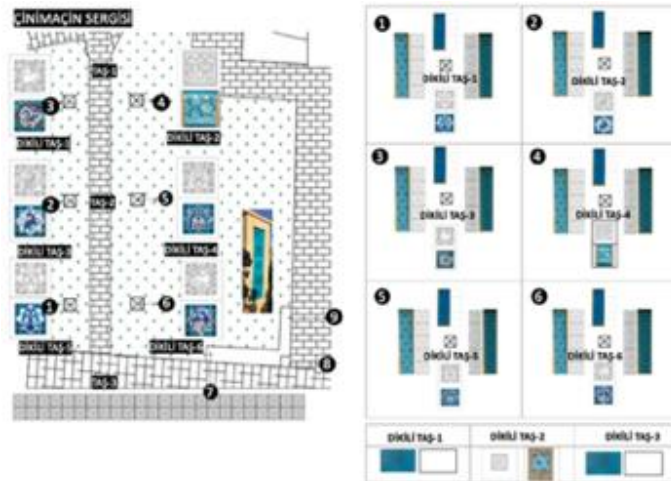
Kenan Yavuz Etnografya Müzesi yerleşkesinde, farklı temalarda yapılandırılmış ve kalıcı olarak yerleştirilmiş çeşitli açık sergi alanları bulunmaktadır. Mekânın sadece yapı ölçeğinde değil, peyzaj ölçeğinde de bir anlatı aracı olarak ele alındığını bu alan düzenlemeleri kapsamında yapılandırılan sürekli sergi alanları şunlardır: Çinimaçın Sergisi, Ahşap Kapı Sergisi, Taş Yazı Sergisi, Zaman Tüneli Fotoğraf Sergisi ve Tarihi İsimler Anıtı.

Bu tematik sergi alanlarının yanı sıra müze yerleşkesinde, kırsal yaşam pratiklerine referansla yerleştirilmiş çeşitli açık alan bileşenleri de bulunmaktadır (Şekil 23). Bu unsurlar yapısal sergileme kurgusunun ötesine geçerek peyzaj öğeleriyle birlikte düşünülmüş, yer yer anımsatıcı ve deneyimletici araçlar olarak işlevlendirilmiştir. At arabası, kızak takımı, at koşum takımı, kağrı ve saban gibi tarımsal üretim nesneleri ile tarihi traktör ve makineler, belli bir düzende olmasa da ziyaretçinin mekânda dolanımı sırasında karşılaştığı öğelerdir. Leylek Yuvası, Geleneksel Çocuk Oyun Alanı ve Beziryağı Değirmeni gibi öğeler ise kırsal yaşam kültürüne dair ortak hafızada yer etmiş imgeleri çağrıştırmaya adına müzenin açık alanında yerleştirilmiş olan diğer öğelerdir.

Şekil 23. Geleneksel çocuk oyun alanı, leylek yuvası, beziryağı değirmeni, at arabası, kızak takımı, tığ makinası, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi (Sürdem Ş.S. Arşivi, 2024)

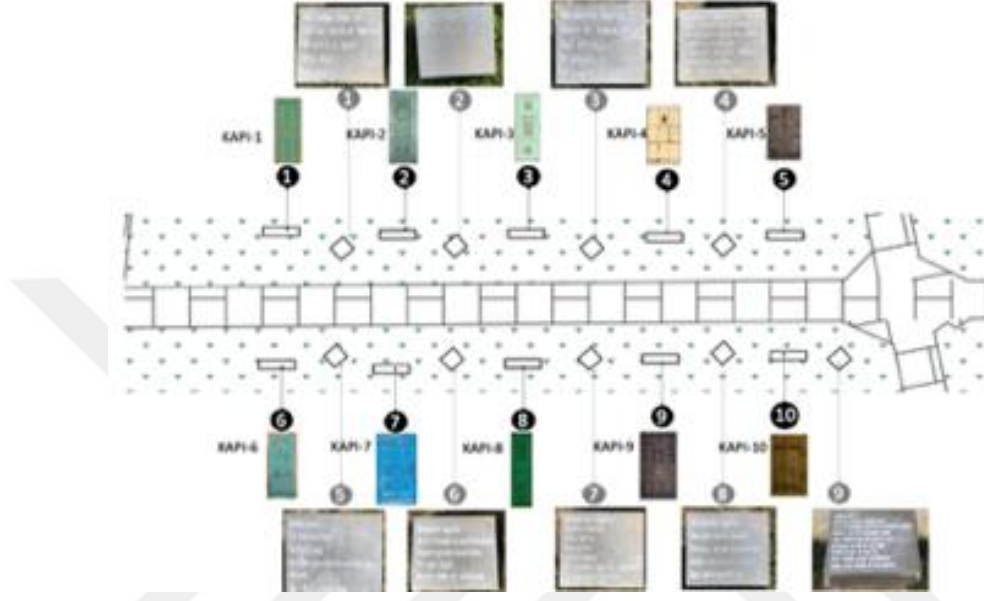
Çinimaçın Çini Sergisi: Bayburt yöresine özgü taş malzeme ile İznik Vakfı tarafından üretilmiş çinilerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur (Şekil 24). Sergi, 25. Uluslararası Dede Korkut Kültür ve Sanat Şölenleri kapsamında kalıcı bir açık hava düzenlemesi olarak mekâna entegre edilmiştir. Yatayda sıralı, dikilitaş biçiminde yerleştirilmiş modüller üzerine uygulanan çini paneller, mimari bezeme geleneğini çağrıştıran bir strüktürel düzenle yorumlanmıştır. Sergide kullanılan çinilerde Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ait motiflerin yanı sıra Bayburt Kalesi'nin özgün motiflerden referansla üretilmiş semboller yer almaktadır. Kompozisyonlarda; çift başlı kartal, kuş, ceylan ve at gibi ikonografik öğeler geleneksel anlam dünyasına gönderme yapacak şekilde konumlandırılmıştır. Bu figürler; korunma, güç, güzellik ve aidiyet gibi simgesel değerler taşıyan kültürel temsillerdir.

Şekil 24. Çinimaçın Sergisi, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi (Sürdem Ş.S. Arşivi, 2024)

Ahşap Kapı Sergisi: Çinimaçın Çini Sergisi'yle aynı eksende konumlanmış ve onun devamı niteliğinde tasarlanmıştır. Doğrusal bir düzen içinde karşılıklı olarak yerleştirilmiş,

Türkiye'nin çeşitli illerinden getirilen on adet ahşap kapıdan oluşmaktadır (Şekil 25). Kapılar, taşıyıcı metal çerçeveler içine yerleştirilerek zeminle temas etmeyecek şekilde askıda duracak biçimde sergilenmektedir. Bu kapıların arasına belirli aralıklarla konumlandırılmış ve yüzeylerinde metinler bulunan dokuz adet taş blok yerleştirilmiştir.

Şekil 25. Ahşap Kapı ve Taş Yazı Sergisi, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi (Sürdem Ş.S. Arşivi, 2024)

Zaman Tüneli Fotoğraf Sergisi: Kırsal yaşamın dönüşümünü belgeleyen tematik bir kurgu ile yapılandırılmıştır (Şekil 26). Müze yerleşkesi içinde Konak ile Gecekondu arasındaki açık alanda lineer bir düzende yerleştirilen bu sergi, siyah beyaz ve renkli fotoğraflar aracılığıyla bireysel ve toplumsal belleği yeniden görünür kılmayı amaçlamaktadır. Sergide yer alan fotoğraflar; farklı dönemlerde köy yaşamına dair gündelik pratikleri, ritüelleri, mimari dönüşümleri ve sosyal karşılaşmaları yansıtmaktadır. Ziyaretçilerin fiziksel olarak yürüyerek kat ettikleri bu güzergâh ile zaman kavramının görsel temsili üzerinden geçmiş ve şimdi arasında bir geçiş alanı oluşturulmak istenmiştir. Fotoğraflar belirli tematik gruplar hâlinde düzenlenmiş olup sergi kurgusunda belirgin bir kronolojik yapıdan ziyade anlatı odaklı bir sıralama tercih edilmiştir.

Şekil 26. Zaman Tüneli Fotoğraf Sergisi, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi (Sürdem Ş.S. Arşivi, 2024)

Tarihi İsimler Anıtı: Kenan Yavuz Etnografya Müzesinin açık alan düzenlemeleri kapsamında oluşturulmuş, on adet dikilitaştan oluşan dairesel bir yerleştirmedir (Şekil 27). Bayburt'un tarihsel süreçte farklı dönemlerde almış olduğu adları ve bölgedeki köylerin eski adlarını belgelemeyi amaçlayan bu sergileme, ziyaretçiye yer adlarının dönüşümüne odaklanan tematik bir alan sunmaktadır.

Şekil 27. Tarihi İsimler Anıtı, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi (Sürdem Ş.S. Arşivi, 2024)

1.8.2. Özne: Müze ile İlişkilenen Özne/ler

Bu çalışmada özneye dair kuramsal çerçeve ile belleğin deneyimsel, dolaylı ve söylemsel olarak nasıl inşa edildiğine ilişkin tartışmalar Yapılan Çalışmalar – I ve Yapılan Çalışmalar – II bölümlerinde ele alınmıştır. Bu bölümde ise çalışmada incelenen özne üretimleri doğrultusunda kurucu, söylemsel, alımlayıcı, meşrulaştırıcı ve onaylayıcı özne kategorileri tanımlanmakta; neden çalışma kapsamında böyle bir kategori oluşturulduğu açıklanmaktadır.

Çalışma kapsamında özne, bireysel bir fail ya da anlatıcı olmanın ötesinde; belleği kuran, yönlendiren, meşrulaştıran ve deneyimleyen çoğul ve katmanlı üretim pratiklerinin taşıyıcısı olarak ele alınmaktadır. Çalışma, belleğin ve bellek deformasyonunun sergilenen

nesneler veya mimari düzenlemelerle sınırlı kalmayıp; bu nesne ve mekânlara dair üretilen söylemler, yorumlar ve meşruiyet mekanizmaları aracılığıyla da kurulduğu kabulüne dayanmaktadır. Bu nedenle özne üretimi kavramı; belleğin temsiline doğrudan ya da dolaylı biçimde katılan ve bu temsili kimi zaman yönlendiren, kimi zaman da deforme eden aktörlerin konumlanışlarını çözümlemek üzere kullanılmaktadır. Bu doğrultuda belleğin temsil ve deformasyon biçimlerini çözümleyebilmek amacıyla beş temel belge türü seçilmiş, her biri temsiliyetin farklı düzeylerini yansıtan özne kategorileriyle ilişkilendirilmiştir.

Müze kurucusunun yazdığı “Bir Sahiplenme Hikâyesi – Bu Köy Evinden Başlayıp Dünyaya Ulaşan Başarı Öyküsü” kitabı kurucu anlatıyı oluşturan kurucu özneyi temsil etmektedir. Aynı başlıkla yayımlanan belgesel, mekânın görsel temsili ve söylemsel düzenlemesi üzerinden görsel anlatı-söylemsel özne/lerin üretimine karşılık gelmektedir. Ziyaretçi defteri, müze deneyiminin bireysel düzeyde nasıl alımlandığını göstererek karşı-alımlayıcı özne/ler kategorisine karşılık gelmektedir. Müze danışma kurulu toplantı tutanakları, belleğin kurumsal çerçevesini oluşturan kurumsal-meşrulaştırıcı özne/leri görünür kılarken müzenin aldığı ödüllere ilişkin gerekçeler, jüri raporları ve tanıtım-ödüller videoları ise dışsal onay mekanizmalarını temsil eden teyit edici-onaylayıcı özne/leri tanımlamaktadır.

Söz konusu belge türleri, belleğin anlatı (kitap ve belgesel), deneyim (ziyaretçi defteri), kurumsal onay (danışma kurulu tutanakları) ve dışsal meşruiyet (ödüller belgeleri) gibi farklı düzeylerde nasıl üretildiğini göstermektedir. Her bir belge türü, kendi içerisinde belirli bir özne üretiminin söylemsel izlerini taşımakta ve belleğin hem nasıl inşa edildiğine hem de nasıl yönlendirildiğine dair ipuçları sunmaktadır. Ayrıca her bir özne kategorisi, tekil bir kişi ya da sabit bir anlatıcıya indirgenemez; özellikle ziyaretçi defteri örneğinde olduğu gibi bir özne grubuna dâhil edilen üretimlerde birden fazla özneye ait söylem yer almaktadır. Bu bağlamda, özne üretimleri çoklu ve çoğulcu bir karakter taşımakta; bellek ve deformasyonu sürecinde farklı bireylerin, aktörlerin ve kurumsal yapıların katkılarıyla şekillenmektedir.

Sonuç olarak bu beş özne kategorisi, yalnızca kavramsal bir ayrıştırma değildir. Her biri, çalışma kapsamında çözümlenen belirli bir belge türüyle – özne üretimiyle – doğrudan ilişkilidir.

Bu çalışma kapsamında kurucu özne kategorisi; müzenin hem fiziksel organizasyonunda hem de kavramsal çerçevesinde belirleyici etkisi bulunan, belleğin inşa sürecini yönlendiren ve mekâna atfedilen anlamları biçimlendiren aktör olarak tanımlanmaktadır. Kenan Yavuz’un (2024) kaleme aldığı “Bir Sahiplenme Hikâyesi – Bu

Köy Evinden Başlayıp Dünyaya Ulaşan Başarı Öyküsü” adlı otobiyografik eser, bu özne kategorisinin temel veri kaynağını oluşturmaktadır. Söz konusu anlatı/metin, bireysel bir yaşam öyküsü aktarmanın ötesinde; müzenin hangi söylemlerle kurulduğunu, nasıl bir temsil mantığına dayandığını ve hangi kolektif değerler aracılığıyla belleğin yönlendirildiğini de ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Kenan Yavuz; belleğin içeriksel düzeyde nasıl şekillendiğini belirleyen, müze anlatısını yönlendiren ve temsil sınırlarını tanımlayan başat aktör konumundadır. Anlatının merkezine yerleşen bu özne türü, ürettiği söylemler aracılığıyla hem belleğin sınırlarını çizmekte hem de müze de egemen bir bellek anlatısının kurulmasına öncülük etmektedir.

Görsel anlatı-söylemsel özne/ler kategorisi; müzede nesne, yapı ve anlatı ilişkisinin nasıl kurulduğunu görsel ve söylemsel araçlar üzerinden temsil eden özne üretimini kapsamaktadır. Bu bağlamda “Bir Sahiplenme Hikâyesi” adlı belgesel temel veri kaynağı olarak değerlendirilmiştir. Belgesel; anlatı aktarımının yanı sıra müzenin mekânsal organizasyonu, sergilenen nesneler ve bu öğelerle kurulan temsiliyet ilişkilerinin görsel olarak yapılandırıldığı bir üretimdir.

Belgeseldeki görsel anlatı özneleri, mekânı bir temsil zemini olarak kurmaktadır. Bu bağlamda özne, doğrudan görünür olmasa da anlatının kurucu ilkelerini ve değer yargılarını belirleyen bir pozisyonundadır. Söylemsel düzeyde ise belgeselde kullanılan dil, vurgulanan temalar ve tekrar eden ifadeler etrafında belleğin nasıl kurgulandığı okunabilmektedir. Habitat TV teknik ekibi tarafından hazırlanan belgeselin yönetmenliğini Pınar Kılıç üstlenmiş, sunuculuğunu ise müze danışma kurulu üyelerinden Serhan Bali yapmıştır (URL-3, 2022). Bayburt Valiliği ve KUDAKA desteğiyle hazırlanan belgesel, ilk kez 24 Şubat 2022’de Grand Pera Emek Sahnesi’nde gösterilmiştir.

Görsel anlatının temel özneleri olarak belgeselde yer alan ve kimlikleri açık biçimde belirtilen kişiler: müzenin kurucusu Kenan Yavuz ve ailesi (Serpil Yavuz, Furkan Yavuz, İrfan Onur Yavuz, Alime Yavuz), danışma kurulu üyesi Serhan Bali, uluslararası jüri ve kurum temsilcileri Dına Sorokina (EMYA jüri üyesi), Carol Jackson (Silletto Trust) ile köy sakini Yıldız Okumuş’ tur. Bununla birlikte anlatının söylemsel kurgusunda belirleyici ağırlık, Kenan Yavuz ve Serhan Bali’nin ifadelerinde toplanmaktadır. Bu iki özne; müze mekânına atfedilen kültürel, ideolojik ve simgesel anlamları yönlendiren, temsil mantığını kuran ve belleğin kolektif bir anlatı olarak yapılandırılmasında merkezi bir rol oynayan kişilerdir. Kenan Yavuz’un kurucu pozisyonu ve Serhan Bali’nin anlatıyı yönlendiren söylemsel katkısı belgeselin tematik çerçevesini şekillendirmektedir.

Belgesel, sadece bir bilgi aktarımı işlevi görmekle kalmamaktadır. Aynı zamanda belli bir temsiliyet mantığı üzerinden müze mekânını anlamlandırmakta; izleyicinin belleği belirli bir görsel anlatı üzerinden inşa etmesine aracı olmaktadır. Bu yönüyle görsel anlatı - söylemsel özneler belleğin mekânla, nesneyle ve söylemle olan ilişkisini görselleştirerek güçlendiren bir katman üretmektedir.

Karşı-alımlayıcı özne/ler kategorisi; müze deneyimine doğrudan katılım gösteren bireylerin, yani ziyaretçilerin müze mekânı ve anlatısıyla kurduğu ilişkileri belgeleyen üretimlere karşılık gelmektedir. Bu bağlamda temel veri kaynağı olarak ziyaretçi defteri kullanılmıştır. Müze ziyaretçileri tarafından serbest biçimde kaleme alınan bu metinler, yalnızca bireysel deneyimlerin aktarımı değildir. Bu defter aynı zamanda müze anlatısının nasıl alımlandığını, belleğin hangi imgelerle kurulduğunu ve hangi temsillere direnç gösterildiğini görünür kılan nitel verilerdir.

03.07.2018 ile 08.05.2024 tarihleri arasında yazılmış olan ziyaretçi defteri kayıtları, yaklaşık altı yıllık bir zaman aralığını kapsamaktadır. Çalışma kapsamında incelenen toplam 65 kayıttan 62'si isim bilgisi içerirken, 3'ü ise isimlidir. Etik gerekçelerle ziyaretçilerin kimlik bilgileri doğrudan belirtilmemiş; her bir kayıt ZD – 01 (Ziyaretçi Defteri – 01) şeklinde oluşturulan kodlarla temsil edilmektedir. Söz konusu çalışma, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Etik Kurulu tarafından değerlendirilmiş ve etik onay alınmıştır. İlgili Etik Kurul Belgesi ekte sunulmaktadır (Bkz. 7. Ekler). Bu özne üretimi; müze anlatısının ziyaretçiler tarafından nasıl karşılandığını, hangi kavramsal çerçeveler ve temalar etrafında yorumlandığını belgelemeye yöneliktir. Belleğin sadece inşa edilen bir yapı olmadığını, deneyimleyen, yorumlayan ve yeniden anlamlandıran öznelerce etkileşimli biçimde üretildiğini ve zamanla dönüştürüldüğünü göstermesi sebebiyle çalışma kapsamına alınmıştır.

Ziyaretçi defteri üzerinden yapılan analiz; bireysel ziyaretçi ifadelerinin içerdiği tekrar eden kavramları, dilsel vurguları ve belleğe dair atıfları belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda ziyaretçilerin yazılı ifadeleri, müze deneyimi sırasında ne tür izlenimler edindiklerini ve hangi anlatı öğeleriyle ilişki kurduklarını ortaya koyan bir veri kaynağı olarak değerlendirilmiştir. Bu veri seti, müze anlatısının izleyici nezdinde nasıl anlamlandırıldığını ve belleğe dair hangi göstergelerin öne çıkarıldığını sistematik biçimde belgelemeye yöneliktir.

Kurumsal-meşrulaştırıcı özne/ler kategorisi, müze belleğinin kurumsal düzeyde nasıl çerçevelendiğini ve hangi temsil biçimlerinin meşrulaştırıldığını analiz etmeye olanak

tanıyan üretimlerden oluşmaktadır. Bu bağlamda çalışmada müzenin resmi internet sitesinde yayınlanmış olan danışma kurulu toplantı tutanakları veri kaynağı olarak değerlendirilmiştir.

Tutanaklar; müzenin kurumsal karar süreçlerini belgeleyen resmi içerikler olup temsil stratejilerinin, içerik düzenlemelerinin ve yönetsel hedeflerin kurumsal düzeyde nasıl ele alındığını ortaya koymaktadır. Toplamda on farklı toplantıya ait belge, 2020 ile 2021 yılları arasında gerçekleştirilmiş ve kayıt altına alınmıştır (Şekil 28), (URL-13, 2025). Tutanaklarda yer alan tartışma başlıkları ve alınan kararlar; müzenin anlatı yönelimlerini, temsiliyet önceliklerini ve kamusal görünürlüğüne şekillendiren kurumsal öznelere etkisini izlemeye imkân tanımaktadır.

Şekil 28. Danışma kurulu toplantılarının kronolojik sıralaması

Bu özne grubunda yer alan kurumsal aktörler, hem danışma kurulu üyeleri hem de yönetim kurulu üyelerinden oluşmaktadır. Güncel yönetim kurulunda; Kenan Yavuz, Gözde Dönmez Yavuz, İrfan Onur Yavuz, Furkan Yavuz, Sibel Yavuz, Necip Yavuz, Naim Yavuz olmak üzere yedi asil kişi yer almaktadır (URL-14, 2025).

Müzenin güncel danışma kurulu üyeleri; Prof. Dr. Zeynep Karahan Uslu (Öğretim Üyesi), Dr. Feride Çelik (Sanat Danışmanı), Gülriz Çantalı (Ekonomist), Esra Nilgün Mirze (Kültür Politikaları Proje ve Sanat Danışmanı), Ozan Özkan (Manifesto Yönetim Kurulu Başkanı), Murat Deniz Temel (Şef), Selin Bozkurt (İyilik İçin Sanat Derneği Genel Başkanı), Serhan Bali (Yazar-Müzisyen), Şeref Oğuz (Gazeteci Yazar), Murat Ertuğrul Gülyaz (Arkeolog) olmak üzere on kişiden oluşmaktadır (URL-15, 2025).

Çalışma kapsamında incelenen danışma kurulu toplantı tutanaklarında yer alan danışma kurulu ve yönetim kurulu üyelerinin içinde bulunduğu özneler ise Tablo 7’de gösterilmiştir.

Kurumsal-meşrulaştırıcı özneler, belleğin sadece bireysel anlatılarla değil; aynı zamanda kurumsal aktörlerin kararları, değerlendirmeleri ve yönlendirmeleriyle biçimlendiğini ve bu biçimlenmenin de belirli bir temsil politikası oluşturduğunu göstermek adına oldukça önemli özneler olarak değerlendirilmektedir. Danışma kurul üyeleri zaman içerisinde değişmiş olsa da temsil mantığının sürekliliği ve kurumsal belleğin inşasındaki yönlendirici etkileri bu kategoriye çalışmanın kuramsal çerçevesi açısından anlamlı kılmaktadır. Bu özne üretimine; müze anlatısının hangi temalar etrafında meşrulaştırıldığını, ne tür stratejik önceliklerle yönlendirildiğini ve bellek temsillerinin kurumsal yapı içinde nasıl çerçevelendiğini çözümlemeye yönelik olarak çalışmada yer verilmiştir.

Tablo 7. Danışma kurulu toplantılarına katılan öznelere ve misafir katılımcıların dökümü

Danışma Kurulu Toplantılarına Katılan Öznelere ----- Kenan Yavuz Etnografya Müzesi			
1.Danışma Kurulu Toplantısı	2.Danışma Kurulu Toplantısı	3.Danışma Kurulu Toplantısı	
Kenan Yavuz Serhan Bali Ali Canip Olgunlu Şeref Oğuz Feride Çelik Zeynep Karahan Uslu Nazlı Keçili Gözde Dönmez Yavuz Ozan Özkan, Furkan Yavuz Recep Çiftçi Semanur Yavuz Selin Bozkurt	Kenan Yavuz Selin Bozkurt Feride Çelik Zeynep Karahan Uslu Nazlı Keçili Furkan Yavuz Ozan Özkan Semanur Yavuz Recep Çiftçi	Kenan Yavuz, Selin Bozkurt, Ali Canip Olgunlu, Şeref Oğuz, Feride Çelik, Zeynep Karahan Uslu, Ozan Özkan, Furkan Yavuz, Recep Çiftçi, Semanur Yavuz, Nazlı Keçili, Gözde Dönmez Yavuz, Serhan Bali, Öznur Yağcı <u>Misafir Katılımcılar:</u> Cüneyt Epçim (Bayburt Valisi), Sibel Yavuz, İbrahim Uslu, Kemal Yavuz, Hacı Mehmet Yavuz, Necip Yavuz, Saruhan Yiğit Yağcı	
4.Danışma Kurulu Toplantısı	5.Danışma Kurulu Toplantısı	6.Danışma Kurulu Toplantısı	7.Danışma Kurulu Toplantısı
Kenan Yavuz Serhan Bali Feride Çelik Şeref Oğuz Nazlı Keçili Zeynep Karahan Uslu Ozan Özkan Gözde Dönmez Yavuz Recep Çiftçi Furkan Yavuz Selin Bozkurt Semanur Yavuz	Kenan Yavuz Serhan Bali Ali Canip Olgunlu Şeref Oğuz Feride Çelik Zeynep Karahan Uslu Nazlı Keçili Gözde Dönmez Yavuz Ozan Özkan Öznur Yağcı Recep Çiftçi Semanur Yavuz Selin Bozkurt	Kenan Yavuz Selin Bozkurt Ali Canip Olgunlu Şeref Oğuz Feride Çelik Zeynep Karahan Uslu Nazlı Keçili Gözde Dönmez Yavuz Ozan Özkan Öznur Yağcı Recep Çiftçi Semanur Yavuz	Kenan Yavuz Şeref Oğuz Ali Canip Olgunlu Zeynep Karahan Uslu Birsan Canbaz Mete Emir Feride Çelik Mahmut Çetin Ozan Özkan Öznur Yağcı Recep Çiftçi Gözde Dönmez Yavuz Selin Bozkurt Furkan Yavuz Serhan Bali Semanur Yavuz
8.Danışma Kurulu Toplantısı	9.Danışma Kurulu Toplantısı		10. Danışma Kurulu Toplantısı
Kenan Yavuz Şeref Oğuz Birsan Canbaz Zeynep Karahan Uslu Feride Çelik Öznur Yağcı Ozan Özkan Gözde Dönmez Yavuz Recep Çiftçi Furkan Yavuz Selin Bozkurt Semanur Yavuz Serhan Bali	Kenan Yavuz, Birsan Canbaz, Feride Çelik, Ozan Özkan, Öznur Yağcı, Selin Bozkurt, Şeref Oğuz, Zeynep Karahan Uslu, Furkan Yavuz <u>Misafir Katılımcılar:</u> Cüneyt Epçim (Bayburt Valisi), Mutlu Türkmen (Bayburt Üniversitesi Rektörü), Hacı Mehmet Yavuz, Necip Yavuz, Abidin Öztürk, Mete Emir, Arslan Gürer (Demirözü Belediye Başkanı)		Kenan Yavuz Birsan Canbaz Feride Çelik Nazlı Keçili Ozan Özkan Recep Çiftçi Zeynep Karahan Uslu Selin Bozkurt Mete Emir Öznur Yağcı Furkan Yavuz Semanur Yavuz

Kenan Yavuz Etnografya Müzesine 2021 yılından itibaren ulusal ve uluslararası düzeyde çeşitli ödüller verilmiş, bu ödüller aracılığıyla müzenin temsil ettiği bellek stratejileri farklı kurumsal özneler tarafından onaylanmıştır. Bu ödüller kapsamında söylem üreten ve müze anlatısını belirli temalar üzerinden onaylayan kurumsal özneler, çalışmada teyit edici-onaylayıcı özneler olarak ele alınmaktadır.

2021 yılında Avrupa Müze Forumu (EMYA) tarafından verilen Silletto Ödülü bağlamında Carol Jackson (Silletto Trust başkanı) ve Dina Sorokina (EMYA jüri üyesi) söylem üretmişlerdir. 2022 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı Özel Ödülü kapsamında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Europa Nostra Ödülü kapsamında Meyer-Land söylem üreten özne olarak öne çıkmaktadır. 2023 yılında verilen BIG SEE Turizm Tasarımı Büyük Ödülü ise kurum adına yapılan açıklamalarla temsil edilmiştir. Bu bağlamda söz konusu ödüller, hem müze belleğinin dış kurumsal yapılar tarafından nasıl teyit edildiğini hem de bu teyit sürecinde hangi aktörlerin söylem ürettiğini görünür kılmaktadır.

Bu özne kategorisi, müze anlatısının dışsal kurumsal yapılar tarafından nasıl onaylandığını ve meşrulaştırıldığını çözümlemeye yönelik olarak tanımlanmaktadır. Teyit edici-onaylayıcı özneler; ulusal ve uluslararası ödül programlarında yer alan jüri üyeleri, karar vericiler ve konuşmacılar aracılığıyla müzenin temsil ettiği değerlerin nasıl takdir edildiğini ve hangi temalar etrafında görünür kılındığını ortaya koymaktadır. Bu çerçevede değerlendirilen belge grubu; müzeye verilen ödüllere dair gerekçeler, jüri raporları ve ödül törenlerinde yapılan konuşmalardır. Bu veriler, belleğin içsel üretimlerin ötesinde; dışsal değerlendirmeler ve onay mekanizmaları aracılığıyla da inşa edildiğini göstermesi bakımından çalışma kapsamına dahil edilmiştir. Teyit edici-onaylayıcı özneler aracılığıyla belleğin kamusal alanda hangi kavramlarla dolaşıma sokulduğu, hangi değerlerin önceliklendirildiği ve müze anlatısının hangi kültürel, sosyopolitik temellerle meşrulaştırıldığı analiz edilmektedir. Bu özne üretimi, belleğin temsili kadar bu temsilin meşruiyet kazanma süreçlerini de görünür kılmak açısından önemlidir.

1.9. Bölüm Sonu Değerlendirmesi

Çalışmaya ait genel bilgilerin sunulduğu bu bölüme, konuya giriş yapılarak başlanmıştır. Mimarlık yazınında belleğin mekân -mimari üretimler- aracılığıyla temsil edildiğine yönelik yaygın yaklaşımın eleştirel biçimde sorgulanmasıyla birlikte bellek deformasyonu kavramının kuramsallaştırılmasına yönelik özgün bir araştırma ihtiyacı ortaya

konmuştur. Bu bağlamda çalışmanın temel problemi, mekânın belleği temsil etmekle sınırlı kalmayan; aynı zamanda onu yönlendiren, seçen ve kimi durumlarda deforme eden bir araç hâline gelmesidir.

Literatür taramalarında; mimarlık alanında bellek deformasyonu kavramının kuramsal olarak ele alınmadığı, mevcut kullanımların daha çok fiziksel-teknik disiplinlerde yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Bu tespit, çalışmanın özgün katkısını oluşturan temel gerekçelerden biridir.

Çalışmanın temel amacı, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi özelinde müzedeki belleği ve bellek deformasyonunu çözümleyebilecek kavramsal bir yapı geliştirmektir.

Çalışma, müzeyi öne çıkaran temsili bir okuma yapmaktan ziyade, müze üzerinden belleğin yeniden üretim pratiklerini – deformasyonunu – ve bu üretimlerin arkasındaki özne konumlarını eleştirel bir yaklaşımla çözümlemeye odaklanmaktadır.

Çalışmanın araştırma soruları bellek-mekân ilişkisini söylemsel, fiziksel ve temsil edici düzeylerde sorgulamakta; varsayımlar ise müzenin bellek mekânı olmanın ötesinde, geçmişle yüzleşme ve kabulleniş pratiklerinin sahnelendiği bir mimari kurgu olduğu yönündedir. Çalışmanın varsayımları beş temel sav üzerine inşa edilmiştir: Müzenin geçmişle yüzleşmeyi arzulayan bir yapı olarak kurgulandığı, bellek deformasyonunu görünür kıldığı, seçmeci bir geçmiş anlatısına dayandığı, bütüncül bellek arzusu ile şekillendiği ve bu boşlukları tamamlamak yerine yeniden yapılandığı savları araştırmanın teorik omurgasını oluşturmaktadır.

Örneklem olarak seçilen Kenan Yavuz Etnografya Müzesi söylemsel ve deneyimsel düzeyde belleğin temsil edildiği, yeniden yazıldığı ve belirli aktörlerce yönlendirildiği bir mekân olarak ele alınmıştır. Bu bağlamda çalışma, müzenin kendisini incelemekle sınırlı kalmayıp; onu kuran ve meşrulaştıran özneleri de kapsamına dahil etmektedir.

Çalışmanın yöntemi, nitel araştırma yaklaşımlarından biri olan kuram oluşturma (grounded theory) yöntemine dayanmaktadır. Açık, aksiyal ve seçmeli kodlama aşamalarıyla yapılandırılan bu yöntemde amaç önceden var olan bir kuramı test etmek değildir. Aksine veriden türetilmiş yeni kavramlar ve örüntüler aracılığıyla özgün bir kuramsal yapı geliştirmektir.

Bu kapsamda, çalışmanın temel analiz verilerini oluşturan beş belge türü belirlenmiştir: müze kurucusunun yazdığı kitap, belgesel film, ziyaretçi defteri, danışma kurulu tutanakları ve ödül gerekçeleri. Bu belgeler, belleğin farklı üretim düzeylerini (temsil, anlatı, alımlama, meşrulaştırma, onaylama) görünür kılan özne üretimleri olarak

özmlenmektedir. Verilerin seçilmesinde hem içerik hem de üretici özneye dikkate edilmiş, bellek anlatısının çok katmanlı yapısı bu belgeler aracılığıyla ele alınmıştır.

Bu bölümde, çalışmanın hem kuramsal hem de yöntemsel erevesi netleştirilmiş; araştırma soruları, örneklem, veri kaynakları ve analiz stratejileri detaylı biçimde açıklanmıştır. Bu bölümden sonra tez kapsamında yapılan çalışmalar bölümlerine yer verilecektir. Bu bölümlerde önce kuramsal ve kavramsal bir temel sunulup ardından özne üretimleri üzerinden yapılan analizlere yer verilecektir.

Yapılan alışmalar, çalışmanın temel amacı doğrultusunda birbirini tamamlayan ancak odaklandıkları yn bakımından farklılaşan iki kurgu üzerinden yapılandırılmıştır. Yapılan alışmalar – I başlığı altında, bellek kavramına odaklanan analizler sunulmakta; Yapılan alışmalar – II başlığı altında ise belleğin nasıl deforme edildiğine ilişkin zmlemelere yer verilmektedir. Her iki başlık, kuramsal ve yöntemsel bütünlük gözetilerek birbirini takip eden adımlar biçiminde kurgulanmıştır. Böylece müze mekânında belleğin hem nasıl üretildiği hem de bu üretim ne şekilde yönlendirilip araçsallaştırıldığı çok boyutlu olarak ele alınmıştır.

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR – I

Bu başlık altında iki ana çalışma yürütülmüştür. İlk olarak belleğin kuramsal ve kavramsal temelleri ile mimarlık yazınında bellek-mekân ilişkisine dair literatür teorik çerçevede değerlendirilmiştir. Bu kuramsal temel, çalışmanın odaklandığı bellek deformasyonu kavramının mimarlık alanında nasıl yorumlanabileceğine dair kavramsal bir zemin oluşturmuştur. İkinci olarak ise belleğin müze mekânında nasıl kurulduğu ve temsil edildiğini anlamaya yönelik olarak beş farklı belge türü üzerinden yapılan nitel veri analiziyle özne üretimleri incelenmiştir. Bu bağlamda hem kurucu hem de söylemsel, deneyimsel ve kurumsal öznelerin belleğin inşasındaki rolü; söylemsel örüntüler aracılığıyla çözümlenmiştir.

2.1. Kuramsal ve Kavramsal Temel

Bu bölümde, çalışmanın kavramsal ve kuramsal zeminini oluşturan belleğe ve mekân-bellek ilişkisine dair temel yaklaşımlar ele alınacaktır. İlk olarak bellek kavramı, tarihsel gelişimi ve farklı disiplinlerdeki ele alınma biçimleri doğrultusunda incelenecek; bellek ile tarih arasındaki ilişki, geçmiş-bugün-gelecek arasındaki dinamikler bağlamında hatırlama, unutma, geri çağırma gibi süreçler üzerinden değerlendirilecektir.

Ardından, bellek ile mekân arasındaki ilişki detaylı biçimde ele alınacaktır. Mekân, fiziki bir çevre olmanın ötesinde; hatırlamanın, anlam üretiminin ve kültürel aktarımın taşıyıcısı olarak ele alınmakta, belleğin mekânsal bağlamda nasıl üretildiği ve aktarıldığı sorgulanmaktadır. Bu doğrultuda, bireysel ve kolektif belleğin belirli mekânlar üzerinden nasıl biçimlendiği, bu mekânların sadece geçmişin izlerini taşıyan değil; aynı zamanda geçmişini seçerek kuran ve yönlendiren bir yapıya sahip olduğu tartışılacaktır.

Kuramsal ve kavramsal zeminin oluşturulmasının ardından çalışmada izlenen çözümleme yaklaşımına geçilmektedir. Buna bağlı olarak müzede belleğin özne üretimleri üzerinden nasıl kurulduğu ve temsil edildiği ele alınacak, bu doğrultuda seçilen belgeler üzerinden veri toplama ve çözümleme süreci açıklanacaktır.

2.1.1. Bellek

“... kötü bir bellek, her şeyi yenileştirip gençleştirir” (Augé, 2019).

Bellek çeşitli sözlüklerde hatırlama kapasitesi, tanıma ve hatırlamanın tanıklığında elde edilen şeylerin depolanması, anımsatıcı şey ya da kimse, hatırlamanın koşulu ve gerçeği, geri çağırma ve hatırlama davranışı, hatırlanan kişi veya şeyin imgesi ve izlenimi (URL-16, 2025), yaşananları, öğrenilen konuları, bunların geçmişle ilişkisini bilinçli olarak zihinde saklama gücü, akıl, hafıza, dağarcık (URL-17, 2025) olarak tanımlanmaktadır.

Latince kökenli “memoria” sözcüğü hem bellek hem de hatıra anlamlarını taşımaktadır (URL-18, 2025). Benzer şekilde İngilizcede kullanılan “memorial” teriminin de tarihsel olarak hem “anı” hem de “yazılı kayıt” anlamlarında kullanıldığını belirten Draaisma (2021), bu çok anlamlı kullanımı bir ikilik olarak değerlendirmekte ve insanın hatırlama ile unutma pratiklerinin tarihsel süreçte çoğunlukla “prostetik belleklerden türetilmiş terimlerle” kavramsallaştırıldığını vurgulamaktadır. Cevizci (1999) ise belleği dört düzeyde tanımlamaktadır: (1) Geçmişteki deneyim ve yaşantıları anımsayabilme yetisi, (2) Anımsayan öznenin geçmiş yaşantılarına ve geçmişte algılamış olduğu nesnelere ilişkin çıkarımsal olmayan bilgisi, (3) Ortada olmayan olay, nesne ve düşüncelere ilişkin bilişin zihinde korunması, (4) Söz konusu bilgileri biriktirdiği varsayılan sistem veya yer.

Belleğin çoğunlukla geçmişte gerçekleşmiş, tarihsel ve anlamlı eylemlerle ilişkilendirilerek işlevselleştirilmeye çalışılması yeni bir durum değildir. İlk bakışta bir edimin geçmişe dayanması ve bu durumun hatırlanması, belleğe içkin bir süreç gibi görünmektedir. Oysa Abensour’un (2022) dikkat çektiği gibi, “bellek yalnızca bir anı, yani hatırlanan şeyin niteliği değildir; anımsama da, geçmişin bir anda şimdiye gelişi” olarak basitçe tanımlanamaz. Dolayısıyla belleğin zamanla kurduğu ilişki durağan değil, aksine sürekli yeniden yapılandırılan etkin bir süreçtir.

Belleğe dair yaygın ama daha materyalist bir açıklama biçimi de onu beyindeki yeri tespit edilemeyen büyük bir bilgi deposu olarak konumlandırmaktır. Bu yaklaşıma göre bellek; algılarımızı toplayan, bunları sayısız raf ve çekmecedan oluşan devasa bir kütüphanede sınıflandırarak muhafaza eden bir yapı olarak görülmektedir (Abensour, 2022). Ancak bu açıklama, belleğin doğasına dair temel bir noktayı göz ardı etmektedir: Beyin, pasif bir kayıt cihazı değildir. Aksine sürekli olarak eskiyle yeniye karşılaştıran, geçmişti süzerek yeniden yapılandıran ve her seferinde farklı anlam katmanları oluşturma döngüsünü içeren, etkin bir organdır. Belleğin sadece alan, depolayan ve kaydeden bir yapı olmadığı;

aksine etkin, seçici ve yeniden kurucu bir nitelik taşıdığı açıktır. Bu bağlamda bellek ister bireysel ister kolektif düzeyde ele alınsın, her zaman şimdiki zamanın süzgecinden geçmiş bir geçmiş imgesi olarak işler (Traverso, 2020).

Bellek kavramı, tarihsel süreç içerisinde farklı disiplinlerin ilgi alanına girmiş; nöroloji, psikoloji ve felsefe gibi alanlarda bireyin zihinsel işleyişine dair açıklamalarla temellenmiş, zamanla sosyoloji, antropoloji, tarih ve kültürel çalışmalar gibi alanların katkılarıyla toplumsal ve kültürel bir fenomen olarak da ele alınmaya başlanmıştır. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren savaşlar, soykırımlar ve kitlesel travmaların yarattığı yıkımlar, bellek alanında ulus, kimlik ve toplumsal aidiyet meseleleriyle bağlantılı derinlikli kuramsal tartışmaların önünü açmıştır.

Belleğin bireysel düzlemde nasıl işlediğine ilişkin en temel kuramsal yaklaşımlardan biri Henri Bergson’a aittir. Süreç felsefesi doğrultusunda geliştirdiği “Madde ve Bellek” adlı yapıtında Bergson (2015); anıların beyinde pasif biçimde saklanmadığını, belleğin beden ve beyinden yani nesnel olandan bağımsız ruhsal bir oluşa karşılık geldiğini savunmaktadır. Fransız sosyolog Maurice Halbwachs (2019) ise bellek kavramını toplumsal bağlam içerisinde yeniden değerlendirerek kolektif bir yapı içerisinde ele almıştır. Halbwachs, bireysel belleğin toplumsal çerçeveler içinde şekillendiğini savunmuş; bu yönüyle bireysel belleği ruhsal ve bireysel bir oluş olarak tanımlayan Bergsoncu yaklaşıma eleştirel bir mesafeye yaklaşmıştır. Nitekim Halbwachs’a (2019) göre birey, yalnızca bir sosyal grubun parçası olduğunda ve bu grubun normları dahilinde hatırlayabilir. Anılarımız, bireysel deneyimlere dayansa dahi genellikle başkalarının hatırlatmalarıyla yeniden çağrılır; zira ona göre birey hiçbir zaman bütünüyle yalnız değildir.

Fransız tarihçi Pierre Nora 1978–1981 yılları arasında EHESS’te verdiği seminerlerin ürünü olan “Hafıza Mekânları” başlıklı çalışmada; ulusal hafızanın hızla kaybolmakta olduğu bir dönemde, hafızanın mekâna bağlı izlerini belgelemeyi amaçlamıştır (Nora, 2006). Bayramlar, amblemler, anıtlar ve anma törenleri, övgü söylevleri, sözlükler ve müzeler ona göre hafızanın ortaya çıktığı yerlerdir. Nora, bu mekânların sadece hatırlananın değil; aynı zamanda unutmanın, dolayısıyla belleğin siyasi ve kültürel stratejilerle şekillendiği alanlar olduğunu vurgular: “Gerçekten de hafıza içerikten çok bir çerçevedir; her zaman elde bulunan bir koz, bir stratejiler bütünüdür, varlığından çok kullanılma biçimiyle değer taşıyan bir olgudur” (Nora, 2006). Bu yaklaşım, belleğin tek başına bireysel ve içsel bir süreç olarak açıklanamayacağını; tarih, etnografi, psikoloji ve siyaset gibi çok katmanlı bağlamlarda kurulduğunu göstermektedir.

Belleğin bu çok katmanlı yapısı, bedensel pratikler ve toplumsal alışkanlıklar üzerinden de görünür hale gelmektedir. İnsan gruplarının belleği nasıl taşıyıp koruduğu sorusuna yanıt arayan sosyal antropolog Paul Connerton (2019) bedensel ve toplumsal pratiklerin hafızayı şekillendirdiği düşüncesine dayanarak sorunun “anımsama ve bedenin daha önce düşünülmemiş bir biçimde bir araya getirilmesi” ile çözümlenebileceğini belirtmektedir.

Belleğin yalnızca birey ya da bedenle sınırlı kalmadığı, toplumsal yapıların kolektif hafızayı nasıl biçimlendirdiği sorusu, hatırlamanın biçimlerine ve bu süreçte kullanılan araçlara odaklanan daha geniş bir tartışma alanını da beraberinde getirmektedir. Toplamların geçmişini ve geçmişlerini hatırlama biçimlerini kimlik sorunları ile ilişkilendiren ve belleği dört farklı dış boyut (mimetik bellek, nesneler belleği, iletişimsel bellek, kültürel bellek) ile ele alan çalışmasında Jan Assman (2018) iletişim ve hatırlama aracı olarak tanımladığı yazı ile hatırlama mekanizmalarını deşifre etmektedir.

Bellek kavramını Paul Ricoeur (2012) “neyin anısı vardır” ve “hafıza kimindir” soruları üzerine önerdiği hafıza fenomenolojisi ile çözümlemektedir. Ricoeur’a göre bellek, hatıralar geçmişin tarihindeki izlerdir ve ona göre üç tür iz vardır. Bunlar: kortikal iz (kabuktaki izler-fiziksel iz), psişik izler (duyusal ve duygusal izler), belgesel izlerdir (kişisel ve kamusal arşivler). İlkini psikanaliz ile ikincisini bellek kuramı sonuncusunu ise tarihle ele almaktadır.

Bellek; geçmişe ait deneyimler, öğrenilen bilgi ve birikimler, davranış biçimleri ve olguların oluşturduğu dinamik bir örüntüler bütünüdür. Bu örüntü, her yeni deneyimle birlikte yeniden şekillenmekte ve bellek durağan bir yapı olmaktan ziyade sürekli kendini güncelleyen bir sistem olarak işlemektedir. Bu bağlamda şimdiki zamanın deneyimleri ile geçmiş arasında kurulan örüntüler ağı, zamansal ve mekânsal bağlamlardan bağımsız değildir. Geçmiş, yalnızca şimdide yeniden var olmakla kalmaz; aynı zamanda bugünün biçimlenmesinde etkin bir belirleyici olarak rol oynamaktadır.

Yukarıda yer verilen kuramcılarının bellek üzerine geliştirdikleri yaklaşımlar; kavramın tek başına bireysel ya da biyolojik bir işleyiş olarak açıklanamayacağını, toplumsal, kültürel, tarihsel ve mekânsal bağlamlarla örülü çok katmanlı bir yapı sergilediğini ortaya koymaktadır. Bu kuramsal okumalar sırasında her bir kuramcının bellek tanımında ya da açıklamasında öne çıkan belirli kavramlar ve düşünsel çerçeveler, kavramın ifade edildiği biçimleri kadar onunla birlikte anlam ağı oluşturan ilişkili terimleri de görünür kılmaktadır. Dolayısıyla yapılan bu bellek okuması üzerinden belleğe dair düşünsel yapının hangi

kavramlarla örüldüğüne bakılmıştır. Aşağıda sunulan tabloda bellek kuramlarının açıklamalarında sıkça yer verilen ve bellek ile birlikte anlam üretiminde bulunan temel kavramlar verilmektedir (Tablo 8).

Tablo 8. Bellek-hafıza kavramıyla birlikte anlam ağı oluşturan temel kavramlar

Bellek-Hafıza Kavram Kümesi	hatırlamak	geçmiş	çoğulcu	kopartmak	kolektif	geride kalma
	unutmak	bugün	öznel	oturtmak	tanıklık	kök salmak
	amnezi	örtük	taşıyıcı	düşlem	eylemler	vekaleten
	geri çağırma	gelecek	katlaşmış	anakronik	aktarmak	kuşak
	bilinç	katman	ilişkisel	düşünüm	deneyim	anlatı
	konumlandırma	kurma	dizge	uzam	olay	anımsamak
	yaşantılama	devamlılık	kesinti	aşıma	ayıklamak	yeniden kurmak
	biriktirmek	taşımak	tanık olmak	anı	geçici	sorgulama
	derleme	yad etme	tekerrür	önce/ sonra	an	kimlik
	saklamak	çağırışım	kalıntı	izler	bilis	geri almak
	depolamak	zaman	kurmaca	montaj	kolektif	bağlam
	muhafaza etmek	tarih	deneyim	durulaşma	canlandırmak	geride kalma
	korumak	yas	var olmak	yakın	eylemler	kök salmak
	hatıra/anı	aşamalı	yıkım	anma	aktarmak	vekaleten
	anlatmak/ anlamak	pratik-deneyim	sağaltma/ diriltme	yer değiştirme	deneyim	kuşak
	devingen	zihin	donuk/ sabit	arta kalan	mesafe	anlatı
	geri dönüş	kayıp	yok olmak	uzak	içsel ilişki	anımsamak
	yakalamak	gönderme	yerleştirmeye	yaşanan	süreç	sürdürmek
	yeniden inşa	anlam	yitirmek	edim	değişken	imgelem
	yaratmak	hikaye	yeniden kazanmak	kayma	tanıdık	çarpıtmak
	dayatmak	aleni-gizli	tutarlılık	uyarı	dayanmak	önceki
	bozulum	silinme	inkar	çarpıtmak	söylem	sonraki
	çağ	katetmek	sabit	yaşam	mekân	dolayımı
	aşınma	düşünce	filtre	kurtulmak	içsel ilişki	canlandırmak
	yorumlamak	kalıcı	temsil	duyarlılık	kolektif	kopuk
	iletişim	kopuk	kolektif	algı		

Tarih ve belleğin eş anlamlı kullanımlarına rastlansa da Traverso (2020) kendine özgü, geçmişle ve yaşanmışlıkla olan bağı ve daha öznel bir eğilim göstermesi sebebiyle belleği tarih aşırı bir kategoriye dahil etmektedir. Traverso'nun (2020) "Geçmiş Kullanma Kılavuzu Tarih, Bellek, Politika" kitabının ilk bölümünde, "Tarih ve bellek çatışıklı bir çift midir?" sorusuna Ricouer (2012) belleğin tarihten önce geldiğini, tarihin var olan bellek üzerine daha bilimsel bir bilgi olarak ortaya çıktığını belirterek cevap verir. Avrupa merkezci olan anlayışta tarih belleğin üzerinde bir bilgi alanı iken, Halbwachs (2019) tarafından

“Kolektif Bellek” isimli eserde belleğin çoğulcu, tarihin ise pozitivist yönüne vurgu yapılmıştır.

Pierre Nora (2006) ise belleğin “yaşam” olduğunu, “hatırlama ve unutma diyalektiğini” içerdiğini belirtir ve “duygulara hitap eder ve büyüdür” der ve belleği tarihin tam karşı tarafına konumlandırır. Tarih ve bellek arasındaki çatışmaya toplumbilimlere uygun bellek analizleri üzerinden yaklaşan Nora (2006); belleği yaşamla ilişkili, duygulara hitap eden ve mutlaklık olarak görmekte iken tarihi bunun tam aksine geçmişle arasına mesafe koyan bir geçmiş temsili olarak görmektedir. Oysaki bellek şimdiki zamana özgü ve öznedir. Dolayısıyla Tzampaz’ın (2000) da ifade ettiği gibi “özel bir nitelik taşıdığı için paradigmatik dönüşüm açısından da kayda değer” bir konudur. Ancak bellek bireyin algılarına bağımlı ise nasıl meşru olabilir? Hakiki – gerçek – olan bu kaypak zeminde nasıl yer bulur? Bu noktada geçmişe bir öznenin perspektifi ile bakıldığında öznenin deneyimi onu geçmişin çağrışımlarını hatırlayan ve şimdinin öznesi olarak onu anlamlandırmaya çalışan olmak üzere çatallanır. Walter Benjamin’in (2012), yapmış olduğu “aktarılan deneyim (Erfahrung)” ve “yaşanılan deneyim (Erlebnis)” şeklindeki ayırmadan yola çıkılırsa artık “yaşanılan deneyime” odaklanılmaktadır. Belleğin sınırlarını sorgulayan kitabının ilk bölümünde Young (2000); insanın doğrudan deneyimi olmayan, kendisinin yaşamamış olduğu olayları nasıl hatırladığını sorgulamaktadır. Burada hatırlanan şey önceden başkaları tarafından yaşanan bir şeydir (Sarlo, 2012). Çevreden gelen uyarılarla hatırlama Hirsch’in (1997) ifadesiyle vekaleten (post memory) gerçekleşir. Dolayısıyla olayların kahramanı olan ve bunlara maruz kalan kuşaktan sonraki kuşağın anılarına dayanarak belleğinde yeniden inşası, hiper dolaylı (Young, 2000) olarak ve öznellik barındırarak oluşur.

Tarih ve bellek ne kadar karşıt konumlandırılmaya çalışılsa da Traverso (2020) tarihin bellek üzerindeki etkisinin azımsanamaz olduğunu, “özgün ve dış etkilere muaf, kelimenin düz anlamında bir bellek olmadığını” savunur. Ayrıca tarihle belleği kökten karşı karşıya getirmeyi tehlikeli ve tartışmalı bir işlem olarak görmekte, ikisinin arasındaki farklılıkların görünür kılınmasının birbiriyle uyumsuz olacakları anlamına gelmediği kanısındadır. Tarih ile bellek, geçmişin anlamlandırma arayışından doğan iki temel yaklaşımı temsil eder ve aynı olgu üzerinde – geçmişin işlenmesi – yoğunlaşırlar. Ancak bu iki kavram arasında yapısal ve işlevsel bir hiyerarşi vardır. Belleğin sorduğu sorulara sistemli cevaplar üretmeyi amaçlayan tarih, anlatı üretme süreciyle bağlantılıdır; belirli yöntemsel kurallara ve akademik bir üslup çerçevesinde geçmişin düzenleyerek yazıya geçirir. Bu yönüyle tarih,

başlangıçta bellekten beslenmesine rağmen zamanla geçmişle arasına mesafe koyar (Traverso, 2020).

Tarih bilincinin oluşturulma süreci herhangi bir tekil yer veya zaman kombinasyonunu aşar ve bir kişinin özel düşünceleri kadar yerel olarak gerçekleşir (Crane, 1997). Geçmiş önemseyen kişilerin onun hakkında temsiller ortaya koydukları veya bu önemseyiş üzerine hareket ettikleri mekânlar tarih bilincine dair birtakım fenomenler, metinler, nesneler, anlatılar içerebilir. Ancak bu mekânlarda sunulan Crane'nin (1997) ifadesiyle "kişisel tarihsel bellek" olarak adlandırdığı, kişisel ve kamusal arasında sıkışmış, kişisel olarak hazırlanmış ancak kamusal olarak şekillenmiş ve tarih pratiğini karmaşık hale getiren bir bellek formudur.

Zamansal kipler kendinden önce ya da sonra gelenle kurduğu geçişe bakılarak ayrı statülerde görülse de her şeye rağmen aralarında örtüşen belirsiz alanlar mevcuttur. Belleğin geçmiş, bugün ve gelecek gibi zaman kipleriyle ilişkisine bakmak, onu tek boyutlu olarak geçmişe indirgeme kusurunu aşmak açısından üzerinde düşünülmesi gereken bir alt başlıktır. Bellek sadece geçmişin izlerinin muhafazasını sağlayan psiko-fizyolojik bir yeti değil, anlatı yanı olan kendini koruma kapasitesidir. Hayata anlam veren, sürekli anlatarak işaret edilen olayların hatırlanmasını mümkün kılan anlatılardır bellek. Toplumsal belleği anlatı haline getiren ise dildir. Ricouer'e göre (2012) geçmişe yönelmek geçmişin yönelmiş olduğu geleceklere de yönelmektir. Bu bağlamda geçmişin imkânlarını imgelem sayesinde gelişmektedir. Dolayısıyla geçmiş sadece geçmiş bir şey değil, bellek sayesinde canlılığını koruyan bir olgudur. İmgelem sadece portrenin kendisiyle ilgilenir, bellek ise portreyi modeline dek götürür. Bellek göndermeci bir yetidir. Fenomenolojik terimlerle söylersek Aristoteles yaşantılarının önünü açmaya uğraşır gibidir. İmgenin yaşanmışlığı bir namevcudiyet-mevcudiyetin yaşanmışlığıdır. Belleğinki ise geçmiş bir yaşanmışlığındır (Abensour, 2022).

Geçmiş, şimdi ve gelecek arasında belleği konumlandırmak gerekirse "Her anımsama kopmaz biçimde geçmiş bir olaya ya da deneyime bağlı olsa bile herhangi bir anımsama ediminin zamansal statüsü şimdidir" diyen (Huyssen, 1999) belleği oluşturan ve onu güçlü bir şekilde canlı kılan, onu arşivden ya da herhangi bir depolama ve yeniden çağırma sisteminden ayrı kılanın tam da geçmiş ile şimdi arasında durduğu yer olduğunu belirtir. Belleğin öznelliğinden ve bu açıdan anıların bir yerde bir şekilde muhafaza edildiği fikrinin "kötü analiz edilmiş, bir karışım gibi" olduğunu düşünen Deleuze'e (2021) göre bellek; geçmekte olan şimdinin içindeki, geçmiş şimdilerin birikmesi, sıkışmasıdır. Anıların

görünür olması ve korunması için parçalar şeffaf bir plastik torbada toplayan Leon Keer, İspanya ve Hollanda'nın kültürel tarihini görsel olarak keşfeden on çalışmadan oluşan DUO sergisindeki “Anıların parçaları – Shards of Memories” adlı eserinin (Şekil 29) açıklamasında şöyle bir ifade kullanmıştır (URL-19, 2025):

“Geçmişten gelen olaylar şimdiki zamanın kırık parçaları gibidir. Eski aksiliklerin hatırlatılmamasını tercih ederiz; bunun yerine, gelecekte daha iyi anılar oluşturmak için doğru seçimleri yapabilmek amacıyla onlardan ders almak ve üzerlerinde düşünmek için onlara değer vermeliyiz.” (URL-19, 2025)

Şekil 29. Anıların parçaları – Shards of Memories (URL-19, 2025)

Bellek geçmişle ilgilenir. Hiç kimse halen şimdiki zamanın içindeyken şimdiki hatırladığını söylemez. Şimdiki anda o anın belleği yoktur. Fakat şimdinin duyumsaması, geleceğin öngörüsü ve geçmişin anısı vardır (Abensour, 2022). Dolayısıyla bellek ne geçmişte ne gelecekte ne de şimdidedir. Bütün bu zaman kiplerinden beslenir ve muğlak bir statüdedir. Bu duruma ek olarak bazı düşünürlerin ise belleğin bu çelişkiyi ortadan kaldırabilmek için zamanı çarpıttığını dolayısıyla anakronik olduğuna dair düşünceleri vardır. Bu zamanın ki tam olarak geçmiş zaman değildir, bir adı vardır: Bellek. Zamanı insanileştirir ve biçimlendirir, tellerini birbirine bağlar, iletişimi sağlar ve onu özsel bir katışıklığa mahkûm eder. Bellek süreç olarak ruhsal iken, zamanın montajlanması, yeniden inşa edilmesi ya da “durulaştırılması” üzerindeki etkileri açısından anakroniktir (Rancière

akt. Sarlo, 2012). “Bugün, geçmişî orkestra şefinin müzisyenleri yönettiği gibi yönetir” diyordu Italo Svevo ve Halbwachs’ın işaret ettiği gibi tutarlılık kazanabilmek için geçmiş çarpıtılır (Sarlo, 2012). Didi-Huberman (2000) tüm geçmişî bugüne taşımanın beyhudeliğine karşın belli bir perspektiften bakarsak geçmişteki olaylarda “ince bir anakronizmalar topluluğu, iç içe geçmiş zaman telleri, deşifre edilebilecek bir arkeolojik alan” keşfedebileceğimizi söylemektedir (Sarlo, 2012). Geçmişin geri dönüşü her zaman kurtarıcı bir hatırlama anı değildir; bugünün baş göstermesi, bugünün yakalanmasıdır (Sarlo, 2012).

Unutmak bizi şimdiki zamana getirir. Ancak bu onun bütün zamanlarda çekimlenmesine engel oluşturmaz. Yeniden başlamayı yaşamak için gelecek zamanda, şu anı yaşamak için şimdiki zamanda, geri dönüşü yaşamak için di’li geçmiş zamanda çekimlenir (Augé, 2019). Bellek ve unutma dayanışma içinde olan gerçeklerdir ve ikisi de zamanın eksiksiz bir şekilde değerlendirilmesi için gereklidir (Augé, 2019). Fakat bellek sadece geçmiş üzerinden hatırlama ve unutmalara bağlı olarak tanımlanabilir bir kavram değildir. Yaygın olarak yalnızca geçmiş üzerinden tanımlanıyor olsa da bellek bütün zaman kiplerinden beslenir. Dolayısıyla bellek; geçmişte köklenen, şimdide süzülenlerle geleceği şekillendiren ilişkiler ağını barındırması ile oldukça karmaşık bir yapıdır.

İçinde bulunulan zamanın, şu anın ve bekleyişin tadına varmak için unutmayı bilmek gerekir; ancak unutmak bellek içinde bir ihtiyaçtır: Uzak geçmişe ulaşabilmek için yakın geçmişî unutmak gerekir (Augé, 2019). Unutmayı üç figür üzerinden ele alan Augé’ye (2019) göre bu figürlerden ilki geriye dönme (retour), ikincisi erteleme (suspens), sonuncusu ise yeniden başlamadır (e-commencement). Augé’ye (2019) göre geri dönme; şimdiki zamanı ve ondan farksız hale gelmeye başlayan geçmişî unutarak kaybolmuş bir geleceği yeniden bulmak, böylece en eski geçmişle bir süreklilik sağlamaktır. Şimdiyi yeniden bulmak olarak tanımladığı erteleme kavramını Augé (2019) şimdiyi bir süre için geçmişten ve gelecekte uzaklaştırma, diğer bir ifadeyle geleceği, geçmişin geri dönüşüyle özdeşleştirdiği ölçüde unutma olarak tanımlamaktadır. Sonuncu unutma figürü olan yeniden başlamada ise Augé (2019) geçmişî unutarak geleceği yeniden bulmaya, mümkün bütün geleceklere ayrıcalık tanımaksızın yeni bir doğuşun koşullarına odaklanmaktadır. Dolayısıyla bütün bu unutma figürlerinden Augé’nin (2019) vardığı sonuç; unutmanın daima şimdiki zamanda çekimlendiği, unutma söz konusu olduğunda geçmişin kaybolduğu ve bütün zamanların şimdiki zamanda olduğudur.

Hatırlamanın ön koşulu tanımadır. Tanımak ise zihindeki imgenin gerçekte bir nesneye karşılık gelmesi ile olmaktadır. Fakat böylesi bir açıklamada hatırlamak için sanki

yalnızca zihinde donuk halde depolanmış imgeler koleksiyonu var ve doğru eşleşme olduğunda tanıma gerçekleşiyor gibi bir duruma denk gelebilir. Bellek ve imgelem arasındaki ilişkinin kutuplaştırılması olarak görülen bu duruma Abensour (2022) belleğin “geçmiş duyumları zihinde saklayan üretici imgelem ve yeni imge yaratmadan zihinde kayıtlı olanları özgün biçimde birleştiren yaratıcı imgelem” olarak iki farklı formla bağının olduğunu belirtir. Bu iki farklı bağa dayanarak şöyle bir çıkarım yapılabilir: O halde bellek nesnelerin dünyada ya da özünde bıraktığı izlerden ziyade bu nesnelerin anlamlarını okumaya çalışan özünde oluşan, yeniden canlanan, anımsanan izlerin bütünüdür.

Geçmişe ait olanın belleklerde anıya dönüşerek depolanması belleğin unutmak, hatırlamak ve geri çağırarak üzerine kurulu olan sürecini oluşturmaktadır. Oldukça dinamik olan bu sürecin bir parçası olan geri çağırarak, belleğin sadece hatırlamak ve unutmak ikilisinden oluşmadığını gösterir. Fakat belleğin hatırlayıp getirdiği bilgi – anı – izler eksiksiz ve güvenilir midir? Bellek işleyiş biçimi referanslar üzerine kuruludur. Bu durum onu zamanla olan ilişkisi üzerinden tanımlatmaya meyilli bir yaklaşıma yönlendirir. Ancak gönderme yaptığı referansların zamanla olan ilişkisi, bağlantıları kaypak bir hale sokmaktadır. Referanstaki nesne, kişi, olay, durum, olgu ne olursa olsun zamansal düzleminde istikrarlı bir gidişat izlememektedir. Zamanın ileri doğru akışı bu referanslardan anımsanan şeyi çarpıtabilir, eksiltebilir ya da tam tersi üzerine başka referanslar ekleyerek yeni bir duruma tekabül edebilir. Bu sebeple bellek yalnızca hatırlamak ve hatırlatmak için çalışmaz. Bu bağlamda Hume (1965), belleği nesnelerin temsilini mümkün olduğunca özgün formlarıyla muhafaza eden bir yeti olarak ele almakta; ancak bir imge ya da olaya ilişkin zihinsel mesafe arttıkça bu temsillerin giderek bozulmaya, eksiklikler ve kusurlar içermeye başladığını vurgulamaktadır. Hatırlamadaki rolü büyük olsa da sahte bellek araştırmalarında öncü bir psikolog olan Shaw (2017); “Bellek Yanılgısı” kitabında okuyucuyu belleğin bireyleri nasıl yanıltabileceğini, beyin fizyolojisine, zaman algısına, travmatik olaylara vb. bağlı ortaya çıkan bellek hataları üzerine düşünmeye sevk eder. Herkesin kusurlu belleklere sahip olduğunu kabul edilmesi gerektiğini düşünen Shaw (2017) etkin bir hatırlama ve belleği en iyi şekilde kullanmanın “bellek sarayları” olarak isimlendirdiği mekân-bellek ilişkisine dayanan çağrışımlarla olabileceğinden bahsetmektedir.

2.1.2. Mekân-Bellek İlişkisi: Bellekteki Mekân ya da Mekândaki Bellek

Mekân-bellek ilişkisi literatürde; bireysel ve toplumsal hafızanın mimari mekânlarda nasıl şekillendiği, mekânın kimlik ve aidiyet duygusunu nasıl pekiştirdiği ve mimari tasarımın bellek oluşumuna nasıl katkı sunduğu gibi sorular etrafında ele alınmaktadır. Hornstein (2011), mimarlığı “fiziksel, zihinsel ya da duygusal mekânın haritalanması” olarak tanımlayarak mimarlığın sadece fiziksel mekânlardan ibaret olmadığını; özellikle hafızanın oluşumu ve sürekliliği bakımından vazgeçilmez bir rol üstlendiğini vurgulamaktadır. Ona göre, mekân deneyimi yoluyla hatırlarız; fakat mekân ortadan kalktığında ya da terk edildiğinde hatırlamanın biçimi dönüşmektedir. Benzer biçimde Parker (1997); antik retorik geleneğine atıfla, mimari kurguların belleği organize etmekte bir metafor ve araç işlevi gördüğünü ortaya koyar. Parker’ın (1997) aktardığı “yer yönetimi (method of loci)” yaklaşımı, düşüncelerin belirli mekânlarla ilişkilendirilerek hatırlanmasını sağlayan bir hafıza tekniğidir. Bu bağlamda mekân; bireysel ve toplumsal hafızanın inşa edildiği, yeniden üretildiği ve dönüştürüldüğü bir ortam olarak ele alınmaktadır.

Mekânın duygusal ve fenomenolojik boyutu üzerinden bakıldığında bellek, bireyin mekânsal deneyimleriyle doğrudan ilişkilidir. Li (2019) ve Lee (2022), mimari mekânın duygu ve beden üzerinden algılanmasının belleğin oluşumuna katkısını vurgulamaktadır. Benzer şekilde duygusal mimari gibi tasarım stratejilerinin anlamlı ve unutulmaz yerler yaratmada nasıl etkili olabileceğini inceleyen Jelić & Staničić (2020); bedensel deneyimle mimari yapım süreci arasındaki bağı, bellekle ilişkilendirerek fenomenolojik bir okuma yapmıştır. Özellikle konut bağlamında yürütülen çalışmalar (Özak & Gökmen, 2019; Martha, 2023), çocukluk evi veya konut iç mekânlarının bireysel anıların mekânsal taşıyıcıları olduğunu göstermektedir.

Bellek-mekân ilişkisine biliş ve dijital teknolojiler üzerinden bakıldığında Kelly vd. (2020), “holografik deklaratif bellek” kavramını ortaya koyarak insan zihninde bilgilerin nasıl saklandığını ve çağrıldığını anlamak için dağıtılmış semantik temsillerin kullanılabileceğini ileri sürmektedir. Ye, Xia, Zhou ve Du (2023) ise BIM (Building Information Modelling) ve sanal gerçeklik ortamları üzerinden yürüttükleri zihinsel haritalama çalışmalarında, kullanıcıların dijital mekânlarda oluşturduğu mekânsal belleği analiz etmiştir. Çalışmaları; mekânın fiziksel deneyimle sınırlı kalmadığını, sanal ortamlarda da zihinsel haritalar üzerinden yeniden üretildiğini göstermektedir. Bu bulgu, özellikle dijital çağda bellek ve mekân ilişkisinin somut inşa edilmiş çevreyle sınırlı olmadığını; sanal

mekânlarla da kurulduğunu göstermektedir. Benzer şekilde Shi, Du & Ragan (2020), bina denetiminde görsel dikkat ve mekânsal bellek ilişkisine odaklanmış, denetim sırasında göz hareketleri ve dikkat odaklarının, mekânsal belleğin etkin bir şekilde kullanılmasını gerektirdiğini ve bunun da daha verimli bilgi sistemlerinin geliştirilmesine katkı sunduğunu belirtmektedirler. Min & Lee (2020) ise iç mekânlardaki renk kontrastının mekânsal belleği nasıl etkilediğini deneysel olarak test etmiş ve yüksek kontrastlı renk düzenlemelerinin bireylerin mekânı daha kolay hatırlamasını sağladığını yani bellek performansını artırdığını tespit etmişlerdir. Dijital teknolojilerin sanatla bütünleşmesiyle ortaya çıkan yeni ifade biçimlerini mekân ve hafıza bağlamında tartışan Erbay (2024), dijital sanatın mekânsal hafızanın deneyimlenmesini ve aktarılmasını güçlendirdiğini; izleyicinin sadece gözlemci olmadığını aynı zamanda katılımcı olarak belleğin korunması ve geleceğe taşınmasında etkin bir rol üstlendiğini belirtmiştir.

Özetle literatürde mekânın; bireysel ve toplumsal hafızanın taşıyıcısı ve üreticisi olduğu, duysal ve duygusal deneyimlerin mekânsal bellek oluşumunda belirleyici rol oynadığı, dijital teknolojilerin ise bu süreci güçlendirdiği bulgulanmıştır. Ancak disiplinler arası ve nicel araştırmaların artırılması, eleştirel yaklaşımların derinleştirilmesi ve yeni metodolojilerin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda mekânı anlamlandırmak için arkasındaki bellekle ve aynı dil gibi bize ifade ettiği mesajlarla okunabilir. Bellek üzerine bir okuma yapmaya başladığında o yerin arkasındaki anlam katmanları ve yapı çözümlenebilir hale gelmektedir. Geçmiş ve şimdiki zamanı birbirine bağlayan bellek dile anlam kazandırmakta, bu bağlamda anlam üretimi dil ve belleğin birbirine eklemlenmesi ile mümkün olmaktadır. Bununla birlikte mekânın çok katmanlı oluşuna bağlı olarak gerçek mekân veya bellekteki mekân gibi bir kavramsallaştırma ile mekânsal dilin anlam katmanları çözümlenebilir. Böyle bir çözümlemede ise, gerçek mekân ile yaşanmış ya da yaşanmamış kurguların, rastlantısal ayrıntıların düzenlenerek tutarlı bir anlatı çerçevesine yerleştirilmesiyle varlık kazanan farklı mekânsal çeşitlenmeler ortaya çıkmaktadır. Bellekteki mekânda yaşanmışlık önde olsa da bu şart değildir. Hayal mahsulü toplumsal anılarda var olan ya da o mekânda yaşamadığı halde okuduğu bir hikâyede, görsel olarak algıladığı bir nesnede, farklı temsil biçimlerinde sergilenen ya da anlatılan mekânların kişinin imgeleminde yer etmesi de söz konusudur. Dolayısıyla bellek yaşanmış olaylarla sınırlı değildir; yaşanmamış ya da potansiyel olayları da içeren, geçmiş ve şimdi arasında iki yönlü bir köprüdür. Assmann'ın (2018) aktardığına göre, Cicero'ya göre bellek tekniği (mnemonik yöntem) belirli mekânların seçilmesi ve hatırlanması istenen unsurların hayali

imgeler halinde tasavvur edilerek bu mekânlarla ilişkilendirilmesi esasına dayanır. Bu sayede seçilen mekânların ardışık düzeni, hatırlanacak olguların sırasını korur; imgeler ise hem nesnelerin görsel temsilini hem de onların zihinsel olarak yeniden canlandırılmasını mümkün kılar. Mimarlığın kelimeleri, ihtiyaçları ve arzuları mekâna dönüştürdüğünü belirten Bastéa (2004); mimarlığın geçici ya da ısrarcı anıları somut, inşa edilebilir veya inşa edilemez formlara dönüştürerek yaşamın sahnелendiği bir zemin sunduğunu vurgular. Bastéa'nın (2004) "mekân bellekle özel bir ilişki kurar; onun özünü, en iyisini ve en kötüsünü tutar, geri kalan ayrıntıların grileşmesine izin verir." ifadesi mimarlığın sadece bir sahne sunmakla kalmayıp aynı zamanda seçici bir bellek üretimine aracılık ettiğini göstermektedir. Mekânın bellekte bazı anıları ve imgeleri canlı tutarken diğerlerini silikleştirmesi; hangi deneyimlerin görünür, hangilerinin geri planda kalacağına dair bir eleme sürecini de beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla mimarlık, bir yandan geçmiş somutlaştırırken diğer yandan hatırlama ve unutmaya süreçlerinin sınırlarını biçimlendiren bir araç haline gelmektedir.

Bugün karşılaşılan bir gerçeklik kişisel ve toplumsal tecrübeler, birikimler doğrultusunda algılanıp değerlendirilmektedir. Pierre Nora'ya (2006) göre toplumlar, hafızanın yaşanan gerçekliğinden uzaklaştıkça hissettikleri köksüzlüğü hafıza mekânları inşa ederek telafi etmeye çalışırlar. Bunlar: kendiliğinden hafıza olmadığı dolayısıyla arşivler kurmak, yıldönümü törenleri düzenlemektir. Çünkü Nora'ya göre bu işlemler aslında doğal değildir. Somut yahut soyut, fiziksel yahut performatif hafıza mekânları geçmiş üzerine örülmüş bir kurgu, geçmiş algısından yapılmış birer seçkidir. Bu seçkiler bireyler ve toplumun kimlik inşasında kilit rol oynamaktadır. Jan Assmann (2018); toplumsal belleğin temel karakterine, farklı biçimlerine ve araçlarına dair ayrıntılı çözümler yaparak toplumların geçmişlerini hatırlama biçimlerini kolektif kimlik ve aidiyet sorunlarıyla ilişkilendirmektedir. Assmann'a göre kolektif belleğin öğeleri arasında ritüeller, semboller, yapılar, müzeler ve festivaller bulunur ve bunlar kolektif kimliği oluşturmaktadır.

Toplum, aile ölçeğinde ve hatta devlet katında hafıza mekânlarını konu edinen Nora (2006); hafıza mekânlarını hafızanın billurlaştığı ve sığındığı yerler olarak tanımlamaktadır. Örneğin; zafer takları, anıtkabirler, milli bayramlar, günceler, fotoğraf albümleri, evin sağına soluna yerleştirilen hatıralar da Nora'nın tanımladığı anlamda hafıza mekânlarıdır. Hafıza mekânlarının boyutlarını Nora (2006) tarih yazımsal, etnografik, siyasi ve psikolojik boyut olarak dörde ayırır. Tarih yazımsal boyut, geçmişin yeniden ele alınması ve kolektif belleğin

tarihsel kayıtlarla ilişkilendirilmesini ifade etmektedir. Etnografik boyut, günümüzde artık var olmayan ya da kaybolma tehlikesiyle karşı karşıya olan geleneklerin mekânsal temsiline karşılık gelmektedir. Siyasi boyut; hafıza mekânlarının hangi çerçevede kullanılacağını, hangi unsurların birer hatırlama figürü olarak bu mekânlarda yer alacağını belirleyen ideolojik seçimleri içermektedir. Son olarak psikolojik boyut, bireyin kendisini bir topluluğun parçası olarak hissetmesine aracılık eden aidiyet duygusu ile ilişkilidir.

Belleğin, mekânla yakından ilişkili olduğunu savunan Akpınar (2007), “mekânsal düzenlemeler aracılığıyla kamusal hatırlama eyleminin güçlendirilebileceğini” belirtmektedir. Ernest Renan’ın sıkça alıntılanan ifadesiyle “Ulus, hatırladıklarımız kadar unuttuklarımızla oluşur.” Bu çerçevede hatırlama ve unutma eylemleri, bireysel olmanın ötesinde; kurumsal ve ideolojik bir seçme–eleme süreci olarak işlev görmektedir. Müzeler özelinde bu süreç, kritik soruları gündeme getirir: Hangi öğeler saklanacak, hangileri görmezden gelinecek? Bu bağlamda sergileme basit bir sunum değil, aynı zamanda bir temsil stratejisidir. Bu nedenle müzelerde gösterilen kadar dışarıda bırakılan unsurlar da kolektif kimliğin kurucu bileşenlerini oluşturmaktadır. Dolayısıyla sergilenen her nesne, geçmişin maddi temsilleri olmanın ötesinde bir bellek nesnesi ve yönlendirilmiş bir hatırlama pratiği olarak işlev görmektedir.

Müzeler, kültür ve eğitim politikalarıyla iç içe geçmiş kurumlardır. Bu kurumlar bireylerin belirli tarihsel olaylara, figürlere veya ideolojilere karşı nasıl bir tutum göstireceğini dolaylı yollarla da olsa koşullandırma işlevi üstlenirler. Bu koşullandırma, çoğu zaman doğrudan değil, sergileme dili, mekânın organizasyonu, etiketleme biçimleri, sessizlikler ve eksiltmeler yoluyla gerçekleştirilir. Bu noktada asıl belirleyici olan, ortak alanda hangi anlatı biçimlerinin meşru sayıldığı, hangilerinin ise dışlandığıdır. Walter Benjamin’in (2014) “Pasajlar” adlı eserinde ortaya koyduğu “mekâna dönüşmüş geçmiş” ifadesi, tam da bu türden yapıları anlamak için güçlü bir kuramsal çerçeve sunar. Benjamin’e göre; bazı mimari yapılar ya da geçiş mekânları (pasajlar), modernitenin sunduğu tüm yeniliklerin ve tüketim pratiklerinin arasında, zamanın donduğu ve geçmişin katmanlaştığı alanlara dönüşür. Bu bağlamda müzeler de tarihsel zamanın somutlaştığı, seçilmiş anlatıların donmuş şekilde teşhir edildiği, yani adeta bir deneyimin mekâna dönüşmüş hali olarak okunabilir. Sergilenen nesne, hem geçmişe dair bir gönderme hem de bugünü kurma biçimidir. Dolayısıyla müzeler, geçmişi temsil etmekle kalmaz; geçmiş aracılığıyla bugünü anlamlandırır ve geleceği şekillendirir. Bu anlamda bellek ile mekân arasındaki ilişki, salt fiziksel değil; aynı zamanda politik, ideolojik ve kültürel bir zeminde kurulur.

Toplumsal neyi hatırlayıp neyi unuttuğunu hatırlatan mekânlar olarak müzeler bu noktada Althusser'in devletin ideolojik aygıtları olarak yaklaşımının ötesinde (ki yaygın olarak bakılan yaklaşım budur) Bachelard'ın "Mekânın Poetikası" kitabında "anılar mekânsallaştığı ölçüde sağlamlaşıyor" yaklaşımından çıkışla oluşum gösteren bir kurumsallaşma olarak da bakılabilir. Gaston Bachelard (2013) kitapta şöyle der:

"Mekân her şeydir burada, çünkü zaman, hafızayı canlandırmaz artık. Hafıza (ne gariptir ki!) somut süreyi, Bergsoncu anlamıyla süreyi kaydetmez. Miadı dolmuş süreler yeniden yaşanamaz. Bu süreleri ancak düşünebiliriz, soyut, her türlü derinlikten yoksun bir zaman çizgisi üstünde düşünebiliriz ancak. Geçirilen uzun günler sonunda somutlaşmış güzelim süre fosillerini mekân sayesinde, mekân içinde buluruz. Bilinçdışı orada geçirir gününü. Anılar hareketsizdir; mekânsallaştırıldıkları ölçüde sağlamlaşırlar." (Bachelard, 2013).

Son olarak güncel eleştirilerinde sıkça "mekânın belleği/hafızası" ya da "toplumsal bellek/hafıza" gibi yaygın tamlamalara başvurulmaktadır. Ancak bu söylemlerin totalleştirici bir etki yarattığını ve mekâna dair indirgemeci bir yaklaşımı beraberinde getirme tehlikesi taşıdığını vurgulamak gerekir. Bu noktada Özkuş (2018), "mekânın belleği" yerine "mekâna dair hafıza(lar)" ifadesini önerir. Ona göre hafıza, geçmiş ile birey arasındaki ilişkiyi kuran öznenin deneyimine bağlıdır; dolayısıyla birey ve şimdiden bağımsız, yere ait tekil ve ortak bir toplumsal ya da kentsel hafızadan söz etmek sorunludur. Bu çalışma ise birtakım mekânları araçsallaştırarak bellekte mekânların ne şekilde yeniden kurulduğuna değil, mekânlar üzerinden yeniden kurulmaya çalışılan belleğe odaklanmaktadır. Bellek anlatısını oluşturan fragmanların mekânsal kurgular içinde nasıl temsil edildiği, bu temsil süreçlerinde hangi seçmelerin, dışlamaların ve yönlendirmelerin yapıldığı "bellek deformasyonu" kavramı ile ilişkilendirilmektedir. Dolayısıyla bu çalışma, mekânın belleği temsil eden edilgin bir zemin değil; aksine belleği seçen, yönlendiren ve kimi zaman da deforme eden aktif bir kurgu alanı olduğunu ileri sürmektedir. Bu yaklaşım, mimarlıkta belleğin yalnızca korunması değil; yeniden yazılması ve tartışmaya açılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

2.2. Özne Üretimleri Üzerinden Belleğin Kurulumu ve Temsiline Dair Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu bölümde Kenan Yavuz Etnografya Müzesinde kurulan bellek yapısının nasıl inşa ve temsil edildiği, farklı özne türleri üzerinden analiz edilmektedir. Çalışma, belleğin içerik düzeyiyle sınırlı kalmadığını; bu içeriği kuran, aktaran ve yorumlayan öznel aracılığıyla

da üretildiği varsayımına dayanmaktadır. Bu bağlamda müzeye ilişkin anlatıların ve temsillerin belirli özne üretimleri üzerinden nasıl ifade edildiği incelenmektedir.

Müzeyle dair oluşturulan veri havuzu içerisinde, belleğin özne üretimleri üzerinden analizini mümkün kılacak ve müzeyle doğrudan ilişkili olan beş temel belge türü seçilmiştir: “Bir Sahiplenme Hikâyesi – Bu Köy Evinden Başlayıp Dünyaya Ulaşan Başarı Öyküsü” adlı kitap, aynı ismi taşıyan “Bir Sahiplenme Hikâyesi” belgeseli, ziyaretçi defteri, danışma kurulu tutanakları ve müzeye verilen ödüllerin gerekçeleri. Bu belgeler belleğin hangi temalar çerçevesinde kurulduğunu, hangi söylemlerle meşrulaştırıldığını ve nasıl kamusal dolaşıma sokulduğunu göstermekte; özne üretimlerine dair farklı düzeylerde çözümleme imkânı sunmaktadır.

Bu belgeler aracılığıyla analiz edilen özneler: Kurucu özne, görsel anlatı-söylemsel özne/ler, karşı-alımlayıcı özne/ler, kurumsal-meşrulaştırıcı özne/ler ile teyit edici-onaylayıcı özne/ler olmak üzere beş ana kategoride sınıflandırılmıştır. Her bir özne türü, bellek inşasının farklı bir boyutunu temsil etmekte; müzenin kolektif anlatı üretme stratejisine nasıl aracılık ettiğini görünür kılmaktadır.

Analiz sürecinde, kuram oluşturma temelli nitel araştırma yöntemi benimsenmiş; sırasıyla açık, aksiyal ve seçmeli kodlama aşamaları takip edilmiştir. Amaç sadece müze özelinde dolaşıma sokulan anlatıların çözülmesi değil; aynı zamanda bu anlatıların hangi özneler aracılığıyla üretildiğini, bu üretimlerin nasıl bir bellek inşasına dönüştüğünü ve bu inşanın hangi yönleriyle kurumsal, bireysel ya da söylemsel biçimlerde yönlendirildiğini ortaya koymaktır. Bu bağlamda belleğin müze için kavramsal karşılığı, özne üretimleri aracılığıyla biçimlenen çok katmanlı bir inşa süreci olarak ele alınmakta; bellek yapısının kurucu unsurları, bu üretim biçimlerinin çözülmesiyle bütüncül bir biçimde ortaya konulmaktadır.

2.2.1. Kurucu Özne: Bir Sahiplenme Hikâyesi – Bu Köy Evinden Başlayıp Dünyaya Ulaşan Başarı Öyküsü Kitabında Bellek

“Bir Sahiplenme Hikâyesi – Bu Köy Evinden Başlayıp Dünyaya Ulaşan Başarı Öyküsü” (Yavuz, 2024) başlıklı kitap; Kenan Yavuz Etnografya Müzesinin kurucusu Kenan Yavuz’un yaşam öyküsünü merkeze alan otobiyografik bir anlatı olmasının ötesinde, müzenin kavramsal temellerini ve bellek kurgusunu görünür kılan birincil kaynak niteliğindedir. 2024 yılında Kırmızı Kedi Yayınevi tarafından yayımlanan bu eser; bireysel bir başarı öyküsünü aktarmanın yanı sıra müzenin kültür evinden etnografya müzesine

dönüşüm sürecini, alınan ödüllerle bağlantılı tanınma pratiklerini ve müzenin manifestosuna yön veren değer sistemlerini de içermektedir.

Çalışma kapsamında kitap kurucu özne üretiminin analizinde kullanılan tek veri kaynağıdır. Kitapta yer alan ifadeler; bireysel bir yaşam deneyiminin aktarımıyla sınırlı kalmayıp müzede kurulan anlatının hangi değerler etrafında biçimlendiğini, hangi temsillerin öne çıkarıldığını ve belleğin nasıl kurgulandığını ortaya koymaktadır. Bu yönüyle kitap; müze anlatısının merkezini oluşturan, bazı kavramları belirginleştirirken bazılarını dışarıda bırakan söylemsel bir kurgu olarak ele alınmaktadır. Bu bölümün amacı Kenan Yavuz'un bireysel anlatısında bellekle ilişkilenen kavramsal örüntüleri görünür kılmaktır. Dolayısıyla kitap; bellek inşasının kurucu eksenlerinden biri olarak değerlendirilmiş ve kuram oluşturma temelli nitel araştırma yönteminin açık, aksiyal ve seçmeli kodlama aşamaları doğrultusunda analiz edilmiştir (Tablo 9, 10, 11).

İlk aşamada açık kodlama yöntemi ile metindeki anlatılar detaylı biçimde incelenmiş, belleğe ilişkin kavramsal anlam birimleri (örneğin; çocukluk anıları, göç, köklerle bağ, mekânsal süreklilik, kültürel kopuş vb.) belirlenmiştir. Ardından aksiyal kodlama aşamasında bu kavramlar arasındaki bağlamlar ortaya konulmuş, kavramlardan oluşan alt kategoriler ve kavramlar arası ilişkiler sonucu oluşan ana kategoriler belirlenmiştir. Son olarak seçmeli kodlama süreciyle elde edilen kategorilere bağlı olarak kitabın genel anlatısını yansıtan merkezi tema belirlenmiştir. Bu tema, müzede inşa edilen belleğin bireysel geçmişin ötesine geçerek kırsal yaşama dair ortak belleği canlandırmak ve mekânsal süreklilik yaratmak üzere kurgulandığını göstermektedir.

Bütün bu kodlama aşamaları, kurucu özne konumundaki Kenan Yavuz'un anlatısının müze mekânında nasıl temsile dönüştüğünü ve belleği hangi kültürel, mekânsal ve toplumsal katmanlar üzerinden inşa ettiğini açığa çıkarmakta; Kenan Yavuz Etnografya Müzesinin bellek üretim stratejilerine yönelik kuramsal bir modelin oluşturulmasına katkı sunmaktadır.

- Açık Kodlama: Kurucu Özne Üretimi Üzerinden Belleğin İnşası

“Bir Sahiplenme Hikâyesi – Bu Köy Evinden Başlayıp Dünyaya Ulaşan Başarı Öyküsü” (Yavuz, 2024) adlı kitabın açık kodlama sürecinde, metindeki anlatılar sistematik biçimde incelenmiş ve temel kavramsal anlam birimlerine ayrılmıştır (Tablo 9).

Tablo 9. Açık Kodlama: Kurucu özne üretimindeki bellekle ilişkili kavramlar

Kurucu Özne Üretimi: “Bir Sahiplenme Hikâyesi – Bu Köy Evinden Başlayıp Dünyaya Ulaşan Başarı Öyküsü” (Yavuz, 2024)			
Açık Kodlama	Kavramlar	Özne	İfade/ Sayfa Sayısı
	[toplama] [yaşanmışlık] [hatıra] [bellek] [aile] [sadık kalma] [karşılaşma] [geçmiş] [yerleştirme] [çocukluk anıları]	Kenan Yavuz	“...kağrı, saban, kilim ne varsa toplamaya başladım. Lakin toplanacak o kadar şey vardı ki... Yüzlerce yıllık yaşanmışlıkların tanığı hatıralar çöpe atılıyordu.” (s.384)
			“...Ailemizin geçmişinden kalan eşyaları yerleştirdik . O kadar güzel oldu ki, içine girdiğimde kendimi çocukluğumda buluyordum. Orijinale sadık kalarak elektrik, su koymadık, tuvalet ise dışarıda.” (s.385)
			“ sekiz hala ve beş kardeşin mekânı olmuştü köy evimiz.... halalarımın sesi kulaklarımda.. .dedemin sesi hafızamda .” (s.386)
			“...insanların geçmişleriyle karşılaşmaları, kendilerinden bir parçayla buluşmaları , müzemizin temel motivasyonu oldu.” (s.409)
			“ Ailemizin hikâyesi Anadolu’nun hikâyesine dönüşmüş, evrensel alanda ise ülkemizin kültür mirasını temsil etme düzeyine erişmişti.” (s.401)
			“... kırsal bir yerde , Türkiye’nin en küçük ilinin merkezine bile 40 kilometre uzaklıkta, kuş uçmaz kervan geçmez bir köyde... bir aile hikâyesi olarak başlamış, büyümüş, önce Anadolu’nun hikâyesi olmuş, ardından dünyanın tanıyıp ödüllendirdiği bir müzeye dönüşmüştü.” (s.413)
			“1982 yılında ben okulu bitirip köye gidememeye başlayınca , babam köydeki evimizi ve iki parça tarlamızı satın , Erzincan’a, 1992 yılında yaşadığımız Erzincan depreminden sonra da İstanbul’a göçmüştü .” (s.383)

Tablo 9'un devamı

Açık Kodlama			Bizim oraların (bugün de hız kesmeyen) en büyük problemi iç göçtü ve gençlerimiz köyde kalmak istemiyorlardı. " (s.388)
			" Köyde kalmaları için ikna edebilir miyim? " (s.389) ".. köyde olup şehirde olmayan neler var? ... peki size sinema yaparsam köyde kalacak mısınız?" (s.389) "...sinemanın varlığı onların şehirlere gitmesine engel olmadı... bugün hız kesmeyen köyden kente göç meselesinin en önemli girdisi, mevcut üniversite sistemimizdir." (s.389)
			"doğduğum dönemde bu topraklarda hiçbir şey yoktu ama insan çoktu; şimdi ise her şey var ancak insan yok. Azalan nüfus, işlenmeyen topraklar... " (s.405)
	[buluşma]		" köklerimizle bağımız kopmasın istedik.... İç göç artık dursun , gençlerimiz doğdukları topraklarda doysun istedik." (s.409)
	[geçmişle bağ kurma]		"Gençlerimiz büyük şehirlerde dahi karşılaşamayacakları; sadece dizilerde, filmlerde gördükleri sanatçıları köyümde görürseler acaba büyük şehirlere gitmekten vazgeçerler miydi? Sosyal yaşam kalitesini Anadolu'nun her köşesine yayarsak, gençlerimizin modern dünyadan beklentilerini kültürel dokumuzla uyumlu bir şekilde karşılasak göç durur mu?... Ben iç göçün artık ekonomik nedenlerle değil, gençlerin sosyal yaşam beklentileri nedeniyle devam ettiğine inanıyorum." (s.405)
	[mekân]	Kenan Yavuz	" Tarla geniş dedik, büyükçe bir ev yapalım , herkes gelip kalsın istedik. Evimizi 2013 yılında tamamladık. Bahçesine bir de taş bina yaptırđım. Amacım köyde yok olmaya yüz tutan, kırılıp dökülen eşyaları toplayıp, koruma altına almaktı. " (s.384)
	[hikaye]		"Bir yandan köyden kente göç hız kesmeden devam ederken , diğer yandan şehirlerde yaşayan insanlar yaz aylarında köylerinde yaşayabilmek için tatil amaçlı evler inşa etmeye başladılar. Şehirlerin çirkin apartmanları köylere taşıyor. " (s.385)
	[kırsal]		"köyüme, toprağıma, köklerime olan sevdami ete kemiğe büründürmek için inşa ettiğimiz müzemiz...köklerimizle bağımız kopmasın istedik." (s.409)
	[temsıl]		"Ödüllü müze oluşumuz ile bir müze-otel ihtiyacı ortaya çıkmıştı. ... " Selçuklu Hanı " inşa etmeye karar verdik. Eşimle Tokat, Diyarbakır ve Kastamonu'da yaşayan hanları gezdik. Topladığımız bilgiler ve Bayburt mimarisini bütünleştiren bir yapı ile müze-otel yapmak için kolları sıvadık.. Çevre köylerden harabe olmuş evlerden, örenlerden taşlar toplamaya başladık. " (s.401)
	[miras]		"Demirözü ilçesi o yıl bir baraja kavuşuyordu. Tarihi değirmen de su altında kalacaktı. Topladım ekipmanları, değirmeni söktüm getirdim, evin bahçesine kurdum... Değirmen binası orijinal olsun diye, köylerde yıkılan evlerden ve ören yerlerinden taş ve ahşap toplayıp yaptık, harika oldu. "(s.384)
	[göç]		
	[köy]		
	[bağ]		
	[yok olma]		
	[doku]		
	[uyum]		
	[ev]		
	[koruma]		
	[beklenti]		
	[engel olma]		

Tablo 9'un devamı

Açık Kodlama	[şehir]	Kenan Yavuz	“Müze ilave bölümler yaptık. ....çocukluğumda yaşadığım sosyal yaşamın güzelliklerini etkinliklerle bütünleştirerek hayata geçirmeye başladık. Ziyaretçilere deneyimleme fırsatı sağlayan, onları kendi geçmişleri ile bütünleştirecek ...etkinlikler,...kırsal yaşamın unutulmuş yaşantı biçimini müzemizin içinde kurumsallaştıran çalışmalar...”(s.395)
	[kökler]		“Çevre köylerden, Bayburt merkezden ve Anadolu’nun hemen her köşesinden eser toplamaya başladık. Köyümün çocukları hem öğrensinler hem de tarihlerini sahiplensinler düşüncesi ile bulup getirdiğimiz eski eşya ve malzemelere karşılık onlara harçlık vermek harika bir duyguydu.” (s.388)
	[mekânsal bellek kaybı]		“İnsanlar yüzlerce yıllık taş konakları yıktılar. Hiç kimsenin o konakların ve evlerin içindeki yaşanmışlıklara saygısı yok. Geçmişimizi yok eden bir canavara dönüştük” (s.385)
	[sahiplenme]		“..aile meclisinde, köyden göçtüğümüzde satın terk ettiğimiz evin aynısını yeniden bahçeye yapmak aklımıza geldi... Taşları toplandı, elimizde kalan hatıra eşyalar düzenlendi ve 2013 sonbaharında köy evimizi yeniden inşa ettik.” (s.384-385)
	[yeniden inşa]		“Bayburt Kalesi “Çinimaçın” olarak adlandırılır. Anadolu’nun her köşesinden topladığımız kapılar, özellikle han kapımız çok görkemli oldu. İç avluda çini uygulaması yaptık.” (s.402)
	[terk etme]		“...yıkılmış köy konağından çıkarılarak terek yaptığımız kemer, restoran kapısına uyguladığımız konak dolapları, annemin eşyaları, yöre halkının bağışladığı eserler yerlerini aldılar.” (s.403)
	[bütünleşme]		“Yıkılmaya yüz tutmuş köy evlerinden kullanılabilecek durumda olan taş ve ahşapları, sahiplerinin izinleriyle alıyorduk. Böylece bir yandan köyler temizleniyor, diğer yandan da taş ihtiyacımızı karşılıyorduk. Yıkılan konaklardan dolaplar, evlerden ahşap kirişler.” (s.402)
	[ören]		“Fiziki planda yaşadığımız tahribat daha sonra düzeltilebilir. Ancak somut olmayan kültür mirası alanında yaşanan tahribatı, sosyal dokumuzdaki çürümeyi, ilişkiler ağını .... Ahlaki çöküşü düzeltmeyiz.” (s.406)
	[çürüme]		“Köy evimiz, gelecekte Anadolu yaşamının, mimarisinin, kimliğinin nasıl olduğunu somut olarak gösterecek bir eser oldu.” (s.385)
	[tahribat]		
	[çöküş]		
	[yıkım]		
	[harabe]		
	[yaşanmışlık]		
	[yüzlerce yıllık]		
	[yok eden]		
	[elimizde kalan]		
	[yeniden inşa]		
	[mekânsal süreklilik]		
	[toplama]		
	[düzenleme]		
	[bağış]		
	[izin]		
	[temizleme]		
	[kimlik]		

Tablo 9'un devamı

Açık Kodlama	[mekân]	Kenan Yavuz	“ Zamanı durdurmanın tek yolunun mekân olduğunu anladım köy evimiz sayesinde. Artık yüzyıllar ötesine taşınacak hikayemiz var. Belki de tek bir köy evi kalacak gelecek dünyaya . Kim bilir belki gelecek kuşaklar yıkarlar ruhsuz betonları! Ve yeniden kurarlar köylerimizi . Müzemizin bugüne ve geleceğe ilham olacağına inanıyorum. Çünkü “bize gelen bizi yaşar” dedik, taşlar ile konuşmayı, ahşap ile koklaşmayı unut an insanlığa ışık olacak bir proje gerçekleştirdik. Bozkırın ortasında vahayız biz.” (s.386)
	[beton]		“2013 yılı ve Kenan Yavuz Kültür Evi...bizim küçük kompleksi ...kültür evi adı ile geliştirmeye başladık. Hemen yanı başımızdaki Akyaka (Eski adı Püşge) Köyü'nde bulunan, yıkık ve virane haldeki 500 yıllık Ermeni çeşmesini restore ederek,...kültür varlığı olarak tescil ettirdik.” (s.387)
	[yeniden kurma]		“ Modernizme, betonlaşmaya, bozulan mimariye, Yok olan kültür mirasımıza, unutilan masallarımıza ve ezgilerimize karşı bir direniş noktası ” (s.405)
	[tarihi mekânlara sahip çıkma]		“ Dede korkut masallarına konu olan kale, 12'nci yüzyılda Selçuklu döneminde çiniler ile donatıldığı için bu adı almıştı. Gerek Dede Korkut masallarını yaşatmak ve gerekse Bayburt Kalesi'ndeki geleneği hatırlatmak için odalarımızın isimlerini dede korkut masallarından seçtik . Taşlara ise çini yerleştirerek iç avluya “çinili avlu” adını verdik.” (s.402)
	[modernizm]		“19.yüzyıldan bu yana devam eden çılgın tüketim, bireyselleşme, modernitenin yarattığı tahribatla yok olan kültür mirası.. ” (s.406)
	[bozulan mimari]		
	[direniş]		
	[yaşatma]		
	[gelenek]		
	[tüketim]		
Açık Kodlama	[modernite]	Mete Emir	
	[bireyselleşme]		
	[manifesto]		
	[hatırlamak]		
	[kültürel kopuş]		“ Sadece hatırlatması yetmez müzelerin, hatırlattığını yaşatması gerekir....modernitenin ortaya çıkardığı kültürel kopuş ile nasıl baş edeceğiz?... büyük ve resmi müzeleri ziyaret etmek yerine, insanın ve yaşamın öne çıktığı mekânları .. insanlara içinde kaybolacakları müzeler değil, kendileri ile buluşacakları mekânlar... Kişilerin hikâyesi sıcak, samimi ve sahicidir. Bireyin hikâyesinden ilham alan müzeler.. Müzeler; insanlara unuttuklarını hatırlatmalı ve hatırlattıklarını yaşatmalıdır....Kültürel mirası ve geleneksel üretimi deneyimlemeye imkân vermelidir ve nihayet, ziyaretçi kendisini müzenin öznesi olarak görmelidir.” (s.394)
	[buluşma]		
	[mekân]		
	[hikaye]		
	[unutmak]		
	[hatırlamak]		
	[kültürel miras]		
	[gelenek üretimi]		
	[deneyim]		

Tablo 9'un devamı

Açık Kodlama	[Silletto Trust]		
	[ödül]		
	[kültürel derinlik]	Silletto Trust Başkanı Carol Jackson	“Bu ödülü kazana müze, bulunduğu coğrafyanın kültür derinliğini görünür kılıyor, yerel halk ile bütünleşmiş olarak ekonomik ve sosyal gelişmişliğe katkı koyuyor. Kültür mirasının gelecek kuşaklara aktarımında köprü vazifesi görüyor. ” (s.398)
	[bütünleşme]		
	[aktarım]		
	[görünür kılma]		
	[Avrupa Müze Forumu]		
	[hikaye]	Avrupa Müze Forumu Başkanı Jette Sandahl	“Bir müzenin amacına ulaşması, koyduğu hedefe ve kararlılığına bağlıdır. Koleksiyonun büyüklüğü veya elindeki kaynakların zenginliği değil, hikâyesi önemlidir. ”(s.400)
	[koleksiyon]		
	[kaynak]		
Açık Kodlama	[Europa Nostra]		
	[interaktif deneyim]	-	“Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, ziyaretçilerine yerel halk ile iş birliği içinde tasarlanan interaktif deneyimler sunuyor. Bayburt ve Anadolu'nun somut ve somut olmayan kültürel mirasını koruyor, canlı tutuyor, yurttaş katılımı ve farkındalık oluşturma alanında etkin çalışmalar gerçekleştiriyor.” (s.414)
	[yurttaş katılımı]		
	[farkındalık]		
	[Kültür ve Turizm Bakanlığı Özel Ödülü]		
	[kök]	Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan	“Kenan Yavuz Etnografya Müzemiz sırtını Çoruh'a yaslayan, yüzünü doğuya çeviren ve köklerini Anadolu'nun bereketli topraklarına salan Bayburt'un kültürünü en güzel şekilde yansıtan özgün bir projedir. Köyden kente göç . Meselesini tüm veçheleri ile gözlerimizin önüne seren müzemiz, bu vasfı ile geçmişten günümüze bir köprü de kurmaktadır.” (s.416)
	[göç]		
	[geçmiş]		
	[özgün]		
	[Bigg See – Turizm Tasarımı Büyük Ödülü]		
	[özgün]	Bigg See Platformu	“Kenan Yavuz Etnografya Müzesi özgün yapısı, farklı tasarımı, Anadolu'nun geleneksel dokusu ile uyumlu yapılaşması, kültür ve turizmüne yeni bir bakış açısı getirmesi nedeniyle Turizm Tasarım Büyük Ödülünü almaya hak kazanmıştır.” (s.417)
	[geleneksel doku]		
	[uyum]		

• Aksiyal Kodlama: Kurucu Özne Üretimi Üzerinden Belleğin İnşası

“Bir Sahiplenme Hikâyesi – Bu Köy Evinden Başlayıp Dünyaya Ulaşan Başarı Öyküsü” (Yavuz, 2024) adlı kitabın aksiyal kodlama sürecinde açık kodlama aşamasında elde edilen kavramlar arasındaki ilişkiler incelenmiş; alt kategoriler oluşturularak bunlar

bağlamsal olarak daha kapsamlı ana kategoriler altında toplanmıştır (Tablo 10). Bu süreçte kitapta geçen ifadeler, müzenin aldığı ödüller ve müzenin manifestosunda yer alan kavramlar; belleğin yeniden inşası, mekânsal süreklilik, göç ve sosyal değişim, kültürel süreklilik ve direnç gibi ana temalarla ilişkilendirilmiştir. Kitapta öne çıkan çocukluk anıları, geçmişe dönüş ve eskiyi yad etme gibi unsurlar, bireysel ve toplumsal kimliğin inşasında önemli bir yere sahipken kültürel mirasın korunması ve yeniden canlandırılması yönünde bilinçli bir çabanın yansıması olarak aktarılmaya çalışılmıştır.

Tablo 10. Aksiyal Kodlama: Kurucu özne üretimindeki belleğe dair alt ve ana kategorilerin oluşturulması

Kurucu Özne Üretimi: “Bir Sahiplenme Hikâyesi – Bu Köy Evinden Başlayıp Dünyaya Ulaşan Başarı Öyküsü” (Yavuz, 2024)		
Aksiyal Kodlama	Kavramlar Arasındaki İlişkiler ve Kategoriler	
	Kavramlardan Oluşan Alt Kategoriler	Kavramlar Arası İlişkiler Sonucu Oluşan Ana Kategoriler
	çocukluk anıları, geçmişe dönüş, özlem, aile geçmişin canlandırılması, eskiyi yad etme, vefa	[Geçmişle Bağ Kurma]
	sökmek, taşımak, yeniden kurmak, toplamak, temizlemek, mekânsal süreklilik, sahiplenme, bozulan mimari, tarihi mekânlara sahip çıkma	[Fiziksel ve Mekânsal Yeniden İnşa]
	köyü terk etmek, ayrılmak, şehre gitme, köyden kopma, iç göç, azalan nüfus, kırsal dönüşüm	[Göç ve Sosyal Değişim]
	modernizm, betonlaşma, kopuş, gelenek, kültürel derinlik, unutulmaya yüz tutan değerler, tüketim, tahribat, çöküş, direniş, bireyselleşme	[Modernizm ve Geleneksel Değerler]
	[müzenin aldığı ödüller]	
	mirasın korunması, gelecek kuşaklara aktarım	[Kültürel Derinlik ve Mirasın Korunması]
	bütünleşme, yurttaş katılımı, iş birliği	[Yerel Halk ve Yurttaş Katılımı]
	farklı tasarım, özgün yapı, doku, uyum, proje	[Özgünlük ve Tasarım]
	göç, geçmişten günümüze köprü	[Göç ve Sosyal Dönüşüm]
	hikaye, interaktif deneyim	[Hikâye ve Deneyim]
Aksiyal Kodlama	[müzenin manifestosu]	
	hatırlamak, hatırlatmak, kültürel mirasın korunması, unutilan değerlerin canlandırılması	[Belleğin Yeniden İnşası]
	insan ve yaşam odaklı mekânlar, kişisel hikayenin önemi, ziyaretçinin özne olması	[Ziyaretçi Deneyimi]
	geleneksel üretim, kültürel kopuşa direnç, koruma	[Kültürel Süreklilik ve Direnç]

Aksiyal kodlama sonucunda oluşturulan her bir ana kategori; müzede bellek inşasının nasıl gerçekleştirildiğini, kurucu öznenin bu inşa sürecindeki rolünü ve mekânın bu süreçteki işlevini açığa çıkarmaktadır. Bu kategoriler kısaca şu şekilde açıklanabilir:

“Geçmişle Bağ Kurma” kategorisi, bireysel belleğin temel kaynağı olarak görülen çocukluk ve aileye dair anıların anlatıda sıklıkla vurgulanması sebebiyle oluşturulmuştur. İfadelerdeki hatırlama eylemi, nostaljiyle sınırlı kalmayıp geçmişin anlamlandırılması ve bugüne taşınması yönünde aktif bir çaba içermektedir. Bu durum, müzenin tematik çerçevesine doğrudan etki etmekte ve kurucu öznenin belleğini kolektif belleğe dönüştürme amacını desteklemektedir.

“Fiziksel ve Mekânsal Yeniden İnşa” kategorisi, bellek oluşumunun somut mekânlar ve yapılar üzerinden gerçekleştirildiği vurgusuna dayanmaktadır. Müzede sökme, taşıma ve yeniden kurma gibi fiziksel müdahalelerle geçmişin izleri mekânsal olarak yeniden oluşturulmuştur. Bu kategori, hem bireysel sahiplenmenin bir göstergesi hem de mekânın bellek üretimindeki somut rolüne işaret etmektedir.

“Göç ve Sosyal Değişim” kategorisi, göç olgusunun sadece fiziksel bir yer değişikliği değil aynı zamanda toplumsal yapıda ve bellekte süreksizlik yaratan kırılmalarla ilişkili olarak ele alınmasıyla ortaya çıkmıştır. Kitapta göç; geçmişin mekân ve aidiyet bağlamında yarattığı boşlukla birlikte tanımlanırken müze bu kopuşa karşı bir telafi aracı, toplumsal sürekliliği yeniden kuran bir köprü işleviyle temsil edilmektedir. Bu bağlamda kategori, hem fiziksel-mekânsal dönüşümleri hem de göçün tetiklediği sosyo-kültürel değişim süreçlerini kapsamaktadır.

“Modernizm ve Geleneksel Değerler” kategorisi, modernleşme süreçlerinin geleneksel yaşam biçimleri üzerindeki yıkıcı etkisine yönelik eleştiriler üzerine şekillenmiştir. Kitapta modernite eleştirilirken müze bu tehdide karşı geleneksel değerlerin muhafaza edildiği bir koruma alanı olarak konumlandırılmaktadır.

“Kültürel Derinlik ve Mirasın Korunması” kategorisi, hem kültürel mirasın temsili hem de anlatının kamusal düzeyde meşrulaştırılmasıyla ilgilidir. Alınan ödüller, belleğin korunmasının bireysel bir çabanın ötesinde; ulusal ve uluslararası düzeyde tanınan bir değer üretimi olduğunu göstermektedir. Kitaptaki ifadelerde, geçmişin yalnızca hatırlanması değil, kuşaktan kuşağa aktarılması öncelikli bir amaç olarak öne çıkmaktadır.

“Yerel Halk ve Yurttaş Katılımı” kategorisi, kurucu öznenin belleği yerel topluluğun katılımı yoluyla kolektif biçimde inşa etme çabasını temel alarak oluşturulmuştur. Kitapta

kurucu özne, müzeyi sadece kişisel bir bellek mekânı olarak değil; yerel halkın katkısıyla oluşan, birlikte sahiplenilen bir kamusal alan olarak tanımlamaktadır.

“Özgünlük ve Tasarım” kategorisi, anlatıda müzenin özgün mimarisiyle belleğin temsiline hizmet ettiğini belirten ifadelerle karşılık oluşturulmuştur. Kitapta kurucu özne; müzedeki birimler oluşturulurken dikkat edilen özgün mimari yaklaşımları ve estetik tercihleri, belleğin görsel ve mekânsal düzlemde sahicilik iddiasıyla yeniden kurulmasına hizmet eden araçlar olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda özgünlük hem mimari tasarımın yerelliğe ve geleneksel dokuya referans veren niteliğini hem de belleğin otantik bir biçimde temsil edilmesine yönelik söylemsel stratejileri kapsayan kurucu bir kavram olarak öne çıkmaktadır.

“Hikâye ve Deneyim” kategorisi, müze anlatısında belleğin ziyaretçinin kişisel deneyimi, duygusal katılımı ve mekânsal etkileşimi üzerinden inşa edildiğini vurgulayan temsili stratejilere dayanmaktadır. Kitapta kurucu öznenin aktardığı hikâye odaklı yaklaşım, ziyaretçiye pasif bir izleyici olarak görmek yerine belleğin yeniden üretildiği bir deneyim alanının parçası olarak tanımlanmaktadır. Hikâye odaklılık, belleği duygusal ve kişisel düzlemde kurma stratejisidir.

“Belleğin Yeniden İnşası” kategorisi, belleğin aktif ve bilinçli biçimde unutulmuş değerlerin yeniden canlandırılması amacıyla kullanıldığı, refleksif bir bellek üretimini temsil etmektedir. Kitapta hatırlama eylemi, pasif bir kayıt tutmadan çok unutulmuşları yeniden yapılandırmaya dönük aktif bir inşa süreci olarak değerlendirilmiştir.

“Ziyaretçi Deneyimi” kategorisi, belleğin ziyaretçiyle kurulan deneyim yoluyla yeniden üretilmesine karşılık gelmektedir. Kitapta müze ziyaretçinin kendi yaşam öyküsüyle ilişki kurabildiği, kişisel yaşantısıyla bir karşılaşma alanı olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda, ziyaretçiye sunulan deneyim ve müzenin çağrışımsal gücü, belleğin öznel düzeyde yeniden inşasında belirleyici rol oynamaktadır.

“Kültürel Süreklilik ve Direnç” kategorisi, müzenin kültürel kopuşa karşı aktif bir koruma – direnç alanı oluşturduğunu ifade etmektedir. Bu kapsamda, geleneksel üretim biçimleri ve unutulmuş değerler müze bünyesinde yeniden canlandırılarak kültürel kopuşa karşı bir direnç oluşturulmaktadır.

Bütün bu ana kategorilerin birbiriyle nasıl etkileşim kurduğunu açıklamak gerekirse kitapta sıkça vurgulanan çocukluk anıları, geçmişe dönüş ve eskiyi yad etme gibi ifadeler “Geçmişle Bağ Kurma” kategorisi altında toplanmıştır. Bu anlatılar, müzenin temel işlevlerinden biri olan “Belleğin Yeniden İnşası” süreciyle doğrudan ilişkilidir. Bireysel

geçmişin görünür kılınması, hem nostaljik bir hatırlama eylemi hem de bireysel ve toplumsal kimliğin inşasında işlevsel bir araçtır. Bu durum, kitaptaki ifadelerle göre sergileme alanlarında kullanılan nesneler ve anlatılar aracılığıyla somut bir hal almakta ve kültürel mirasın korunmasına yönelik çabalarla örtüşmektedir.

“Fiziksel ve Mekânsal Yeniden İnşa” kategorisi, kırsal alanların modernleşmeyle birlikte uğradığı yapısal dönüşümün karşısında mekânsal belleğin korunmasına yönelik bilinçli müdahaleleri kapsamaktadır. Sökmek, taşımak, yeniden kurmak ve temizlemek gibi eylemler mekânın geçmişe referansla yeniden üretilmesine karşılık gelmektedir. Bu bağlamda kitaptaki ifadelerle göre mekânsal sürekliliğin sağlanması yapılan rekonstrüksiyonların yanı sıra unutulmuş kültürel değerlerin yeniden dolaşıma sokulması anlamına da gelmektedir. Bu kategori, “Kültürel Süreklilik ve Direnç” temasıyla doğrudan ilişkilidir.

“Göç ve Sosyal Değişim” kategorisi; kitaptaki anlatılarda sıklıkla yer verilen köyden kopuş, kentleşme ve nüfus azalması gibi olgular üzerinden şekillenmiştir. Göç olgusu, salt mekânsal bir hareketlilik olarak değil; toplumsal bağların çözülmesi ve kültürel aidiyetin zayıflaması süreci olarak değerlendirilmektedir. Ancak müze, bu kopuşa karşı bir geri dönüş anlatısı üretmek bireylerin kökleriyle yeniden temas kurmasını teşvik etmektedir. Bu durum “Modernizm ve Geleneksel Değerler” kategorisiyle kesişmekte; modernizmin yarattığı bireyselleşme, betonlaşma ve kültürel kopuş karşısında müze, geleneksel değerlere dayalı alternatif bir temsil alanı olarak konumlandırılmaktadır.

“Ziyaretçi Deneyimi ile Hikâye ve Deneyim” kategorileri, müzenin ziyaretçiyi aktif özne olarak konumlandırma çabasını yansıtmaktadır. Kitaptaki ifadelerden hareketle, müzenin hikâye odaklı yapısı, ziyaretçilerin kendi geçmişleriyle bağ kurmalarını ve kişisel deneyimlerini yeniden canlandırmalarını sağlamaktadır. Ziyaretçinin özne olduğu, insan ve yaşam odaklı bir mekân yaratılması, bireylerin unutulmuş değerlerle temasını kolaylaştırmaktadır.

Son olarak “Kültürel Derinlik ve Mirasın Korunması” ile “Yerel Halk ve Yurttaş Katılımı” kategorileri, müzenin kolektif düzeyde bir bellek alanı olduğunu ortaya koymaya yönelik ifadelerin bir araya gelmesiyle oluşan kategorilerdir. Bu bağlamda yerel halkla kurulan iş birliği, kültürel mirasın hem korunmasını hem de toplumsal katılım yoluyla sürdürülebilirliğini mümkün kılmaktadır. Bu durum, müzenin bir temsil alanı olmasının ötesinde yaşayan bir kültürel organizma olarak işlediğini göstermeye yöneliktir.

• Seçmeli Kodlama: Kurucu Özne Üzerinden Belleğin İnşası

Seçmeli kodlama aşamasında aksiyal kodlama sürecinde elde edilen ana ve alt kategoriler, “Mekânsal Sürekliliğin Sağlanması Adına Kırsal Alanda Belleğin Canlandırılması” merkezi teması etrafında birleştirilmiştir (Tablo 11). Bu merkezi tema, kitabın kırsal alanlarda unutulmaya yüz tutmuş değerleri yeniden canlandırma ve kültürel mirası – geleneksel yaşam biçimleri, yerel üretim pratikleri, köye dair sözlü anlatılar – mekânsal bir süreklilik içerisinde koruma çabasını vurgulamaktadır. Bu bağlamda yapılan analiz; Kenan Yavuz’un anlatısı (kurucu özne üretimi olarak) aracılığıyla müzede belleğin nasıl yeniden kurgulandığını ve bu belleğin kırsal mekânın sürekliliğini sağlamak üzere nasıl bir temsil modeline dönüştürüldüğünü ortaya koymaktadır.

Tablo 11. Seçmeli Kodlama: Kurucu özne üretimindeki belleğe dair belirlenen merkezi tema

Kurucu Özne Üretimi: “Bir Sahiplenme Hikâyesi – Bu Köy Evinden Başlayıp Dünyaya Ulaşan Başarı Öyküsü” (Yavuz, 2024)	
Seçmeli Kodlama	Merkezi Tema
	[Mekânsal Sürekliliğin Sağlanması Adına Kırsal Alanda Belleğin Canlandırılması]

Aşağıdaki tablo ise açık ve aksiyal kodlamadan nasıl bir tematik bütünlük üretildiğini göstermektedir (Tablo 12):

Tablo 12. Kurucu özne üretimindeki belleğe ilişkin açık ve aksiyal kodlamanın seçmeli kodlama ile ilişkisi

Aksiyal Kodlama (Ana Kategoriler)	Açık Kodlama (Kavramlar)	Seçmeli Kodlama ile İlişkisi
Geçmişle Bağ Kurma	Çocukluk anıları, geçmiş dönüş, özlem, vefa, aile	Bireysel bellekten kolektif temsile geçiş; geçmişin mekân aracılığıyla bugüne taşınması
Fiziksel ve Mekânsal Yeniden İnşa	Sökmek, taşımak, yeniden kurmak, mekânsal süreklilik, sahiplenme, tarihi mekânlara sahip çıkma	Fiziksel mekânlar aracılığıyla mekânsal belleğin yeniden kurulması
Göç ve Sosyal Değişim	Köyü terk etme, iç göç, kentleşme, köyden kopma, kırsal dönüşüm	Göçün yarattığı kültürel kopuşa karşılık, mekânda köklere dönüş stratejisi

Tablo 12'nin devamı

Modernizm ve Geleneksel Değerler	Modernizm, betonlaşma, bireyselleşme, kültürel kopuş, direniş, gelenek	Modernizme karşı geleneksel değerlerin mekânsal-temsili direnişi
Belleğin Yeniden İnşası	Hatırlamak, hatırlatmak, unutilan değerlerin canlandırılması, müzenin manifestosu	Müzenin aktif bir bellek kurucu aktör olarak konumlanması
Kültürel Derinlik ve Mirasın Korunması	Mirasın korunması, ödüller, kuşaklar arası aktarım	Kurumsal ve toplumsal meşrulaşma ile belleğin sürdürülebilirliğinin sağlanması
Yerel Halk ve Yurttaş Katılımı	Bütünleşme, iş birliği, yurttaş katılımı	Kırsal toplulukların temsil sürecine dâhil edilmesi; bellek inşasında kolektif sorumluluk
Hikâye ve Deneyim	Hikâyeleştirme, interaktif deneyim, ziyaretçi deneyimi	Belleğin bireysel yaşantılarla ilişkilendirilerek canlandırılması
Ziyaretçi Deneyimi	İnsan ve yaşam odaklı mekânlar, ziyaretçinin özne olması	Ziyaretçinin mekânda geçmişle özdeşlik kurarak belleğe dâhil olması
Kültürel Süreklilik ve Direnç	Geleneksel üretim, koruma, unutilan değerler	Belleğin sürekliliğini sağlamak adına kültürel pratiklerin mekânda yeniden üretimi

Kitapta yer alan ifadelerden hareketle Kenan Yavuz Etnografya Müzesinde oluşturulan bellek kurgusu; bireysel ve kolektif bellek katmanlarını iç içe geçirerek mekânsal, kültürel ve toplumsal boyutlarda çok katmanlı bir inşa sürecine işaret etmektedir.

Kitapta yer alan ifadeler; mekânsal belleğin sürekliliğini sağlamaya yönelik çabaların fiziksel çevrenin yeniden inşasının ötesine geçtiğini; kültürel değerlerin görünür kılınması ve geçmişin sahici temsillerle yeniden yaşatılması doğrultusunda çok boyutlu bir strateji izlendiğini ortaya koymaktadır. Bu durum aksiyal kodlamada tespit edilen “Fiziksel ve Mekânsal Yeniden İnşa”, “Geçmişle Bağ Kurma” ve “Belleğin Yeniden İnşası” kategorileriyle doğrudan ilişkilidir.

Ayrıca kitapta yer verilen ödül gerekçeleri, manifesto niteliğindeki açıklamalar ve müzenin ulusal ve uluslararası alanda kazandığı tanınırlık; bu bellek kurgusunun yalnızca yerel ölçekte değil, daha geniş kültürel bağlamlarda da örnek gösterilebilecek bir modele dönüştüğünü ima etmektedir. Kitap, kırsal alanlarda bellek canlandırma ve mekânsal sürekliliği koruma açısından müzeyi önemli bir referans olarak öne çıkarmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda müze; incelenen kitapta geçmişin hatırlanmasını, yaşanmışlıkların

aktarılmasını ve geleneksel değerlerin korunmasını sağlayan bir bellek platformu olarak konumlandırılmaktadır.

2.2.2. Görsel Anlatı-Söylemsel Özne/ler: Bir Sahiplenme Hikâyesi Belgeselinde Bellek

“Bir Sahiplenme Hikâyesi” (Yönetmen: Pınar Kılıç, 2022) belgeseli, Kenan Yavuz’un Bayburt’un Beşpınar köyünde kurduğu Kenan Yavuz Etnografya Müzesinin kuruluş sürecini, bu süreçte eşlik eden bireysel motivasyonları ve şimdiye kadar elde edilen başarıları konu edinmektedir. Bayburt Valiliği ve Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA) tarafından desteklenen belgeselin sunuculuğunu müzenin danışma kurulu üyelerinden olan Serhan Bali, yönetmenliğini ise Pınar Kılıç üstlenmiştir. 24 Şubat 2022’de Grand Pera Emek Sahnesi’nde gerçekleştirilen gala gösterimiyle seyirci ile buluşan belgesel, kültürel mirasın korunması ve aktarılmasında müzenin rolüne dikkat çekmektedir.

Şekil 30. Bir Sahiplenme Hikâyesi (Yönetmen: Pınar Kılıç, 2022), (URL- 3, 2022)

Belgesel; müzenin fiziksel inşasının yanı sıra kültürel mirasın kırsal bağlamda nasıl temsil edildiğini, toplumsal katılım araçlarını ve bu süreçlerin ulusal ve uluslararası düzeyde nasıl görünürlük kazandığını detaylandırmaktadır. 2013 yılında Kültür Evi olarak başlayan girişimin 2019 yılında resmi özel müze statüsüne kavuşması ve 2021 yılında Avrupa Müze Forumu tarafından Silletto Ödülü’nü kazanması gibi dönüm noktaları, belgeselin anlatısal kurgusunda belirgin yer tutmaktadır. Böylece bir görsel anlatı olarak belgeselde; belleğin mimari temsiller, görsel imgeler ve söylemler aracılığıyla yeniden üretildiği çok katmanlı bir kurgu sunulmaktadır.

Bu çalışma kapsamında belgesel, görsel anlatı ve söylemsel özne üretimlerinin kesişiminde konumlandırılmıştır. Belgesele dair yapılan çözümlemede belgeselde yer alan görsel içerikler ile bu içeriklere eşlik eden söylemler (kurucu özne, aile üyeleri, danışma kurulu temsilcileri, köydeki yerel halk ve uluslararası jüri üyeleri gibi) birlikte ele alınmıştır.

Belgesel; kuram oluşturma temelli nitel araştırma yöntemi çerçevesinde açık, aksiyal ve seçmeli kodlama aşamaları doğrultusunda çözümlenmiştir.

- Açık Kodlama: Görsel Anlatı-Söylemsel Özne/ler Üzerinden Belleğin İnşası

“Bir Sahiplenme Hikâyesi” (Yönetmen: Pınar Kılıç, 2022) belgeselinin açık kodlama sürecinde, belgeselde yer alan anlatılar ve söylemler küçük anlam birimlerine ayrılarak içerdiği tematik unsurlara göre kodlanmıştır. Kodlama sürecinde, belgeselde yer alan her bir öznenin ifadesi ve bu ifadenin belgeselde geçtiği zaman damgasıyla birlikte verilmiştir (Tablo 13). Açık kodlama da belgeselde yer alan özne anlatılarındaki tematik yoğunluklar, tekrar eden kavramlar ve bellek inşasına yönelik söylemsel örüntüler belirlenmeye çalışılmaktadır.

Tablo 13. Açık Kodlama: Görsel anlatı-söylemsel özne/lerin üretiminde bellekle ilişkili kavramlar

Görsel Anlatı-Söylemsel Özne/ler: “Bir Sahiplenme Hikâyesi” (Yönetmen: Pınar Kılıç, 2022) Belgeseli, (URL-3, 2022)			
Açık Kodlama	Kavramlar	Özne	İfade/Zaman Damgası
		Öznur Yağcı Yavuz	“... Her girdiğimde aynı eski günlere, çocukluğumun geçtiği günlere dönüyorum. ” (49:29–49:36)
	[çocukluk anıları]	Kenan Yavuz	“İnsanın hayatı çocukluğunun özeti değil midir? Dolayısıyla ben de çocukluğumu yeniden yaşıyorum burada ... çünkü o özlediğiniz insanlar ora da.” (02:40–03:05)
	[geçmişe dönüş]		“Biz de çocukluğumdaki köyü yeniden yaratmak istedik.” (57:49–57:55)
	[özlem]		“Bu ev köy evi içindeki eşyalarla beraber bizim ailemizin hikâyesi... ” (34:21–37:28)
	[aile]		“Müzenin ilk temeli Serhan Bey bu gecekond , şimdi annemin evi olan girişteki yer var ya orası burası. Dolayısıyla annemle babama yapmıştık bu gecekond yazları gelip kalsınlar diye oradan doğdu müze. ” (09:12–09:30)
	[geçmiş canlandırma]		“Yakında bir baraj gölü yapıldı burada. Onun altında değirmenin kalacağını öğrendim ... o değirmenin malzemelerini söktük getirip bahçemize kurd .” (28:25–28:45)
	[eskiyi yad etme]		“Türkiye'nin her tarafından topladığımız kapılar bunlar. Şimdi inanıyorum ki burayı gören hiç kimse artık ahşap kapılarını kırıp yakmaz.” (05:47–07:19)
	[gecekond]		“Biz böyle örenlerden, yıkılan evlerden topladığımız taşlarla müzemizi inşa ettik ... Bütün bölgedeki tarihi yapılar bu köyden çıkan taşlarla yapılmıştır. Püşge taşı denir buna... zaman içerisinde sertleşen bir taş. Bayburt'ta meşhur Ulu Cami, Bayburt Kalesi hep bu taşlarla inşa edilmiştir. Çevredeki tarihi camilerin tamamı neredeyse bu taşlarla inşa edilmiştir. Biz de yaklaşık 5 bin ton taş kullandık. Hem köyleri temizledik hem müzemizi yapmış olduk.” (56:01–57:02)
	[köy evi]		“... Bahçede bir küçük bir yer yapalım da onları toplayıp oraya atalım dedik. İşte köylere gidiyoruz ... ne bulursam getiriyorum. Bir yandan da çocuklara harçlık veriyorum onlarda bulduklarını getirsinler diye. Topladık baktık yetmiyor yani doldu orası, ya burası doldu biraz büyütelim dedik kapalı sergi salonuna ilave bir bölüm daha yaptık ... kurtaralım derken anlayamadığımız bir şekilde sürüklendik ve bu sürüklenişin sonunda müze olduk.” (15:09–15:59)
	[aile]		“Loru Han'da bu kapılara bayılıyorum. Bunlar çok rustik çok renkli kapılar ve Anadolu'nun dört bir yerinden toplanmış. Anadolu'yu da temsil ediyor aslında sadece Bayburt'u değil....” (40:26–40:38)
	[yıkma]		
	[sökmek]		
	[taşımak]		
	[inşa etmek]		
	[yeniden kurmak]		
	[toplamak]		
	[temizleme]		
	[sürükleniş]		
	[kurtarmak]		
	[köy]		

Tablo 13'ün devamı

Açık Kodlama			“ Köyümün dönüşümünü çok hayal ediyorum, köyümün bir turizm köyüne dönüşmesini , ... kahveleriyle, bakkallarıyla, sokaklarıyla, o misafirperverliğiyle... O var onu kaybetmedik ama mekânlarımızdaki bozulmayı acaba geri çevirebilir miyiz?” (53:15–53:42)
	[dönüşüm]		“Evlerdeki her şey yıkılıyor dökülüyor kırılıyor sadece mekân yok ediliyor hatıralar yok ediliyor ... her şey yok oluş sürecinde gitti. Yok olduğu zaman, bir şeye dokunmadığınız zaman o onun etrafında oluşmuş yaşamı bugüne hatırlatmanız taşımanız mümkün değil bu somut olmalı, dokunabilmelisiniz. ” (48:25–49:04)
	[turizm]		“Bu yapıyla yani bu mimari dokuyla olmasının gerekçesi de köyümdeki mimari dokunun bozulması. ” (10:11–10:20)
	[kırılma]		“Bu çiniler zamanla tahrip olmuş, yok olmuştu. Biz bunu gündeme getirmek için ürettirdiğimiz Selçuklu ve Osmanlı motifleriyle yani Bayburt'taki kalede ve Ulu Cami'deki motiflerle ürettirdiğimiz çinilerini Bayburt taşıyla... buluşturduk.” (05:06–05:33)
	[dökülme]		“Köy Meydanı burası. İstedik ki bütün köyler tahrip oldu, yok oldu. Orijinal bir köy meydanı atmosferi ortaya çıksın diye buradan bütün alanı görebiliyoruz.” (11:58–12:13)
	[kaybetme]		“... köylerin mimari dokusunun bozulması. Modernizmin getirmiş olduğu imkânlardan faydalanmak için bir dönüşüm gerekiyor ama o dönüşümü yapmak için eskiyi yıkarak yok etmek gerekmiyor. Var olan üzerinden bir dönüşüm olması gerekirken eskiye ait ne varsa kökünden yok ediyoruz. ” (13:58–14:27)
	[dokunabilmek]		“Fakat bu modernizm ve beton çağı insanları birbirinden kopardığı için şimdi çelik kapılar arkasına saklanıyor insanlar.” (07:08–07:14)
	[hatırlatma]		“Haneler kapandı ve ardından beton geldi ezdi geçti ... Bu modernitenin ezip geçtiği güzelliklerimizi yaşatmak için gayret ediyoruz, hatırlatmaya gayret ediyoruz. Bu fotoğraf sergimizde sosyal yaşamda geçmişte var olan ama bugün olmayan ne varsa burada göstermeye çalışıyoruz.” (08:14–08:40)
	[yok oluş]		“Burası annemin tarlasıydı. Fakat bu betonlaşma taşı ezdi geçti. Adeta taşlar küstü bu topraklarda bize, betona boğulduk. ” (57:12–57:26)
	[hatırlatma]		“Göç hadisesinin 1960'lı 70'li 80'li yıllardaki gibi aynı hızla devam edişi. Gençlerin büyük şehre gitme hayallerinin bugün dahi benim çocukluğumla aynı olması kabul edilebilir bir şey değil ...” (10:21–10:37)
	[hatıra]		“Burası göç olgusuna karşı bir duruş.” (13:54–13:56)
	[eski]	Kenan Yavuz	
	[bozulma]		
	[tahrip olmak]		
	[atmosfer]		
	[mimari dokunun bozulması]		
	[modernizm]		
	[beton/laşma]		
	[kopuş]		
	[yaşatmak]		
	[göç]		
	[ayrılmak]		

Tablo 13'ün devamı

Açık Kodlama	[şehre gitme]	Kenan Yavuz	“... Babam köyden göçmeye karar vermişti ... köydeki evimizi de satmıştık. Sonra 90'lı yıllarda annemle babam da sürekli köye gitme arzusu , bizde de var. Biz zaten çocuklarımızı kundaktayken bile köye getirdim ... En büyük korkum şuydu benim: çocuklarım ya benim köyümden koparlarsa .” (46:51–47:27)
	[köyden kopma]		“ Daha özümüze bağlı kalarak, buranın kimliğinden ve kişiliğimizden hani mottomuzu “ Bize gelen bizi yaşar, köklere dönüş, yaşayan ve yaşatan müze olmak üzere üç ayrı motto kullandık . Biz kalarak nasıl dünyaya açılabiliriz?” (16:24–16:44)
	[aidiyet]		“Bir farkındalık yaratabiliriz. Buradaki sosyal yaşam kalitesini arttırarak , gençlerin büyükşehirde hayal ettikleri insanları acaba burada görürlerse topraklarına daha çok aidiyet duygusu olur mu?” (11:12–11:31)
	[kimlik]		“ Farkındalık yaratmak için yaptığımız bir sergi bu....Ahşap kapılara dikkat çekmek için, yeniden bu geleneği hatırlatmak için yaptığımız bir çalışma.” (05:47- 06:06)
	[öz]		“Mekânsal bozulmanın yaratmış olduğu bu tahribata karşı bir farkındalık yaratmak istedim .” (14:50–14:55)
	[yaşam kalitesi]		“... tarihi ve turistik mekânları, anlamlı mekânları tekrar ülkemize Bayburt'a da kazandırmak ...” (53:52–57:55)
	[köklere dönüş]		“... devasa müzeler yapabilirsiniz devasa binalar yapabilirsiniz ... ama oraya gelen insana ne mesaj veriyorsun ... Bizim verdiğiniz mesaj şu: değişmemesi gereken güzelliklerimizi korumamız gerekiyor .” (1:00:46–1:01:09)
	[motto]		“... ürettirdiğimiz çinileri Bayburt taşında Orta Asya Türk gelenegi olan mezar başlıkları olan ballarda buluşturduk. Hem bu taş ve çini uyumunu göstermiş olduk ... Bu güzelliği, bu mimari dokuyu örneklendirmek istedik.” (5:20–05:41)
	[farkındalık yaratma]		“... Bir köy müzesine, böyle bir amatör çalışmaya ödül verilmesi çok garip geldi bize. Öğrenmeye çalıştık neden diye? Tabi çok uzman bir kurum, bizim amaçlarımızı bizden daha iyi ifade eden bir ödül açıklaması yaptılar. Dediler ki kültür derinliğini görünür kılıyorsunuz, yerel halk ile entegrasyonunuz çok yüksek , yerel halkla birlikte çalışarak sosyal ve ekonomik değer yaratmada çok başarılısınız ...” (21:43–22:20)
	[tarihi/anlamlı mekân]		“Bizim eserlerimiz müzecilik literatüründe ikincil eserlerdir . Yani maddi değeri olmayan daha ziyade manevi açıdan değeri olan şeylerdir .” (18:27–18:43)
	[geleneği hatırlamak]		“Müze yolculuğumuza başlarken bu kadar büyük bir şey, kompleks düşünmemiştik. Ama ilgi fazla olunca ve eserlerin sayısı da arttıkça daha da büyötmek zorunda kaldık... Buranın bir ruhu var sadece bir müze değil yaşayan müze zaten adından da belli.” (24:01–24:39)
	[gündeme getirmek]		
	[korumak]		
	[uyum]		
	[var olmak]		
	[ödöl]	Serpil Yavuz	
	[ikincil eser]		
	[kültür derinliğı]		
	[entegrasyon]		
	[değer yaratma]		
	[değer]		
	[yaşayan müze]		

• Aksiyal Kodlama: Görsel Anlatı-Söylemsel Özne/ler Üzerinden Belleğin İnşası

“Bir Sahiplenme Hikâyesi” (Yönetmen: Pınar Kılıç, 2022) belgeselinin aksiyal kodlama sürecinde, açık kodlama aşamasında belirlenen kavramlar arasındaki ilişkiler incelenmiş ve dokuz ana kategori oluşturulmuştur (Tablo 14). Bu aşamada belleğin inşasında belirleyici olan söylemler tekil kavramlar üzerinden değil; bu kavramların birbiriyle olan anlamsal, tematik ve işlevsel ilişkileri doğrultusunda bir araya getirilmiştir. Kavramlar arası ilişkiler, belgeselin sunduğu anlatı örgüsünde öne çıkan dinamikleri görünür kılmış ve müzenin bellek kurgusunu belirleyen söylemsel ve mekânsal stratejilerin çözümlenmesine imkân tanımıştır.

Tablo 14. Aksiyal Kodlama: Görsel anlatı-söylemsel özne/lerin üretiminde belleğe dair alt ve ana kategorilerin oluşturulması

Görsel Anlatı-Söylemsel Özne/ler: “Bir Sahiplenme Hikâyesi” (Yönetmen: Pınar Kılıç, 2022) Belgeseli, (URL-3, 2022)			
Aksiyal Kodlama	Kavramlar Arasındaki İlişkiler ve Kategoriler		
	Kavramlardan Oluşan Alt Kategoriler	Kavramlar Arası İlişkiler Sonucu Oluşan Ana Kategoriler	
	çocukluk anıları, geçmişe dönüş, özlem, aile, geçmişin canlandırılması, eskiyi yad etme, vefa	[Geçmişle Bağ Kurma]	
	sökmek, taşımak, yeniden kurmak, toplamak, temizlemek	[Fiziksel ve Mekânsal Yeniden İnşa]	
	mimari dokunun bozulması, yıkım, kaybetme, tahribat, yok oluş	[Kırsal Dönüşüm]	
	köyü terk etmek, ayrılmak, şehre gitme, köyden kopma	[Göç ve Sosyal Değişim]	
	aidiyet, kimlik, öz, yaşayan mekân, özdeşlik, bağlılık, köklere dönüş	[Kimlik ve Aidiyet]	
	modernizm, betonlaşma, kopuş, gelenek, kültürel derinlik, unutulmaya yüz tutan değerler, kültürel miras	[Modernizm ve Geleneksel Değerler]	
	gündeme getirme, uyum, var olmak, muhafaza, entegrasyon, ödül	[Farkındalık ve Koruma]	
	hatırlama, anı, geçmiş, unutmak, hatıra, çocukluk	[Bellek]	
	yaşayan müze, sosyal yaşam, var olmak, ruhu olan	[Yaşayan Müze Anlatısı]	

Aksiyal kodlama sonucunda belirlenen her bir ana kategori, Kenan Yavuz Etnografya Müzesinin bellek üretimindeki işlevsel katmanlarını görünür kılmakta; görsel anlatının üzerinden söylemsel öznelerin müzeyi nasıl anlamlandırıldığını ortaya koymaktadır.

“Geçmişle Bağ Kurma” kategorisi, müze anlatısında nostaljik bir bellek üretiminin temelini oluşturmaktadır. Belgeselde çocukluk anıları, köy yaşamı ve aileye dair durumlar sıklıkla tekrar edilerek duygusal bir hatırlama zemini kurulmuştur. Söylemsel özneler, özellikle kurucu özne Kenan Yavuz çocukluk deneyimlerine atıfta bulunarak geçmişe dair durumları anlatmaktadır. Bu anlatı, mekânsal düzeyde köy evi ve gecekondü gibi yapılarla somutlaştırılmıştır.

“Fiziksel ve Mekânsal Yeniden İnşa” kategorisi; geçmişin somut izlerinin taşınması, korunması ve yeni bağlamlarda yeniden kurulması pratiğine işaret etmektedir. Belgeselde taş, ahşap kapı, değirmen ve çini gibi unsurların fiziki devinimi vurgulanmaktadır. Kurucu özne belgeselde bu süreci kurtarmak ve yeniden yaşatmak olarak tanımlamaktadır.

“Kırsal Dönüşüm” kategorisi; köylerin boşaltılması, yapısal tahribat ve mekânla bağın kopuşunu kapsamaktadır. Belgeselde betonlaşma ve modernleşmenin getirdiği bozulmalar, geçmişe dair atmosferin kaybı olarak tanımlanmaktadır. Belgeseldeki söylemsel özneler, bu süreci tarihî dokunun yitimi üzerinden eleştirirken müzedeki birimleri bu kaybı telafi etmeye yönelik onarıcı alanlar olarak görmektedirler.

“Göç ve Sosyal Değişim” kategorisi, belgeselde göçün toplumsal belleğin çözülmesi olarak görülmesine karşılık gelmektedir. Belgeselde şehir-köy karşıtlığı üzerinden işlenen bu tema, köyden kente doğru olan hareketliliği bir kopuş olarak betimlenmektedir. Söylemsel özneler, bu kopuşa karşı köklere dönüş, yerleşme ve aidiyet temalarını öne çıkarmaktadır. Belgeselde müze göç olgusuna karşı bir direniş mekânı olarak görülmektedir.

“Kimlik ve Aidiyet” kategorisi, özne üretiminde müzenin kimlik inşa edici işlevine karşılık gelmektedir. “bize gelen bizi yaşar” mottosu bu noktada oldukça etkili bir şekilde kullanılmaktadır. Belgeselde köylülerin, ziyaretçilerin ve aile bireylerinin yer aldığı sahneler aracılığıyla kimlik kolektif olarak inşa edilmektedir.

“Modernizm ve Geleneksel Değerler” kategorisi, modernleşme sürecinin geleneksel değerleri yok etmesine yönelik geliştirilen karşı anlatıyı içermektedir. Belgesel modernleşme ile gelenek arasındaki kırılmayı dramatize ederken, söylemsel özneler bu süreci kopuş ve ezilip geçme metaforlarıyla ifade etmektedir.

“Farkındalık ve Koruma” kategorisi, müzenin kültürel değerleri görünür kılma ve koruma işlevini kapsamaktadır. Belgeselde söylemsel düzeyde ödülleri, teşvikler ve toplumsal katılım bu farkındalık üretiminin araçları olarak tanımlanmaktadır.

“Bellek” kategorisi, tüm diğer kategorilerle ilişkili ve merkezi konumdadır. Bellek, hem bireysel hem kolektif düzeyde görsel ve söylemsel temsiller aracılığıyla yeniden

kurulmaktadır. Söylemler geçmişin yeniden hatırlanmasını sağlarken belgeseldeki görseller bu hatırlamayı sahneleyen araçlara dönüşmektedir.

Yöntemin kodlamada ikinci aşaması olan aksiyal kodlama (Tablo 14) ile oluşturulan ana ve alt kategorilerin birbirleriyle nasıl etkileşim içinde olduğunu, temalar arasında nasıl bağlar kurulduğunu açıklamak gerekirse “Geçmişle Bağ Kurma” ve “Bellek” kategorileri birbiri ile doğrudan ilişkilidir. Çocukluk anıları, geçmişe dönüş ve eskiyi yad etme gibi unsurlar; müzenin kurucusu olan öznenin ve ailesinin belleklerinde var olan geçmiş yaşantılarına karşılık gelen ifadelerdir. Bu bağlamda geçmişin canlandırılması yoluyla oluşan hatıralar, bireyin kimlik ve aidiyet duygusunu pekiştirmekte; bu da “Kimlik ve Aidiyet” kategorisiyle güçlü bir tematik ilişki kurmaktadır.

“Geçmişle Bağ Kurma” çabası aynı zamanda “Modernizm ve Geleneksel Değerler” kategorisiyle bir gerilim alanı oluşturmaktadır. Geçmişe dönüş ve eskiyi yad etme gibi çabalar, modernizmin getirdiği kopuşa direnerek geleneksel değerlerin korunmasına yöneliktir.

“Fiziksel ve Mekânsal Yeniden İnşa” kategorisi ile “Kırsal Dönüşüm” arasında da güçlü bir bağ bulunmaktadır. Sökmek, taşımak, yeniden kurmak gibi pratikler; mimari dokunun bozulması ve kırsal alanlardaki yapısal çözülmeye karşı bir tepki olarak gelişmiştir. Bu sayede mekânsal belleğin fiziksel düzlemde yeniden üretimi sağlanmıştır. Bu süreç aynı zamanda “Farkındalık ve Koruma” kategorisi ile de ilişkilidir. Tarihî yapıları gündeme getirme, anlamlı mekânları görünür kılma ve entegrasyon gibi eylemler; modern tahribata karşı bir bilinç üretmeye yöneliktir.

“Kırsal Dönüşüm” ve “Göç ve Sosyal Değişim” arasındaki ilişki, kırsal alanların terk edilmesi ve buna karşı geliştirilen dönüşüm stratejilerini kapsamaktadır. Belgeselde şehre göç sonucunda köylerin mimari ve sosyal dokusunun bozulduğu, müzedeki dönüşüm çabalarının bu bozulmaya karşı bir direnç oluşturduğu vurgulanmıştır. “Göç ve Sosyal Değişim” aynı zamanda “Kimlik ve Aidiyet” ile sıkı bir ilişki içindedir. Köyden kopma ve şehre gitme gibi süreçler, bireylerin aidiyet duygularını zedelerken köklere dönüş ve özdeşlik arayışları ile bu aidiyeti yeniden inşa etmeye çalışılmaktadır.

“Modernizm ve Geleneksel Değerler” arasındaki çatışma, “Farkındalık ve Koruma” çabalarını gerekli kılmaktadır. Betonlaşma ve modernizmin getirdiği kopuşa karşı müzedeki geleneksel değerlerin muhafazası ve entegrasyon çabaları, kültürel mirasın korunmasına ve toplumsal farkındalık yaratılmasına hizmet etme amacındadır. Bu süreç, unutulmaya yüz

tutan değerlerin gündeme getirilmesi ve korunmasını da içermektedir. Müzedeki bellek anlatısında geçmişin fiziksel izlerinin günümüze taşınması başat rol oynamaktadır.

- Seçmeli Kodlama: Görsel Anlatı-Söylemsel Özne/ler Üzerinden Belleğin İnşası

“Bir Sahiplenme Hikâyesi” (Yönetmen: Pınar Kılıç, 2022) belgeselinin seçmeli kodlama aşamasında, aksiyal kodlama sonucu ortaya çıkan ana ve alt kategoriler; “Müze Bağlamında Belleğin Toplumsal ve Mekânsal Yeniden İnşası” merkezi teması etrafında birleştirilmiştir. Seçmeli kodlamada merkezi temayı belirlemek, aksiyal kodlama aşamasında oluşturulan ana ve alt kategorilerin bütünsel analizine dayanmaktadır. Aşağıdaki tablo, aksiyal ve açık kodlamadan nasıl bir tematik bütünlük üretildiğini göstermektedir. (Tablo 15)

Tablo 15. Görsel anlatı-söylemsel özne/lerin üretimindeki belleğe ilişkin açık ve aksiyal kodlamanın seçmeli kodlama ile ilişkisi

Ana Kategori (Aksiyal)	Açık Kodlama (Kavramlar)	Seçmeli Kodlama ile İlişkisi
Geçmişle Bağ Kurma	Çocukluk anıları, geçmişe dönüş, özlem, aile, eskiyi yad etme, vefa	Belgeselde, bireysel geçmişin duygu yüklü imgeleri, köyün belleğinin temelini oluşturmakta
Fiziksel ve Mekânsal Yeniden İnşa	Sökmek, taşımak, yeniden kurmak, toplamak, temizlemek	Geçmişte var olan mekânların yeniden kurulumu, belleğin somutlaştırılmasına hizmet etmekte
Kırsal Dönüşüm	yıkım, kaybetme, tahribat, yok oluş, atmosfer	Kırsal yaşamın kaybolan izleri müzede yeniden sahnelenerek görünür kılınmakta
Göç ve Sosyal Değişim	Köyü terk etme, ayrılmak, şehre gitme, köyden kopma	Göç ile yaşanan mekânsal ve duygusal kopuş, müze aracılığıyla telafi edilmekte
Kimlik ve Aidiyet	Aidiyet, kimlik, öz, yaşam kalitesi, köklere dönüş	Müze, birey ve topluluğun kimlik inşasını destekleyen bir anlatı zemini sunmakta
Modernizm ve Geleneksel Değerler	Modernizm, betonlaşma, unutulmuş değerler, kültürel derinlik	Geleneksel değerleri sahneleyen bir koruma ve hatırlama aracı olma
Farkındalık ve Koruma	Gündeme getirme, uyum, var olmak, korumak, ödül,	Koruma pratiklerini kamusal bir sorumluluğa dönüştürme
Bellek	Hatırlama, unutma, anı	Müzenin hem anlatı hem mekân düzleminde işlev gördüğü “hatırlama” pratiğinin merkezi olarak görülmesi

Tablo 16. Seçmeli Kodlama: Görsel anlatı-söylemsel özne/lerin üretimindeki belleğe dair belirlenen merkezi tema

Görsel Anlatı-Söylemsel Özne/ler: “Bir Sahiplenme Hikâyesi” (Yönetmen: Pınar Kılıç, 2022) Belgeseli, (URL-3, 2022)	
Seçmeli Kodlama	Merkezi Tema
	[Müze Bağlamında Belleğin Toplumsal ve Mekânsal Yeniden İnşası]

Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, incelenen belgesel çalışmasında bireysel ve toplumsal belleğin yeniden inşasına olanak tanıyan bir bellek mekânı olarak ele alınmaktadır. Belgeseldeki ifadeler; müzeyi geçmişin korunması ve modernitenin olumsuz etkilerinin giderilmesi için bir platform olarak olumlamaktadır. Ayrıca müzenin, modernizm ile geleneksel değerler arasındaki gerilimi uzlaştırmaya çalıştığı ve kültürel sürekliliği koruma amacını taşıdığı belirtilmektedir. Bu bağlamda müze, belgeselde geçmişin bugüne taşınarak yeniden anlamlandırıldığı – inşa edildiği – bir bellek mekânı olarak konumlandırılmaktadır.

2.2.3. Karşı-Alımlayıcı Özne/ler: Müze Ziyaretçi Defterinde Bellek

Müze ziyaretçi defteri, Kenan Yavuz Etnografya Müzesinin mekânsal ve anlatısal kurgusunun ziyaretçilerce nasıl deneyimlenip anlamlandırıldığını ortaya koyan yazılı kaynaktır. Bireysel izlenimlere dayanan ziyaretçi metinleri, müze anlatısının öznel tarafından nasıl alımlandığını, hangi temsillerin öne çıktığını ve anlatıların hangi biçimlerde tekrarlandığını çözümlemeye olanak tanımaktadır.

Bu çalışma kapsamında ziyaretçi defteri, karşı-alımlayıcı özne kategorisinin analizindeki özne üretimi olarak değerlendirilmiştir. Ziyaretçilerin serbest biçimde kaleme aldığı ve çoğunlukla duygusal, nostaljik ve takdir içerikli ifadelerden oluşan bu metinler; belleğin sadece kurucu ya da kurumsal öznel tarafından değil aynı zamanda ziyaretçiler tarafından deneyimlenerek ve yorumlanarak üretildiğini göstermektedir. Dolayısıyla müze anlatısının ziyaretçi belleğinde nasıl yankı bulduğu, hangi imgeler etrafında örgütlendiği ve bireysel deneyimlerle nasıl etkileşime girdiği bu metinler aracılığıyla çözümlenebilmektedir.

Ziyaretçi defterine ilişkin çözümleme, kuram oluşturma yöntemine bağlı olarak açık, aksiyal ve seçmeli kodlama aşamalarıyla gerçekleştirilmiştir. İlk olarak açık kodlama süreciyle ziyaretçi ifadelerindeki bellekle ilişkili kavramsal anlam birimleri tespit edilmiştir.

Ardından aksiyal kodlama aşamasında bu kavramlar arasında bağlamsal ilişkiler kurulmuş ve alt ve ana kategoriler oluşturulmuştur. Son olarak seçmeli kodlama aşamasında, ziyaretçilerin müzede deneyimledikleri belleğin genel temsiline ilişkin merkezi tema belirlenmiştir. Ziyaretçi defteri üzerinden yapılan bu çözümleme; müzenin bireylerin belleğini harekete geçiren, etkileyen, dönüştüren ve kimi zaman yeniden kuran deneyimsel bir alan olarak işlediğini göstermektedir.

• Açık Kodlama: Karşı-Alımlayıcı Özne/ler Üzerinden Belleğin İnşası

İlk aşama olan açık kodlamada ziyaretçilerin müzede deneyimledikleri belleğe ilişkin algı, duygu ve değerlendirmelerine bakılmıştır. Bu süreçte, her bir ziyaretçi metni ayrı bir veri birimi olarak değerlendirilmiş; içerdiği kavramsal unsurlar, belleğin bireysel düzlemde nasıl deneyimlendiğini ve anlamlandırıldığını ortaya koyacak şekilde kodlanmıştır (Tablo 17). Kodlama sırasında ziyaretçi ifadeleri kimlik bilgileri saklı tutularak ZD-01, ZD-02 vb. kodlarla temsil edilmiştir.

Tablo 17. Açık Kodlama: Karşı-alımlayıcı özne/lerin üretiminde bellekle ilişkili kavramlar

Karşı-Alımlayıcı Özne/ler: Kenan Yavuz Etnografya Müzesi Ziyaretçi Defteri			
Açık Kodlama	Kavramlar	Özne	İfade
	[doğduğu yere aidiyet] [çocukluk] [hayal] [başarı] [karşılıksız özveri]	ZD-01 ZD-02	“Kenan Yavuz kardeşim ve eşi birlikte doğduğu topraklardan kopmadan yaşatmak adına çabalayarak başaran, çocukluğunu yaşadığı kasabasına hiçbir karşılık beklemeden , elindeki bütün imkanları sunan, o güzel hayallerini başarabilen bir özel dost olarak herkese örnek olmuştur.”
	[misafir] [ev] [yerle özdeşleşmiş hatıralar] [ağırlanma] [memnuniyet]	ZD-03	“14 yıl önce geldiğim bu köye, tekrardan gelip, güler yüzlü mutluluk dolu konağınızda, kültür evinde misafir olmak, hatta kendi evinde gibi ağırlanmak ne güzel.”
		ZD-05	“hem müzeden hem ağırlamanızdan duyduğumuz memnuniyeti bilmenizi isteriz.”

Tablo 17'nin devamı

Açık Kodlama	[unutulmaz] [deneyim] [misafirperverlik] [yıllar öncesi] [geçmişe gitme] [paylaşmak] [anı] [tarih] [geçmiş] [hissetmek] [an]	ZD-09	<i>"It has been a truly memorable experience to spend Kurban Bayram at your Kültür Evi. Thank you so much for your hospitality and we are waiting you in Switzerland!"</i> "Bayramı Kültür Eviniz'de geçirmek gerçekten unutulmaz bir deneyimdi. Misafirperverliğiniz için çok teşekkür ederiz ve sizi İsviçre'de ağırlamayı sabırsızlıkla bekliyoruz!"
		ZD-04	"Yıllar sonra yeniden köye geleceğim zaman nelerle karşılaşacağımı, neler yaşayacağımı bilmiyordum. Yıllar sonra gelmiş olmama rağmen yıllar öncesine gitme şansını yakaladım burada." "Gerek müze gerek köy evi ve gecekondur buram buram tarih kokuyordu. Bu konağın kapılarını sonuna kadar açan Kenan amcam ve Serpil teyzem sayesinde geçmişimizi illiklerimize kadar hissettik." "Gördüğümüz misafirperverlik, paylaşılan anılar, gecesi, gündüzü her biri unutulmazdı. Giderken cebimize bir sürü anı ve kalbimizde çokça sevgi dolduruyoruz. Yine aynı duygularla aynı anılarla ve aynı anlarda buluşmak dileklerimle."
		ZD-01 ZD-02	"Çoğumuzun başaramadığını başarmış , köyüne Türk kültürünü yaşatmak adına yaptırdığı Kenan Yavuz konağı ve Kültür Evi ile sonsuza kadar ölümsüzleştirmiştir ."
	[kültürü yaşatmak] [ölümsüzleştirme] [geçmiş yaşamak] [eski] [hizmet]	ZD-05	"Bugün ziyaret ettiğimiz konağınızda kültürümüzü ve geçmişimizi yaşadık ."
		ZD-06	"Yukarı Lori yani Beşpınar köyünde çok güzel ağırladılar müze olarak. Bayburt'un eski kültürünü yaşatmışlar ."
		ZD-12	"Kenan Yavuz ağabeyimizin kültürümüze yaptığı büyük hizmeti için kendisine teşekkür ediyorum."
	[duygu] [ziyaretçi] [eskilere gitmek] [duygulanmak]	ZD-05	"Bu mekânda adeta duygulara tercüman olarak bugünkü ziyaretçilerinizin ağladığını, duygulandığını bilmenizi isteriz."
		ZD-58	"Kenan Yavuz Müzesi'ni gezerek çok eskilere gittim anneannemin evini gezdim sanki...Çok duygulandım , gözlerimden yaşlar aktı gezerken eski günlerim geldi aklıma."
	[yaşanmış] [miras] [değer] [kaybolan] [koruma] [proje]	ZD-10	"Ben Yazıbaşı köyü geliniyim. Buralara yolumuz düşüp geldiğimde böyle bir yerle karşılaşacağımı tahmin bile edemezdim. Yaşanmış kültür ve mirasımıza değer vermenin çok önemli olduğunu düşünen biri olarak, gezerken hem duygulandım hem gururlandım. Müthiş bir proje. Kaybolan değerlerimizi koruduğunuz için teşekkürler."

Tablo 17'nin devamı

Açık Kodlama	[yakından görme] [güzellik]	ZD-11	“Bayburtluyum ama pek buralara gelmek nasip olmadı. Köye bu kadar güzellikler yaptığınız için size çok teşekkür ederim. Köy evlerini yakından görmemizi sağladınız. ”
	[proje] [tahayyül] [proje] [gurur] [doğmak] [yaşatmak] [değer] [anı] [sahiplenme] [isimlerin ölümsüzleşmesi]	ZD-22	“Bundan birkaç yıl önce yeni bir ev ihtiyacı konuşulduğunda böylesine büyük bir projenin doğacağını hiçbirimiz tahayyül edemedik. Bugün seyrettikçe gururlandığımız bu kompleks içerisinde inanılmaz muhabbet dolu günler yaşanmakta ve yaşatılmakta. ” “ Değerlerimizi, anılarımızı sahiplenmek, yaşatmada gösterdiği özveri heyecan için yürekten kutluyorum. ” “Bu konakta bu komplekste daha pek çok güzel anının yaşanacağına ve onların isimlerinin bu diyarlarda yıllarca dilden dile dolaşacağına inancım sonsuz. Onların sayesinde bizim isimlerimizde birileri yıllar sonra bu sayfada bulabilecek. Her şey için çok teşekkürler. Ailemizin, köyümüzün, Bayburt’umuzun kahramanlarına sonsuz sevgi ve saygılarımla.”
	[hafıza] [geçmiş] [hatırlamak]	ZD-23	“ Hafızanız olmazsa eğer geçmişi hatırlamazsanız insan olmazsınız düsturundan hareketle bize insan olduğumuzu hatırlattığı içinde çok teşekkür ederim.”
	[güzellik] [merkez] [toplamak] [özünü kaybetmek] [gelenek] [görenek] [hissiyat] [yaşadığı yer] [bağlı]	ZD-26-32 arası	“Bayburt’ta beşinci yılımız olmasına rağmen görmediğimiz tüm güzellikleri böyle bir merkezde toplamamız bizi ne kadar mutlu etti gerçekten anlatılmaz. Bayburt’un yavaş yavaş büyük şehir havasına girip özünü kaybetmeye yüz tuttuğunu düşündüğümüz anda gerçekten böyle buram buram tarih koktuğu özünü kaybetmemiş olması, gelenek ve göreneklerine bağlı böyle muhteşem bir hissiyatla hissettirmesi gerçekten paha biçilemez. O kadar ince, naif, saf bir düşünceyle özlerine, yaşadığı yere bağlı insanların, bu düşüncelerin olması, hala devam ediyor olmasını bilmek gerçekten çok güzel. Elinize emeğinize sağlık.”
	[hayran] [teknoloji] [esir alma] [doğal] [geçmişi geri getiren] [şaheser]	ZD-33	“Bayburt ili ziyaretimiz nedeniyle gelmiş olduğumuz Kenan Yavuz Etnografya Müzesi incelememizde, gerçekten gördüklerimize hayran kaldık. Çağımızda teknolojinin her şeyi esir aldığı bir dönemde böylesine doğal ve geçmişi adeta geri getiren bu ortam için Kenan Yavuz Bey’e teşekkürlerimizi iletiyoruz. Bu şaheser eseri tüm gençlerimizin görmesini dilerim.”

Tablo 17'nin devamı

Açık Kodlama	[tarih dirilmesi] [geçmiş canlanması] [anlam kazanma] [unutmamak] [korumak] [paylaşmak]	ZD-34	“Sadece bir tarih dirilmiş . Geçmişimiz canlanmış . Anılar anlam kazanmış . Konağının her köşesi var olma gerçeğiyle kucaklaşmış. Bütün dokularda Kenan ve Sibel nakışları var, parmakları yüreklerinin sesini aşklarının haykırışını ruhlarının güzelliklerini işlemiş. Toprağını, köyünü, köylüsünü, çıplak ayaklarla büyüyen köylünün çocuklarını unutmamış , yoksulunu, ihtiyarını, hastasını, yetimini koruyup kollamış , bir lokma ekmeğini paylaşmış . Yavuz Paşam yüz yıllar geçse de bıraktığınız eserler sizinle yaşayacak ve okutulacak tarih kitaplarında yer alacaktır.”
	[zamanda yolculuk] [değerler] [ruha dokunmak] [unutmamak] [aktarmak] [anlatmak] [masal] [hissetmek] [anamlı dokunuş] [yer] [insan] [anı]	ZD-35	“Bu akşam zamanda bir yolculuğa çıktım . Bugün beni ben yapan bütün değerlerimin ruhuna dokundum . Hem gerçeği hem de masalı bir arada yaşadım. Hayatım boyunca unutmayacağım, unutamayacağım nesilden nesile aktarılacak, anlatılacak bir masalın inanılması zor kahramanlarıyla tanıştım .” “Sevgili annemin dediği gibi; hayatın gerçek değerini anlamak istiyorsan kızım, yaşadığın yeri, yaşadığın anı ve yaşadığın insanları hissetmeye çalış. Ben başardım. Diliyorum sizi tanıyan herkes sizi hissedebilir . Yaşama kattığınız bu özel, gizemli, duygulu ve anlamlı dokunuşu görebilir. Masalınızın adına; Bayburt Diyarında Kenan Paşa Destanı diyorum.”
	[tarih ve kültür yolculuğu] [ödül] [tescil]	ZD-37	“Bu muhteşem eseri Bayburt’umuza, ülkemize kazandırdığınız için şükranlarımı sunarım. Tarih ve kültür yolculuğuna çıktığımız bu müze her türlü övgüye değer. Bizim takdirimizin ötesinde olduğunu ödüllerle tescillemiş .”
	[tanıtmak] [vefa] [anlam] [geçmiş] [eskiler] [köklerden kopma] [duygu]	ZD-39-55 arası	“Bayburt’u en güzel şekilde bizlere tanıttınız . Geçmişinize bu vefanızı hayranlıkla izledik. Geçmiş ne güzelmiş oysaki, eskiler ne güzel ve anlamlıymış . İnsan köklerinden asla kopmamalı, vefa ne güzel bir duygu .”
	[anı- iz bırakmak] [güzel- değerli] [tarihe sahip çıkma]	ZD-56-57	“İzmir’den Bayburt’a gelin geldim. Bir anı bırakmak istedim. Buraya gelerek, bir iz bırakmak bizim için bir mutluluktu. Her şey çok güzel ve değerli . Umarım hep böyle kalır . Tarihimize sahip çıkmak dileğiyle.”
	[eski günler] [hatırlatmak]	ZD-61	“müze bana çok eski günlerimi hatırlattın .”
	[anı tazelenmesi]	ZD-62	“ Anılarım tazelendi .”

Tablo 17'nin devamı

Açık Kodlama	[kökleri ortaya çıkarma] [insan ruhu] [geçmişi geleceğe bağlama] [esin kaynağı] [çocukluk-benlik-tarihle buluşma] [rüya]	ZD-59	“Ağaçlar köklerinin üzerine büyümüş. Sizler, Çok kıymetli Yavuz ailesi millet ağacının köklerini ortaya çıkarıyorsunuz. Asıl olanın insan ruhu olduğunu gösteriyorsunuz. Geçmişi geleceğe bağlıyorsunuz. Taştan ruh inşa ediyorsunuz. Gelip geçen herkese esin kaynağı oluyorsunuz. İnşa ettiğiniz bu değerli müze her türlü takdirin ötesinde. Çocukluğumla, benliğimle, tarihimle buluştum. Bir rüyada gibiyim. ”
	[aile ferlerinin anısı] [iz taşımak] [kültürel miras] [sahip çıkmak]	ZD-60	“Hayatlarımızın çocukluk evresinden başlayarak nerede olursak olalım hep içimizde taşıdığımız, ömrümüze ışık tutan, her biri benim için ayrı ayrı değerli olan aile fertlerimin anılarını ve izlerini taşıyan , taşım, toprağım ve nefesimin kokusunu ilk bakışta aldığım Yavuz Bey ve Serpil Hanım ile tanıştım bugün. Kurmuş olduğunuz bu kültürel mirasa layık olabilmek ve sahip çıkabilmek en büyük gayemiz olsun.”
	[doğayla iç içe] [köy hayatı] [geleneksel gözükme] [eserlere dokunabilmek] [dikkat çekme]	ZD-63-64	“Müzenin konumu doğayla iç içe . Müzedeki eşyaları görürken köy hayatını yaşadık . Müze yapısı ve konumu ile çok geleneksel gözüküyor . Müzenin bölümlerinin düzenli bir şekilde ilerlediğini gözlemledik. Müzenin içerisinde eserler çok dikkatimizi çekti. En dikkatimizi çekenler girişteki araba ve eski kapı koridoru, değirmen ve içindeki ayı postu oldu. En şaşırdığımız aşhane ve mescit oldu. Taş oturma alanları müzenin çevresine güzel bir görünüm katmış. Kapıdan yapılan çeşme aşırı dikkatimizi çekti. Müzedeki eserlere dokunabilmek burayı çok farklı kılıyor .”
	[geleneksel köy yaşamı] [anıların tekrar yaşatma] [anımsatma] [günümüze getirme] [gösterge] [yaşanmışlıkları yaşatma]	ZD-65	“Müzenin geniş bir alana sahip olması güzel. Her alana geleneksel köy yaşamını yansıtan nesnelerin konması beni çok etkiledi. Su değirmenine girdiğimde kendi köyümün değirmenini anımsattı . Beni o köyüme gittiğim anılarımı tekrardan yaşattı . Mescidin olması ayrı bir ayrıcalık her müzede bulunması zor bir mekândır. Sergi salonunda farklı yaşam kültürüne ait nesnelerin bulunması tekrardan günümüze getiriyor . Kapıdan ilk girişteki köye ait eski zaman geometrik desenli kapıların sergilenmesi o zamanlarda nasıl kapı çeşitliliğinin olduğunu göstergesidir . Bize yaşanmışlıkları yaşattığınız için size teşekkür ederim.”

- Aksiyal Kodlama: Karşı-Alımlayıcı Özne/ler Üzerinden Belleğin İnşası

Ziyaretçi defterine ilişkin aksiyal kodlama sürecinde, açık kodlama aşamasında ortaya konan kavramlar arasındaki ilişkiler gözetilmiştir. Bu kavramlar, belirli tematik kümeler etrafında ana ve alt kategorilere dönüştürülmüştür (Tablo 18).

Ziyaretçi defteri; farklı yaş, kimlik ve deneyimlere sahip bireylerin – öznelerin – müze deneyimlerini, duygularını ve belleğe ilişkin yargılarını doğrudan ifade ettikleri bir öznel veri kaynağıdır. Bu yönüyle çalışmada önemli bir yere sahiptir. Ancak aksiyal kodlama sürecinde yalnızca bireysel ifadelere odaklanılmamıştır. Bu ifadelerin ortaklaştığı kolektif anlatı biçimleri, temsili bellek üretimi stratejileri ve müzenin farklı özneler tarafından nasıl algılandığı da analiz edilmiştir.

Kodlamada öne çıkan temalar; anılarla mekân arasında kurulan bağlar, geçmişin yeniden deneyimlenmesi, misafirperverlik, duygu paylaşımı, köklere bağlılık ve aidiyet gibi kavramlar etrafında şekillenmiştir. Ziyaretçilerin müzeyi gezilen bir alanla sınırlı görmeyip; duygusal temas, geçmişin korunması ve aktarımı açısından deneyimlemeleri, belleğin kurulma biçimlerine dair güçlü ipuçları sunmaktadır. Bu aşamada belirlenen ana kategoriler; müze belleğinin ziyaretçiler nezdinde nasıl alımlandığını, hangi değerlerle ilişkilendirildiği ve nasıl bir kolektif duygulanım üretimi yarattığına dair daha kapsamlı bir çözümleme yapma imkânı sunmaktadır. Dolayısıyla ziyaretçi defteri, bireysel duyarlılıkların kaydı olmanın ötesinde müzenin temsil gücünün ve belleği kurma yetisinin somutlaştığı önemli bir bellek dokümanıdır.

Tablo 18. Aksiyal Kodlama: Karşı-alımlayıcı özne/lerin üretiminde belleğe dair alt ve ana kategorilerin oluşturulması

Karşı-Alımlayıcı Özne/ler: Kenan Yavuz Etnografya Müzesi Ziyaretçi Defteri				
Aksiyal Kodlama	Kavramlar Arasındaki İlişkiler ve Kategoriler			
	Kavramlardan	Oluşan	Alt	Kavramlar Arası İlişkiler Sonucu
	Kategoriler			Oluşan Ana Kategoriler
	anı, geçmiş, eski günler, hatıra, anı tazelenmesi, geçmişi yaşamak, geçmişe gitme, nostalji, zaman yolculuğu, hatırlama, hafıza, geçmişi geri getiren			[Geçmişle Bağ Kurma ve Zaman Katmanları]
	misafirperverlik, ağırlama, ev gibi hissetme, konukluk, memnuniyet, duygulanmak, hissetmek, gözyaşı, ruha dokunmak, anlamlı dokunuş			[Misafirperverlik ve Duygu Paylaşımı]

Tablo 18'in devamı

Aksiyal Kodlama	vefa, duygu, teşekkür, hayranlık, şükran, takdir, onurlandırma, gurur, tescil, takdir, ödül, övgü, hizmet	[Vefa ve Toplumsal Onay]
	doğduğu yere aidiyet, köklerden kopmamak, kökleri ortaya çıkarma, bağlılık, yaşadığı yer, öz, çocukluk, kimlik	[Köklere Bağlılık ve Aidiyet]
	kültürel miras, kültürü yaşatmak, gelenek, görenek, tarih, değer, kaybolan, koruma, sahip çıkma, geleneksel köy yaşamı	[Kültürel Mirasın Yaşatılması]
	özünü kaybetme, büyük şehir havası, anonimleşme, eskiyle kopuş, köklerden uzaklaşma, teknoloji, doğal, esir alma, doğayla iç içe, geleneksel gözükme	[Modernleşme Eleştirisi ve Kaybolan Değerler]
	geçmişle geleceğe bağlama, ölumsuzleştirme, isimlerin ölumsuzleşmesi, aktarılma, gelecek nesillere ulaşma, yaşanmışlıkları yaşatma	[Belleğin Kalıcılığı ve Kuşaklararası Aktarım]
	doğayla iç içe, düzenli mekânsal kurgu, dokunulabilirlik, şaşkınlık, farklılık, görmek, hissetmek, dikkat çekmek, rüya	[Duyusal Deneyim ve Mekânsal Algı]

Aksiyal kodlama sonucunda belirlenen her bir ana kategori, müze ziyaretçilerinin müzeyi nasıl anlamlandırıldığını kavramsal olarak ortaya koymaktadır. Bu bağlamda her kategorinin ziyaretçi defterindeki ifadelerden yola çıkarak ne anlama geldiğini, neden bu şekilde ana kategorilere dönüştüğünü açıklamak gerekirse:

“Geçmişle Bağ Kurma ve Zaman Katmanları” kategorisi, ziyaretçilerin müze deneyimlerini geçmişle yeniden temas kurdukları bir alan olarak tanımlamaları üzerinden oluşturulmuştur. Anı, geçmiş, hatıra, zaman yolculuğu gibi kavramlar; ziyaretçilerin müzeyi zamansal bir eşik olarak algıladığını göstermektedir. Müze, bu bağlamda ziyaretçi defterinde sadece geçmişin sergilendiği bir alan olarak değil; geçmişin hissedildiği ve yeniden yaşandığı bir ortam olarak konumlanmaktadır.

“Misafirperverlik ve Duygu Paylaşımı” kategorisi; ziyaretçilerin defterde sıkça dile getirdiği ağırlanma, ev gibi hissetme ve ruha dokunan gibi ifadelerle dayanmaktadır. Bu bağlamda müze, sosyal ve duygusal bir buluşma mekânı olarak görülmekte ve geleneksel Anadolu misafirperverliğinin bir temsiline dönüşmektedir. Dolayısıyla bu kategori, ziyaretçilerin mekânı duygusal bağ kurma biçimleri üzerinden anlamlandırıldığını göstermektedir.

“Vefa ve Toplumsal Onay” kategorisinde; ziyaretçilerin müze kurucularına yönelttikleri şükran, takdir ve hayranlığı içeren ifadeleri bir araya getirilmiştir. Teşekkür, onurlandırma, ödül ve hizmet gibi kavramlar bu duygunun somut göstergeleridir. Duyguların dilsel karşılıkları olarak öne çıkan bu kavramlar bireysel minnettarlığın kolektif bir toplumsal onaya dönüştüğünü göstermektedir. Müze, bu kategoride toplumsal bellekte kurucu figürlere duyulan teşekkürün sahnelendiği bir yere dönüşmüştür. Dolayısıyla bu kategori, kamusal takdirin ve sosyal onayın nasıl ifade bulduğunu göstermektedir.

“Köklere Bağlılık ve Aidiyet” kategorisinde, ziyaretçilerin doğduğu yere dönüş, çocukluk anıları ve kimlik üzerinden kurdukları anlatılar; müzeyi aidiyetin ve köklere dönüşün bir simgesi olarak görmelerine neden olmaktadır. Bu kategori, ziyaretçi ifadelerinde mekânın nostaljik bir hatırlama aracı olmasının ötesinde bireysel kimliğin ve yerle kurulan bağın mekânsal bir temsile dönüşmesine karşılık gelmektedir.

“Kültürel Mirasın Yaşatılması” kategorisinde, ziyaretçiler müzenin geçmişten gelen değerleri yalnızca sergilemekle kalmayıp onları yaşatan bir yapıya sahip olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda ziyaretçi defterinde müze, kültürel sürekliliğin mekânsal ve deneyimsel düzeyde aktarıldığı bir yer olarak değerlendirilmektedir.

“Modernleşme Eleştirisi ve Kaybolan Değerler” kategorisi; ziyaretçilerin defterde sıklıkla dile getirdiği özünü kaybetme, büyük şehir havası, eskiyle kopuş gibi kavramlara dayanmaktadır. Bu ifadeler müzenin günümüzün kültürel ve sosyal dönüşümlerine karşı geliştirilen eleştirel bir bakışın mekânsal temsili olarak değerlendirildiğini göstermektedir. Ziyaretçiler, müzeyi modernleşmenin yol açtığı kimlik aşınmalarına karşı bir direnç mekânı olarak konumlandırmakta; bu bağlamda mekân ziyaretçilerin taşıdığı kültürel kaygıların ve eleştirel bakış açılarının görünürlük kazandığı bir ifade alanına dönüşmektedir.

“Belleğin Kalıcılığı ve Kuşaklararası Aktarım” kategorisinde, ziyaretçilerin geçmişi geleceğe bağlama, aktarma ve ölümsüzleştirme gibi ifadeleri müzenin sadece bugünü temsil etmediğini; aynı zamanda belleği gelecek kuşaklara taşıyan süreklilik odaklı bir yapı olarak görmelerine karşılık gelmektedir. Bu bağlamda ziyaretçi ifadelerinde müze, bireysel ve kolektif belleğin gelecek nesillere aktarılmasını mümkün kılan bellek taşıyıcısı olarak anlam kazanmaktadır.

“Duyusal Deneyim ve Mekânsal Algı” kategorisinde; ziyaretçilerin mekânla kurdukları ilişkiyi tanımlarken kullandıkları dokunulabilirlik, şaşkınlık, farklılık ve hissetmek gibi ifadeler, müzeyi duyular aracılığıyla içselleştirilen, bedensel bir deneyim

alanı olarak tanımlamalarına neden olmaktadır. Bu kategori, müzenin duysal algıya dayalı olarak etkinleşen katmanlı bir deneyim sunduğunu ortaya koymaktadır.

Ziyaretçi defterinden elde edilen aksiyal kodlama sonucunda oluşan her ana kategori, birbirinden ayrı görünse de kavramsal olarak birbiri ile ilişkilidir. “Geçmişle Bağ Kurma ve Zaman Katmanları” kategorisi; ziyaretçilerin geçmişe duydukları özlem, anıların yeniden canlanması ve zamanın farklı düzeylerinin üst üste binmesiyle şekillenmektedir. Bu zamansal durum, doğrudan “Belleğin Kalıcılığı ve Kuşaklararası Aktarım” kategorisiyle bağlantılıdır. Zira ziyaretçi ifadelerinde geçmiş sadece hatırlanmaz, aynı zamanda gelecek kuşaklara aktarılması gereken bir değer olarak tahayyül edilmektedir. Bu iki kategori, bireysel ve kolektif geçmişle kurulan bağ üzerinden “Köklere Bağlılık ve Aidiyet” kategorisiyle de doğrudan ilişkilidir. Ziyaretçiler, çocukluk anıları, duydukları topraklara dönüş, kimliklerine dair izler ve aidiyet duygularını ifade ederken geçmişle kurdukları bağın zamansal boyutla sınırlı olmadığını; mekânsal ve kimliksel bir karşılık da bulduğunu vurgulamaktadır. Bu aidiyet ilişkisi ise “Kültürel Mirasın Yaşatılması” kategorisiyle birlikte daha geniş bir kültürel süreklilik anlatısına eklenmektedir. Kültürel miras, bireysel kimlikleri şekillendirdiği kadar toplumların belleğinde sürekliliği sağlayan temel bir yapı olarak da ziyaretçi söylemlerinde yer almaktadır.

Ziyaretçi defterinde ifadelerin tamamı bireysel düzlemde duysal karşılıklar bulmaktadır. “Misafirperverlik ve Duygu Paylaşımı” kategorisinde; ziyaretçilerin müzeyi sosyal ve duysal olarak bağ kurulan, ev gibi hissedilen, geleneksel misafirperverliğin yaşatıldığı bir yer olarak deneyimledikleri belirtilmiştir. Bu kategori, “Köklere Bağlılık ve Aidiyet” ve “Geçmişle Bağ Kurma” kategorileriyle doğrudan ilişkilendirilen aynı zamanda ziyaretçilerin müze kurucularına yönelik hissettikleri duysal bağlılıkla da birleşmektedir. Bu noktada, “Vefa ve Toplumsal Onay” kategorisi devreye girmektedir. Ziyaretçiler tarafından sıklıkla dile getirilen şükran, takdir ve hayranlık ifadeleri, bireysel duygulanımların kamusal takdir biçimlerine dönüştüğü bir anlatı üretmektedir. Bu; müzeyi kuran özneye yönelik bireysel vefanın, toplumsal bir onay düzeyine yükselerek kolektif bir saygı alanı yaratmasıyla sonuçlanmaktadır.

Tüm bu kategorilerin ortaklaştığı ve kesiştiği bir diğer kategori ise “Duysal Deneyim ve Mekânsal Algı”dır. Dokunulabilirlik, şaşkınlık, hissetmek, farklılık gibi duysal temelli ifadeler; tüm kategorilerin beden ve duyular aracılığıyla içselleştirildiği bir alan olarak müzeye yerleştirilmesini sağlamaktadır.

Sonuç olarak ziyaretçi defterindeki ifadeler yalnızca bireysel gözlemler değildir. Bu ifadeler; belleğin, kimliğin, aidiyetin ve kültürel sürekliliğin mekânsal düzlemde nasıl kurulduğuna dair çok katmanlı bir anlam haritası sunmaktadır. Her bir kategori diğerleriyle organik bir ilişki içinde yer almakta; geçmiş, gelecek, beden, duygu ve kültür arasında örülmüş bütüncül bir bellek mekânı tahayyülü ortaya çıkmaktadır.

• Seçmeli Kodlama: Karşı-Alımlayıcı Özne/ler Üzerinden Belleğin İnşası

Seçmeli kodlama sürecinde geçmişle bağ kurma, aidiyet, kültürel süreklilik, eleştirel bakış ve duygusal deneyim gibi temalar bir araya getirilmiştir. Ziyaretçi ifadelerinde tekrar eden bellek temaları, hatırlamanın bireysel boyutlara indirgenemeyeceğini; duygusal, mekânsal ve toplumsal aidiyet üretimleriyle birlikte ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda seçmeli kodlama sonucunda merkezi tema “Ziyaretçi Deneyimi Üzerinden Belleğin Duygusal, Mekânsal ve Toplumsal Olarak İnşası” olarak belirlenmiştir (Tablo 19).

Tablo 19. Seçmeli Kodlama: Karşı-alımlayıcı özne/lerin üretiminde belleğe dair belirlenen merkezi tema

Karşı-Alımlayıcı Özne/ler: Kenan Yavuz Etnografya Müzesi Ziyaretçi Defteri	
Seçmeli Kodlama	Merkezi Tema
	[Ziyaretçi Deneyimi Üzerinden Belleğin Duygusal, Mekânsal ve Toplumsal Olarak İnşası]

Merkezi temanın belirlenmesi, aksiyal kodlama sürecinde saptanan kategoriler arasındaki ilişkilerin bütüncül olarak değerlendirilmesine dayanmaktadır. Bu bağlamda aşağıdaki tablo, açık ve aksiyal kodlama çıktılarının seçmeli kodlama ile nasıl bir tematik çerçeveye dönüştüğünü göstermektedir (Tablo 20).

Tablo 20. Karşı-alımlayıcı özne/lerin üretimindeki belleğe ilişkin açık ve aksiyal kodlamanın seçmeli kodlama ile ilişkisi

Ana Kategori (Aksiyal)	Açık Kodlama (Kavramlar)	Seçmeli Kodlama ile İlişkisi
Geçmişle Bağ Kurma ve Zaman Katmanları	Anı, geçmiş, nostalji, hatırlama, zaman yolculuğu	Ziyaretçilerin müzede geçmişe dair duygusal temaslar kurması, belleğin canlandırılması sürecinin temelini oluşturmakta
Misafirperverlik ve Duygu Paylaşımı	Ev gibi hissetme, konukluk, gözyaşı, duygulanmak	Müzeye yüklenen aidiyet duygusu, geçmişin kişisel ve sosyal boyutlarda içselleştirilmesini desteklemekte
Vefa ve Toplumsal Onay	Teşekkür, takdir, şükran, ödül, hizmet	Müze, sosyal onayın ve toplumsal değerlerin somutlaştığı bir bellek mekânı olarak konumlanmakta
Köklere Bağlılık ve Aidiyet	Doğduğu yere dönüş, kimlik, kök, bağlılık	Ziyaretçiler müzeyi, kendi kimliklerinin ve mekâna olan bağlarının bir izdüşümü olarak yorumlamakta
Kültürel Mirasın Yaşatılması	Gelenek, kültür, görenek, sahip çıkma	Müze, kültürel sürekliliğin yeniden üretildiği ve aktarıldığı mekânsal bir sahneye dönüşmekte
Modernleşme Eleştirisi ve Kaybolan Değerler	Özünü kaybetme, anonimleşme, kopuş	Modernite karşısında kaybolan değerlerin farkına varıldığı ve yeniden görünür kılındığı eleştirel bir bellek alanı
Belleğin Kalıcılığı ve Kuşaklararası Aktarım	Ölümsüzleştirme, aktarma, gelecek nesillere ulaşmak	Müze, belleği zaman içinde sabitleyen ve kuşaklar arasında taşıyan bir süreklilik zemini olarak görülmekte
Duyusal Deneyim ve Mekânsal Algı	Dokunulabilirlik, şaşkınlık, hissetmek	Belleğin duyusal ve bedensel olarak deneyimlendiği bir alan olarak tariflenmesi

Ziyaretçi defterinde yer alan ifadelerden hareketle Kenan Yavuz Etnografya Müzesinde kurulan bellek, bireysel tanıklıkların duygusal izleriyle kolektif bir anlatıya dönüşmekte; mekân, kültürel ve toplumsal düzeyde çok katmanlı bir bellek alanı olarak görülmektedir. Ziyaretçiler; müzeyi geçmişin duyular aracılığıyla hissedildiği, kimliklerin yeniden tanımlandığı ve geleneksel değerlerin hatırlatıldığı bir deneyim mekânı olarak yorumlamaktadır.

2.2.4. Kurumsal-Meşrulaştırıcı Özne/ler: Danışma Kurulu Toplantı Tutanaklarında Bellek

Kenan Yavuz Etnografya Müzesine ilişkin danışma kurulu toplantı tutanakları, müzenin danışma kurulu üyelerini içeren kurumsal yapı içinde alınan kararlarla nasıl yönlendirildiğini, meşrulaştırıldığını ve belleğin bu yapılar aracılığıyla nasıl temsil edildiğini ortaya koyan önemli bir veri grubunu – özne üretimini – oluşturmaktadır. Bu tutanaklar, müzede kolektif ve kurumsal düzeyde de bir bellek politikası yürüttüğünü göstermektedir.

Çalışma kapsamında değerlendirilen on toplantı tutanağı, 2020 ve 2021 yılları arasında gerçekleştirilmiş olup müzenin resmî internet sitesi üzerinden kamuoyuna açık şekilde paylaşılmıştır (URL 13, 2025). Toplantılar, çevrimiçi platformlar (Zoom) ve fiziksel mekânlarda dönüşümlü olarak gerçekleştirilmiştir. Devamlılık arz eden bu toplantılar, müzenin kurumsal olarak yapılandırılmasında bütünlük ve süreklilik arayışına işaret etmektedir. Bu süreçte alınan kararlar ve yapılan öneriler, müzenin kolektif bir bellek politikasını kurumsal düzeyde oluşturduğunu belgelemektedir.

Toplantıların gündemleri incelendiğinde belleğin kurumsal karar alma süreçlerinde de aktif biçimde yapılandırıldığı gözlemlenmektedir. Toplantı gündemleri genel olarak müzenin gelişimi ve faaliyetlerinin değerlendirilmesi, yeni projelerin ve etkinliklerin planlanması, kurumsal iş birlikleri ve tanıtım stratejilerinin yapılandırılması olmak üzere üç ana ekseninde yoğunlaşmaktadır. Bu yönüyle tutanaklar, kurumsal öznelerin yalnızca yönlendirici değil aynı zamanda normatif ve onaylayıcı bir işlev üstlendiği bir temsil alanı sunmaktadır. Toplantılara katılan öznelerin söylemleri; çoğunlukla olumlayıcı, destekleyici ve geliştirici nitelikte olup eleştirel mesafeden ziyade kolektif sahiplenme ve aidiyet duygusu etrafında şekillenmektedir. Bu durum, belleğin belirli normlar ve idealler çerçevesinde meşrulaştırıldığını göstermektedir.

Katılımcılar; akademisyenler, sanatçılar gibi farklı meslek disiplinlerinden gelen kişilerden oluşmaktadır. Özellikle Prof. Dr. Zeynep Karahan Uslu, Dr. Feride Çelik, Serhan Bali, Ali Canip Olgunlu, Şeref Oğuz ve Recep Çiftçi gibi isimler; müzenin kültürel, görsel, iletişimsel ve stratejik yönelimlerinde belirleyici roller üstlenmektedir. Kenan Yavuz'un kurucu pozisyonunun yanı sıra toplantıların birçoğunda moderatörlük yapan Selin Bozkurt gibi özneler süreci yönlendiren söylemsel özneler olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca Furkan Yavuz, Semanur Yavuz ve Gözde Dönmez Yavuz gibi aile üyeleri de aktif birer kurul katılımcısıdır. Bu yönüyle danışma kurulu, hem aile içi hem de danışma kurulunda yer alan bireylerden oluşan hibrit – çoğulcu – bir yapıya sahiptir.

• Açık Kodlama: Kurumsal-Meşrulaştırıcı Özne/ler Üzerinden Belleğin İnşası

Bu aşamada toplantı tutanaklarında yer alan söylemler, kararlar ve öneriler incelenmiş; tekrar eden kavramlar, yönelimler ve vurgu biçimleri kavramsal etiketlerle kodlanmıştır. Kodlama sürecinde sadece alınan kararların içeriği çözümlenmemektedir. Bunun yanı sıra bu kararların nasıl temellendirildiğine, hangi değerler etrafında şekillendiğine ve hangi kurumsal normları pekiştirdiğine bakılmıştır.

Tablo 21. Açık Kodlama: Kurumsal-meşrulaştırıcı özne/lerin üretiminde bellekle ilişkili kavramlar

Kurumsal-Meşrulaştırıcı Özne/ler: Kenan Yavuz Etnografya Müzesi Danışma Kurulu Toplantı Tutanakları, (URL-13, 2025)				
	Kavramlar	D.K.T	Özne	İfade
Açık Kodlama	[hikaye] [kültürel zenginlik] [Dede Korkut] [sistemantik] [cazibe merkezi] [destek]	Danışma Kurulu Toplantısı – 1 (01.06.2020)	Ali Canip Olgunlu	“Müzenin içerik olarak hikâyesini son derece beğendiğini, her türlü desteği vermeye hazır olduğunu belirtti.” “ Kültür zenginliği ile alt yapısını tamamlamamış projelerin, kısa sürede tüketildiğini Uzungöl tecrübesine dayalı olarak anlattı.” “Bayburt’un tarihi kadim kültürünün yanı sıra özellikle Dede Korkut hikayeleri ile son derece zengin bir albenisi olduğunu...” “...acele etmeden alt yapısı oluşturulmuş bir sistemantik yaklaşım ile yeni cazibe merkezi olabileceğini belirtti.”
	[sanat] [zanaat] [uygulamalı] [yaşayan müze] [konsept]		Feride Çelik	“ Sanat ve zanaat ile birlikte uygulamalı örneklerle projelerin hazırlanması gerektiğini bildirdi.” “ Yaşayan müze konseptinin son derece isabetli olduğunu belirten Çelik...”
	[söyleşi] [hatıra] [koleksiyon] [tanınma] [medya]		Selin Bozkurt	“Müzenin ve Bayburt’un hikâyesini anlatacak resimsel, ezgisel söyleşilerin yapılması fikrini belirtti.” “Ziyaretçilerin hatıra olarak saklayabileceği koleksiyonların oluşturulması gerektiğini bildirdi.” “Danışma kurulu üyelerinden gelecek öneri ve desteğin müzeyi ülke çapında tanınır kılabilceğini belirtti.” “Belirli aralıklar ile danışma kurulu toplantılarının yapılması ve sosyal medya hesaplarının daha etkin kullanılmasının önemine işaret etti.”

Tablo 21'in devamı

Açık Kodlama	[dizayn] [görsel] [kültürel kimlik] [sanat] [açılım] [katkı]	Danışma Kurulu Toplantısı – 1 (01.06.2020)	Recep Çiftçi	“Müzenin dizayn ve görsel yapılarına katkı sağlayabileceğini bildirdi.” “Bayburt’un kültürel kimliğinin kendi sanatı açısından da yeni bir açılım olacağına inancını belirtti.”
	[sürdürülebilirlik] [kültür] [altyapı] [turizm] [gelir kaynağı]		Şeref Oğuz	“ Sürdürülebilirliği ön planda tutarak...” “Ziyaretçilerin köy hayatını yaşamaları için çalışmalar yapılması gerektiğini, kendi doğduğu köy olması itibariyle projeden duyduğu heyecanı belirtti.” “ Kültür altyapısının ihmal edilmemesi gerektiğini...” “ Turizm ayağının şimdiden planlanması, butik otel ve restoran konusunun düşünülmesi...” “Müzenin gelecekteki gelir kaynaklarının tanımlanması...”
	[sanal] [tanıtım]		Nazlı Keçili	“ Sanal sistemi kullanarak müzeye online ulaşım da sağlanması gerektiğini bildirdi.” “ Tanıtım faaliyetlerine kendi tecrübeleri özelinde destek vermekten memnun olacağını belirtti.”
	[ICOM] [UNESCO] [uluslararası] [platform] [butik otel] [restoran]		Zeynep Karahana Uslu	“ ICOM üyeliğine başvurulması gerektiğini bildirdi.” “ UNESCO bloğu üzerinden yazılar paylaşılması fikrini belirtti.” “Müzenin uluslararası platformlara taşınması...” “Ziyaretçiler için restoran ve butik otel hizmetlerinin verilmesi fikrini öne sürdü.”
	[Anadolu Kültürü] [müzik]		Serhan Bali	“ Anadolu kültürü ile klasik müzik arasındaki güçlü bağın, özgün çalışmalar ile yeni içerik kazanacağını...”
	[manifesto]		Ozan Özkan	“Manifesto olarak müzeye olan desteklerini ifade ederek...”

Tablo 21'in devamı

Açık Kodlama	[kültürel alt yapı] [slogan] [ziyaret-çi] [unutulmaya yüz tutmuş] [yayın] [eskiyi birebir yaşatacak]	Danışma Kurulu Toplantısı – 2 (26.06.2020)	Kenan Yavuz	“Kültürel alt yapı çalışmalarını daha fazla ön plana çıkarma...” “Yaşayan Müze’, ‘Köklere Dönüş’ gibi sloganlar üretildi.” “Müzenin ziyaretçilere açıldığını ve bir hafta içerisinde 150-200 ziyaretçinin uğradığını söyledi.” “Yaşayan Müze” konseptini ön plana çıkarmak için Anadolu’da unutulmaya yüz tutmuş faaliyetleri, pazar günleri instagram üzerinden canlı yayınlar ile insanlara sunulacağını, ilk canlı yayının da “Tırpan Şenliği” olarak düzenlendiğini söyledi.” “harman makinası ile buğdayın ayrılma işlemleri gibi eskiyi birebir yaşatacak faaliyetlerin gerçekleştirileceğini belirtti.”
	[katalog] [reklam filmi]		Selin Bozkurt	“ Katalog ve reklam filmi çalışmalarıyla alakalı planın oturtulması gerektiğini belirtti.”
	[toplumsal sorumluluk]		Zeynep Karahan Uslu	“Bayburt’ta bulunan mevsimlik işçi ailelerin çocuklarına boyalar, kişisel gelişim araçları vb. yardımların yapılabileceği fikri...”
	[uluslararası] [üyelik başvurusu]		Zeynep Karahan Uslu	“Bir sonraki toplantıda uluslararası başvurulacak üyeliklerin isimlerini ve detaylarını paylaşacak.”
	[proje] [ziyaret] [katalog çalışması]		Recep Çiftçi	“Sanatsal projelerle geliştirilebileceğini aktardı.” “Katalog çalışması için içeriğin oturtulması gerektiğini ve bunun müze ziyaretinden sonra, yerinde tespit yaparak düzenlenmesi gerektiğini söyledi.”
	[uluslararası] [üyelik başvurusu] [müze platformları]		Feride Çelik	“Katalog içeriğinin ve tanıtım filminin oluşturulup ziyaretin bunlarla daha da destekleneceğini belirtti.” “Uluslararası üyeliklere ve müze platformlarına ilk etapta adım atılırsa müze yükselişinin daha hızlı olacağını söyledi.”
	[ödül] [başvuru]		Furkan Yavuz	“ Ödül süreciyle ilgili başvuru formunun neredeyse tamamlandığını, yeni resimler ve projelerin de eklenip 1 Ağustos’ta başvurulacağını söyledi.”
	[bilgi yayılımı]		Nazlı Keçili	“Müze ile ilgili bilgilerin daha fazla insana yayılması için, detay olarak bilgilendirmek için çalışmalar yapılabileceğini belirtti.”

Tablo 21'in devamı

Açık Kodlama	[kültürden beslenme] [görünür kılma] [misyon] [etkin hizmet] [kurumsal sahiplenme]	Danışma Kurulu Toplantısı –3 (25.07.2020)	Cüneyt Epcim	“Bayburt Etnografyasının, kadim kültürden beslenen yapısını görünür kılması açısından müzenin önemli bir misyon üstlendiğini, müzenin bölgenin kültür ve turizm altyapısına daha etkin hizmet edebilmesi için gereken desteği valilik olarak vereceklerini ifade etti.”
	[yerel kültürel haritalama] [envanter] [çoğul] [bütünleşik faaliyet] [kültürel ihracat]		Zeynep Karahan Uslu	“Müzenin etrafında bulunan kültürel ve etnografik yapıların ve bölgelerin bir envanterinin yapılması gerektiğini ve çevre ile bütünleşik bir çalışma içinde olunması gerektiğini belirtti. Sadece Bayburt insanının kültürünün ve dokusunun toplanması müzecilik tekniği açısından yetersiz kalacağını belirtti.” “Başka müzelerden benchmark yapılması gerektiğini...” “Mutfak ve müzik ile bütünleşik faaliyetlerin gündeme alınması... ” “Anadolu’nun engin etnografik zenginlikleri deneyim turizmi üzerinden kültür çeşitliliğimizi tüm dünyaya ihraç edebilmek... ”
	[obje] [hikaye yazmak] [yaşanmışlık] [ekosistem] [bütünleşik] [dönüşüm]		İbrahim Uslu	“ objelerin sahipleri ve hikâyelerinin yazılması gerektiğini ve şekilde yaşanmışlıklardan hareket edilmesinin etkinlik yaratacağını ifade etti. Bayburt ekosistemi ile bütünleşik hareket edilmeli, Beypazarı ve Nallıhan dönüşümleri incelenmeli ”
	[görsel kimlik] [deneyim etkinliği] [iş birliği]		Selin Bozkurt	“Doğru bir görsel kimlik , yola devam edilmesi gerektiğini...” “Mevsim ve bölgesel gerçekliklerden hareket eden bir deneyim etkinliğinin planı gerekiyor.” “İlişkili kurumlarla iş birliktelikleri geliştirilmeli.”
	[sürdürülebilirlik vurgusu] [anı nesnesi üretimi] [kültürel deneyim alanları] [çocuk odaklı kültürel aktarım]		Şeref Oğuz	“ Sürdürülebilirlik son derece önemli, hızla hikâyesini tüketmiş bölge ve noktalar kötü örnekler olarak önümüzde duruyorlar.” “ Hediyelik eşyalar gündeme alınmalı, örneğin çarık motifi düşünülebilir, selfie noktaları, fotoğraf deneyimi, konaklama ve gastronomi konusunda çalışmalar yapılmalı dedi. Deneyime dayalı ve özellikle çocuklar üzerinden hareket edilmesinin önemine işaret etti.”
	[etnografik değer] [entegre] [deneyime dayalı hikayeleştirme] [tanıtım] [uyum]		Feride Çelik	“ Etnografik değerlerin gençler ile entegre edilmesi gerekiyor.” “ Deneyime dayalı hikayeleştirme , öykü ve gastronomi ile yurtiçi tanıtımda atak yapılabilir.” “ Açık havada sergi planlanmalı, bu sergiler doku ile uyumlu olmalıdır. ”

Tablo 21'in devamı

Açık Kodlama	[çekim] [bütünleşik çalışma] [yarışma-katılım] [moda]	Danışma Kurulu Toplantısı – 3 (25.07.2020)	Ozan Özkan	“Konaklama tesisi son derece önemlidir. Üniversite gençlerinin buraya çekilmesi çok önemlidir. Demirözü baraj gölü ile bütünleşik çalışmalar yapılmalı, en güzel foto yarışması, kısa film yarışması gibi çalışmalar Bayburtlu gençler arasında moda olmalıdır. ”
	[kimlik kargaşası] [kolay ve anlaşılır] [sokak oluşturma] [etnografik kimlik] [çekim] [atölye çalışması]		Recep Çiftçi	“Müze içerisinde kimlik kargaşası yaratan hususların varlığı gözden geçirilerek kimlik karmaşası ortadan kaldırılmalıdır. Logonun değiştirilmesi daha kolay ve anlaşılır bir logo kullanılmasını önerdi. Köyde desenli ve resimli boyalı evlerden oluşan bir sokak oluşturulması çok iyi olacaktır, atölye çalışmaları müzenin etnografik kimliğine önemli bir katkı yapacaktır.”
	[doku] [bozmak] [özgünlük ve kurumsal kimlik vurgusu]		Necip Yavuz	“Farklı sergiler ve farklı müzeler incelenmeli ancak buranın dokusunu bozacak işler yapılmamalıdır.”
	[değerleri korumak] [konsept]		Furkan Yavuz	“ kuruluş amaçlarımızdan sapmadan, değerlerimizi koruyarak yolumuzda ilerlemeliyiz, Bize Gelen Bizi Yaşar konseptini sıkı sıkıya korumalıyız”
	[atmosfer] [hikaye] [bağ kurmak] [unutmak] [deneyim] [yaşatmak] [sembol değeri] [tükenmiş hikayeler] [kültür] [kurumsal kimlik] [bütünleşik faaliyetler] [kültür ve sanat köyü] [anlatısal bütünlük]		Ali Canip Olgunlu	“Bayburt Dede Korkut kültürel mirası ile birlikte son derece zengin, Çinili kale özgün bir fark yaratıyor, müzemiz içinde de çinimaçın sergisinin varlığı bu olguyu güçlendiriyor. Edebiyat/Sanat ve Müzik birlikteliği muhteşem bir atmosfer yaratacaktır Hikâyeler ile bağ kurmalıyız, insanlar gezer ve giderler ardından ise unutulur, insanların unutamayacakları güzellikleri deneyimler ile bütünleşik olarak yaşatmalıyız. Kültür ve sanat şarttır aksi halde insanlar unuttur. Dede Korkut muhteşem bir hikâye, Akkoyunlu, Bamsı Beyrek sembol değerleri motifler olarak kullanmalıyız. Ülkenin diğer köşelerinde yaşanan tükenmiş hikâyelerden biri olmamalıyız, alt yapımız kültüre dayanmalı, manasız işler yapmamalıyız. Özgün kimliğimizden taviz vermeden, acele etmeden yolumuza devam etmeli, kurumsal kimliğimize zarar verecek açılımlardan uzak durmalıyız. Müze etrafındaki kültürel merkezler ile bütünleşik faaliyetler yapılmalıdır. Her yıl 15 gün sürecek Edebiyat festivali yapabiliriz, kültür ve sanat köyü olgusunu güçlendirecek şekilde alt yapımızı güçlendirmeliyiz.

Tablo 21'in devamı

Açık Kodlama	[otantik mekân üretimi] [kültürel dokuya uygun konaklama yapısı] [ziyaretçi sayısında artış]	Danışma Kurulu Toplantısı – 4 (03.09.2020)	Kenan Yavuz	“Ziyaretçilerden gelen talep üzerine otantik bir kafeterya yapıldığını ve hizmete açıldığını söyledi.” “10 odalı “Loruhan” isimli konaklama tesisinin temellerinin atıldığını, taş ve çamur-sıva malzemelerle geleneksel yöntemle yapılacağını söyledi.” “Hafta içi ortalama 200, hafta sonu 500 olmak üzere toplam ziyaretçi sayısının 8000'i geçtiğini belirtti.”
	[arazi sanatı projesi]		Feride Çelik	“Müze dış mekânında yapılabilecek bir “arazi sanatı” projesinden bahsetti.”
	[sosyal medya aracılığıyla bellek yayılımı]		Nazlı Keçili	“Danışma Kurulu üyeleriyle röportaj yapıp sosyal medyada paylaşılmasının etkileşimi artıracığını söyledi.”
	[üniversite gençliği için turlar] [görsel tanıtım aracı olarak billboard]		Ozan Özkan	“ ..üniversite gençleri için turlar düzenlenip müzeye ziyaretlerinin son derece önemli olduğunu ifade etti.” “Billboardın Bayburt kalesi civarında sergilenip daha çok ziyaretçi çekilebileceğini belirtti.”
	[geleneksel değerler] [festival önerisi] [kültürel dokuyu yaşatmak]		Recep Çiftçi	“ Sanat dışında kültürel ve geleneksel değerleri ön planda tutmak, kültürel dokuyu yaşatmak gerektiğini söyledi. Müzede yılda bir festival düzenlenebileceğini buna dahil olarak kukla festivali, masal anlatma-çözümleme gibi etkinliklerin yapılabileceğini belirtti.”
	[etnografya bilgilendirmesi]		Selin Bozkurt	“ Etnografyanın anlamı ve içinde neler sergilenir konusunda bilgilendirmeye alakalı sosyal medyada kelime anlamlarını içeren paylaşımlar”
	[etnomüzikoloji iş birliği]		Serhan Bali	“...üniversitelerin etnomüzikoloji bölümleriyle bir araya gelinip bölümlerin müzeye özel bir çalışma yapması istenebileceğini belirtti.”
	[uzun vadeli sıralama] [geleneklerin bellek aracına dönüştürülmesi]		Şeref Oğuz	“Önerilerin karışmadan uzun vadede belli bir sıraya koyularak gerçekleştirilebileceğini ifade etti.” “ Öykü anlatma geleneğinin öne çıkarılabileceğini ifade etti.”
	[hediyeelik eşya önerisi] [billboard önerisi] [QR kod]		Zeynep Karahan Uslu	“Ziyaretçilere maddi değeri düşük örneğin müzeyi ifade eden bir kitap ayracı gibi hediye lerin verilebileceğini söyledi.” “Bölge bazlı billboard reklamı yaptırılabilirliğini söyledi.” “Eserlerle alakalı QR kod çalışması yapılabileceğini belirtti.”

Tablo 21'in devamı

Açık Kodlama	[tanıtım filmi yapımı]	Danışma Kurulu Toplantısı – 4 (03.09.2020)	Furkan Yavuz	“EMYA ziyareti öncesinde 10 dakikalık tanıtım filminin hazırlandığını bildirdi.”
	[hediyelik eşya] [tanıtım malzemesi]		Gözde Dönmez Yavuz	“Giysi, kumaş ve desenlerle ilgili çalışmalara başladığını söyledi. Bununla birlikte ilerisinde müzedede hediyelik eşya veya tanıtım malzemesine dönüştürülebileceğini belirtti.”
	[dijital müze yayıncılığı] [ziyaretçi görüşlerinin stratejik veri olarak kullanımı] [katılımcı tasarım önerisi]	Danışma Kurulu Toplantısı – 5 (23.10.2020)	Zeynep Karahan Uslu	“Web sitesine bir dijital müze yayıncılığı eklemek gerektiğini söyledi.” “ Ziyaretçilere anket... tutum analizi... görüşlerin videoya alınması gibi öneriler sundu.” “Evimizdeki etnografik malzemeler üzerinden... etnografik kompozisyon yaratma yarışması... ”
	[kurumsal aidiyet ve motivasyon]		Öznur Yağcı	“Danışma Kurulu Üyelerinin katkılarından dolayı teşekkür ettiğini, gelişmeleri gururla takip ettiğini belirtti.”
	[yapılı çevrenin genişletilmesi] [kültürel mekân üretimi] [kurumsallaşma süreci] [müze sohbetleri] [uluslararası meşruyet arayışı-EMYA] [yerel halk katılımı ve deneyim üretimi-şenlik] [ziyaretçi sayısı] [kurumsal görünürlük ve medya ilişkileri]		Kenan Yavuz	“ Loruhan inşaatının hızla devam ettiğini... 1400 m2 kapalı alan oluştuğunu... 1500 ton taş kullanıldığını söyledi.” “Odaların bölgesinin özelliklerine göre isimlendirileceğini söyledi.” “ Loru Han'ı işletecek bir şirket oluşumu gerçekleştiğini... internet sitesi ve logo dizayn edileceğini ifade etti.” “Danışma Kurulu Üyeleriyle müze sohbetlerinde geri dönüşlerin çok iyi olduğunu belirtti.” “ EMYA başvurusundan dolayı gelen Rusya Başkanlık Sanat Danışmanı Dina Sorokina'yı ağırladıklarını... olumlu görüşlerle ayrıldığını...” “ Hedik şenliğinin yapıldığını ve tandırda ekmek pişirildiğini...” “Bakanlığa bildirilmiş 12 bin ziyaretçiye ulaşıldığını söyledi.”
	[etnografik tasarım araştırması]		Gözde Dönmez Yavuz	“ Etnografik kültüre ve dokuya ait... hediyelik eşya örneklerini incelediklerini söyledi.”
	[tarihsel-kültürel temsillerin şenlikle kurulumu] [müzedede sembolleştirme]		Ozan Özkan	“Otlukbeli'nin... 548. yıl dönümünde şenliklerle ziyaretçilerin müzeye yönlendirilebileceğini söyledi.” “ Evlenmek için müzeye gelen çiftlerin fotoğraflarını... dijital hesapta yayın yapılması...”

Tablo 21'in devamı

Açık Kodlama	[ritüel önerisiyle belleğin inşası] [geleneksel anlatıların kurumsal stratejiye entegrasyonu]	Danışma Kurulu Toplantısı – 5 (23.10.2020)	Recep Çiftçi	“Köprüye kilit asılıp anahtarının saklanması gibi bir ritüel oluşturulabileceğini ifade etti.” “Yöre için geleneksel ninni çıkartılabileceğini... masal festivali düzenlenebileceğini belirtti.”
	[sosyal medyadan bilgi paylaşımı]		Selin Bozkurt	“ Etnografik terimlerin anlamlarını açıklamak adına... Instagram ve web sitesinde paylaşılabileceğini...”
	[mekânın tanıtımında medya desteği] [belgesel]		Serhan Bali	“Habitat TV’de yayınlanacak bir belgesel hazırlanmasının önemli katkısı olabileceğini söyledi.”
	[mekânsal planlama] [kurumsal yayın stratejisi – katalog] [deneyim turizmi] [anket yoluyla izleyici belleği] [belgesel]	Danışma Kurulu Toplantısı – 6 (23.11.2020)	Kenan Yavuz	“Loru Han inşaatına mevsim koşulları nedeniyle ara verildi ... Nisan sonuna kadar tamamlamayı amaçlıyoruz.” “İç mekân düzenlemesi tamamlandıktan sonra yeni fotoğraflamayla katalog çalışması yapılacaktır.” “Konaklama tesisinin turizm sistemine entegrasyonu... deneyim turizmi içeriği için etkinlikler tanımlanacaktır.” “Ziyaretçiler için bir anket formu düzeni için Zeynep Karahan Uslu’dan destek alınacaktır.” “Serhan Bali koordinasyonu ile bir belgesel çalışması için görüşmeler yapılacaktır.”
	[kurallar]		Furkan Yavuz	“Otelin hizmet kurallarını içeren bir kitapçık taslağı şubat ayında hazır olacaktır.”
	[tema entegre etme]		Ali Canip Olgunlu	“Odalar Dede Korkut temalı olabilir, kahramanların isimleri verilebilir.”
	[ürünleşme]		Nazlı Keçili	“ Köydeki ürünlerden yerel kremler yapılabilir.” “ Etnografik eserler için soru-cevap yapılabilir.”
	[yarışma yoluyla etnografik temsil] [kurumlar arası kültürel iş birliği]		Feride Çelik	“ En iyi etnografik eser Loruhan’da sergilenebilir , böylece müze konsepti devam ettirilir.” “Diğer etnografya müzeleriyle iş birliği yapılabilir.”
	[pandemi sürecinde dijital temsil] [kurumsal görünüm standardizasyon] [bellek nesnesi üretimi – seramik koleksiyon]		Selin Bozkurt	“Pandemide dijital olarak etnografik eser toplanması süreci başlatılabilir.” “Loruhan ve müzede çalışanların kıyafet formatı belirlenmeli.” “Müze ve Loruhan için kurumsal bir dosya olmalı.” “Mazi’ adlı koleksiyon tamamlandığında üyelerle paylaşılacaktır.”

Tablo 21'in devamı

Açık Kodlama	[simgesel ikon]	Danışma Kurulu Toplantısı – 6 (23.11.2020)	Recep Çiftçi	“ Müzenin bir ikon u başak olabilir, bu ikon logolarda, kapı süslemelerinde, hediyeliklerde kullanılabilir.”
	[profesyonel görsel üretim]		Zeynep Karahan Uslu	“Eserler hakkında bilgi içeren profesyonel düzeyde katalog basılmalı.”
	[deneyim] [sertifika]		Ozan Özkan	“Ziyaretçilere özel ‘ kültür elçisi ’ mührüyle sertifika verilebilir.” “Yöresel kıyafetlerle fotoğraf çekimi ziyaretçilere sunulmalı.”
	[kullanım amaçlı hediyelik önerisi]		Gözde Dönmez Yavuz	“Polar, şal gibi konaklama sürecinde kullanılabilecek eşyalar tasarlanabilir. ”
	[uluslararası tanınırlık ve tescil] [yerel üretimle kültürel iş birliği]	Danışma Kurulu Toplantısı – 7 (31.01.2021)	Kenan Yavuz	“EMYA ödül sürecinde finalist olmak, müzemizin uluslararası platformlarda tescili anlamına gelmesi itibariyle önemlidir.” “Bayburt Halk Eğitim Merkezi ile hediyelik eşya üretimi yapılacak.”
	[dijital içerik üretimi – kısa video] [imaj algısı ve ürün yönetimi]		Recep Çiftçi	“Gain uygulaması üzerinden onar dakikalık etnografyayı anlatan videolar çekilebileceğini ve uygulamanın etkin kullanılabileceğini belirtti.” “Müze de satışı yapılacak ürünlerle ilgili, ürünlerin imaj açısından algısını yönetmek adına yardımcı olabileceğini belirtti”
	[kolektif katılım – obje paylaşımı] [kavramsal bellek açıklığı – etnografi nedir?]		Feride Çelik	“Danışma Kurulu üyeleri evlerindeki etnografik objeleri paylaşarak yarışmaya destek olabilir.” “Etnografinin ne olduğuna dair açıklayıcı paylaşımlar yapılmalı.”
	[müzikal etnografi ve tarihsel bütünleşme]		Ali Canip Olgunlu	“Dede Korkut’un ve Akkoyunlu merkezli bir müzik etnografisinin yaşanırılık açısından çok uygun olabileceğini belirtti.”
	[soyu tükenen bitkilerle kültürel bağ] [sözlü kültür aktarımı – yaşlı bireylerin anlatıları]		Birsan Canbaz	“Bölgede soyu tükenmekte olan bitkilerle çalışmalar yapılabilir.” “Bölgede yaşça büyük insanların tecrübelerini, hikâyelerini, manilerini kendi ağızlarından duymak, söyletmek oradaki doğallığın daha rahat gösterilebileceğini ifade etti.
	[dijital iletişim stratejisi]		Ozan Özkan	“Pandemi nedeniyle dijital ortam daha etkin kullanılmalı, sosyal medya etkinlikleri düzenlenmeli.”
	[müzeshop]		Selin Bozkurt	“Müze de bir müzeshop bölümünün olacağını ve instagram üzerinden de satış tabanlı bir bölüm olacağını belirtti.”
	[yöresel müzik]		Serhan Bali	“ Yöresel müzik örnekleriyle kitap çalışması yapılabilir.”

Tablo 21'in devamı

Açık Kodlama	[yaşamak ve depolamamak] [açılış planı]	Danışma Kurulu Toplantısı – 7 (31.01.2021)	Şeref Oğuz	“ Müze misin depo musun? ” başlığıyla sempozyum yapılmalı.” “Hıdırellez baz alınarak etkin bir açılış yapılmalı. ”
	[yerel olmayanın istenmemesi] [yapay zekâ temelli müzecilik] [dijitalleşme ile entelektüel iletişim]		Zeynep Karahan Uslu	“Yarışmada Bayburt’a ait olmayan eserler gelmemeli.” “ Yapay zeka ile müzelerin dijitalleştirilmesine yönelik projeye dahil olunabilir.” “Web sitesine sanat/müze odaklı makalelerle bir entelektüel platform kurulması.”
	[yılın bilgisi] [yerel zanaat belleği] [anlatı temelli yarışma – sandıklar ve hikâyeler]		Mete Emir	“Dede Korkut temasıyla ‘Yılın Bilgesi’ ödülü verilebilir.” “Bayburt zanaatkârları hakkında kitap çalışması yapılabilir.” “Bayburt’taki etnografik eserlerin önemli bir kısmının sandıkların içinde olduğunu ve sandıkların yarıştırılabileceği.”
	[örnek temsillerle sosyal medya stratejisi]		Öznur Yağcı	“ Bağışlanan eşyalar hikâyeleriyle sosyal medyada paylaşılmalı.”
	[görsel temsil – yerel kıyafet standardı]		Mahmut Çetin	“Loru Han personeli için yöresel kıyafetlerin kullanılacağını belirtti.”
	[uluslararası tanınırlık – ödül ve tescil] [dijital temsille bellek aktarımı] [yerel üretimle gastronomik kimlik kurma] [Sözlü tanıtım – Clubhouse]	Danışma Kurulu Toplantısı – 8 (10.05.2021)	Kenan Yavuz	“ Avrupa Yılın Müzesi Silletto Ödülü müzemize verildi.” “5 dakikalık video EMF’ye iletildi.” “...Bayburt’ta yerleşik satın alma kaynakları ile sistematik ilişki kurularak Loru Han’da gastronomik bir alt yapı oluşturulması çalışmaları başlatıldı.” “Clubhouse da özellikle turizm ve kültür odaklı odalarda konuşmalar yaparak müze tanıtım faaliyetlerine katıldık.”
	[etnobotanik sergi ile tematik temsil]		Birsan Canbaz	“Bitkiyle alakalı etnobotanik bir sergi düzenlenebilir.”
	[yayınlaştırma ile kurumsal görünürlük]		Feride Çelik	“Müze için bir yayın veya dergi hazırlanabileceğini, müze dostu, müze üyeliği gibi bir organizasyon yapılabilirse derginin üyelere özel şekilde çıkartılabileceğini belirtti.”
	[başarı üzerinden imaj algısı]		Ozan Özkan	EMYA başarısının önümüzdeki bir yıl boyunca bunun sürekli kullanılıp algı oluşturulması gerektiğini söyledi. “... Table Book yapıp VIP liste hazırlayarak o listedeki isim veya kuruluşlara hatta Dünya’daki müze sahiplerine gönderilebileceğini ve böylece Avrupa En İyi Müze algısını daha geniş kitlelere empoze edilebileceğini belirtti.”

Tablo 21'in devamı

Açık Kodlama	[profesyonel görsel bellek üretimi] [kitap-müze shop] [etnografik yürüyüş ve anlatı]	Danışma Kurulu Toplantısı – 8 (10.05.2021)	Recep Çiftçi	“...lüks bir kitap şeklinde müze shopta yer alabilecek bir kitap çıkartılabileceğini söyledi” “Yaz aylarında etnografyayı baz alan her konuyu birtakım seminerler veya yürüyüşler düzenlemenin çok faydalı olabileceğini ifade etti. Yaylalarda yürüyüş yaparken seminer dinletisinin talep görebileceğini belirtti.”
	[gastronomik temsil]		Selin Bozkurt	“Yörenin endemik bitkileriyle yeni tatlar geliştirilebilir, özel menü oluşturulabilir.”
	[paket programlarla deneyim belleği]		Selin Bozkurt	“Yürüyüş ile alakalı özel sohbetlerin geçtiği konaklama dâhil 2-3 günlük paketler hazırlanabileceğini ifade etti.”
	[etnografi bilincinin artırılması]		Serhan Bali	“ Etnografi konusunda bilinçlendirmeye önem verilmesi gerektiğini söyledi. Dergicilik konusunun işlevine inandığını ve her türlü yardımcı olabileceğini ifade etti.”
	[dilsel strateji – basit ve etkili iletişim]		Şeref Oğuz	“Haber yayınlarında algıyı dağıtmamak adına dilin daha basit, net ve sonuca odaklı kullanılması gerektiğini söyledi.”
	[iletişim stratejisi] [görünürlük] [etnik mutfak] [destek – ödül başvurusu]	Danışma Kurulu Toplantısı – 9 (02.07.2021)	Zeynep Karahan Uslu	“1 Temmuz’da yapılacak müze ziyaretine özel röportaj yapılabilir.” “... etnik mutfak kategorisinde İncili Gastronomi Kitabına girmek gibi, yemekleriyle de meşhur bir restorana sahip olmanın hedeflenebileceğini belirtti.” “TBMM ödüllerine başvurmak için kültür ve sanat kurumuyla iletişime geçip yardımcı olabileceğini belirtti.”
	[kurumsal takdir ve destek]		Cüneyt Epcim	“Ülkeye ve Bayburt’a kattığı değerlerden ve Silletto ödülünden dolayı Kenan Yavuz’a ve desteklerinden dolayı saygıdeğer Danışma Kurulu Üyelerine teşekkür ederek toplantıyı açtı.”
	[kentsel belleğe mekânsal müdahale] [müze shop] [estetik görüntü] [yurtdışı tanıtım]		Zeynep Karahan Uslu	“Bayburt kalesinin olduğu yere müze shop açılarak ve Kenan Yavuz Etnografya Müzesi’ne daha çok misafir çekilebileceğini söyledi.” “Köy evlerinin saçlarının kiremitle değiştirilmesi ve boyalarının yapılması daha estetik görüntü sunacağını böylece köye ve müzeye kayda değer ziyaretçi çekilebileceğini belirtti.” “Yurtdışından turist getirmek adına ...3 gün ağırlama programı oluşturup tanınırlığı artırabileceğini söyledi.”
	[müze shop]		Birsan Canbaz	“ Müze shop konusunda tecrübelerini paylaşılabileceğini ve kavramı, biçimi, felsefesi konusunda destek verebileceğini belirtti.”

Tablo 21'in devamı

Açık Kodlama	[arazi sanatı] [yerel malzeme] [yaşayan sergi]	Danışma Kurulu Toplantısı – 9 (02.07.2021)	Feride Çelik	“Ulusal ve uluslararası platformlarda arazi sanatı sergisi , aynı zamanda öğrencilerin de burada kalma programıyla üretim yapıp, müzenin konumuna uygun olarak dış mekânda sanatçıların buradaki malzemeleri kullanarak ve yaşatarak bir sergi planladığını ve yürütüleceğini belirtti. Müzenin formatına uygun olarak yaşayan sergiler yapılması gerektiğini belirtti.”
	[festival]		Serhan Bali	“Bayburt’ta, müzede böyle bir butik festival gerçekleştirilebileceğini söyledi.”
	[yılın müzesi] [kültür elçileri]		Ozan Özkan	“ yılın müzesi olduğumuzu her yansımada tekrarlamamız gerektiği” “Üniversite öğrencilerinden kültür elçileri yapılabileceğini önerdi.”
	[köy evleri] [foto safari]		Abidin Öztürk	“ Köy evlerinin boyanmasıyla ilgili markalarla iletişime geçilip iş birliği yapılabileceğini söyledi. Foto safari etkinliği düzenlenebileceğini önerdi.”
	[kırsal mimari belleğin korunması]		Necip Yavuz	“ Eski taş binaların korunması ve çevrenin düzenlenmesi için yetkililerin köyde yaşayan insanları toplantılar yaparak bilinçlendirmesi”
	[toplumsal ikna]		Öznur Yağcı	“Köy evlerinin ve çevresinin değişimi için tek tek evler ziyaret edilerek ev kadınlarıyla daha ikna edilebilir bir çalışma yapılabileceğini belirtti.”
	[iş birliği– uluslararası görünürlük] [gezici müze – gezici sergi önerisi]		Selin Bozkurt	“Bayburt Üniversitesiyle iş birliğiyle online program hazırlanabilir.” “ICOM’un özel müze haftası ve Uluslararası Sanat Yazarları Derneği toplantısı müzede yapılacak.” “Müze için tasarım çalışması yapılacağını, gezici müze, gezici sergi tanıtımının yapılacağını belirtti.”
	[deneyim turizmi]		Mete Emir	“ses, koku gibi unsurları vererek deneyim turizmini ön plana çıkarmak gerektiğini belirtti.”
	[üniversite desteği] [su sporları festivali – kültürel turizm entegrasyonu]		Mutlu Türkmen	“ Üniversite olarak hem foto safari hem konaklama hem de gastronomi anlamında katkı sağlayabileceklerini belirtti. Demirözü barajı kullanılarak su sporları festivali olacağını ve bunun müzeyle iş birliği içerisinde yapılabileceğini önerdi.”
	[dijitalleşme ve anlatı eksikliği vurgusu]		Kenan Yavuz	“ Dijitalleşme, hikayeler ve dokümantasyon konusunda eksiklikler olduğunu belirtti”
	[ziyaretçi yoğunluğu] [hikâyelendirme] [sosyal sorumlulukla yerel dönüşüm]	Danışma Kurulu Toplantısı – 10 (30.08.2021)	Kenan Yavuz	“ Günlük ziyaretçi sayısının ortalama 250 kişinin altına düşmediğini söyledi.” “ Eserlerin hikâyelerinin oluşturulmaya başlandığını ifade etti.” “Üniversite ile iletişime geçilip köylerin temizlenmesi gibi sosyal içerikli projeler başlatacağını ifade etti.”

Tablo 21'in devamı

Açık Kodlama	[ödül çevresi] [etnografik bilgilendirme ve yazın üretimi]	Danışma Kurulu Toplantısı – 10 (30.08.2021)	Feride Çelik	“ Silletto ödülü alan diğer müzelere bir mektup gönderilerek 2022 yaz sezonu için müze davet etme sürecinden bahsetti. Etnografya konusunda bilgilendirici yazı hazırladığını söyledi.”
	[nefes çalışmaları]		Nazlı Keçili	“müzedeki nefes çalışmaları yapabileceğini söyledi.”
	[eğitim işlevi] [etüt merkezi] [anne-duygusal derinlik]		Ozan Özkan	“ Müze kütüphane ve toplantı salonunu Üniversite gençlerine etüt merkezi olarak değerlendirilebileceğini söyledi.” “ Anne kavramının müzede ön planda olduğunu ve bu kavram üzerine çalışmalar yapılarak daha duygusal derinliklere dokunulabileceğini ifade etti.”
	[göç temalı sempozyum önerisi]		Recep Çiftçi	“Dünyadaki göçleri konuşmak adına bir sempozyum yapılabilceğini ifade etti”
	[anlam kurucu etkinlik takvimi önerisi] [müzeler günü]		Selin Bozkurt	“18 Mayıs Dünya Müze Günü için bir proje yapılabilceğini belirtti. Dünya Etnografya Müzeler Günü olmadığını ve bu tarihi müzenin belirleyip genişletebileceğini önerdi.
	[markalaşma] [kehribar] [yöresel değerlerin markalaşması]		Zeynep Karahana Uslu	“Türkiye’de kehribar çıkan tek şehrin Bayburt olduğunu ve bu değerli ürünü müze olarak farklı tasarımlarda kullanarak çok güzel çalışmalar yapılabilceğini ve müze ile markalaştırma yapılabilceğini ifade etti.”
	[eleştirel yerellik vurgusu] [müdahale]		Mete Emir	“ Köye çok büyük müdahalelerin doğru olmayacağını ve müzenin hikâyesiyle ilişkisi olmayan projelere çok fazla yoğunlaşılması gerektiğini söyledi. Yerelliği daha çok pekiştirecek etkinliklerin müzeye daha faydası olacağını ifade etti.”

- Aksiyal Kodlama: Kurumsal-Meşrulaştırıcı Özne/ler Üzerinden Belleğin İnşası

Aksiyal kodlama sürecinde, toplantı tutanaklarında yer alan her bir öneri, yorum ve karar doğrultusunda elde edilen açık kodlar; tematik kategoriler altında yeniden gruplanmıştır. Bu sayede tutanaklarda sistematik biçimde tekrar eden yönelimler, stratejiler ve temsil biçimleri görünür kılınmaya çalışılmıştır.

Kodlama sırasında kavramsal tekrarların yanı sıra öznel bellek kurulumuna nasıl kurumsal anlamlar yüklediği, temsil pratiklerini nasıl yönlendirdiği ve meşruiyet üretimini hangi stratejik düzlemlerde gerçekleştirdiği de dikkate alınmıştır. Her kavramın geçtiği bağlam, önerildiği gündem maddesi ve ilişkili olduğu karar süreci kodlamanın merkezinde yer almıştır. Böylece betimleyici bir kodlama yerine, çıkarıma dayalı kuramsal bir kodlama yapılmıştır. Aksiyal kodlama sonucunda kavram kümelerinden alt kategoriler, bu alt

kategoriler arasındaki ilişkilerden ise ana kategoriler oluşturulmuştur. Bu sayede müze belleğinin kurumsal düzeyde nasıl kurgulandığını gösteren tematik odaklar belirlenmiştir (Tablo 22).

Tablo 22. Aksiyal Kodlama: Kurumsal-meşrulaştırıcı özne/lerin üretiminde belleğe dair alt ve ana kategorilerin oluşturulması

Kurumsal-Meşrulaştırıcı Özne/ler: Kenan Yavuz Etnografya Müzesi Danışma Kurulu Toplantı Tutanaqları, (URL-13, 2025)		
Aksiyal Kodlama	Kavramlar Arasındaki İlişkiler ve Kategoriler	
	Kavramlardan Oluşan Alt Kategoriler	Kavramlar Arası İlişkiler Sonucu Oluşan Ana Kategoriler
	yaşayan müze, ziyaretçi deneyimi, deneyim, deneyim etkinliği, deneyime dayalı hikayeleştirme, paket programlarla deneyim belleği, atölye çalışması, koleksiyon, hatıra, söyleşi, sohbet ve özel sohbetler, festival, festival önerisi, etkinlik takvimi, yürüyüş, nefes çalışmaları, konaklama programları, turlar, şenlik, şenliklerle kurulum, ritüel önerisiyle bellek inşası, gezici müze, gezici sergi önerisi, anket yoluyla izleyici belleği, çocuk odaklı kültürel aktarım, müze sohbetleri, üniversite gençliği için turlar, foto safari, deneyim turizmi, deneyim, anı nesnesi üretimi, çekim, yarışma-katılım, yarışma yoluyla etnografik temsil, deneyim etkinliği, paket programlarla deneyim belleği, nefes çalışmaları	[Ziyaretçi Katılımı ve Deneyim Odaklı Faaliyetler]
	uluslararası tanınırlık ve tescil, uluslararası tanınırlık, uluslararası, uluslararası meşruiyet arayışı, ICOM, UNESCO, ödül, ödül çevresi, tescil, başvuru, üyelik başvurusu, platform, müze platformları, EMYA, yılın müzesi, markalaşma, markalaşma önerisi, kurumsal görünürlük, kurumsal görünüm standardizasyon, kurumsal kimlik, kurumsal takdir ve destek, kurumsallaşma süreci, profesyonel görsel üretim, destek-ödül başvurusu, başarı üzerinden imaj algısı, misyon, destek, görünür kılma, etkin hizmet, kurumsal sahiplenme, imaj algısı ve ürün yönetimi, kitap-müze shop, başvuru, proje, danışma kurulu üyeleri, medya ilişkileri, kurumsal yayın stratejisi – katalog, manifesto, slogan, katalog çalışması, katalog, yayınlştırma ile kurumsal görünürlük	[Kurumsal Meşruiyet, Uluslararasılaşma ve Markalaşma]

Tablo 22'nin devamı

Aksiyal Kodlama	hikaye, hikaye yazmak, eserlerin hikayelerinin oluşturulması, Dede Korkut, Anadolu kültürü, kültürel zenginlik, yerel zanaat belleği, yerel üretimle kültürel işbirliği, yerel üretimle gastronomik kimlik kurma, kolektif katılım – obje paylaşımı, soyu tükenen bitkilerle kültürel bağ, sözlü kültür aktarımı – yaşlı bireylerin anlatıları, geleneksel değerler, etnografik kimlik, etnik mutfak, köy evleri, kırsal mimari belleğin korunması, sandıklar ve hikâyeler, kültürel dokuyu yaşatmak, etnobotanik sergi ile tematik temsil, köy evleri, kehribar, yöresel değerlerin markalaşması, özgünlük ve kurumsal kimlik vurgusu, eleştirel yerellik vurgusu, yerel olmayanın istenmemesi, kültür elçileri, anlatı temelli yarışma, anlatısal bütünlük, kültürel deneyim alanları, anlatı temelli yarışma – sandıklar ve hikâyeler, köy evleri, değerleri korumak, motif ve sembol değeri, sembolik ikon, sembol değeri, anlatı kurucu etkinlik takvimi önerisi	[Yerellik ve Anlatı Yoluyla Kültürel Belleğin İnşası]
	müze shop, butik otel, restoran, gastronomik temsil, gastronomik kimlik, yeni tatlar ve menü, ürünleşme, ürün yönetimi, satış, hediyelik eşya, hediyelik eşya önerisi, kullanım amaçlı hediyelik önerisi, kitap-müze shop, gelir kaynağı, paket programlarla deneyim belleği, yöresel üretim, satış tabanlı bölüm, yerel üretimle gastronomik kimlik kurma, satış ve bütçe–destek, otantik mekân üretimi, konaklama programları, anı nesnesi üretimi, seramik koleksiyon	[Ekonomik Sürdürülebilirlik ve Ürünleşme]
	mekânsal planlama, kültürel mekân üretimi, otantik mekân üretimi, otantik mekân, kültürel dokuya uygun konaklama yapısı, çevresel bütünleşme, estetik görüntü, köy evlerinin korunması, arazi sanatı, arazi sanatı projesi, yaşayan sergi, görsel kimlik, atmosfer, doku, dokusunu bozmak, konsept, açılım, görsel, dizayn, bütünleşik faaliyet, bütünleşik çalışma, mekânın tanıtımında medya desteği, sembolikleştirme, mekânın tanıtımında medya desteği, billboard önerisi, görsel temsil – yerel kıyafet standardı	[Mekân, Temsiliyet ve Atmosfer]
	tanıtım, medya, uluslararası platformlar, ICOM, UNESCO, dijital ağlar dijital içerik üretimi, dijital iletişim stratejisi, sosyal medya, sosyal medya stratejisi, sosyal medyadan bilgi paylaşımı, web, web sitesi, online erişim, sanal sistem, pandemiyle dijital temsil, dijitalleşme ile entelektüel iletişim, dijital müze yayıncılığı, profesyonel görsel bellek, profesyonel görsel üretim, yayın, yayınlştırma, tanıtım filmi, QR kod, örnek temsillerle sosyal medya, Clubhouse, medya, görsel tanıtım aracı olarak billboard, dijital temsille bellek aktarımı, dijitalleşme ve anlatı eksikliği vurgusu, katalog, reklam filmi	[Dijitalleşme ve Medya Temsili]

Tablo 22'nin devamı

Aksiyal Kodlama	etnografya bilgilendirmesi, etnografik bilgilendirme ve yazın üretimi, eğitim işlevi, etüt merkezi, etnografya bilincinin artırılması, çocuk odaklı aktarım, toplumsal ikna, anket, bilgi yayılımı, etnomüzikoloji iş birliği, yayın, dilsel strateji – basit ve etkili iletişim, üniversite desteği, bilgi yayılımı, etnografik değer, etnografik tasarım araştırması, kültürel ihracat, toplumsal sorumlulukla yerel dönüşüm, göç temalı sempozyum önerisi, anne-duygusal derinlik, sosyal sorumluluk, iletişim stratejisi – görünürlük, anlam kurucu etkinlik takvimi önerisi, müzeler günü, eğitim işlevi, üniversite desteği	[Eğitim, Bilinçlendirme ve Toplumsal Fayda]
	danışma kurulu, proje, kurumsal aidiyet ve motivasyon, kolektif sahiplenme, bütünleşik faaliyet, toplumsal ikna, kurumlar arası kültürel iş birliği, paydaşlar, kurumsal takdir ve destek, iş birliği–uluslararası görünürlük, kurumsal görünürlük ve medya ilişkileri, katılımcı tasarım önerisi, ziyaretçi görüşlerinin stratejik veri olarak kullanımı, izleyici belleği, anket yoluyla izleyici belleği, benchmark, ziyaretçi yoğunluğu, karar süreçleri	[Kurumsal Karar Alma ve Stratejik Katılım]

“Ziyaretçi Katılımı ve Deneyim Odaklı Faaliyetler” kategorisi, müzede ziyaretçilerin sadece izleyici değil aynı zamanda aktif katılımcı olduğu bir deneyim alanı olarak konumlandırılması üzerine kuruludur. Danışma kurulu toplantılarında sıklıkla yaşayan müze anlayışı vurgulanmış; atölye çalışmaları, tematik yürüyüşler, nefes etkinlikleri, sohbet programları, çocuk odaklı aktiviteler ve gezici müze önerileriyle deneyime dayalı bir bellek aktarım biçimine dair öneriler sunulmuştur. Bu yaklaşım, görsel veya metinsel temsillerin yanı sıra bedensel katılım ve duygusal etkileşim yoluyla da belleğin daha kalıcı ve içselleştirilmiş biçimde inşasını hedeflemektedir. Bu nedenle kategori, ziyaretçiyle kurulan çok katmanlı etkileşimleri ve belleği canlı tutmaya yönelik deneyim temelli uygulamaları tanımlamak üzere bu şekilde adlandırılmıştır.

“Kurumsal Meşruiyet, Uluslararasılaşma ve Markalaşma” kategorisi, danışma kurulu tutanaklarında yoğun biçimde öne çıkan temalardan biri olan müzenin ulusal ve uluslararası düzeyde tanınırlığını artırmak ve kurumsal görünürlüğünü pekiştirmeye karşılık gelmektedir. Toplantılarda EMYA, ICOM, UNESCO gibi kurumlarla kurulan ve kurulması hedeflenen ilişkiler sıklıkla gündeme getirilmiştir. Bu doğrultuda yürütülen stratejiler, kurumsal kimliğin güçlendirilmesi, marka değerinin oluşturulması, ödül başvuruları ve görsel bütünlük gibi çok yönlü bir meşruiyet inşasına dayanmaktadır. Yayın projeleri,

kataloglar, tanıtım filmleri ve medya araçları gibi dışa dönük iletişim araçları ise bu meşruiyetin hem temsili hem de dolaşım araçları olarak işlev görmektedir.

“Yerellik ve Anlatı Yoluyla Kültürel Belleğin İnşası” kategorisi, tutanaklarda geçen müzenin yerel kültürel değerleri temsil etme ve anlatı formuna dönüştürme pratiklerine işaret etmektedir. Dede Korkut anlatıları, yerel üretimle kültürel iş birliği, soyu tükenmekte olan bitkilerle kurulan bağlar, sembolik ikonlar, objelerin hikâyeleri ve etnobotanik sergiler bu sürecin yapıtaşlarını oluşturmaktadır.

“Ekonomik Sürdürülebilirlik ve Ürünleşme” kategorisi, toplantılarda müzenin sürdürülebilirliğini sağlayacak ekonomik araçlara dair stratejik kararların tartışıldığı durumları kapsamaktadır. Toplantılarda müze-shop, butik-otel, gastronomik ürünleşme, hediyelik eşya üretimi ve satış planlamaları bu çerçevede değerlendirilmiştir. Deneyim belleğini ekonomik ürünlere dönüştüren bu yaklaşım hem müzenin kendi kaynaklarını oluşturmasına hem de değer atfedilen nesnelerin dolaşıma girmesi amacıyla. Bu nedenle kategori, ekonomik işleyişin ve ürün tabanlı temsillerin belleğin sürekliliği açısından oynadığı rolü vurgulamaktadır.

“Mekân, Temsiliyet ve Atmosfer” kategorisi, toplantılarda müzenin fiziksel bir alan ama aynı zamanda da sembolik anlamların taşıyıcısı olarak vurgulanmasıyla ilişkilidir. Mekânsal planlama, otantik dokunun korunması, estetik bütünlük, görsel temsiller ve çevresel uyum gibi kavramlar bu bağlamda dile getirilmiştir. Mekânın temsili atmosfer üzerinden kodlanması, ziyaretçide duysal ve zihinsel izler bırakacak bir sahneleme üretmektedir. Bu nedenle kategori, mekânsal temsiliyetin belleğin oluşumundaki etkisini kavramsallaştırmak amacıyla oluşturulmuştur.

“Dijitalleşme ve Medya Temsili” kategorisi; toplantılarda sıklıkla müzenin dijital ortamda görünürlüğünün artırılması, içerik üretimi ve medya stratejilerinin geliştirilmesi gündeme getirilmesi ile ilgilidir. Sosyal medya paylaşımları, dijital tanıtım filmleri, sanal sistemler, web sitesi, QR kodlar ve çevrimiçi sergiler gibi araçlar; belleğin dijital ortama aktarımı ve yayılımı açısından önemli bulunmuştur. Bu kategorideki tartışmalarda özellikle dijitalleşme ile entelektüel iletişim kurulmasının önemi, pandemi sürecinde dijital temsillerin zorunluluğu ve dijitalleştirmenin anlatı derinliği açısından sınırları tartışılmıştır. Kategori, dijitalleşmenin hem araçsal hem de kavramsal düzeyde müze belleğini nasıl etkilediğini ve yeniden biçimlendirdiğini göstermek üzere tanımlanmıştır.

“Eğitim, Bilinçlendirme ve Toplumsal Fayda” kategorisi danışma kurulu üyelerinin müzeyi eğitici, bilinçlendirici ve toplumsal dönüşüm sağlayan bir platform olarak

konumlandirmaları doğrultusunda oluşturulmuştur. Etnografik bilgilendirme çalışmaları, çocuklara yönelik kültürel aktarım, toplumsal sorumluluk projeleri, üniversite iş birlikleri, sempozyum önerileri ve etnografya bilincini artırmaya yönelik yayın stratejileri bu bağlamda toplantılarda gündeme gelmiştir. Bu kategori, müzenin bilgi üretimi ve yayılımı yoluyla toplumsal farkındalık oluşturma işlevini ve belleğin eğitsel bir araç olarak kullanılmasını temsil etmektedir.

“Kurumsal Karar Alma ve Stratejik Katılım” kategorisi danışma kurulu üyelerinin müzenin stratejik yönelimlerine doğrudan müdahil olduğu ve karar alma süreçlerinde aktif rol üstlendiği alanları kapsamaktadır. Paydaş katılımı, kolektif sahiplenme, izleyici görüşlerinin stratejik veri olarak kullanımı, ziyaretçi yoğunluğuna dayalı kararlar ve toplumsal ikna süreçleri bu kapsamda toplantılarda ele alınmıştır. Kurul toplantılarında görülen öneri-karar zinciri, belleğin stratejik kurumsal yapı ve katılımcı yönetim yoluyla da şekillendirildiğini göstermektedir.

Kenan Yavuz Etnografya Müzesi Danışma Kurulu toplantı tutanaklarında aksiyal kodlama süreciyle belirlenen bu sekiz ana kategori; müzede inşa edilmeye çalışılan belleğin yapısal, yönetsel ve iletişimsel boyutlarını danışma kurul üyeleri olan öznelere üzerinden görünür kılmaktadır. Bu kategoriler bir yandan kendi içlerinde anlamlı bir bütün oluştururken öte yandan birbirleriyle kesişen ve birbirini tamamlayan tematik eksenler üzerinden çok katmanlı bir bellek inşasına işaret etmektedir. Örneğin; “Ziyaretçi Katılımı ve Deneyim Odaklı Faaliyetler” ile “Yerellik ve Anlatı Yoluyla Kültürel Belleğin İnşası” kategorileri, belleğin temsili düzeyde yaşayan bir olgu olarak deneyim ve anlatı yoluyla üretildiğini gösterirken bu üretimin sürdürülebilirliği “Ekonomik Sürdürülebilirlik ve Ürünleşme” kategorisinde karşılığını bulmaktadır.

“Kurumsal Meşruiyet, Uluslararasılaşma ve Markalaşma” ile “Dijitalleşme ve Medya Temsili” kategorileri ise belleğin ulusal ve uluslararası düzeyde tanınırlığını sağlamak üzere stratejik iletişim ve temsil araçlarını devreye sokmaktadır. Bu iletişimsel çabalar, yalnızca tanıtım değil; aynı zamanda “Eğitim, Bilinçlendirme ve Toplumsal Fayda” başlığı altında, toplumsal belleği dönüştürmeye ve bilinç inşa etmeye yönelik bir düzleme taşınmaktadır.

Tüm bu kategorilerin temelinde ise “Kurumsal Karar Alma ve Stratejik Katılım” kategorisi yer almakta, danışma kurulu üyelerinin öneri ve yönlendirmeleriyle bu çok katmanlı belleğin nasıl stratejik biçimde yapılandırıldığını ve meşrulaştırıldığını ortaya koymaktadır. Belleğin somutlaştığı alan olarak “Mekân, Temsiliyet ve Atmosfer” kategorisi; tüm diğer kategorilerin mekânsal karşılıklarını üreterek belleğin, fiziksel olarak inşa

edildiğini göstermektedir. Böylece sekiz ana kategori; belleğin içerikten mekâna, anlatıdan yönetime, yereliktен dijitalleşmeye uzanan çok boyutlu kurulumunu kavramsal ve yapısal olarak bütünleyen bir çerçeve sunmaktadır.

• Seçmeli Kodlama: Kurumsal-Meşrulaştırıcı Özne/ler Üzerinden Belleğin İnşası

Danışma Kurulu toplantı tutanakları, belleğin deneyim tasarımları, kurumsal markalaşma, dijital iletişim stratejileri, mekânsal temsil biçimleri ve katılımcı süreçler gibi çok yönlü alanlarda planlı bir biçimde inşa edildiğini göstermektedir. Aksiyal kodlama süreciyle elde edilen ana kategoriler, bu planlı belleğin kurumsal karar mekanizmaları tarafından nasıl yönlendirildiğini ve stratejik olarak nasıl yapılandırıldığını ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda seçmeli kodlama aşamasında belirlenen merkezi tema olan “Kurumsal Temsil ve Stratejik Yönelimler Yoluyla Yapılandırılan Müze Belleği” başlığı; belleğin kurucu özne dışındaki kolektif yapılar aracılığıyla, normatif, işlevsel ve temsil edici katmanlarla nasıl kurulduğunu kavramsal düzeyde ifade etmektedir (Tablo 23). Toplantı tutanaklarında gözlemlenen içerik üretimi, karar alma ve yön belirleme süreçleri; belleğin kurumsal öncelikler doğrultusunda yönlendirilmekte olduğunu belgelemektedir. Böylece müze belleği; deneyimden dijital temsile, mekânsal tasarımdan eğitim ve katılım süreçlerine uzanan çok katmanlı bir temsil ağında kurumsal olarak yapılandırılmaktadır.

Tablo 23. Seçmeli Kodlama: Kurumsal-meşrulaştırıcı özne/lerin üretiminde belleğe dair belirlenen merkezi tema

Kurumsal-Meşrulaştırıcı Özne/ler: Kenan Yavuz Etnografya Müzesi Danışma Kurulu Toplantı Tutanakları, (URL-13, 2025)	
Seçmeli Kodlama	Merkezi Tema
	[Kurumsal Temsil ve Stratejik Yönelimler Yoluyla Yapılandırılan Müze Belleği]

Aşağıdaki tabloda her bir aksiyal kodlama kategorisi, bu kategoriye temel oluşturan açık kodlama kavramları ile sunulmuş; ayrıca bu kavramların seçmeli kodlama sürecindeki merkezi tema ile nasıl ilişkilendiği açıklanmıştır (Tablo 24). Bu yapı sayesinde danışma kurulu toplantı tutanaklarında kurumsal-meşrulaştırıcı özne/ler tarafından inşa edilen belleğin çok katmanlı yapısı görünür kılınmıştır.

Tablo 24. Kurumsal-meşrulaştırıcı özne/lerin üretimindeki belleğe dair açık ve aksiyal kodlamanın seçmeli kodlama ile ilişkisi

Ana Kategori (Aksiyal)	Açık Kodlama (Kavramlar)	Seçmeli Kodlama ile İlişkisi
Ziyaretçi Katılımı ve Deneyim Odaklı Faaliyetler	yaşayan müze, ziyaretçi deneyimi, deneyim etkinliği, hikayeleştirme, atölye çalışması, festival, etkinlik takvimi, yürüyüş, şenlik, ritüel, gezici müze, yarışma	Ziyaretçi odaklı etkinliklerle belleğin katılımcı biçimde yeniden üretilmesi
Kurumsal Meşruiyet, Uluslararasılaşma ve Markalaşma	uluslararası tanınırlık, ICOM, UNESCO, ödül, tescil, platform, markalaşma, kurumsal kimlik, katalog, yayın, manifesto, görünürlük, imaj, medya ilişkileri	Müzeyle yüklenen aidiyet duygusu, geçmişin kişisel ve sosyal boyutlarda içselleştirilmesini desteklemek
Yerellik ve Anlatı Yoluyla Kültürel Belleğin İnşası	hikaye, Dede Korkut, Anadolu kültürü, sözlü kültür aktarımı, geleneksel değerler, etnografik kimlik, köy evleri, anlatı yarışmaları	Yerel kültürel değerlerin ve anlatıların öne çıkarılması yoluyla müze belleğinin özgünleştirilmesi ve aidiyet duygusunun güçlendirilmesi
Ekonomik Sürdürülebilirlik ve Ürünleşme	müze shop, butik otel, gastronomik temsil, ürünleşme, satış, hediyelik eşya, kitap-müze shop, gelir kaynağı, yerel üretim	Müzenin ekonomik olarak sürdürülebilir kılınması ve belleğin maddi nesneler/deneyimler aracılığıyla yaygınlaştırılması
Mekân, Temsiliyet ve Atmosfer	mekânsal planlama, otantik mekân, estetik görüntü, arazi sanatı, görsel kimlik, doku, bütünleşik faaliyet, billboard	Mekânın fiziksel, görsel ve simgesel düzenlemesi yoluyla belleğin mekânda somutlaştırılması ve temsilinin güçlendirilmesi
Dijitalleşme ve Medya Temsili	dijital içerik üretimi, sosyal medya, web, online erişim, dijital müze yayıncılığı, profesyonel görsel bellek, tanıtım filmi, QR kod, medya	Dijitalleşme yoluyla belleğin geniş kitlelere aktarılması, dijital temsil stratejileriyle müze belleğinin dinamik ve güncel biçimde paylaşılması
Eğitim, Bilinçlendirme ve Toplumsal Fayda	etnografya bilgilendirmesi, eğitim işlevi, etüt merkezi, etnografya bilinci, toplumsal ikna, bilgi yayılımı, sosyal sorumluluk, müzeler günü	Müzenin eğitim ve toplumsal bilinçlendirme işleviyle, belleğin yeni kuşaklara aktarımı ve toplumsal fayda üretimi
Kurumsal Karar Alma ve Stratejik Katılım	danışma kurulu, proje, kurumsal aidiyet, kolektif sahiplenme, kurumlar arası iş birliği, paydaşlar, stratejik veri kullanımı, ziyaretçi yoğunluğu, karar süreçleri	Danışma kurulu ve katılımcı yönetim mekanizmaları üzerinden belleğin kolektif biçimde inşa edilmesi ve stratejik olarak yönlendirilmesi sürecine temel oluşturmakta

2.2.5. Teyit Edici-Onaylayıcı Özne/ler: Ödül Gerekçeleri ve Jüri Raporlarında Bellek

Ulusal ve uluslararası ödül platformları; müze anlatılarının belirli temalar çerçevesinde tanımlanması, takdir edilmesi ve kamuya sunulması açısından önemli bir rol üstlenmektedir. Bu kapsamda müzedeki bellek üretimi; ulusal ve uluslararası ödül platformları gibi dış kurumsal yapılar tarafından işletilen teyit, onay ve ödül süreçleri aracılığıyla biçimlenmektedir. Söz konusu platformlar üzerinden müze anlatısının toplumsal ve kültürel değerler temelinde değerlendirilmesini ve meşrulaştırılmasını sağlayan dışsal mekanizmalar görünür hale gelmektedir. Bu platformlarda jüri değerlendirmeleri; yenilik, tasarım, özgünlük, çevresel ve toplumsal duyarlılık, kültürel ve sosyal farkındalık, sürdürülebilirlik ile işlevsellik gibi çeşitli ölçütler üzerinden olmaktadır. Böylece müzenin temsil ettiği değerler ve toplumsal etkisi bağımsız değerlendirme mekanizmaları aracılığıyla onaylanmakta, ödüllendirilmekte ve dolaşıma sokulmaktadır.

Kenan Yavuz Etnografya Müzesinin kazandığı EMYA/Sillette, Europa Nostra, Kültür ve Turizm Bakanlığı Özel Ödülü ve BIG SEE Grand Prix gibi ödüller; sadece birer başarı göstergesi olmanın ötesinde müzenin hangi kavramlar etrafında temsil edildiğini, hangi anlatıların ve stratejilerin onaylandığını ve hangi temaların ödüllendirilerek dolaşıma sokulduğunu açığa çıkarmaktadır. Bu bölümde teyit edici-onaylayıcı özneler olarak tanımlanan jüri üyeleri, karar vericiler ve kurum temsilcilerinin müzeye dair geliştirdikleri söylemler üzerinden belleğin nasıl temsil edildiği ve hangi temalar aracılığıyla meşrulaştırıldığı analiz edilmektedir. Böylece hangi toplumsal, kültürel ve mekânsal değerlerin ödüllerce önceliklendirildiği, onaylayan-teyit eden öznelerin müze anlatısını hangi temalar etrafında yeniden kurguladığı ortaya konmaktadır.

• Açık Kodlama: Teyit Edici-Onaylayıcı Özne/ler Üzerinden Belleğin İnşası

Teyit edici-onaylayıcı özne/ler üzerinden gerçekleştirilen açık kodlama sürecinde, Kenan Yavuz Etnografya Müzesine verilen ödüllere ilişkin farklı platformlar tarafından yayımlanan çeşitli kaynak ve belgeler temel alınmıştır. Her bir ödül için erişilebilen aday ve kazanan broşürleri, jüri raporları, ödül töreni konuşmaları, aday tanıtım videoları ve çevrim içi düzenlenen ödül seremonilerine ait kayıtlar incelenmiştir. Ancak her ödül platformunun sunduğu belge ve kaynak türü farklılık göstermiş; kimi zaman yalnızca yazılı bir rapor ya da broşür mevcutken kimi ödül sürecinde ise video kayıtları veya tören konuşmaları gibi materyallere ulaşılabilmektedir. Bu nedenle açık kodlama, her bir ödül için mevcut olan

kaynaklara dayalı olarak yapılandırılmış ve analiz, erişilebilen belgelerdeki söylemler temelinde yürütülmüştür (Tablo 25).

Tablo 25. Açık Kodlama: Teyit edici-onaylayıcı özne/lerin üretiminde bellekle ilişkili kavramlar

Teyit Edici-Onaylayıcı Özne/ler: Ödül Gerekçeleri ve Jüri Raporları				
Açık Kodlama	Kavramlar	Özne	Ödül	İfade
	[köklü] [yerel gelenek] [ruh] [miras] [farkındalık] [canlandırma] [değişim] [bağlantı] [potansiyel]	Marlen Mouliou (EMYA 2021 Jüri Başkanı)	2021 – EMYA/ Silletto Ödülü	“Silletto 2021 Ödülü sahibi Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, köklü bir yerel topluluk ruhuna sahip özel bir aile girişimidir . Türkiye’nin kuzeydoğusundaki uzak bir köyde konumlanmış olan müze, yerel gelenekler, hafıza ve gerçeklikle bağlantı kurmanın yanı sıra, köy mirasının zenginliğine dair kamusal farkındalık oluşturarak ve kültürel projelerin köyleri ve toplulukları canlandırma potansiyelini göstererek topluluk için olumlu değişimin hızlandırıcısı olma potansiyeliyle öne çıkmaktadır.” (URL-25, 2025)
	[köklere dönüş] [yerel topluluk] [dahil etme] [başarı]	Carol Jackson (Stiletto Trust Mütevelli Heyeti Üyesi)		“Bu ödülü kazanan müze, genç yaşına rağmen yerel köklere ve mirasa bilinçli dönüşü savunmak için son derece etkili yollar geliştirmiştir. Yerel topluluğunu sürece dâhil etmede büyük bir başarı göstermiş ve köy mirasının zenginliği üzerine kurulu kültürel projelerin, kırsal sosyal ve ekonomik yaşamı nasıl yeniden canlandırabileceğini güçlü bir şekilde ortaya koymuştur. 2021 Silletto Ödülü, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi’ne, Beşpınar, Türkiye’ye verilmiştir. Sizi tebrik ediyorum.” (URL-26, 2021), (1:35:14–1:36:05)
	[ilham verici] [hikaye] [aile] [kültür merkezi] [inşa etme]	Jouetta van der Ploeg (Avrupa Müze Forumu Üyesi)		“ İlham verici ve tutkulu hikayeniz için size çok teşekkür etmek istiyorum. Gerçekten harika bir hikaye , çok teşekkür ederiz. Kesinlikle müzenizi ziyaret edeceğim, buna eminim ve sanıyorum seyircilerin çoğu da aynı şekilde düşünüyor. Çok sevgi dolu bir aileniz var ve ailenizle birlikte bir kültür merkezi inşa etmenin olağanüstü olduğunu düşünüyorum. Babanız bu süreci başlattı, bu harika; ancak ailenizle birlikte çalışmak zaman zaman zorluklar da yaratıyor mu? ” (URL-27, 2022), (24:32–25:05)

Tablo 25'in devamı

Açık Kodlama	[göç] [dönüşüm] [miras] [farkındalık] [yeniden canlandırma] [korumak] [etki yaratma]	Jouetta van der Ploeg (Avrupa Müze Forumu Üyesi)	2021 – EMYA / Silletto Ödülü	“Yerel köklere ve mirasa bilinçli bir dönüşü savunmak için çok etkili yollar bulmayı başaran bu müze, Türkiye’nin geçtiğimiz yüzyılda köylerden şehirlere göç ve birçok köyün terk edilmesi sonucu yaşadığı dramatik dönüşümü ele almaktadır. Kenan Yavuz Müzesi, kültürel projeler ve köy mirasının zenginliği hakkında farkındalık yaratarak bu olumsuz eğilimleri tersine çevirmeyi amaçlamakta ve bu hedef doğrultusunda başarılı adımlar atmaktadır. Müze, köyleri ve sakinlerinin—gerek genç gerekse yaşlı—hayatlarını yeniden canlandırma potansiyeline sahip olduğu düşüncesiyle hareket etmektedir. Bugün burada, her ne kadar 2019 yılında Kenan Yavuz ve ailesi tarafından kurulmuş genç bir kurum olsa da, Bayburt bölgesindeki yerel köylerin somut ve somut olmayan mirasını nasıl koruyup canlandırıdığını duymak için çok heyecanlıyız. Ayrıca, Silletto Ödülü’nü kazanmanın bu müze üzerinde nasıl bir etki yarattığını da merak ediyoruz.” (URL-27, 2022), (1:00–2:32)
	[girişim] [kültürel miras] [farkındalık] [yerel topluluk] [koleksiyon] [nüfus] [kırsal alan]	Europa Nostra Ödül Jürisi	2022 – Europa Nostra / Avrupa Birliği Kültürel Miras Ödülü	“Bu tabandan gelen girişim, çevresindeki topluluktan büyük destek gördü ve Türkiye'nin bu bölgesindeki kültürel mirasın değerine dair farkındalığı artırmayı başardı. Kültürel faaliyetlerde ve koleksiyonun oluşturulmasında yerel topluluğun güçlendirilmesine özel dikkat gösterildi. Bu, nüfus azalması yaşayan diğer kırsal alanlar için güçlü bir örnektir ” (URL-28, 2025).
	özgün] [geleneksel doku] [uyumlu] [deneyim turizmi] [yeni bir bakış]	Bigg See Platformu	2023 – BIG SEE Grand Prix Ödülü	“Kenan Yavuz Etnografya Müzesi özgün yapısı, farklı tasarımı, Anadolu’nun geleneksel dokusu ile uyumlu yapılaşması, kültür ve deneyim turizmine yeni bir bakış açısı getirmesi nedeniyle Turizm Tasarım Büyük Ödülünü almaya hak kazanmıştır” (Yavuz, 2023)

Tablo 25'in devamı

Açık Kodlama	[özgün] [kültür] [köyden kente göç] [geçmişle günümüz arasında köprü] [yöresel kalkınma] [katkı] [halk ile çalışma] [sosyal yaşam kalitesi] [deneyim turizmi] [uluslararası] [ödül]	Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan	2022 – Kültür ve Turizm Bakanlığı Özel Ödülü	“Kenan Yavuz Etnografya müzemiz sırtını Çoruh’a yaslayan yüzünü doğuya çeviren ve köklerini Anadolu’nun bereketli topraklarına salan Bayburt’un kültürünü en güzel şekilde yansıtan özgün bir projedir. Köyden kente göç meselesini tüm vecihleriyle gözlerimizin önüne seren müzemiz bu vasfıyla geçmişten günümüze bir köprü de kurmaktadır. Kenan Yavuz kardeşimizin doğup büyüdüğü topraklara vefasını gösteren bu güzel müzenin benzer hayat hikayelerine sahip diğer girişimcilerimize, iş insanlarımıza da örnek olmasını temenni ediyorum. Gittim gezdim gördüm, kendisiyle dertleştim. Gerçekten ortaya Bayburt Bayburt olalı böyle bir eser görmemişti. Milli kültürümüze ve Bayburt yöresinin kalkınmasına katkılarından dolayı etnografya müzesinde emeği olan herkesi tebrik ediyorum.” (URL-30, 2023), (04:43-05:57)
		-		“Bulunduğu bölgenin ekonomik kalkınmasına katkı sağlayarak, halk ile birlikte çalışarak ekonomik gelişimi ve sosyal yaşam kalitesini arttırması, deneyim turizminde özgün örnekler ortaya koyarak uluslararası platformlarda önemli bir ödül kazanması sebebiyle Kenan Yavuz Etnografya Müzesi bu değerli ödüle layık görülen bir diğer kurumumuz oldu.” (URL-29, 2022)

- Aksiyal Kodlama: Teyit Edici-Onaylayıcı Özne/ler Üzerinden Belleğin İnşası

Açık kodlama aşamasında elde edilen veriler, aksiyal kodlama aşamasında daha üst düzeyde tematik kategoriler ve kavramsal ilişkiler halinde yapılandırılmıştır. Bu aşamada farklı ödül platformlarından toplanan çeşitli belge ve söylemlerden türetilen açık kodlar arasında bağlantılar kurulmuş, tekrar eden örüntüler ve tematik yakınlıklar tespit edilmiştir. Kavramlar arası ilişkiler doğrultusunda oluşturulan ana kategoriler, ödül platformlarının müzede ön plana çıkardığı değerleri ve bu değerlerin bellek üretimine etkilerini görünür kılacak şekilde sınıflandırılmıştır (Tablo 26).

Tablo 26. Aksiyal Kodlama: Teyit edici-onaylayıcı özne/lerin üretiminde belleğe dair alt ve ana kategorilerin oluşturulması

Teyit Edici-Onaylayıcı Özne/ler: Ödül Gerekçeleri ve Jüri Raporları			
Aksiyal Kodlama	Kavramlar Arasındaki İlişkiler ve Kategoriler		
	Kavramlardan Oluşan Alt Kategoriler	Kavramlar Arası İlişkiler Sonucu Oluşan Ana Kategoriler	
	köklü, yerel gelenek, yerel topluluk, köklere dönüş, dahil etme, aile, başarı, ruh, hikaye	[Köklere ve Yerel Topluluğa Dayanma]	
	miras, hafıza, bağlantı, geçmişle günümüz arasında köprü, kültürel miras, korumak, hikaye, ruh, inşa etme, koleksiyon	[Miras, Süreklilik ve Bellek Aktarımı]	
	canlandırma, potansiyel, yeniden canlandırma, değişim, dönüşüm, etki yaratma, göç, nüfus, kırsal alan, yöresel kalkınma, katkı, halk ile çalışma, sosyal yaşam kalitesi	[Dönüşüm, Canlandırma ve Yeniden İnşa]	
	özgün, tasarım, farklı tasarım, uyumlu, geleneksel doku, kültür, kültür merkezi, inşa etme, girişim, koleksiyon	[Özgünlük, Tasarım ve Uyum]	
	farkındalık, kültürel ve sosyal farkındalık, ilham verici, etki, yeni bir bakış, ödül, başarı	[Farkındalık ve Sosyal Etki]	
	kırsal alan, köyden kente göç, yöresel kalkınma, nüfus, katkı, sosyal yaşam kalitesi, halk ile çalışma, deneyim turizmi, kalkınma	[Kırsal Kalkınma ve Deneyim]	
	girişim, başarı, katkı, hikaye, ödül	[Girişimcilik ve Başarı Hikâyesi]	

“Köklere ve Yerel Topluluğa Dayanma” kategorisi; ödül platformlarının müzeyi köklü bir yerel topluluğa ve ailevi değerlere sıkı sıkıya bağlı, aidiyet duygusunu ve yerel gelenekleri canlı tutan bir yapı olarak öne çıkardığı söylemlerden süzülerek oluşturulmuştur. Zaten ödüle dair ifadelerde yerel topluluk ruhu, köklere dönüş, topluluğun sürece dahil edilmesi gibi vurgularla müzenin kendi toplumsal bağlamına sıkı sıkıya tutunarak anlam kazandığı ve değer gördüğü belirtilmektedir.

“Miras, Süreklilik ve Bellek Aktarımı” kategorisi; müzenin geçmiş ile bugün arasında bir köprü kurduğu, kültürel mirası muhafaza ettiği ve toplumsal belleğin sürekliliğini sağladığına dair ifadelerle dayandırılarak oluşturulmuştur. Kültürel miras, hafıza ve gerçeklikle bağlantı, korumak, geçmişten günümüze köprü ve koleksiyonun oluşturulması gibi ifadelerle müzenin aktarıcı ve sürdürücü rolü olduğu ödül platformları tarafından tanımlanmıştır.

“Dönüşüm, Canlandırma ve Yeniden İnşa” kategorisi, ödül platformlarının müzenin toplumsal ve mekânsal dönüşüm süreçlerinde üstlendiği etkin rolü ve kırsal alanlarda değişimi tetikleme kapasitesini vurguladığı söylemlerinden hareketle oluşturulmuştur. Topluluk için olumlu değişim, canlandırma potansiyeli, dönüşüm, etki yaratma ve sosyal yaşam kalitesini artırma gibi ifadeler müzenin sadece geçmişi muhafaza eden bir alan değil; aynı zamanda toplulukları harekete geçiren, kırsal yaşamı yeniden canlandıran ve toplumsal dönüşüme katkı sağlayan dinamik bir aktör olarak öne çıkarıldığını göstermektedir.

“Özgünlük, Tasarım ve Uyum” kategorisi; ödül gerekçelerinde müzenin mimari ve anlatısal açıdan özgün bir yapı ortaya koyması, geleneksel dokuyla uyumlu, yenilikçi ve farklı bir tasarım sunması üzerinden tanımlanmaktadır. Özgün, tasarım, uyumlu, geleneksel doku, farklı tasarım ve yeni bir bakış gibi ifadeler; müzenin ödüllendirilmesinde bu yönün belirleyici olduğunu göstermektedir.

“Farkındalık ve Sosyal Etki” kategorisi; ödül platformlarının değerlendirmelerinde müzenin toplumsal farkındalık yaratması, ilham verici bir hikâyeye sahip olması ve sosyal etki oluşturması gibi ifadelerle öne çıkmaktadır. Kamusal farkındalık, ilham verici etki, yeni bir bakış ve başarı gibi ifadeler; müzenin toplumsal rolünün ödül platformları nezdindeki önemini yansıtmaktadır.

“Kırsal Kalkınma ve Deneyim” kategorisi; ödül platformlarının müzenin kırsal alandaki toplumsal ve ekonomik kalkınmaya katkısını, yaşam kalitesini yükseltme potansiyelini ve deneyim temelli turizmi teşvik edici rolünü vurguladığı söylemlerinden yola çıkılarak oluşturulmuştur. Kırsal kalkınma, nüfus azalmasına çözüm, sosyal yaşam kalitesinin artması, halk ile çalışma ve deneyim turizmi gibi ifadeler; müzenin kırsal bölgelerde sürdürülebilir kalkınmayı ve toplumsal dayanışmayı destekleyen bir örnek olarak ödül platformları tarafından ön plana çıkarıldığını göstermektedir.

“Girişimcilik ve Başarı Hikâyesi” kategorisi ise ödül platformlarında müzenin ortaya çıkışında ve gelişiminde öne çıkan bireysel ya da topluluk temelli girişimcilik ruhu ve bunun yarattığı ilham verici başarı hikâyesi üzerinden tanımlanmaktadır. Girişim, başarı, katkı, tabandan gelen girişim ve hikaye gibi ifadelerle müzenin yenilikçi ve sürdürülebilir bir örnek teşkil ettiği; toplumsal motivasyon, özveri ve vizyon ile bir başarı öyküsüne dönüştüğü ödül platformlarının sıklıkla vurgulanmaktadır.

- Seçmeli Kodlama: Teyit Edici-Onaylayıcı Özne/ler Üzerinden Belleğin İnşası

Seçmeli kodlama aşamasında ödül platformlarının müze belleğini nasıl kavramsallaştırdığı ve bu belleği hangi merkezi tema etrafında onayladığı ortaya konmuştur. Ödül platformları, belleği; yerel kimliği, kültürel mirası ve toplumsal aidiyeti harekete geçiren, kırsal alanlarda sürdürülebilir kalkınma ve sosyal dönüşüm sağlayan, yenilikçi ve katılımcı bir deneyim alanı olarak onaylamaktadır. Bu bağlamda bellek, köklere dayalı bir süreklilik ile topluluk temelli dönüşümün kesişiminde; geçmiş ile bugün arasında canlı bir bağ kuran, toplumsal dayanışmayı ve kültürel sürekliliği teşvik eden dinamik bir inşa süreci olarak yeniden tanımlanmaktadır. Seçmeli kodlama süreci sonucunda ulaşılan merkezi tema; “Dışsal Onay Yoluyla Ödüllendirilen Bellek ve Toplumsal Dönüşüm Alanı Olarak Müze” olarak belirlenmiştir (Tablo 27).

Tablo 27. Seçmeli Kodlama: Teyit edici-onaylayıcı özne/lerin üretiminde belleğe dair belirlenen merkezi tema

Teyit Edici-Onaylayıcı Özne/ler: Ödül Gerekçeleri ve Jüri Raporları	
Seçmeli Kodlama	Merkezi Tema
	[Dışsal Onay Yoluyla Ödüllendirilen Bellek ve Toplumsal Dönüşüm Alanı Olarak Müze]

Aşağıdaki tabloda her bir aksiyal kodlama kategorisinin seçmeli kodlama ile nasıl bir kuramsal bütünlük kazandığı açıklanmaktadır (Tablo 28).

Tablo 28. Teyit edici onaylayıcı özne/lerin üretimindeki belleğe dair açık ve aksiyal kodlamanın seçmeli kodlama ile ilişkisi

Ana Kategori (Aksiyal)	Açık Kodlama (Kavramlar)	Seçmeli Kodlama ile İlişkisi
Köklere ve Yerel Topluluğa Dayanma	köklü, yerel gelenek, yerel topluluk, köklere dönüş, dahil etme, aile, başarı, ruh, hikaye	Müze belleği, toplumsal aidiyet ve yerel kimlik üzerinden kurumsal olarak meşrulaştırılmakta, dışsal onay süreçlerinde bu unsurlar vurgulanmakta
Miras, Süreklilik ve Bellek Aktarımı	miras, hafıza, bağlantı, geçmişle günümüz arasında köprü, kültürel miras, korumak, hikaye, ruh, inşa etme, koleksiyon	Geçmişin bugüne taşınması ve kolektif belleğin sürekliliği, ödül platformlarının müze anlatısını onaylarken temel dayanaklardan biri olarak öne çıkmakta

Tablo 28'in devamı

Dönüşüm, Canlandırma ve Yeniden İnşa	canlandırma, potansiyel, yeniden canlandırma, değişim, dönüşüm, etki yaratma, göç, nüfus, kırsal alan, yöresel kalkınma, katkı, halk ile çalışma, sosyal yaşam kalitesi	Müze, toplumsal ve mekânsal dönüşümü teşvik eden aktif bir aktör olarak temsil edilmekte, ödüllendirme süreçlerinde bu rolü ön plana çıkarılmakta
Özgünlük, Tasarım ve Uyum	özgün, tasarım, farklı tasarım, uyumlu, geleneksel doku, kültür, kültür merkezi, inşa etme, girişim, koleksiyon	Yenilikçi ve yerel dokuyla uyumlu mimari/kurgu, müzenin belleğinin seçici biçimde olumlanmasını ve onaylanmasını sağlamakta
Farkındalık ve Sosyal Etki	farkındalık, kültürel ve sosyal farkındalık, ilham verici, etki, yeni bir bakış, ödül, başarı	Müzenin toplumsal farkındalık yaratma kapasitesi, ödüllerin merkezi gerekçelerinden biri olarak, belleğin sosyal işlevselliğini görünür kılmakta
Kırsal Kalkınma ve Deneyim	kırsal alan, köyden kente göç, yöresel kalkınma, nüfus, katkı, sosyal yaşam kalitesi, halk ile çalışma, deneyim turizmi, kalkınma	Müze, kırsal kalkınma ve deneyim temelli yeni modellerin temsilcisi olarak ödül mekanizmaları tarafından değerli kılınmakta
Girişimcilik ve Başarı Hikâyesi	girişim, başarı, katkı, hikaye, ödül	Bireysel girişim ve başarı öyküsü, müze belleğinin onaylanmasında dönüştürücü ve motive edici bir örüntü olarak merkezileştirilmekte

Sonuç olarak, teyit edici-onaylayıcı öznelerin üretiminde bellek; yerel köklere, topluluk katılımına, süreklilik ve aktarım süreçlerine dayalı olarak olumlanmış; kırsal kalkınma, sosyal etki ve kültürel sürdürülebilirlik gibi dışsal onay mekanizmalarının öncelikleriyle uyumlu bir çerçevede yeniden tanımlanmıştır. Jüri değerlendirmeleri ve ödül gerekçelerinde öne çıkan kavramlar ve temalar; müzenin toplumsal aidiyetten özgün tasarıma, kırsal kalkınmadan girişimciliğe uzanan çok katmanlı belleğinin dışsal kurumsal onay mekanizmaları aracılığıyla nasıl yeniden üretildiğini göstermektedir.

Müze üzerinden yürütülen bu beş katmanlı çözümleme, belleğin tekil bir kaynağa değil, farklı özneler arasındaki etkileşimlere dayalı olarak sürekli yeniden üretilen dinamik bir olgu olduğunu ortaya koymuştur. Kurucu anlatılardan ziyaretçi deneyimlerine, kurumsal söylemlerden dışsal onay süreçlerine uzanan bu çok yönlü yapı, belleğin bireysel, toplumsal ve mekânsal boyutlarının iç içe geçerek bütüncül bir anlatıya dönüştüğünü göstermektedir.

3. YAPILAN ÇALIŞMALAR – II

Bu bölüm, Yapılan Çalışmalar – I başlığı altında yürütülen analizlerin devamı niteliğindedir. Bu aşamada amaç; deformasyon kavramını kuramsal ve kavramsal boyutlarıyla tartışmak, ardından müze olgusunu eleştirel bir bakışla ele almak ve bir önceki aşamada incelenen özne üretimlerini bu kez bellek deformasyonu bağlamında yeniden değerlendirmektir.

3.1. Kuramsal ve Kavramsal Temel

Bu bölümde ilk aşamada “deformasyon” kavramı farklı disiplinlerdeki kullanım biçimleri ve tanımlamalarına bakılmıştır. Ardından kavramın mimarlık alanındaki karşılıkları ortaya konmuştur. Daha sonra bellek çalışmalarında kullanılan ve belleğin bütünlüğünü, sürekliliğini ve doğruluğunu etkileyen çeşitli kavramlara değinilmiştir. Son olarak ise bellek deformasyonunun bu kavramlardan ayırtıran yan açıklanmış ve çalışma kapsamında bu kavramın hangi bağlamda ele alındığı tanımlanmıştır.

İkinci aşamada ise müze olgusu hem kuramsal hem de kuramsal düzeyde eleştirel bir bakışla incelenmiştir. Bu incelemede müzeyi tekil ve tarafsız bir “bellek mekânı” olarak ele alan yaklaşımları sorgulayan çalışmalar, müze kurgusunun seçici ve yönlendirilmiş yapısını ortaya koyan eleştiriler ve güncel tartışmalar bir araya getirilmiştir. Ayrıca müze deneyimi sırasında belleğin nasıl değişebildiğini, dönüştüğünü ve kimi zaman deforme olabildiğini gösteren araştırmalara da yer verilmiştir. Böylece müzenin, geçmişi hem temsil eden hem de onu yeniden kurarken deforme eden dinamik bir alan olduğu vurgulanmıştır.

Bu kuramsal ve eleştirel zeminin ardından bir önceki aşamada özne üretimleri üzerinden toplanan veriler bu kez bellek deformasyonu bağlamında yeniden değerlendirilmiştir. Böylece müzede belleğin sadece nasıl-hangi bağlamlarda kurulduğunu değil, aynı zamanda hangi temsil stratejileri ve kurumsal müdahaleler aracılığıyla dönüştürülerek deforme edildiğini ortaya koymaya yönelik çözümlemeler gerçekleştirilmiştir.

3.1.1. Deformasyon

Bellek; bireyin ve toplumun dinamiklerine bağılı olarak çevresel etkilere açık, devinim halinde olan karmaşık bir yapıdır. Mekân üzerinden bellekte meydana gelen değişim sürecinde deformasyonun tanımlı hale gelebilmesi için deformasyonu ve buna neden olan kırılma noktalarını görünür kılan durumları tanımlamak gerekmektedir.

Fransızca kökenli bir isim olan deformasyon; sözlük anlamı olarak biçimsizleşme (URL-20, 2025) bozulma, şekil değiştirmeye karşılık gelmektedir. Latince olumsuzluk ön eki olan “-de” ve biçimlenme anlamına gelen “-formere” kelimelerinin birleşiminden oluşan “deformare”, bir şeyin olağan biçiminde meydana gelen değişimdir.

Deformasyon kavramı disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınmakta ve her alan kendi bağlamına özgü yöntem ve amaçlarla bu kavramı incelemektedir. Kelimenin kökünde bulunan “defore - desum (eksik olma, bulunmamak)” anlamına dikkat çeken Birik (2011); kavramı, kentsel mekândaki bozulmanın olumsuz etkilerini tanımlamak için kullanmakta ve deformasyonu bir olguya dair niteliklerin başkalaşması ve sürekliliğin sona ermesi olarak açıklamaktadır.

Sanat alanında ise deformasyon, sanatçının çevresinden aldığı verileri birebir taklit etmenin ötesinde değişime uğratarak sanat yapıtına yansıtma biçimi olarak kullanılmaktadır. Sanatsal üretim sürecindeki deformasyonu Sözen ve Tanyeli (1986) “sanat yapıtında yer alan beti ya da betilerin gönderme yaptıkları dış gerçeklik olarak tanınabilir kalmakla birlikte biçimlerinin doğada rastlanmayacak nitelikte değiştirilmesi” şeklinde tanımlamaktadır. Dil biliminde özellikle şiir incelemelerinde kullanılan sapma ve deformasyon kavramları “gramer, kelime oluşumu, söz dizimi, anlam ve imge kavramlarında şairin normal ve verili dilin sınırlarını aşan, dil ve üslup tercihlerini aşkın ve farklı dilsel kodlarla sergileme” anlayışını açıklamak için kullanılmaktadır (Çobanoğlu, 2012). Mühendislik ve yapı alanında deformasyon; baraj, bina ve yamaç gibi yapıların güvenliğini sağlamak amacıyla zaman serisi analizleri ile yapısal sağlık izleme ve erken uyarı sistemlerini konu alan çalışmalarda kullanılmaktadır (Yang vd., 2020; Ma vd., 2020; Mukupa vd., 2016). Malzeme biliminde malzemelerin plastik ve elastik deformasyon davranışları, mikro-yapı değişimleri ve bu değişimlerin dayanıklılık üzerindeki etkileri inceleyen; Jeoloji ve doğa bilimlerinde ise yeryüzü şekillerinin, deniz buzunun ve toprak kaymalarının deformasyonu, iklim değişikliği, doğal afetler ve yer hareketlerinin modellenmesi bağlamındaki çalışmalarda ele alınmaktadır (Ma vd., 2020; Hutter & Losch, 2020).

Matematikte deformasyon teorisi, cebirsel ve diferansiyel yapılarda modül ve fonksiyonların değişimi ile soyut modellerin dönüşümünü açıklamak için kullanılmaktadır (Booth, 2020; Pridham, 2007). Psikoloji ve sosyolojide kavram, mesleki deformasyon olgusu üzerinden bireylerin mesleki rollerinin kişilik ve davranış üzerindeki kalıcı etkileri ile toplumsal değişim ve anomi bağlamında tartışılmaktadır (Hakobyan vd., 2023). Bilgisayar biliminde deformasyon, veri uzayındaki değişikliklerin makine öğrenmesi ve veri analizi süreçlerinde tespiti için kullanılmaktadır (Cobino & Farci, 2024). Tıp ve biyomedikal araştırmalarda deformasyon; organların veya beyin yüzeylerinin şekil değişikliklerinin tıbbi görüntüleme teknikleriyle analizi, hastalıkların teşhisi ve izlenmesinde önemli bir araç olarak kullanılmaktadır (Lyu vd., 2019). Görselleştirme ve haritalama çalışmalarında ise coğrafi verilerin, haritaların ve şekillerin kontrollü olarak bozulması, mekânsal veri analizlerinde ve farklı görselleştirme tekniklerinde bir yöntem olarak uygulanmaktadır (Bouts vd., 2016). Bu bağlamda deformasyon kavramı çok disiplinli bir yaklaşımla hem fiziksel hem de soyut sistemlerde yapısal değişikliklerin anlaşılması ve yönetilmesi için kullanılmaktadır.

Mimarlık alanında ise deformasyon kavramı hem yapısal hem de kavramsal bağlamlarda ele alınmaktadır. Yapısal düzeyde deformasyon; malzeme ve yapı elemanlarının çevresel koşullara veya dış uyarıcılara tepki vererek şekil değiştirmesi ve kimi durumlarda orijinal formlarına geri dönebilmesi anlamına gelmektedir. Kavramsal düzeyde ise deformasyon; tasarımda normların sorgulanması, esnetilmesi ve yenilikçi yaklaşımların geliştirilmesi için önemli bir araç olarak kullanılmaktadır.

Mimarlıkta deformasyonun ele alındığı temel bağlamlar oldukça çeşitlidir. Kentsel mekânın değişim süreçlerini inceleyen çalışmalar bu kavramı makro ölçekte tartışırken (Birik, 2011; Şabudak, 2014) yapı malzemelerinin yük altındaki davranışlarını ele alan araştırmalar ise dayanıklılık, esneklik ve hasar toleransının yanı sıra malzemelerin biçimsel dönüşüm kapasitesini ve yapısal performans üzerindeki etkilerini irdelemektedir (Lohmuller vd., 2019; Azulay vd., 2023; Xiong vd., 2021). Bunun yanında mimari normların, biçimlerin ve mekânsal algının sorgulandığı; özellikle sürrealist ve avangard yaklaşımlar çerçevesinde geleneksel formların bozulması ve yeni tasarım dillerinin geliştirilmesini konu alan çalışmalar da öne çıkmaktadır (Gönül & Tanju, 2024).

Ayrıca mimarlık eğitiminde öğrencilerin taşıyıcı sistemler ve yapı elemanlarının yük altındaki davranışlarını deneyimsel ve görsel olarak öğrenmelerine yönelik çalışmalarda (Voutetaki, 2024); elastik ve robotik sistemlerle mimari yapıların çevresel koşullara veya

kullanıcı ihtiyaçlarına göre şekil değiştirebilmesini konu alan esnek ve programlanabilir mimari çözümleri konu alan çalışmalarda (Soana vd., 2025) ve lazer tarama gibi teknolojiler kullanılarak mevcut yapıların deformasyonlarının hassas bir biçimde ölçülmesi ve izlenmesini amaçlayan çalışmalarda da (Wu vd., 2021) bu kavramın farklı kullanım alanlarını göstermektedir. Dolayısıyla mimarlıkta deformasyon kavramı; yapısal analizden yenilikçi tasarıma, eğitimden dijital izlemeye kadar çok çeşitli bağlamlarda ele alınmaktadır.

Bellek çalışmalarında belleğin bütünlüğünü, sürekliliğini ve doğruluğunu etkileyen çeşitli durumları ifade etmek üzere çok sayıda kavram kullanılmaktadır. Bellek yitimi, bellek karışıklığı, çözülme (dissosiyasyon), bellek parçalanması (fragmentasyonu), bellek silinmesi, yanlış anı üretimi (false memory), bellek çarpıtılması, bellek donması ve travmatik bellek, protez bellek gibi kavramlar; bireysel ve kolektif hafızanın süreklilik, doğruluk ve bütünlük kapasitesini sekteye uğratan farklı süreçleri tanımlamak için kullanılmaktadır.

Özellikle felsefe, psikoloji ve nörobilim alanlarında çeşitli bozulma biçimlerine işaret eden bu kavramlardan çözülme (dissosiyasyon); bilinç, algı, bellek, kimlik ve duyguların bütünleşmesinde ortaya çıkan kopuklukları ifade etmekte (Krause vd., 2017), bellek parçalanması (fragmentasyonu) ise özellikle travmatik anıların bütünlüklü şekilde hatırlanamaması, anıların dağınık ve düzensiz olmasına (Bedard-Gilligan & Zoellner, 2012) karşılık gelmektedir.

Yapılan çalışmalarda bellek çarpıtılması (Johnson, 1997) ise yanlış anıların oluşumu, mevcut anıların içeriğinin değişmesi ve hatırlama süreçlerinde çeşitli yanlışlıkların ortaya çıkması gibi durumlara karşılık gelecek şekilde kullanılmaktadır. Bu bireysel boyutun ötesinde Michael Schudson (2007) ise kolektif bellek bağlamında çarpıtmayı hatadan ziyade toplumsal belleğin işleyişine içkin bir süreç olarak ele almaktadır. Ona göre bellek, geçmişin olduğu gibi kaydı değil bugünün değerleri ve ihtiyaçları doğrultusunda sürekli yeniden kurulan bir yapıdır ve bu nedenle çarpıtma kaçınılmazdır. Schudson (2007) kolektif bellekteki çarpıtmayı dört temel mekanizma ile açıklar: (1) zamanla olayların ayrıntılarının silikleşip mesafelenmesi anlamına gelen uzaklaştırma (geçmişin geri çekilmesi), (2) geçmişin güncel ideolojik ve siyasal hedefler doğrultusunda araçsallaştırılması (geçmişin kullanılması), (3) karmaşık olayların basitleştirilerek dramatik bir hikâyeye haline getirilmesi süreci olarak öyküleme (geçmişin ilginçleştirilmesi) ve (4) bellek anlatılarının anıtlar, müzeler, törenler gibi kurumsal kalıplar aracılığıyla sabitlenmesini ifade eden bilişselleştirmeve uzlaşımsallaştırma (geçmişin bilinebilir hale getirilmesi). Bu yaklaşımda

kolektif belleğin seçici, toplumsal ve yönlendirilmiş bir kurgu olarak ortaya çıktığı vurgulanmaktadır.

Yeni karşılaşılan bir durumu daha önce görülmüş ya da yaşanmış gibi tanıma hissiyle birlikte beliren, şimdiki zaman ile geçmişin birbirine karışmasından doğan bellek bozukluğuna bellek karışıklığı, belleğin zayıflaması ya da tamamen yitirilmesi durumu bellek yitimi olarak tanımlanır (Cevizci, 1999). Bu kavramların her biri belleğin ya kaybolan, karışan, parçalanan, sabitlenip dondurulan ya da ideolojik olarak yeniden kurgulanan doğasına işaret etmektedir.

Bu bağlamda bellek deformasyonu; söz konusu kavramlardan ayrılarak bu çalışma kapsamında belleğin öznelerin söylemleri üzerinden zaman içinde maruz kaldığı biçimsel bozulma, yönlendirilmiş değişim ve yeniden şekillenme halini ifade etmektedir. Deformasyon, belleğin tamamen silinmesi ya da unutulmasından ziyade; onu dönüştüren, farklı bağlam ve öznelerin müdahaleleriyle biçimini değiştiren bir süreçtir. Dolayısıyla bellek deformasyonu; geçmişin izlerini olduğu gibi aktarmaktan çok mekânsal, anlatısal ve temsil pratikleri yoluyla yeniden düzenleyerek belleği farklı bir biçimde kuran bir kavram olarak ele alınmaktadır. Belleğin deforme edilme halinin en görünür olduğu yer bunun gerçekleştiği mekânlardır. Bir sonraki bölümde (Bkz. 3.1.2. Bellek Deformasyonuna Müze Üzerinden Bakmak), bu duruma ilişkin müze üzerinden geliştirilen eleştirel yaklaşımlar ele alınmaktadır.

Bu çalışmada deformasyon kavramının özellikle tercih edilmesinin nedeni; belleğin müze bağlamında yaşadığı değişimi bozulma, başkalaşım ya da dönüşüm gibi kavramlarla açıklamanın yetersiz kalmasıdır. Başkalaşım ve dönüşüm, geçmişin yeni bir duruma evrilmesinde daha çok olumlayıcı bir sürece işaret ederken bozulma, çözülme ve parçalanma ise yıkıcı kopuşlara odaklanmaktadır. Oysa deformasyon hem sürekliliği hem de bu süreklilik içindeki kırılmaları aynı anda görünür kılan, bu farklı kavramların sınırlarını aşan ara bir kavram olarak önerilmektedir.

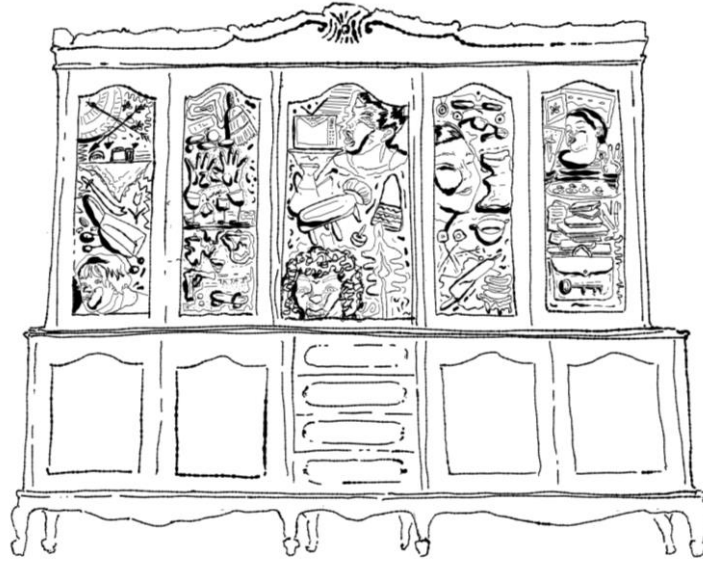
Bellek deformasyonu; geçmişin tümüyle silinmediği fakat temsil, seçicilik, yönlendirme ve kurumsallaştırma süreçleriyle biçiminin değiştirildiği, yeniden şekillendiği ve ideolojik olarak yeniden kurulduğu durumu ifade etmektedir. Bu kavram, çalışmada literatüre kazandırılmak istenen özgün bir yaklaşımı temsil etmekte; müze mekânında farklı öznelerin üretimleri üzerinden oluşan belleğin, birbirine eklemlenen katmanlarla nasıl biçim değiştirerek yeniden üretildiğini analiz etmek için kuramsal bir araç olarak kullanılmaktadır.

3.1.2. Bellek Deformasyonuna Müze Üzerinden Bakmak

“... müze, yaratıcı bir unutmama alanı olarak yeniden keşfedilmelidir” (Huyssen, 2017).

Müze, geçmişin seçici biçimde temsil edilmesi ve yeniden kurgulanması yoluyla bellek inşasının en görünür mekânlarından biridir. Bu bağlamda müze, hem toplumsal bellek anlatılarının üretilip dolaşıma sokulduğu bir sahne hem de bu anlatıların deformasyona uğrayarak güncel ideolojik ve kültürel bağlamlara göre yeniden biçimlendiği bir alan olarak tartışılmalıdır.

Geçmişte yaşanan zaman yok edilemediği için geçmişin şimdiki zamana yaptığı akınlar ancak anlatı yöntemleri ve bu yöntemler sayesinde anlamlı ve yorumlanabilir bir sürekliliği görünür kılan bir ideoloji aracılığıyla örgütlendiği ölçüde anlaşılabilir (Sarlo, 2012). Bu çerçevede geçmişin şimdiki temsilleri üzerinden üretilen bellek ya da bellek anlatıları, kimlik kurma çabasının veya “yabancılaşmaya karşı bir sağaltma” girişiminin araçlarıdır.

Şekil 31. “Unutma gereksinimi ile anımsama arzusu arasındaki” (Artun, 2017: 269) geçmişin vitrini illüstrasyonu, Karaaslan Kesimoğlu & Sürdem (2022) tarafından oluşturulmuştur.

Bu noktada geçmişin temsil edilme biçimlerine yönelik eleştiriler, müzeleştirme olgusunun nasıl bir dönüşüme yol açtığını da tartışmaya açmaktadır. Rachel Samuel’in “korumacı çılgınlık” olarak ifadelendirdiği durumu Sarlo (2012), bir yandan anın karşısında geçmişin zayıfladığı ve her şeyin silinmesinden yakınıldığı diğer yandan ise müzeleştirme,

heritage, gösteri olarak geçmiş, Potemkin köyleri ve tarihî “tema parkı” üretimlerinin çoğaldığı bir dönem olarak tanımlamaktadır. Biçimden yoksun anlamların üretilmesini müzeleştirme faaliyetleri üzerinden tartışan Huyssen (2017) ise bu tanımsızlaşma halini şu şekilde örneklendirmektedir:

“Eski şehir merkezlerinin geçmişe uygun restorasyonunu, müzeye dönüştürülmüş köy ve manzaraları, bit pazarları patlamasını, geçmişe öykünen modaları ve nostalji akımlarını, video kaydı aracılığıyla saplantılı bir biçimde kendini müzeleştirmeyi, anı yazılarını ve itiraf edebiyatını düşünür, buna bir de dünyanın veri bankalarındaki elektronik birikimi eklerseniz, o zaman müze gerçekten de artık kesin ve net olarak çizilmiş sınırlara sahip tekil bir kurum olarak tanımlanamaz” (Huyssen, 2017).

Müzeler, tema parkları gibi kültür etkinliklerinde kilit rol oynayan paradigmaları tartışmaya açmak için şu soru sorulabilir: Tarih duygusunu yitirmiş olmakla, kusurlu belleğiyle ve yaygın bellek yitimiyle tekrar tekrar suçlanmış olan bir çağda, bu müzeleştirilmiş geçmişin başarısı nasıl açıklanabilir? (Huyssen, 2017). Müzeler bellek üzerinden hatırlatma pratikleriyle geçmişten geleceğe veri aktarmayı hedeflese de bu aktarım çoğu kez hatırlayanın doğrudan deneyimlemediği olayları ve mekânları içermektedir. Görsel, yazılı ve işitsel iletişim araçları – ikincil kaynaklarla – dolayımmlarla ele alınan bellek aktarımı; bu mekânlarda söylemsel bir form kazanmaktadır. Nitekim Sarlo’ya (2012) göre geçmişe dair tüm anlatılar bir temsil, olayın yerine geçen bir söylemdir. Müze bu bağlamda artık güncel sosyolojik, ekonomik ve ideolojik durumların gerekliliklerine göre ayıklanan geçmişin yeniden yorumlanması ve kitlelerin deneyimine açılmasına dayanan düzenlenmiş alan haline gelmektedir. Ancak farklı deneyimlere sahip toplulukların aynı bellek anlatısında birleşmeleri beklenemeyeceğinden, bu seçici temsil toplumsal belleği homojenleştirici bir etki yaratmaktadır. Geçmişin metalaşmasına dayanan bu sürecin sonucunda Traverso (2020) “geçmişin estetikleştirilmiş, yansızlaştırılmış ve karlılaştırılmış böylelikle de turizmin, gösteri endüstrisinin, özellikle de sinemanın bünyesine katıldığı ve kullanıma hazır bir tüketim nesnesine dönüşmesi” ile bellek turizminin ortaya çıktığını vurgulamaktadır.

Bellek; geçmişe ait deneyimler, bilgiler, davranış kalıpları ve olguların oluşturduğu bir örüntüler bütünüdür. Bu örüntüye her an yenilerinin eklenmekte, durmaksızın kendini güncellemektedir. Mekân ise bu örüntülerin ortaya çıktığı bağlamları sunmaktadır. Dolayısıyla şimdinin deneyimleri ve geçmiş arasındaki örüntüler ağının etkileşimi zaman ve mekândan bağımsız değildir. Geçmiş kendini şimdide var etmenin ötesinde, bugünün şekil almasındaki önemli bir girdidir. Kentlerin dinamik yapısı, tarihsel süreçteki değişimi, çok

kültürlü yapısına bağlı olarak oluşan karmaşanın anlaşılabilmesi için Foucault'ya (2000) göre bir takım kurum ve kuruluşlara ihtiyaç duyulmakta, bu noktada müzeler tartışmaya açılabilir bir hal almaktadır. Müze kurumsallaşmasına ilişkin çalışmalar bir yandan bu kurumların kentsel kültürü destekleyen, ekonomik ve sosyal açıdan olumlu etkilerini vurgularken diğer yandan bu kurumsallaşmanın homojenleştirici ve ticarileştirici sonuçlarını eleştirmektedir.

Son yıllarda müze kurumuna yönelik olan eleştirel çalışmalar; müzelerin toplumsal, kültürel ve politik işlevlerini, güç ilişkilerini ve temsil biçimlerini sorgulamaktadır. Bu çalışmalarda müzelerin tarafsız bilgi sunan kurumlar olmadığı; aksine seçici anlatılar, dışlayıcı yapılar ve güç ilişkileriyle şekillendiği vurgulanmaktadır (Janes & Sandell, 2019; Lorente, 2022 akt. Bounia, 2023; Schavemaker, 2018; Candlin, 2003; Kibel, 2024). Nitekim Müze Aktivizmi derlemesinde Janes ve Sandell (2019), müzelerin “tarafsızlık” iddiasına dayanarak toplumsal sorunlara kayıtsız kalmasını eleştirmekte ve bu kurumları kolonyalizm, ırkçılık ve cinsiyetçilik gibi yapısal eşitsizliklerle yüzleşmeye davet etmektedir. Bu duruma karşın Lorente (Lorente, 2022 akt. Bounia, 2023) eleştirel müzeciliğin, baskın anlatıların sorgulanmasını; çoğul hikâyelerin görünür kılınmasını ve postkolonyal yaklaşımlar doğrultusunda müzelerin kendi öznelliklerini ifşa eden refleksif bir duruş benimsemelerini amaçladığını ifade etmektedir. Schavemaker (2018) ise günümüzde daha radikal bir kapsayıcılık talebinin ortaya çıktığını, müzelerin “hegemonik güçleri yapı bozuma uğratmak, bastırılmış seslere alan açmak ve geçmişin hayaletleriyle yüzleşmek” durumunda olduklarını vurgulayarak bu kurumların kendi içlerindeki eşitsizlikleri ele almadan kamusal alanda kapsayıcı bir rol üstlenemeyeceklerini belirtmektedir.

Müze ve galerilerin görme merkezli yapısının farklı ziyaretçi gruplarını dışlayıcı olduğunu düşünen Candlin (2003) bu mekânlardaki erişim politikalarının çoğu zaman yüzeysel ve sembolik kaldığını ortaya koymaktadır. Benzer biçimde Kibel (2024), müze mimarisinin geçmişle eleştirel yüzleşme iddiasını kurumsallaştırırken çoğulculuk ve eleştiriyi önceden belirlenmiş bir mekânsal çerçeveye sıkıştırdığını bu durumun ise dâhil etme iddiası altında yeni bir dışlayıcılık biçimi ürettiğini ortaya koymaktadır.

Müzelerin “bellek mekânı” olarak görülmesine eleştirel yaklaşan çalışmalarda; genellikle müzelerin toplumsal belleği temsil etme biçimleri, dijitalleşme ve yeni medya ile değişen rolleri ve mekânsal -bilişsel kopukluklar tartışılmaktadır. Bu çalışmalar; müzelerin kolektif belleğin tarafsız taşıyıcıları olmadığını, aksine belleğin seçici, inşa edilmiş ve çoğu zaman dijital ya da çoklu mekânlara yayılan bir olgu olduğunu öne sürmektedir (Stainforth,

2016; Varela, 2019; Reading vd., 2021; Crane, 1997; Tuncer, 2022). Bilginin bir kurum değil bir kavram etrafında biçimlenebileceğini vurgulayan Šola (2022, 113-114) müzeler ve diğer bellek kurumlarını “kamusal bellek” alanının parçası olarak tanımlamakta; bu kurumların yalnızca koleksiyon depolayan mekânlar değil, toplumun tehditler ve krizler karşısında yön bulmasına katkı sağlayan, ortak iyiliğe yönelik sorumluluk üstlenen etkin yapılar olması gerektiğini savunmaktadır. Ancak çarpıtma dinamiklerine göre, aktarılabilirlik sayesinde bireysel ve kolektif belleğin sürekli yeniden üretildiğini ve geçmişin çarpıtılarak hatırlandığını vurgulayan Tuncer (2021), özellikle dijital iletişim teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla birlikte yanlış bilgilendirme ve söylentilerin hızla çoğaldığını; kullanıcı kaynaklı içerik üretiminin enformasyonun kontrolsüz dolaşımını artırdığını ve bunun da kolektif belleğin güvenilirliğini zayıflattığını ileri sürmektedir.

Müzeler, kütüphaneler ve arşivler “bellek kurumu” olarak tanımlansa da Stainforth, (2016) dijitalleşme ile birlikte belleğin artık tek bir mekâna bağlı olmaktan çıktığını ağlar ve çevrimiçi platformlar üzerinden çoklu, dağınık ve yeniden yapılandırılabilir hale geldiğini belirtmektedir. Bu durum müzelerin geleneksel “bellek mekânı” rolünü zayıflatmaktadır. Göç müzeleri üzerine yürüttükleri çalışmalarında Reading vd. (2021) XR (artırılmış gerçeklik) uygulamaları aracılığıyla belleğin tek bir fiziksel mekâna indirgenemeyeceğini; dijital ve sanal ortamlarda çoğullaşarak farklı bağlamlarda yeniden üretildiğini ortaya koymaktadır. Müzelerdeki toplumsal dışlanmaya karşı öneriler sunduğu çalışmasında Varela (2019) ise müzelerin yüksek kültür ve tarih temsiliyle sosyal dışlanmayı pekiştirdiğini, bu nedenle herkes için kapsayıcı bir bellek mekânı olamayacağını belirtmektedir.

Hem bireysel hem de toplumsal belleğin müze deneyimi sırasında nasıl değişebildiğini ve yeniden şekillenebildiğini inceleyen çalışmalar ise müze ortamında anıların yeniden etkinleştirilmesinin hem hatırlamayı güçlendirebildiğini hem de yanlış anıların oluşmasına yol açabildiğini göstermektedir. Örneğin; St. Jacques ve Schacter (2013), Harvard Doğa Tarihi Müzesinde gerçekleştirdikleri deneysel çalışmada, fotoğraflarla tetiklenen anıların yeniden etkinleştirilmesinin (reactivation) müze deneyimine dair hatırlamaları güçlendirdiğini ancak aynı süreçte deneyimlenmemiş sahnelerin de gerçeğin bir parçasıymış gibi hatırlandığını ve yanlış anıların oluştuğunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde Daviddi vd. (2022), sanal müze turu bağlamında yürüttükleri araştırmada; daha uzun süreli ve güçlü biçimde yeniden etkinleştirilen anıların daha doğru hatırlamaya katkı sağladığını, fakat aynı zamanda yeni ve aslında deneyimlenmemiş görsellerin belleğe dâhil edilme riskini

artırdığını saptamıştır. Bununla birlikte müze mekânında belleğin sadece bilişsel süreçlerle değil, ziyaretçilerin sergilenen objelerle kurdukları etkileşimler aracılığıyla da şekillendiği görülmektedir. Meechan ve vom Lehn (2024) etnometodolojik analizlerinde, ziyaretçilerin sergi objeleri etrafında kurdukları sözlü ve bedensel etkileşimler aracılığıyla geçmiş deneyimlerini ve anılarını yeniden canlandırdıklarını; bu süreçte hatırlamanın ortaklaşa üretildiğini ve kimi zaman geçmişin yeniden yorumlanarak dönüştüğünü ortaya koymaktadır. Belleğin doğasının zamanla değişim ve bozulmalar içerdiğini düşünen Crane (1997) müzelerde belleğin kesintili işleyişini bilginin sentezlendiği kadar karıştırıldığı bir modele benzetmektedir.

Belleğin üretiminde etkileşime giren nesneler, ziyaretçiler, belgeler ve anlatılar artık günümüzde var olmayan bir kişinin ya da mekânın anısını – kalıcı olarak varlığını sürdüren bir anıyı – üretmek için etkileşime girmektedir. Ancak müzenin içerdiği mekânlar, içerisine yerleştirilen nesneler, referans verdiği kişiler ile müzeyi deneyimleyen kişiyi kaçınılmaz olarak belirli bir geçmişe yönlendirmesi, farklı olanaklara açık olmaması bu etkileşimi sekteye uğratmaktadır. Tarihin müzelerdeki temsilinin tartışmalı bir hal aldığını düşünen Crane (1997) müzelerdeki hafıza ve tarihle ilgili olan bozulmanın müzeyi deneyimleyen toplumun üyelerinin geçmişe dair anılarının ya da müze deneyimine dair beklentilerinin karşılanmadığını anladığında ortaya çıktığını belirtmiştir. Bu bozulma – çarpıtma – geçmişin müze gibi bir kurumdaki temsili ile öznenin deneyimi ve beklentisi arasındaki uyuşmazlık nedeniyle olmaktadır.

Müze; tahrip olmuş şeyleri toplamak, yok olmaktan kurtarmak ve muhafaza etme mekânının ötesinde anlamları taşımalıdır. Fakat Huyssen (2017) müzenin kaçınılmaz olarak geçmişi şimdinin söylemleri ve günümüzün ilgi alanlarına çerçevesinde yeniden kuracağını belirtir. Ona göre müzenin başlangıcını belirleyen sağlam gelenekler duygusu değil, daha çok geleneklerin yitirilmesi ve ona eşlik eden çok katmanlı (yeniden) inşa arzusudur (Huyssen, 2017). Simgesel düzenin güçlendiricisi olarak müzenin kurumsal eleştirisi, onu çok yönlü etkilerini tüketmeyeceğinden yola çıkarak Huyssen (2017) müzenin zamansallık ve öznellik, kimlik ve başkalık üzerine düşüncelerin alanı ve sınama zemini olarak düşünülebileceğini öne sürmektedir. Müze; bireysel beklentilerin ve kurumsal, akademik niyetlerin etkileşime girdiği bir kültürel kurumdur ve sonuç tek yönlü bir sokak değildir (Crane, 1997). Müzeler; geçmiş olayları unutulmaması için toplamayı, kaydetmeyi, sergilemeyi ve anlatmayı amaçlarlar. Bu hatırlama süreci, günümüzü geçmişle bağlantılı hale getirmekte önemlidir. Ancak müzedeki bellek sadece geçmişin anlatıları anlatmak ve

sergilemekle sınırlı değildir. Aynı zamanda ziyaretçilerin bu anlatılarla kendi yaşamları ve anıları arasındaki kişisel, mevcut karşılaşmalarını geliştirmek ve teşvik etmekle ilgilidir (Jenkins, 2023).

Adorno'nun (1997) ifadesiyle “sanat eseri mezarlıkları” olan müzeler Heidegger’e göre ise “biri nesne olarak sanat eserlerini korumayı sürdürebilir ama onların dünyasını mahveder”. Dolayısıyla sergilenen nesne ona göre “ölü bir zaman ve mekân aittir” (Artun, 2014). Huysen (2017) “Baudrillard ve Jeudy’e göre müzeleştirme patolojik bir girişim – korumanın karşıtı bir durum tarifler – gerçek olanın can çekişmekte olduğunu gizleme – öldürücü, dondurucu, kısırlaştırıcı – tarihsizleştirir – bağlamından koparır. Bunlar müzeyi bir mezar odası olarak bir yana iten eski eleştirinin sloganlarıdır.” demiştir.

Benzer biçimde Tasouji (2013), müzelerde sergilenen nesnelerin kendi gündelik yaşam bağamlarından koparılarak sadece biri sergi objesine dönüştüğünü, ait oldukları geçmişten arındırıldıkları için toplumsal belleğin çağırma gücünün ötesinde uzak bir noktaya itildiklerini vurgulamaktadır.

Müzedeki bellek birçok düzeyde işler. Sürekli değişen aşamalarda bir kaynak ve bir ürün olarak bellek, beyinlerimizin verimli derinliklerinde olduğu kadar müzenin sabit alanında da statik değildir (Crane, 1997). Müzeyi kayıp ve kazanım arasında bir geçiş alanı olarak gören Searle (2002) belleğin geri kazanılmasının yalnızca geçmişin şimdiki zamandaki ısrarlarıyla ilgili olmadığını; aynı zamanda gelecek dünyalarla deneysel etkileşimlerin yetiştirilmesiyle ilgili olduğunu düşünmektedir. Özü itibarıyla diyalektik olan müze; hem geçmişin yıpranma ve unutmaya çerçevesinde bütün getirdikleriyle geçmişin mezarı olarak hem de izleyicinin gözünde, ne kadar dolayimli ve yozlaşmış olsa da olası yeniden doğuşların mekânı olarak işlev görür (Huysen, 2017). Merleau-Ponty’e göre (1993) müze düşünsel nekropol (meditative necropolis) (Merleau-Ponty, 1993 akt. Lord, 2006) iken Proust’a göre yeniden diriliş mekânlarıdır (Artun, 2014). Proust, nesne ile mekân arasındaki ilişkiye yeni bir boyut kazandırarak kitaplarının adlarında da (Kayıp Zamanın İzinde serisi) izlenebilecek biçimde zamanın temsillerini müze ve göstergeler üzerinden aramaktadır. Onun tasavvurundaki müze, nesnelerin bir araya getirilerek düzenli ve hiyerarşik biçimde anlamlı kurgular halinde sergilendiği zaman ve mekânlar bütünüdür. Gündelik yaşam bağamlarından koparılan nesneler, Deleuze’ün ifadesiyle “yersiz-yurtsuzlaşarak” müze içerisinde yeni bir anlam kazanır ve adeta yeniden hayat bulurlar (Tepekaya, 2018).

Koleksiyonların – envanterlerin – yerleştirildiği, aristokrasinin ve burjuvazinin kuruluşları olarak ön plana çıkan, durağan mekânlar olan müzeler; küreselleşme,

endüstrileşme ve kapitalizmin küresel boyuta ulaşması neticesinde yaşanan dönüşümden payını almış, kâr amacı gütmeye ve tüketimin nesnesi olmaya doğru evrilmiş, Andy Varhol'un ifadesiyle “müzeler mağazalara dönüşmüştür”. Müzeyi başka kültürlerle ya da geçmişle anlayışlı ve sorunsuz bir diyalogun alanı olarak görüp yüceltenlerin, müzenin nesne toplama ve sergileme yöntemlerine sinmiş olan diyalektiği gözden kaçırdıklarını düşünen Huyssen (2017) ise müzenin “bir tür kitle iletişim aracı, seyirlik bir mizansen, gösteri alanına” dönüştüğünü şu şekilde açıklar:

İşlevi “birtakım insanlara aidiyet, diğerlerinde dışlanma duygusunu” pekiştirmek olan bir kurum olarak müzeye yönelik eski sosyolojik eleştiri geçerliliğini yitirmiş görünüyor; zira yeni müze anlayışı müzeyi artık esin perilerine hasredilmiş bir tapınak olmaktan çıkarmış, onu halk panayırı ve alışveriş merkezi arası bir mekân olarak yeniden diriltmiş bulunuyor (Huyssen, 2017).

Postmodern dönemde müzelerin “gösterileşme, eğlence ve kitle iletişim alanına dönüşüm” sürecini ele aldığı çalışmada Boyacı (2019) müzenin bir zamanlar bellek tapınağı olarak görülen işlevinin giderek kültür endüstrisinin parçası hâline geldiğini; sergileme pratiklerinin ve mekânsal organizasyonunun da bu tüketim ve iletişim odaklı anlayışa göre yeniden şekillendiğini belirtmektedir. Benzer biçimde Kef (2020), müzelerin tarihsel süreçte bilgi ve ilham kaynağı olma niteliğini yitirdiğini, farklı tanımlarla içi boşaltıldığını ve belleğini kaybetmiş şehirlerde artık sadece bakılıp fotoğraflanan mekânlara dönüştüğünü vurgulamaktadır.

Bu tartışmaların ortak paydası, müzelerin geçmişi olduğu gibi aktaran tarafsız kurumlar değil; seçici temsiller ve kurumsal stratejiler aracılığıyla belleğin üretildiği, yeniden yazıldığı ve bu süreçte dönüştürüldüğü mekânlar olduğudur. Geçmişin sahneleme, estetize etme, arşivleme, ticarileştirme ve dijitalleştirme pratikleriyle güncel toplumsal, kültürel ve ideolojik bağlamlara uyarlanması, müzeyi hem bireysel hem de kolektif belleğin biçim değiştirdiği bir etkileşim alanına dönüştürmektedir.

Bu bağlamda tez kapsamında bellek deformasyonu, müzenin geçmiş ile şimdi arasındaki aracılık sırasında belleği filtreleyerek, yeniden biçimlendirerek ve tekil bir anlatıya dönüştürerek kurgulamasına karşılık gelmektedir. Bu süreç hem öznel hem de kurumsal temsillerin birbirini besleyerek geçmişin çoklu anlamlarını dönüştürmesi olarak kavramsallaştırılmaktadır. Kenan Yavuz Etnografya Müzesi ise yerellik ve nostalji söylemleriyle sahnelenmiş bir geçmiş kurgusunun farklı özne katmanlarında nasıl yeniden

üretildiğinin ve böylelikle belleğin güncel bağlamlar doğrultusunda nasıl biçimlendiğinin somut bir örneği olarak bu çalışmada ele alınmaktadır.

3.2. Özne Üretimleri Üzerinden Müzede Bellek Deformasyonuna Dair Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu bölüm, bir önceki analiz aşaması olan Yapılan Çalışmalar – I başlığı altında yürütülen ve özne üretimleri üzerinden müzede belleğin inşasına odaklanan çözümlemenin devamı niteliğindedir. Ancak bu aşamada amaç; önceki bulguları eleştirmekten ziyade aynı özne üretimleri üzerinden bu kez tersinden bir okuma yaparak belleğin nasıl deforme edildiğini yani yönlendirildiğini, bastırıldığını ya da aşırı temsil yoluyla yeniden kurulduğunu çözümlemektir.

Bellek ve bellek deformasyonu çözümlemelerinin bu şekilde ardışık olarak kurgulanmasının temel gerekçesi, belleğin önce hangi stratejiler ve temsiller aracılığıyla inşa edildiğini anlamak; ardından ise bu insanın hangi müdahaleler, sapmalar veya kurumsal yönlendirmeler sonucu dönüşüme uğradığını kavramsal düzlemde açığa çıkarmaktır. Zira belleğin inşa süreci tam anlamıyla kavranmadan bu sürece yönelik sapmaların, eksiltmelerin ya da aşırı temsillerin eleştirel bir düzlemde saptanması mümkün değildir. Bu ardışık çözümleme yaklaşımı, çalışmanın kuramsal zeminini oluşturan şu kabule dayanmaktadır: Bellek sabit ya da homojen bir yapı değil; belirli öznel ve kurumsal stratejiler aracılığıyla sürekli olarak inşa edilen, yönlendirilen ve yeniden biçimlendirilen bir temsil alanıdır. Bu doğrultuda, söz konusu çözümleme yaklaşımı sadece belleğin “ne” üzerinden değil, aynı zamanda “nasıl” temsil edildiğini ve bu temsillerin hangi koşullarda deformasyona uğradığını tartışmaya olanak tanımaktadır.

Beş farklı özne üretimi üzerinden yapılan ilk çözümlemede belleğin hangi kurumsal, görsel, onaylayıcı ve deneyimsel stratejilerle inşa edildiği ortaya konulmuştur. Bu ikinci aşamada ise aynı veriler – özne üretimleri – üzerinden söz konusu bellek kurulumlarının ne ölçüde süreksizlik, sapma, aşırı temsil, dışsal müdahale veya yeniden kurgulama gibi yönelimlerle dönüşüme uğradığını yani nasıl deforme edildiği sorgulanmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın temel varsayımlarından biri olan müze de belleğin yalnızca inşa edilmediği; aynı zamanda belirli özne ve kurumsal müdahaleler yoluyla yönlendirildiği, kimi zaman da stratejik temsiller aracılığıyla dönüştürüldüğü düşüncesi, bu aşamanın kavramsal zeminini oluşturmaktadır.

Bellek deformasyonu burada bir eksiklik, silinme ya da unutma biçimi olarak değil; çoğu zaman ideolojik yönelimler, kültürel politikalar veya kurumsal temsil stratejileri sonucunda yönlendirilmiş ve yapılandırılmış bir müdahale biçimi olarak ele alınmaktadır. Dolayısıyla bu bölümde belleğin sürekliliğini, özgünlüğünü veya kolektif niteliğini zedeleyen ya da sorgulanabilir hâle getiren temsil biçimleri, söylem örüntüleri ve kurumsal stratejiler; yöntemdeki kodlama aşamaları üzerinden tespit edilmeye çalışılmaktadır.

3.2.1. Kurucu Özne: Bir Sahiplenme Hikâyesi – Bu Köy Evinden Başlayıp Dünyaya Ulaşan Başarı Öyküsü Kitabında Bellek Deformasyonu

Bu bölümde, Kenan Yavuz tarafından kaleme alınan “Bir Sahiplenme Hikâyesi – Bu Köy Evinden Başlayıp Dünyaya Ulaşan Başarı Öyküsü” adlı kitap, müze bağlamında kurucu özne üretimi olarak ele alınmakta ve içerdiği anlatılar bellek deformasyonu bağlamında çözümlenmektedir. Daha önce belleğin inşasına yönelik yapılan analizin (Bkz. 2.2.1. Bir Sahiplenme Hikâyesi – Bu Köy Evinden Başlayıp Dünyaya Ulaşan Başarı Öyküsü Kitabında Bellek) ardından bu kez aynı metindeki anlatıların, temsillerin ve kavramsal örüntülerin ne ölçüde kurgusal, seçmeci ve idealize edilmiş bir bellek üretimine dönüştüğü sorgulanmaktadır.

Kitapta yer alan öznel anlatılar; göç, modernleşme, köklerle bağ kurma, kültürel kayıplar ve kırsal hayatın yeniden anlamlandırılması gibi temalar etrafında şekillenmektedir. Ancak bu temalar yer yer sahiçilik ve sadakat iddialarıyla idealize edilmektedir. Kitapta öznel deneyimlerin bireysel başarı vurgusuyla genelleştirilmesi, nostalji aracılığıyla geçmişin estetize edilmesi ve geleneksel olanın sabit, bozulmamış bir değere dönüştürülmesi gibi yönelimler belleğin yönlendirilmiş bir şekilde kurgulandığını göstermektedir. Dolayısıyla bu kitap, bir öz yaşam anlatısı olmanın ötesinde; mekân, kültür ve kimliğe ilişkin seçmeci bir belleğin yeniden üretildiği bir anlatıdır.

Bölüm kapsamında yapılan açık, aksiyal ve seçmeli kodlama süreçleriyle söz konusu belleğin hangi kavramsal durumlar ve temsil stratejileri aracılığıyla yeniden üretildiği ve bu üretimin hangi yönleriyle bellek deformasyonuna işaret ettiği tartışılmaktadır.

• Açık Kodlama: Kurucu Özne Üretimi Üzerinden Belleğin Deformasyonu

Açık kodlama sürecinde kitaptaki ifadelerle içkin örtük anlamlar, anlatısal yönelimler ve temsil stratejileri dikkate alınarak kavramsal karşılıklar oluşturulmuştur. Kodlama sadece metinde doğrudan geçen ifadeleri değil, aynı zamanda anlatının arka planında üretilen yapısal örüntüleri de dikkate alacak şekilde yapılandırılmıştır (Tablo 29). Özellikle nostalji, idealize etme, seçmeci temsil, mekânsal kurgu, sahicilik iddiası ve gelenek üretimi gibi kavramlar bellek deformasyonuna işaret eden temel odaklar olarak belirlenmiştir. Açık kodlama süreci metindeki belleğin nasıl inşa edildiğinden ziyade nasıl kurgulanarak dönüştürüldüğünü anlamaya dönük eleştirel bir zemin sunmaktadır.

Tablo 29. Açık Kodlama: Kurucu özne üretimindeki bellek deformasyonu ile ilişkili kavramlar

Kurucu Özne: “Bir Sahiplenme Hikâyesi – Bu Köy Evinden Başlayıp Dünyaya Ulaşan Başarı Öyküsü” (Yavuz, 2024)			
Açık Kodlama	Kavramlar	Özne	İfade/ Sayfa Sayısı
	[geçmişin temsili] [kolektif değer üretimi] [kurgusal birliktelik]	Kenan Yavuz	“ Ailemizin hikâyesi Anadolu’nun hikâyesine dönüşmüş, evrensel alanda ise ülkemizin kültür mirasını temsil etme düzeyine erişmişti.” (s.401) “bir aile hikâyesi olarak başlamış, büyümüş, önce Anadolu’nun hikâyesi olmuş, ardından dünyanın tanıyıp ödüllendirdiği bir müzeye dönüşmüştü.” (s.413)
	[idealleştirilmiş kırsal]		“Bozkırın ortasında vahayız biz. ” (s.386)
	[mekânsal süreklilik simülasyonu] [kişisel hatıraların kamulaştırılması] [bireysel belleğin kolektifleştirilmesi] [nesne aracılığıyla aidiyet kurgusu]		“..aile meclisinde, köyden göçtüğümüzde satıp terk ettiğimiz evin aynısını yeniden bahçeye yapmak aklımıza geldi... Taşları toplandı, elimizde kalan hatıra eşyalar düzenlendi ve 2013 sonbaharında köy evimizi yeniden inşa ettik. ” (s.384-385) “ sekiz hala ve beş kardeşin mekânı olmuştü köy evimiz... halalarımın sesi kulaklarımda.. .dedemin sesi hafızamda. ” (s.386)
	[özgünlük iddiası] [yüzeysel sahicilik] [inşa edilmişlik]		“... kırsal bir yerde , Türkiye’nin en küçük ilinin merkezine bile 40 kilometre uzaklıkta, kuş uçmaz kervan geçmez bir köyde... bir aile hikâyesi olarak başlamış, büyümüş, önce Anadolu’nun hikâyesi olmuş, ardından dünyanın tanıyıp ödüllendirdiği bir müzeye dönüşmüştü.” (s.413)

Tablo 29'un devamı

Açık Kodlama	[göçün bireysel irade ile açıklanması] [ekonomik sebeplerin görünmezleştirilmesi]	Kenan Yavuz	“Ben iç göçün artık ekonomik nedenlerle değil, gençlerin sosyal yaşam beklentileri nedeniyle devam ettiğine inanıyorum.” (s.405)
	[yerin yüceltilmesi] [kırsalın idealize edilmesi]		“ köklerimizle bağımız kopmasın istedik.... İç göç artık dursun , gençlerimiz doğdukları topraklarda doysun istedik.” (s.409)
	[sosyal sorunların kültürel açıklanması] [ekonomik nedenlerin gölgelenmesi]		“.. köyde olup şehirde olmayan neler var? ... peki size sinema yaparsam köyde kalacak mısınız?” (s.389)
	[mekânsal belleğin yeniden kurulması] [sahiplenme] [yer değiştirme] [yıkımın estetize edilmesi] [yeniden kurma yoluyla geçmişi inşa etme]		“köyüme, toprağıma, köklerime olan sevdama ete kemiğe büründürmek için inşa ettiğimiz müzemiz...köklerimizle bağımız kopmasın istedik” (s.409) “Demirözü ilçesi o yıl bir baraja kavuşuyordu. Tarihi değirmen de su altında kalacaktı . Topladım ekipmanları, değirmeni söktüm getirdim, evin bahçesine kurdum... ”(s.384)
	[mekânı zamanın taşıyıcısı olarak görme] [anonim kentleşme eleştirisi] [gelenekselcilik] [yerin yüceltilmesi]		“ Zamanı durdurmanın tek yolunun mekân olduğunu anladım köy evimiz sayesinde. Artık yüzyıllar ötesine taşınacak hikayemiz var. Belki de tek bir köy evi kalacak gelecek dünyaya . Kim bilir belki gelecek kuşaklar yıkarlar ruhsuz betonları! Ve yeniden kurarlar köylerimizi. ” (s.386)
	[yaşanmışlığın estetikleştirilmesi] [otantik olana düşkünlük] [dönüştürülmüş doku] [temsilin aşırılığı]		“...kağrı, saban, kilim ne varsa toplamaya başladım. Lakin toplanacak o kadar şey vardı ki... Yüzlerce yıllık yaşanmışlıkların tanığı hatıralar çöpe atılıyordu.” (s.384) “Köy evimiz, gelecekte Anadolu yaşamının, mimarisinin, kimliğinin nasıl olduğunu somut olarak gösterecek bir eser oldu.” (s.385)
	[somut mirasın yeniden düzenlenmesi] [mirasın nesneleştirilmesi]		“ Yıkılmaya yüz tutmuş köy evlerinden kullanılabilecek durumda olan taş ve ahşapları, sahiplerinin izinleriyle alıyorduk . Böylece bir yandan köyler temizleniyor , diğer yandan da taş ihtiyacımızı karşılıyorduk . Yıkılan konaklardan dolaplar, evlerden ahşap kirişler. ” (s.402)

Tablo 29'un devamı

Açık Kodlama	[sahicilik inşası] [orijinale olan sadakat] [eskiyi yaşatma iddiası] [geçmişin idealize edilmesi]	Kenan Yavuz	“1982 yılında ben okulu bitirip köye gidememeye başlayınca, babam köydeki evimizi ve iki parça tarlamızı satıp, Erzincan’a, 1992 yılında yaşadığımız Erzincan depreminden sonra da İstanbul’a göçmüştü.” (s.383) “...Ailemizin geçmişinden kalan eşyaları yerleştirdik. O kadar güzel oldu ki, içine girdiğimde kendimi çocukluğumda buluyordum. Orijinale sadık kalarak elektrik, su koymadık, tuvalet ise dışarıda.” (s.385) “ Değirmen binası orijinal olsun diye, köylerde yıkılan evlerden ve ören yerlerinden taş ve ahşap toplayıp yaptık, harika oldu. ” (s.384)
	[bellek dekoru üretimi]		“...yıkılmış köy konağından çıkarılarak terek yaptığımız kemer, restoran kapısına uyguladığımız konak dolapları, annemin eşyaları, yöre halkının bağışladığı eserler yerlerini aldılar.” (s.403)
	[modernite eleştirisi ile meşrulaştırma] [modernite karşıtlığı] [mekânla direniş üretimi]		“Modernizme, betonlaşmaya, bozulan mimariye, Yok olan kültür mirasımıza, unutulan masallarımıza ve ezgilerimize karşı bir direniş noktası” (s.405)
	[tarihselliğin sahneye dönüştürülmesi] [zamansal katmanların seçmeci birleştirilmesi]		“Dede korkut masallarına konu olan kale, 12’nci yüzyılda Selçuklu döneminde çiniler ile donatıldığı için bu adı almıştı. Gerek Dede Korkut masallarını yaşatmak ve gerekse Bayburt Kalesi’ndeki geleneği hatırlatmak için odalarımızın isimlerini dede korkut masallarından seçtik. Taşlara ise çini yerleştirerek iç avluya “çinili avlu” adını verdik.” (s.402)
	[mekânsal otantiklik] [toplama pratiğiyle seçmeci bellek üretimi]		“Topladığımız bilgiler ve Bayburt mimarisini bütünleştiren bir yapı ile müze-otel yapmak için kolları sıvadık.. Çevre köylerden harabe olmuş evlerden, örenlerden taşlar toplamaya başladık.” (s.401)

• Aksiyal Kodlama: Kurucu Özne Üretimi Üzerinden Belleğin Deformasyonu

Bellek deformasyonu odağında gerçekleştirilen açık kodlama sürecinde metindeki anlatılardan türetilen kavramlar belirli anlam kümelerine ayrıştırılmıştır. Ancak bu aşama söz konusu kavramların kendi bağlamları içindeki ilişkisel örüntülerini bütünüyle ortaya koymak açısından yeterli değildir.

Bu nedenle bir sonraki aşama olan aksiyal kodlamada; kuram oluşturma yöntemi doğrultusunda kavramların kendi aralarındaki nedensel ilişkilere, bağlamlarına ve etkileşim düzeylerine bakılmıştır. Öncelikle kavramlar arasındaki ilişkileri göstermek amacıyla alt kategoriler ve bunları kapsayan ana kategoriler oluşturulmuştur (Tablo 30). Ardından her

ana kavramsal kategori; koşul/bağlam, eylem/etkileşim, sonuç/yorum başlıkları altında açıklanmıştır (Tablo 31).

Tablo 30. Aksiyal Kodlama: Kurucu özne üretimindeki bellek deformasyonuna dair alt ve ana kategorilerin oluşturulması

Kurucu Özne: “Bir Sahiplenme Hikâyesi – Bu Köy Evinden Başlayıp Dünyaya Ulaşan Başarı Öyküsü” (Yavuz, 2024)		
Aksiyal Kodlama	Kavramlar Arasındaki İlişkiler ve Kategoriler	
	Kavramlardan Oluşan Alt Kategoriler	Kavramlar Arası İlişkiler Sonucu Oluşan Ana Kategoriler
	geçmişin temsili, kolektif değer üretimi, bireysel belleğin kolektifleştirilmesi, kurgusal birliktelik, kişisel hatıraların kamulaştırılması	[Bireysel Anlatının Kolektifleştirilmesi]
	mekânsal süreklilik simülasyonu, yeniden kurma yoluyla geçmişin inşası, sahicilik inşası, orijinale sadakat, yüzeysel otantiklik	[Mekânsal Simülasyon ve Estetikleştirme] [Simüle Edilmiş Otantiklik]
	göçün bireysel nedenlerle açıklanması, ekonomik nedenlerin gölgelenmesi, kırsalın idealize edilmesi, yer yüceltilmesi	[Sosyo-ekonomik Gerçekliğin Örtülmesi]
	harabelerden taş toplama, mekânsal belleğin taşınması, estetikleştirilmiş yıkım	[Yıkımın Estetik Temsili]
	modernizme karşı çıkış, beton eleştirisi, direniş mekânı üretimi, otantik mekânla modernite eleştirisi	[Modernite Eleştirisi ile Meşrulaştırma]
	tarihselliğin sahneye dönüştürülmesi, masal-mekân ilişkisi, mekânsal kurgu yoluyla geçmişin canlandırılması	[Kurgulanmış Bellek Manzarası]
	mirasın nesneleştirilmesi, kimliğin eşya üzerinden kurulması, temsilin aşırılığı	[Nesne Üzerinden Kimlik Kurgusu]

İlk olarak “Bireysel Anlatının Kolektifleştirilmesi” kategorisinde kitaptaki söylemlerde kırsal yaşamın unutulma tehlikesine karşı bireysel hatıraların kolektif bir geçmiş gibi sunulduğu görülmektedir. Bireysel deneyimlerin “Anadolu’nun hikâyesi”ne dönüştürülmesi, çoğul belleğin yerini tekil bir anlatının almasına neden olmaktadır.

“Mekânsal Simülasyon ve Estetikleştirme” kategorisinde geçmişe ait yapı ve mekânların sahicilik iddiasıyla yeniden kurgulanmasına odaklanılmaktadır. Kitapta mimari unsurların aslına sadık kalarak yeniden inşa edildiği vurgulanmaktadır. Ancak bu sahici olma iddiası, otantik deneyimi değil geçmişini simüle eden temsili bir sahne yaratımını beraberinde getirmektedir. Müzede yeniden kurulan yapılar fiziksel süreklilik izlenimi verse de belleğin simüle edildiği sahneler dönüşmektedir.

“Modernite Eleştirisi Üzerinden Meşrulaştırma” kategorisi, kitaptaki modernleşmenin kültürel değerleri tahrip ettiğine dair söylemler üzerinden oluşturulmuştur. Anlatıcı; müzeyi bu çözülmeye karşı bir “direniş mekânı” olarak sunarken, aynı zamanda kendi müdahalesini ve temsili kurgusunu bu modernite eleştirisiyle gerekçelendirmekte, böylece anlatının ideolojik çerçevesini kurmaktadır.

“Sosyo-ekonomik Gerçekliğin Örtülmesi” kategorisi, kitapta göç olgusunun yapısal ve ekonomik nedenler yerine bireysel tercihlerle açıklanması ile ilişkilidir. Bu durum ekonomik eşitsizliklerin ve sosyal sorunların bellek anlatısında görünmez kılındığını göstermektedir.

“Yıkımın Estetik Temsili” kategorisi; fiziksel yıkım, terk edilmişlik ve kayıp gibi olumsuzlukların estetik bir değer olarak yeniden sunulmasına işaret etmektedir. Harabelerden toplanan taşlar ve nesneler aracılığıyla kurulan müzedeki birimler, dramatik bir anlatıya dayandırılrsa da geçmiş bir dekor olarak yeniden üretmektedir.

“Kurgulanmış Bellek Manzarası” kategorisinde geçmişe dair sembollerle örülü mekân kurguları dikkat çekmektedir. Masal, mit ve tarihsel karakterler üzerinden kurulan bu anlatı geçmiş yaşıyan ve değişken bir yapı olarak değil; sabit, yönlendirilmiş ve tasarlanmış bir bellek manzarası olarak sunulmaktadır.

“Nesne Üzerinden Kimlik Kurgusu” kategorisi, kimliğin sabit ve maddi temsillerle eşleştirilmesini ifade etmektedir. Kitapta kişisel ya da yerel belleğe ait nesneler, değişmeyen ve evrensel anlamlar taşıyan kimlik göstergeleri olarak sunulmaktadır. Böylece kimliğin sabitlenmiş, nesnelleştirilmiş bir yapıya indirgenmektedir.

Son olarak “Otantiklik ve Sahicilik İddiası” kategorisi, bireysel belleğin fiziksel mekânda yeniden canlandırılması yoluyla sahici bir geçmiş kurgusunun inşa edilmesiyle ilişkilidir. Kitapta bağlamından koparılmış geçmişe ait öğeler aracılığıyla kurulan anlatı, okuyucuda gerçek ve duygusal olarak etkileyici bir yer algısı yaratmaktadır. Bu yolla idealize edilmiş bir geçmişin yeniden üretimine katkı sağlanmaktadır.

Tablo 31. Kurucu özne üretimindeki bellek deformasyonunun koşul/bağlam, eylem/etkileşim, sonuç/yorum ilişkisi üzerinden açıklanması

Kurucu Özne: “Bir Sahiplenme Hikâyesi – Bu Köy Evinden Başlayıp Dünyaya Ulaşan Başarı Öyküsü” (Yavuz, 2024)			
Aksiyal Kodlama	Koşul / Bağlam	Eylem / Etkileşim	Sonuç / Yorum
Bireysel Anlatının Kolektifleştirilmesi	Kırsal alanda bireysel yaşam deneyimlerinin unutulmaya yüz tutması, göç ile boşalan mekânlarda toplumsal aidiyetin zayıflaması.	Bireysel hatıraların birleştirilerek kolektif bir kimliğe dönüştürülmesi; geçmişin ve aile hikâyesinin “Anadolu’nun hikâyesi” olarak temsil edilmesi.	Bireysel belleğin, kolektif belleği kurma iddiasıyla merkezileştirilmesi; böylece farklı deneyimlerin yerini tekil bir anlatı olarak temsilde çoğulculuk zedelenmektedir.
Mekânsal Simülasyon ve Estetikleştirme Simüle Edilmiş Otantiklik	Mekânsal sürekliliğin göç ve yıkım nedeniyle bozulması, orijinal yapıların ortadan kalkması.	Kaybolan mekânların yeniden inşa edilmesi, sahiçilik iddiasıyla geçmişin fiziksel olarak taklit edilmesi, nesnelerin estetikleştirilerek sunulması.	Mekânın yeniden inşası, geçmişin otantik bir temsili gibi sunulsa da belleğin sahiçilik üzerinden simüle edildiği bir sahneye dönüşmesiyle sonuçlanmaktadır.
Modernite Eleştirisi Üzerinden Meşrulaştırma	Modernitenin kültürel değerleri tahrip ettiği söylemi, betonlaşma ve bireyselleşme eleştirisi.	Müze, moderniteye karşı bir direniş mekânı olarak sunulur; geleneksel olanın idealize edilmesiyle yeni mekânların meşrulaştırılması sağlanır.	Modernite eleştirisi üzerinden üretilen söylem, müzenin kurgusal yapılarını ve temsil biçimlerini doğal ve kaçınılmaz birer kültürel cevap gibi sunulmaktadır.
Sosyo-ekonomik Gerçekliğin Örtülmesi	Göçün ekonomik dinamiklerine değinilmeyişi. İç göçün temel nedenleri olan yapısal ekonomik eşitsizlikler, köyden kente göç baskısı.	Göç olgusu bireysel tercihlere ve kültürel arzulara indirgenir; gençlerin beklentileriyle açıklanır, ekonomik nedenler görünmez.	Sosyal gerçeklik perdelenerek kültürel nostalji üzerinden yeni bir anlatı kurulur; bu da yapısal sorunların ele alınmasını engelleyen bir deformasyon üretir.
Yıkımın Estetik Temsili	Fiziksel yıkım, terk edilmiş yapılar, kaybolan nesneler ve yapı elemanları.	Harabelerden, yıkılmış evlerden taş ve ahşap toplanarak yeniden işlevlendirme yapılması	Yıkım ve kayıp, estetik bir anlatıya dönüştürülerek belleğin dramatik ama güzelleştirilmiş bir kurgusuna evrilmektedir.

Tablo 31'in devamı

Kurgulanmış Bellek Manzarası	Kültürel geçmişin unutulması ve geleneksel değerlerin görünmez hâle gelmesi.	Sembolik anlatılardan yararlanılarak mekânlar anlamlandırılır; iç avlular, isimler ve dekorlar belleği sahneye taşır.	Geçmiş, bellekte yaşamaya devam eden değil; müze aracılığıyla yapılandırılmış ve yönlendirilmiş bir gösteri nesnesine dönüşmektedir.
Nesne Üzerinden Kimlik Kurgusu	Kimliğin köklere, geçmişe ve somut nesnelere dayandırılmak istenmesi.	Nesnelerin toplanması, kimlik göstergesi olarak düzenlenmesi; evlerin, odaların temsili olarak sunulması.	Kimlik, belleğin öznel bir parçası olmaktan çıkarak nesneler aracılığıyla sabit ve değişmez bir yapı gibi sunulmaktadır; bu da temsilin tekilleştirilmesine neden olmaktadır.
Otantiklik ve Sahicilik İddiası	Geçmişe duyulan özlem; unutulan değerlerin yeniden yaşatılması	Orijinale sadık kalarak inşa; mekânın bireysel belleğe göre yeniden düzenlenmesi, taşların, nesnelerin bağlamından kopararak yeniden konumlanması	Otantik olmayan, ancak sahiyimiş gibi sunulan bir geçmiş kurgusunun oluşturulması; temsilde aşırılık ve idealleştirme

• Seçmeli Kodlama: Kurucu Özne Üretimi Üzerinden Belleğin Deformasyonu

Açık ve aksiyal kodlama aşamalarında ortaya çıkan kavramlar ve kategoriler, belleğin bireysel hatırlama süreçlerine indirgenemeyeceğini; mekânın düzenleniş biçimi ve kurucu özne anlatısı üzerinden yeniden kurgulandığını göstermektedir. Bu inşa süreci; sahicilik iddiaları, geçmişin idealize edilmesi, mekânsal sürekliliğin simülasyonu ve toplumsal gerçekliğin kültürel anlatılarla perdelenmesi gibi stratejiler aracılığıyla belleğin deformasyonuna zemin hazırlamaktadır. Bu doğrultuda seçmeli kodlama aşamasında “Belleğin İdealize Edilmiş Mekânlar ve Anlatılar Yoluyla Deformasyonu” kurucu özne üretiminin merkezi teması olarak belirlenmiştir (Tablo 32).

Tablo 32. Seçmeli Kodlama: Kurucu özne üretiminde bellek deformasyonuna dair belirlenen merkezi tema

Kurucu Özne: “Bir Sahiplenme Hikâyesi – Bu Köy Evinden Başlayıp Dünyaya Ulaşan Başarı Öyküsü” (Yavuz, 2024)	
Seçmeli Kodlama	Merkezi Tema
	[Belleğin İdealize Edilmiş Mekânlar ve Anlatılar Yoluyla Deformasyonu]

Kitapta sunulan anlatı, geçmişin hatırlanmasının ötesinde; yeniden kurulması ve bu kurulumun temsili araçlarla inşa edilmesi sürecini içermektedir. Bireysel deneyimlerin “Anadolu’nun hikâyesi” gibi genelleştirilmiş temsillerle kolektifleştirilmesi, göçün yapısal nedenleri yerine kültürel anlatılarla açıklanması, yıkımın estetikleştirilerek idealleştirilmiş bir geçmişin kurulması gibi pratikler; belleğin doğal bir akış içinde değil, seçilmiş imgelerle yönlendirilerek kurulduğunu ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda aksiyal kodlama sürecinde belirlenen bireysel anlatının kolektifleştirilmesi, mekânsal simülasyon, modernite eleştirisiyle meşrulaştırma ve yıkımın estetik temsili gibi kategoriler; belleğin sahiçilik iddiası altında yeniden kurulduğu ve bu kurulumun belirli temsiller aracılığıyla yönlendirildiği bir deformasyon sürecini açığa çıkarmaktadır. Kitapta yer alan manifesto ifadeleri, ödül gerekçeleri ve anlatının uluslararası düzeyde görünürlük kazanması bu yönlendirilmiş belleğin sadece yerel değil, kurumsal ve söylemsel düzeylerde de pekiştirildiğini göstermektedir.

Sonuç olarak kitapta inşa edilen müze imgesi; geçmişin doğrudan aktarımından çok idealize edilmiş bir geçmiş kurgusunun bellek olarak sunulmasına karşılık gelmektedir. Bu da hem anlatı hem de mekân üzerinden belleğin nasıl dönüştürüldüğünü ve deforme edildiğini ortaya koymaktadır.

3.2.2. Görsel Anlatı-Söylemsel Özne/ler: Bir Sahiplenme Hikâyesi Belgeselinde Bellek Deformasyonu

Yapılan Çalışmalar – I başlığı altında gerçekleştirilen ilk analizde belgeseldeki görsel anlatı ve söylemsel özneler üzerinden belleğin nasıl inşa edildiği açık, aksiyal ve seçmeli kodlama süreciyle ortaya konmuştur. Bu bölümde ise aynı yöntem aşamaları üzerinden anlatının içerdiği temsil stratejileri, anlatsal boşluklar, seçici vurgular ile belleğin nasıl deforme edildiği analiz edilmektedir.

Belgeselde mekânsal süreklilik, kültürel kayıplar, aidiyet, göç, modernleşme ve kırsal dönüşüm gibi temalar etrafında kurulan söylem; çoğu zaman geçmişe özlem duyulan, yerel kimliği yücelten ve nostaljik imgeleri merkeze alan bir görsel anlatıya dönüşmektedir. Ancak bu anlatı geçmişin çoğul ve çatışmalı doğasını görünmez kılabilen ölçüde seçmeci bir kurguyla biçimlendirilmiştir. Bu yönüyle belgesel; belleği belirli imgeler, temalar ve özneler aracılığıyla tekil, idealize ve normatif bir forma dönüştüren bir araç olarak işlev görmektedir. Bu dönüşüm belleğin estetize edilmiş bir versiyonunu üretmektedir.

Toplumsal, mekânsal ve tarihsel farklılıkların üzerini örten bir deformasyon süreci de beraberinde gelmektedir.

• Açık Kodlama: Görsel Anlatı-Söylemsel Özne/ler Üzerinden Belleğin Deformasyonu

“Bir Sahiplenme Hikâyesi” belgeselinde (Yönetmen: Pınar Kılıç, 2022) yer alan söylemler bellek deformasyonu bağlamında açık kodlama yöntemiyle analiz edilmiştir. Bu aşamada belgeseldeki öznelerin söylemlerinin ardında yatan kavramsal örüntüler ayıştırılmıştır. Ayrıca söylemlerde tekrar eden ifade kalıpları, nostaljiyle şekillenen imgeler, ideolojik yönelimler ve estetikleştirilmiş kayıp anlatıları üzerinden kavramsallaştırmalar yapılmıştır (Tablo 33).

Kurucu özne (Kenan Yavuz) ve diğer söylemsel özneler tarafından dile getirilen anlatılar; bireysel deneyimlerin romantize edilmesi, kültürel eksikliklerin idealize edilmiş mekânsal temsillerle doldurulması, geçmişin maddi olmayan göstergelerle yeniden inşa edilmesi gibi belleği araçsallaştıran stratejileri içermektedir.

Açık kodlama süreci, anlatının içerdiği tematik yoğunlukların yanı sıra bu temaların söylem aracılığıyla nasıl yönlendirildiğini, hangi toplumsal değerlerin önceliklendiğini ve hangi tarihsel ya da kültürel kayıpların görünmez kılındığını da ortaya koymaktadır. Böylece belgesel, yalnızca geçmişe dair bir anlatı sunmakla kalmamakta; belleği belirli temsiller üzerinden kurgulayan ve yönlendiren bir araç olarak işlev görmektedir.

Tablo 33. Açık Kodlama: Görsel anlatı-söylemsel özne/lerin üretiminde bellek deformasyonu ile ilişkili kavramlar

Görsel anlatı-söylemsel özne/ler: “Bir Sahiplenme Hikâyesi” (Yönetmen: Pınar Kılıç, 2022) Belgeseli, (URL-3, 2022)			
Açık Kodlama	Kavramlar	Özne	İfade/Zaman Damgası
	[mekânsal duygu yüklemesi] [anlatılaştırılmış özlem] [kurgusal geçmiş özlemi]	Öznur Yağcı Yavuz	“Her girdiğimde aynı eski günlere, çocukluğumun geçtiği günlere dönüyorum. ” (49:29– 49:36)
	[idealize edilmiş çocukluk] [kayıp zaman estetiği]	Kenan Yavuz	“İnsanın hayatı çocukluğunun özeti değil midir? Dolayısıyla ben de çocukluğumu yeniden yaşıyorum burada ... çünkü o özlediğiniz insanlar ora da.” (02:40–03:05)
	[simüle/kurgu edilmiş köy] [inşa edilmiş geçmiş]		“Biz de çocukluğumdaki köyü yeniden yaratmak istedik.” (57:49–57:55)
	[hikâyeleştirilmiş mekân]		“Bu ev köy evi içindeki eşyalarla beraber bizim ailemizin hikâyesi... ” (34:21–37:28)

Tablo 33'ün devamı

Açık Kodlama	[yoksunluktan kurucu mit üretimi] [aşırı anlamsal yükleme] [zayıf olanın güçlü temsile dönüşümü]	Kenan Yavuz	“Müzenin ilk temeli Serhan Bey bu gecekond , şimdi annemin evi olan girişteki yer var ya orası burası. Dolayısıyla annemle babama yapmıştık bu gecekonduyu yazları gelip kalsınlar diye oradan doğdu müze. ” (09:12–09:30)
	[taşınma ve yersizleştirilme] [temsili kurtarma] [bağlamsal kayıp] [temsil edici nesnelerle homojenleştirilmiş bellek] [mimari fragman] [bellekte nesne montajı]		“O değirmenin malzemelerini söktük getirip bahçemize kurduk.” (28:25–28:45)
			“Türkiye'nin her tarafından topladığımız kapılar bunlar.” (05:47–07:19)
		Serhan Bali	“Loru Han'da bu kapılara bayılıyorum. Bunlar çok rustik çok renkli kapılar ve Anadolu'nun dört bir yerinden toplanmış. Anadolu'yu da temsil ediyor aslında sadece Bayburt'u değil....” (40:26–40:38)
	[toplama kurulan bellek]	Kenan Yavuz	“... Bahçede bir küçük bir yer yapalım da onları toplayıp oraya atalım dedik. İşte köylere gidiyoruz ... ne bulursam getiriyorum....kurtaralım derken anlayamadığımız bir şekilde sürüklendik ve bu sürüklenişin sonunda müze olduk.” (15:09–15:59)
	[göçün dramatikleştirilmesi] [köy imgesinin kurgusal yeniden tesisi] [karşı-mekân kurmacası] [şehre yönelimin aidiyet yitimi olarak sunulması]		“... Babam köyden göçmeye karar vermişti ... köydeki evimizi de satmıştık. Sonra 90'lı yıllarda annemle babam da sürekli köye gitme arzusu , bizde de var. Biz zaten çocuklarımızı kundaktayken bile köye getirdim ... En büyük korkum şuydu benim: çocuklarım ya benim köyümden koparlarsa. ” (46:51–47:27) “Burası göç olgusuna karşı bir duruş. ” (13:54–13:56)
			“Gençlerin büyük şehre gitme hayallerinin bugün dahi benim çocukluğumla aynı olması kabul edilebilir bir şey değil ... ” (10:21–10:37)
[turistik dönüşüm olarak geçmişin pazarlanması]	“ Köyümün dönüşümünü çok hayal ediyorum, köyümün bir turizm köyüne dönüşmesini , ... kahveleriyle, bakkallarıyla, sokaklarıyla, o misafirperverliğiyle... O var onu kaybetmedik ama mekânlarımızdaki bozulmayı acaba geri çevirebilir miyiz? ” (53:15–53:42)		
[fiziksel temas ile belleğin sözde güvence altına alınması]		“Evlerdeki her şey yıkılıyor dökülüyor kırılıyor sadece mekân yok ediliyor ... her şey yok oluş sürecinde gitti. Yok olduğu zaman, bir şeye dokunmadığınız zaman o onun etrafında oluşmuş yaşamı bugüne hatırlatmanız taşımanız mümkün değil bu somut olmalı, dokunabilmelisiniz. ” (48:25–49:04)	

Tablo 33'ün devamı

Açık Kodlama	[kaybın estetikleştirilmesi]	Kenan Yavuz	“Bu yapıyla yani bu mimari dokuyla olmasının gerekçesi de köyümdeki mimari dokunun bozulması. ” (10:11–10:20)
	[tarihi formların yeniden üretimiyle sahiçilik]		“Bu çiniler zamanla tahrip olmuş, yok olmuştu. Biz bunu gündeme getirmek için ürettirdiğimiz Selçuklu ve Osmanlı motifleriyle yani Bayburt’taki kalede ve Ulu Cami’deki motiflerle ürettirdiğimiz çinilerini Bayburt taşıyla... buluşturduk.” (05:06–05:33)
	[tahribatın temsil ile telafisi] [temsili köy atmosferi üretimi]		“Köy Meydanı burası. İstedik ki bütün köyler tahrip oldu, yok oldu. Orijinal bir köy meydanı atmosferi ortaya çıksın... ” (11:58–12:13)
	[bozulmanın estetik yeniden üretimi] [mekânsal süreksizliğin görünmez kılınması]		“... köylerin mimari dokusunun bozulması. Modernizmin getirmiş olduğu imkânlardan faydalanmak için bir dönüşüm gerekiyor ama o dönüşümü yapmak için eskiyi yıkarak yok etmek gerekmiyor. Var olan üzerinden bir dönüşüm olması gerekirken eskiye ait ne varsa kökünden yok ediyoruz. ” (13:58–14:27)
	[eleştirel söylemin araçsallaşması]		“Fakat bu modernizm ve beton çağı insanları birbirinden kopardığı için şimdi çelik kapılar arkasına saklanıyor insanlar.” (07:08–07:14)
	[güncel sorunların geçmiş üzerinden araçsallaştırılması] [yalıtlımlılık retoriğiyle kolektif bellek kurma]		
	[modernitenin total olumsuzlanması] [göstermecî hatırlama kurgusu]		“Haneler kapandı ve ardından beton geldi ezdi geçti ... Bu modernitenin ezip geçtiği güzelliklerimizi yaşatmak için gayret ediyoruz, hatırlatmaya gayret ediyoruz. Bu fotoğraf sergimizde sosyal yaşamda geçmişte var olan ama bugün olmayan ne varsa burada göstermeye çalışıyoruz. ” (08:14–08:40)
	[sloganlaştırılmış bellek üretimi] [idealleştirilmiş aidiyet söylemi]		“Burası annemin tarlasıydı. Fakat bu betonlaşma taşı ezdi geçti. Adeta taşlar küstü bu topraklarda bize, betona boğulduk. ” (57:12–57:26)
			“ Daha özümüze bağlı kalarak, buranın kimliğinden ve kişiliğimizden hani mottomuzu “Bize gelen bizi yaşar, köklere dönüş, yaşayan ve yaşatan müze olmak üzere üç ayrı motto kullandık. Biz kalarak nasıl dünyaya açılabiliriz?” (16:24–16:44)

Tablo 33'ün devamı

Açık Kodlama	[yapay farkındalık üretimi]	Kenan Yavuz	“Bir farkındalık yaratabiliriz. Buradaki sosyal yaşam kalitesini arttırarak , gençlerin büyükşehirde hayal ettikleri insanları acaba burada görürlerse topraklarına daha çok aidiyet duygusu olur mu?” (11:12–11:31)
	[bağlamından koparılmış nesne temsili]		“ Farkındalık yaratmak için yaptığımız bir sergi bu....Ahşap kapılara dikkat çekmek için, yeniden bu geleneği hatırlatmak için yaptığımız bir çalışma.” (05:47–06:06)
	[mesaj üzerinden kurumsal bellek kurgusu] [normatif bellek inşası]		“... devasa müzeler yapabilirsiniz devasa binalar yapabilirsiniz ... ama oraya gelen insana ne mesaj veriyorsun ... Bizim verdiğiniz mesaj şu: değişmemesi gereken güzelliklerimizi korumamız gerekiyor. ” (1:00:46–1:01:09)
	[göstergeye dönüştürülmüş gelenek] [görsel temsil üzerinden bellek kurulumu]		“... ürettirdiğimiz çinileri Bayburt taşında Orta Asya Türk gelenegi olan mezar başlıkları olan ballarda buluşturduk. Hem bu taş ve çini uyumunu göstermiş olduk ... Bu güzelliği, bu mimari dokuyu örneklendirmek istedik.” (5:20–05:41)
	[kayıp temsili üzerinden bellek üretimi]		“Mekânsal bozulmanın yaratmış olduğu bu tahribata karşı bir farkındalık yaratmak istedim. ” (14:50–14:55)
	[dışsal onayla anlam üretimi] [kurumsal onayın belleği sabitlemesi]		“... Bir köy müzesine, böyle bir amatör çalışmaya ödül verilmesi çok garip geldi bize. Öğrenmeye çalıştık neden diye? Tabi çok uzman bir kurum, bizim amaçlarımızı bizden daha iyi ifade eden bir ödül açıklaması yaptılar. Dediler ki kültür derinliğini görünür kılıyorsunuz, yerel halk ile entegrasyonunuz çok yüksek , yerel halkla birlikte çalışarak sosyal ve ekonomik değer yaratmada çok başarılısınız ...” (21:43–22:20)
	anlamın maddi olmayan üzerinden kurgulanması]		“Bizim eserlerimiz müzecilik literatüründe ikincil eserlerdir . Yani maddi değeri olmayan daha ziyade manevi açıdan değeri olan şeylerdir. ” (18:27–18:43)
	[zorunlu büyüme retoriği] [plansız genişlemenin kurgulanması] [“yaşayan müze” ile anlam yükleme]	Serpil Yavuz	“Müze yolculuğumuza başlarken bu kadar büyük bir şey, kompleks düşünmemiştik. Ama ilgi fazla olunca ve eserlerin sayısı da arttıkça daha da büyütmek zorunda kaldık... Buranın bir ruhu var sadece bir müze değil yaşayan müze zaten adından da belli.” (24:01–24:39)

• Aksiyal Kodlama: Görsel Anlatı-Söylemsel Özne/ler Üzerinden Belleğin Deformasyonu

Bellek deformasyonuna odaklanan açık kodlama sürecinde belirlenen kavramlar, bu aşamada kendi bağlamları ve temsil biçimleri içindeki ilişkisel örüntülerle değerlendirilmiştir. Aksiyal kodlama ile tematik kategoriler oluşturulmuştur. Kavramlar arasındaki nedensel ilişkiler ve söylemsel yönelimler arasında bağlantılar kurularak alt kategoriler daha üst düzeyde ana kategoriler altında birleştirilmiştir (Tablo 34).

Tablo 34. Aksiyal Kodlama: Görsel anlatı-söylemsel özne/lerin üretimindeki bellek deformasyonuna dair alt ve ana kategorilerin oluşturulması

Görsel anlatı-söylemsel özne/ler : “Bir Sahiplenme Hikâyesi” (Yönetmen: Pınar Kılıç, 2022) Belgeseli, (URL-3, 2022)		
Aksiyal Kodlama	Kavramlar Arasındaki İlişkiler ve Kategoriler	
	Kavramlardan Oluşan Alt Kategoriler	Kavramlar Arası İlişkiler Sonucu Oluşan Ana Kategoriler
	idealize edilmiş çocukluk, kayıp zaman estetiği, kurgusal geçmiş özlemi, anlatılaştırılmış özlem	[Nostaljik Temsille Belleğin Estetikleştirilmesi]
	kurgusal köy, inşa edilmiş geçmiş, mekânsal duygu yüklemesi, yoksunluktan mit üretimi, taşınma ve bağlamsal yitiklik	[Kurgu Yoluyla Geçmişin Mekânsal Yeniden Üretimi]
	mimari fragmanlar, bellekte nesne montajı, temsil edici nesnelerle homojen bellek, bağlamından koparılmış nesne temsili	[Nesneler Üzerinden Homojenleştirilmiş Bellek Kurgusu]
	göçün dramatikleştirilmesi, şehre yönelimin kayıpla eşlenmesi, karşı-mekân kurmacası, köy imgesinin yeniden tesisi	[Göç Karşıtlığı Üzerinden Kurgusal Mekân Üretimi]
	modernizmin total olumsuzlanması, beton eleştirisi, estetikleştirilmiş tahribat, mekânsal bozulmanın temsili	[Modernite Eleştirisi ile Tahribatın Meşrulaştırılması]
	görsel temsil yoluyla hatırlama, farkındalık temsili, sloganlaştırılmış bellek, mesaj üzerinden normatifleşme	[Normatif Temsillerle Kurumsal Belleğin Sabitlenmesi]
	kimliğin eşya üzerinden kurulması, göstergeye dönüştürülmüş gelenek, mirasın nesneleştirilmesi	[Temsil Nesneleri Üzerinden Kimlik İnşası]
	tarihi formların yeniden üretimi, köy meydanı kurmacası, bozulmanın görünmezleştirilmesi	[Sahicilik İddiasıyla Yapılan Mekânsal Kurgu]
	kurumsal ödül söylemleri, maddi olmayan anlam üretimi, zorunlu büyüme retoriği, yaşayan müze söylemi	[Kurumsal Onayla Meşrulaştırılmış Anlam Kurgusu]

“Nostaljik Temsille Belleğin Estetikleştirilmesi” kategorisi ,geçmişe duyulan özlemin idealize edilmiş çocukluk imgeleri ve kayıp zaman estetiğiyle temsilleştirilmesi üzerinden belleğin duygu yüklü ve estetik bir kurguya dönüştürülmesini ifade etmektedir.

“Kurgu Yoluyla Geçmişin Mekânsal Yeniden Üretimi” kategorisi, özne anlatılarında yitirilen mekânların seçmeci biçimde yeniden inşa edildiği yönündeki vurgularla ilişkilidir. Özneler, geçmişe ait yapısal ve kültürel öğelerin sahici biçimde yeniden kurulduğunu ifade etmektedir. Bu durum da belleğin temsil üzerinden değil, yeniden düzenleme yoluyla üretildiğini göstermektedir.

“Nesneler Üzerinden Homojenleştirilmiş Bellek Kurgusu” kategorisi ise mekânsal belleğe ait parçaların (kapılar, taşlar vb.) bağlamından koparılarak temsil nesnelere dönüştürülmesine karşılık gelmektedir. Belgeselde öznelerin belirli nesneleri geçmişin taşıyıcısı olarak tanımlamaları ve nesnelere yüklenen anlam farklılaşan bireysel deneyimleri ortadan kaldırmaktadır. Bu da çoğul ve farklılık içeren belleği homojen ve sabit bir yapıya indirgemektedir.

“Göç Karşıtlığı Üzerinden Kurgusal Mekân Üretimi” kategorisi, belgeselde göçün dramatik bir kopuş olarak sunulması ve kırsal mekânın bu kopuşa karşı bir direniş sahnesi gibi yeniden kurgulanmasıyla bağlantılıdır. Bu durum idealize edilmiş bir köy imgesinin müzede görsel olarak yeniden üretimiyle sonuçlanmaktadır.

“Modernite Eleştirisi ile Tahribatın Meşrulaştırılması” kategorisi, modernleşmenin kırsal yaşam üzerindeki etkilerinin tümüyle olumsuzlandığı bir anlatıya işaret etmektedir. Bu anlatıda betonlaşma ve mimari bozulma dramatize edilirken, geçmişin kaybı estetikleştirilmiş imgelerle temsil edilmektedir. Böylece mekânın yeniden inşası moderniteye karşı bir tepki ve hatırlama eylemi olarak meşrulaştırılmaktadır. Bu durum belleğin eleştirel değil de telafi edici bir araçla yeniden üretilmesine yol açmaktadır.

“Normatif Temsillerle Kurumsal Belleğin Sabitlenmesi” kategorisi, müze anlatısında belli mesajların görsel ve söylemsel tekrarlarla vurgulanması yoluyla geçmişin belli bir anlam çerçevesine yerleştirilmesine karşılık gelmektedir. Farkındalık yaratma, aidiyet duygusu oluşturma, gelenekleri hatırlatma gibi niyetlerle yapılan temsil pratikleri zamanla tekrarlanan imgeler ve söylemler aracılığıyla normatifleşmektedir. Dolayısıyla çeşitlenmeye açık bir bellek alanı tekil bir kurumsal anlatıya dönüşmektedir. Bu süreçte bellek; görsel temsillerle düzenlenmiş, mesaj odaklı ve yönlendirilmiş bir biçimde sabitlenmektedir.

“Temsil Nesneleri Üzerinden Kimlik İnşası” kategorisi, kimliğin bireysel ya da kolektif düzeyde nesneler üzerinden yeniden tanımlanmasıdır. Müze içinde toplanan,

bağlamından koparılmış ya da yeniden anlam yüklenmiş bu nesneler, kimliği sabitleyen göstergelere dönüşmekte; böylece değişken, çok katmanlı ve deneyimsel olan kimlik algısı, somut objeler üzerinden görsel ve tematik olarak yeniden inşa edilmektedir.

“Sahicilik İddiasıyla Yapılan Mekânsal Kurgu” kategorisi, belgeselde geçmişe ait yapısal ve kültürel öğelerin sahici ve orijinalmiş gibi sunulması otantik bir geçmiş izlenimi verilmesi ile ilişkilidir. Oysa bu durum belleği taklit yoluyla yeniden kurgulayan bir temsil stratejisidir.

“Kurumsal Onayla Meşrulaştırılmış Anlam Kurgusu” kategorisi, belgeselde müzenin temsil ettiği belleğin dışsal kurumlar tarafından doğrulanarak meşrulaştırılmasını açıklamak için verilmiştir. Bu kategoride anlam üretimi sadece yerel deneyimle değil, kurumsal onay mekanizmalarına da dayandırılmaktadır.

Aksiyal kodlamanın sonucunda her bir ana kategori; koşul/bağlam, eylem/etkileşim, sonuç/yorum eksenleri doğrultusunda çözümlenmiştir (Tablo 35).

Tablo 35. Görsel anlatı-söylemsel özne/lerin üretimindeki bellek deformasyonunun koşul/bağlam, eylem/etkileşim, sonuç/yorum ilişkisi üzerinden açıklanması

Görsel anlatı-söylemsel özne/ler			
“Bir Sahiplenme Hikâyesi” (Yönetmen: Pınar Kılıç, 2022) Belgeseli, (URL-3, 2022)			
Aksiyal Kodlama	Koşul / Bağlam	Eylem / Etkileşim	Sonuç / Yorum
Nostaljik Temsille Belleğin Estetikleştirilmesi	Köy yaşantısının kaybı, çocukluk imgelerinin yitimine duyulan özlem	Anlatılaştırılmış çocukluk deneyimleri, kayıp zaman estetiği, geçmişin idealize edilmesi	Bellek, duygu yüklü ve romantize edilmiş bir nostaljiye dönüştürülerek ideal geçmiş anlatısına sabitlenmekte
Kurgu Yoluyla Geçmişin Mekânsal Yeniden Üretimi	Göç, mekânsal kayıp, yıkım	Köye ve ailenin geçmişine referans veren temsili mekânsal düzenlemeler, geçmişe ait fragmanların sahneleştirilmesi	Gerçek mekânsal süreklilik yerine temsili bir geçmiş inşası üzerinden sahici görünen mekânlar üretilmekte
Nesneler Üzerinden Homojenleştirilmiş Bellek Kurgusu	Orijinal bağlamından kopmuş nesnelerin temsile dahil edilmesi	Nesne montajı, eser toplama, temsili objelerin çoğaltılması	Heterojen bellek izleri yerine homojenleştirilmiş bir temsil düzeni kurulmakta

Tablo 35'in devamı

Göç Karşıtlığı Üzerinden Kurgusal Mekân Üretimi	Kırsaldan kente göçün yaşattığı toplumsal çözülme	Köy imgesinin dramatik yeniden sunumu, karşı- mekân üretimi	Göç, mekân kaybı üzerinden idealize edilerek ve bellek, dönüşü olmayan bir kaybın üzerine inşa edilmekte
Modernite Eleştirisi ile Tahribatın Meşrulaştırılması	Betonlaşma ve mimari dokunun bozulması	Modernite karşıtı söylemler, beton eleştirisi, estetikleştirilmiş tahribat temsili	Bellek, geçmişin korunması değil; yitimin idealize edilmesi üzerinden yeniden üretilmekte
Normatif Temsillerle Kurumsal Belleğin Sabitlenmesi	Kurumsal ödüller, mesaj odaklı temsili biçimleri	Farkındalık üretimi, normatif sloganlar, temsili görseller	Bellek, çeşitliliği dışlayan ve kurumsal onayla sabitlenen tekil bir anlatıya dönüşmekte
Temsil Nesneleri Üzerinden Kimlik İnşası	Kimlik arayışı, yerel kültürün görünür kılınması arzusu	Geleneksel eşya ve formların kimliksel göstergelere dönüştürülmesi	Kimlik, nesne merkezli ve göstergesel bir kurguyla temsil edilerek sabitlenmekte
Sahicilik İddiasıyla Yapılan Mekânsal Kurgu	Tarihi formların kayıbı, sahicilik arayışı	Yeniden üretim, temsili köy atmosferi, sahneleme	Sahici olmayan ama sahici görünmesi hedeflenen bir kurgu ile mekân estetik bir dekor haline getirilme
Kurumsal Onayla Meşrulaştırılmış Anlam Kurgusu	Kurumların destekleyici söylemleri, dışsal ödül gerekçeleri	Amaçların dışsal onayla yeniden tanımlanması, büyüme retoriği	Anlam, öznel deneyimlerden çok, kurumsal değerlendirmeler yoluyla sabitlenmekte

• Seçmeli Kodlama: Görsel Anlatı-Söylemsel Özne/ler Üzerinden Belleğin Deformasyonu

Aksiyal kodlama sürecinde belirlenen kategoriler; geçmişin idealize edilerek yeniden üretildiğini ve bu üretimin süreklilik, otantiklik ve aidiyet söylemleri aracılığıyla meşrulaştırıldığını ortaya koymaktadır. Belgeselde fiziksel kayıp ve kültürel yitim dramatik bir anlatı çerçevesinde sahneye taşınmakta; bu anlatılar ise geçmişi yaşatmak yerine onu sabitleyen ve görsel olarak kurgulayan temsillere dönüşmektedir. Bu doğrultuda belgeselde sunulan müze imgesi; geçmişin izini sürmekten çok sahiciliği olduğu iddia edilen fakat bağlamından koparılmış göstergeler üzerinden kurgulanan ve normatifleşmiş bir temsil belleğini yeniden üretmektedir. Bu durum hem görsel hem de söylemsel düzeyde belleğin doğal akışını sabitleyen ve onu yeniden biçimlendiren bir bellek deformasyonudur.

Görsel anlatı ve söylemsel özneler üzerinden yürütülen açık ve aksiyal kodlama süreçlerinin ardından, seçmeli kodlama aşamasında belgeseldeki bellek deformasyonunu kavramsallaştıran merkezi tema şu şekilde belirlenmiştir: “Temsili Süreklilik Yoluyla Kurgusal Mekân ve Normatif Bellek Üretimi” (Tablo 36). Bu tema, aksiyal kodlamada ortaya çıkan ana kategorilerin kavramsal ortak paydasıdır.

Tablo 36. Seçmeli Kodlama: Görsel anlatı-söylemsel özne/lerin üretiminde bellek deformasyonuna dair belirlenen merkezi tema

Görsel anlatı-söylemsel özne/ler “Bir Sahiplenme Hikâyesi” (Yönetmen: Pınar Kılıç, 2022) Belgeseli, (URL-3, 2022)	
Seçmeli Kodlama	Merkezi Tema
	[Temsili Süreklilik Yoluyla Kurgusal Mekân ve Normatif Bellek Üretimi]

3.2.3. Karşı-Alımlayıcı Özne/ler: Müze Ziyaretçi Defterinde Bellek Deformasyonu

Kenan Yavuz Etnografya Müzesi ziyaretçi defteri, hem anlık izlenimlerin ve duygusal paylaşımların kaydedildiği hem de ziyaretçilerin müze deneyimini nasıl anlamlandırdığını ve temsillere nasıl dönüt verdiğini gösteren temsili bir belge niteliği taşımaktadır. Bu yönüyle ziyaretçi defteri bireysel görünen ifadeler aracılığıyla kolektif belleğin nasıl kurulduğuna ve bu belleğin hangi söylemsel biçimlerle araçsallaştırılarak normatifleştirildiğine dair önemli ipuçları sunmaktadır.

Ziyaretçi ifadelerinde; mekânın nostaljik bir atmosfer içinde yüceltilmesi, geçmişin idealleştirilmiş imgelerle temsil edilmesi, kurucu öznelerin duygusal bağlılıkla kahramanlaştırılması ve kültürel değerlerin sorgusuz bir aidiyetle sahiplenilmesi gibi tekrar eden söylemler dikkat çekmektedir. Eleştirel mesafeden yoksun bu söylemler; müzede sunulan temsilleri olduğu gibi içselleştiren ve bu temsiller üzerinden kendi geçmişine dair bir doğrulama deneyimi yaşayan karşı-alımlayıcı özneleri görünür kılmaktadır.

Bu bağlamda karşı-alımlayıcı özne, müzenin ürettiği belleğin pasif bir alıcısı değil; bu belleği duygusal ve söylemsel düzeyde pekiştirerek yeniden yayan ve meşrulaştıran aktif bir özne konumundadır. Bellek deformasyonu burada sadece unutma ya da bastırma biçiminde değil, belleğin seçici temsiller ve idealize edilmiş anlatılar aracılığıyla duygu yüklü ve sorgulamaya kapalı bir biçimde sunulması olarak kavramsallaştırılmaktadır.

Bu bölümde amaç; ziyaretçi defterinde yer alan bu söylemleri çözümlenebilir temsili yapılar olarak ele almak, hangi duyguların öne çıktığını, hangi anlatıların tekrarlandığını ve hangi alternatif deneyimlerin dışlandığını ortaya koyarak müze anlatısının nasıl içselleştirildiğini – toplumsal olarak alımlandığını – ve bu sürecin nasıl bir bellek deformasyonuna yol açtığını göstermektir.

• Açık Kodlama: Karşı-Alımlayıcı Özne/ler Üzerinden Bellek Deformasyonu

Ziyaretçi defterine yönelik açık kodlama sürecinde öznelerin müze deneyimine dair ifadeleri; belleği nasıl anlamlandırdıkları, temsili nasıl içselleştirdikleri ve geçmişle kurdukları ilişki üzerinden çözümlenmiştir. Ziyaretçilerin mekâna, kurucu öznelerle ilişkiye ve geçmiş temsillerine yönelik değerlendirmeleri; yüceltici, idealize edici ve normatifleştirici söylem örüntülerini içermektedir. Bu söylemler doğrultusunda ziyaretçi defterindeki bellek deformasyonuna işaret eden kavramsal yapılar açığa çıkarılmıştır (Tablo 37).

Tablo 37. Açık Kodlama: Karşı-alımlayıcı özne/lerin üretiminde bellek deformasyonu ile ilişkili kavramlar

Karşı-Alımlayıcı Özne/ler: Kenan Yavuz Etnografya Müzesi Ziyaretçi Defteri			
Açık Kodlama	Kavramlar	Özne	İfade
	[idealize edilmiş kurucu özne] [karşılıksız fedakârlık söylemi] [toprağa bağlılık söylencesi]	ZD-01 ZD-02	“Kenan Yavuz kardeşim ve eşi birlikte doğduğu topraklardan kopmadan yaşatmak adına çabalayarak başaran, çocukluğunu yaşadığı kasabasına hiçbir karşılık beklemeden , elindeki bütün imkanları sunan, o güzel hayallerini başarabilen bir özel dost olarak herkese örnek olmuştur.”
	[mekânın aşırı yüceltimi] [normatif aidiyet ve memnuniyet anlatısı]	ZD-03 ZD-05	“14 yıl önce geldiğim bu köye, tekrardan gelip, güler yüzlü mutluluk dolu konağınızda, kültür evinde misafir olmak, hatta kendi evinde gibi ağırlanmak ne güzel.” “hem müzeden hem ağırlamanızdan duyduğumuz memnuniyeti bilmenizi isteriz.”
	[köy imgesinin zamansızlaştırılması] [zamanın döngüsellığı üzerinden romantize etme]	ZD-04	“Yıllar sonra yeniden köye geleceğim zaman nelerle karşılaşacağımı, neler yaşayacağımı bilmiyordum. Yıllar sonra gelmiş olmama rağmen yıllar öncesine gitme şansını yakaladım burada.”

Tablo 37'nin devamı

Açık Kodlama	[aidiyet temelli anlam yükleme] [mekânın misafirlik üzerinden temsili]	ZD-09	<i>"It has been a truly memorable experience to spend Kurban Bayram at your Kültür Evi. Thank you so much for your hospitality and we are waiting you in Switzerland!"</i> "Bayramı Kültür Eviniz'de geçirmek gerçekten unutulmaz bir deneyimdi . Misafirperverliğiniz için çok teşekkür ederiz ve sizi İsviçre'de ağırlamayı sabırsızlıkla bekliyoruz!"
	[geçmişin bedensel deneyimle özdeşleştirilmesi] [anıların nesneleşmesi]		"Gerek müze gerek köy evi ve gecekondur buram buram tarih kokuyordu . Bu konağın kapılarını sonuna kadar açan Kenan amcam ve Serpil teyzem sayesinde geçmişimizi illiklerimize kadar hissettik ."
	[ziyaretin aşırı duygusal yoğunluğu]	ZD-04	"Gördüğümüz misafirperverlik, paylaşılan anılar , gecesi, gündüzü her biri unutulmazdı . Giderken cebimize bir sürü anı ve kalbimizde çokça sevgi dolduruyoruz. Yine aynı duygularla aynı anılarla ve aynı anlarda buluşmak dileklerimizle."
	[mekânın sonsuzlaştırılması ve zamansızlaştırılması] [ideal başarı söylemi] [bireysel olanın kolektifleştirilmesi] [homojenleştirilmiş kültürel temsil] [temsilin gerçeklik olarak algılanması]	ZD-01 ZD-02	"Çoğumuzun başaramadığını başarmış , köyüne Türk kültürünü yaşatmak adına yaptırdığı Kenan Yavuz konağı ve Kültür Evi ile sonsuza kadar ölümsüzleştirmiştir ."
		ZD-05	"Bugün ziyaret ettiğimiz konağınızda kültürümüzü ve geçmişimizi yaşadık ."
		ZD-06	"Yukarı Lori yani Beşpınar köyünde çok güzel ağırladılar müze olarak. Bayburt'un eski kültürünü yaşatmışlar ."
		ZD-12	"Kenan Yavuz ağabeyimizin kültürümüze yaptığı büyük hizmeti için kendisine teşekkür ediyorum."
	[duygusal yüceltme] [normatif alımlama]	ZD-05	"Bu mekânda adeta duygulara tercüman olarak bugünkü ziyaretçilerinizin ağladığını, duygulandığını bilmenizi isteriz."
	[geçmişe dair yanılama yaratma]	ZD-58	"Kenan Yavuz Müzesi'ni gezerek çok eskilere gittim anneannemin evini gezdim sanki... Çok duygulandım , gözlerimden yaşlar aktı gezerken eski günlerim geldi aklıma."
	[temsili projeleştirme] [beklentiyi aşan temsile hayranlık] [kaybolan değerlerin yeniden kurulabileceği yanılması]	ZD-10	"Ben Yazıbaşı köyü geliniyim. Buralara yolumuz düşüp geldiğimde böyle bir yerle karşılaşacağımı tahmin bile edemezdim. Yaşanmış kültür ve mirasımıza değer vermenin çok önemli olduğunu düşünen biri olarak, gezerken hem duygulandım hem gururlandım . Müthiş bir proje . Kaybolan değerlerimizi koruduğunuz için teşekkürler."
	[yapılı çevre üzerinden idealize edilen geçmiş] [temsil ile deneyimleme]	ZD-11	"Bayburtluyum ama pek buralara gelmek nasip olmadı. Köye bu kadar güzellikler yaptığımız için size çok teşekkür ederim. Köy evlerini yakından görmemizi sağladınız ."

Tablo 37'nin devamı

Açık Kodlama	[kişisel ihtiyacın kolektif temsile dönüşmesi] [mekânın görsel seyir nesnesine dönüşmesi] [biz söylemi kurmak]	ZD-22	“Bundan birkaç yıl önce yeni bir ev ihtiyacı konuşulduğunda böylesine büyük bir projenin doğacağını hiçbirimiz tahayyül edemezdik. Bugün seyrettikçe gururlandığımız bu kompleks içerisinde inanılmaz muhabbet dolu günler yaşanmakta ve yaşatılmakta. ”
	[duygusal söylemle eleştirel mesafenin kapanması] [kahramanlaştırma] [anıların süreksizleştirilmesi]	ZD-22	“ Değerlerimizi, anılarımızı sahiplenmek, yaşatmada gösterdiği özveri heyecan için yürekten kutluyorum.” “Bu konakta bu komplekste daha pek çok güzel anının yaşanacağına ve onların isimlerinin bu diyarlarda yıllarca dilden dile dolaşacağına inancım sonsuz. Onların sayesinde bizim isimlerimizde birileri yıllar sonra bu sayfada bulabilecek.”
	[müze deneyiminin ahlaki ve varoluşsal işleve yükseltilmesi]	ZD-23	“ Hafızanız olmazsa eğer geçmişi hatırlamazsanız insan olmazsınız düsturundan hareketle bize insan olduğumuzu hatırlattığı içinde çok teşekkür ederim.”
	[modernleşmenin tehlike, müzenin kurtarıcı olarak temsili] [geleneklerin mutlak değerde sunulması] [gelenegin dondurulmuş temsili] [duygusal idealleştirme]	ZD-26-32 arası	“Bayburt’ta beşinci yılımız olmasına rağmen görmediğimiz tüm güzellikleri böyle bir merkezde toplamanız bizi ne kadar mutlu etti gerçekten anlatılmaz. Bayburt’un yavaş yavaş büyük şehir havasına girip özünü kaybetmeye yüz tuttuğunu düşündüğümüz anda gerçekten böyle buram buram tarih koktuğu özünü kaybetmemiş olması, gelenek ve göreneklerine bağlı böyle muhteşem bir hissiyatla hissettirmesi gerçekten paha biçilemez. O kadar ince, naif, saf bir düşünceyle özlere, yaşadığı yere bağlı insanların, bu düşüncelerin olması, hala devam ediyor olmasını bilmek gerçekten çok güzel. Elinize emeğinize sağlık.”
	[modern zamanın tehdit olarak görülmesi] [ideal bellek] [belleğin araçsallaştırılması] [idealize edilen mekân]	ZD-33	“Bayburt ili ziyaretimiz nedeniyle gelmiş olduğumuz Kenan Yavuz Etnografya Müzesi incelememizde, gerçekten gördüklerimize hayran kaldık. Çağımızda teknolojinin her şeyi esir aldığı bir dönemde böylesine doğal ve geçmişi adeta geri getiren bu ortam için Kenan Yavuz Bey’e teşekkürlerimizi iletiyoruz. Bu şaheser eseri tüm gençlerimizin görmesini dilerim.”
	[ulusal temsil yoluyla yüceltilme] [dışsal meşruiyet vurgusu / ödül referansı]	ZD-37	“Bu muhteşem eseri Bayburt’umuza, ülkemize kazandırdığınız için şükranlarımı sunarım. Tarih ve kültür yolculuğuna çıktığımız bu müze her türlü övgüye değer. Bizim takdirimizin ötesinde olduğunu ödüllerle tescillemiştir. ”

Tablo 37'nin devamı

Açık Kodlama	[zamanda yolculuk] [gerçeklik-masal ikilemi] [kahramanlaştırma] [kuşaklar arası normatif bellek aktarımı]		“Bu akşam zamanda bir yolculuğa çıktım . Bugün beni ben yapan bütün değerlerimin ruhuna dokundum . Hem gerçeği hem de masalı bir arada yaşadım. Hayatım boyunca unutmayacağım, unutamayacağım nesilden nesile aktarılacak, anlatılacak bir masalın inanılması zor kahramanlarıyla tanıştım.”
	[duygusal aşırılık ve öznellik] [adlandırma yoluyla simgeleştirme]	ZD-35	“Sevgili annemin dediği gibi; hayatın gerçek değerini anlamak istiyorsan kızım, yaşadığın yeri, yaşadığın anı ve yaşadığın insanları hissetmeye çalış. Ben başardım. Diliyorum sizi tanıyan herkes sizi hissedebilir . Yaşama kattığınız bu özel, gizemli, duygulu ve anlamlı dokunuşu görebilir. Masalınızın adına; Bayburt Diyarında Kenan Paşa Destanı diyorum.”
	[geçmişin diriltilmesi] [sahici zaman kurgusu] [kahramanlaştırma] [duygusal yüceltme] [toplumsal duyarlılığın idealize temsili] [geleceğe yönelik normatif aktarım]	ZD-34	“Sadece bir tarih dirilmiş. Geçmişimiz canlanmış. Anılar anlam kazanmış . Konağının her köşesi var olma gerçeğiyle kucaklanmış. Bütün dokularda Kenan ve Sibel nakışları var, parmakları yüreklerinin sesini aşklarının haykırışını ruhlarının güzelliklerini işlemiş. Toprağını, köyünü, köylüsünü, çıplak ayaklarla büyüyen köylünün çocuklarını unutmamış , yoksulunu, ihtiyarını, hastasını, yetimini koruyup kollamış , bir lokma ekmeğini paylaşmış . Yavuz Paşam yüz yıllar geçse de bıraktığınız eserler sizinle yaşayacak ve okutulacak tarih kitaplarında yer alacaktır”
	[geçmişin mutlaklaştırılması] [köklere bağlılık söylemi] [duygusal yönlendirme]	ZD- 39-55 arası	“Bayburt’u en güzel şekilde bizlere tanıttınız. Geçmişinize bu vefanızı hayranlıkla izledik. Geçmiş ne güzelmiş oysaki, eskiler ne güzel ve anlamlıymış . İnsan köklerinden asla kopmamalı, vefa ne güzel bir duygu. ”
	[zamansal sabitleme] [değişim karşıtlığı] [anı bırakma arzusu/ belleğe katılma] [kültürel sahiplenme söylemi]	ZD- 56-57	“İzmir’den Bayburt’a gelin geldim. Bir anı bırakmak istedim. Buraya gelerek, bir iz bırakmak bizim için bir mutluluktı. Her şey çok güzel ve değerli . Umarım hep böyle kalır. Tarihimize sahip çıkmak dileğiyle.”
	[geçmişin idealize edilmesi] [yönlendirilmiş hatırlama]	ZD-61 ZD-62	“müze bana çok eski günlerimi hatırlattın.” “Anılarım tazelendi.”

Tablo 37'nin devamı

Açık Kodlama	[temsili kurgunun somutlaştırılması] [aşırı duygusal yükleme / gerçeklikten kopuş] [geçmiş-gelecek sürekliliğinin idealleştirilmesi]	ZD-59	“Ağaçlar köklerinin üzerine büyümüş. Sizler, Çok kıymetli Yavuz ailesi millet ağacının köklerini ortaya çıkarıyorsunuz. Asıl olanın insan ruhu olduğunu gösteriyorsunuz. Geçmiş geleceğe bağlıyorsunuz. Taştan ruh inşa ediyorsunuz. Gelip geçen herkese esin kaynağı oluyorsunuz. İnşa ettiğiniz bu değerli müze her türlü takdirin ötesinde. Çocukluğumla, benliğimle, tarihimle buluştum. Bir rüyada gibiyim. ”
	[kişisel bellek ile temsili alanın örtüşmesi] [mekânın duyular yoluyla yüceltilmesi] [kültürel mirası sahiplenme çağrısı (normatif)]	ZD-60	“Hayatlarımızın çocukluk evresinden başlayarak nerede olursak olalım hep içimizde taşıdığımız, ömrümüze ışık tutan, her biri benim için ayrı ayrı değerli olan aile fertlerimin anılarını ve izlerini taşıyan , taşım, toprağım ve nefesimin kokusunu ilk bakışta aldığım Yavuz Bey ve Serpil Hanım ile tanıştım bugün. Kurmuş olduğunuz bu kültürel mirasa layık olabilmek ve sahip çıkabilmek en büyük gayemiz olsun”
	[görsel seçicilik] [geçmişin canlandırılması hissi] [seçici nesne vurgusuyla anlam derinliği kurma]	ZD-63-64	“Müzenin konumu doğayla iç içe . Müzedeki eşyaları görürken köy hayatını yaşadık . Müze yapısı ve konumu ile çok geleneksel gözüküyor . Müzenin bölümlerinin düzenli bir şekilde ilerlediğini gözlemledik. Müzenin içerisinde eserler çok dikkatimizi çekti. En dikkatimizi çekenler girişteki araba ve eski kapı koridoru, değirmen ve içindeki ayı postu oldu. En şaşırdığımız aşhane ve mescit oldu. Taş oturma alanları müzenin çevresine güzel bir görünüm katmış. Kapıdan yapılan çeşme aşırı dikkatimizi çekti. Müzedeki eserlere dokunabilmek burayı çok farklı kılıyor. ”
	[temsil yoluyla kişisel anıların tetiklenmesi] [nesne üzerinden bellek inşası] [müzede sunulanın gerçeklik olarak alımlanması] [teşekkürün duygusal aşırılık ile birleşmesi]	ZD-65	“Müzenin geniş bir alana sahip olması güzel. Her alana geleneksel köy yaşamını yansıtan nesnelerin konması beni çok etkiledi. Su değirmenine girdiğimde kendi köyümün değirmenini anımsattı . Beni o köyüme gittiğim anılarımı tekrardan yaşattı . Mescidin olması ayrı bir ayrıcalık her müzede bulunması zor bir mekândır. Sergi salonunda farklı yaşam kültürüne ait nesnelerin bulunması tekrardan günümüze getiriyor . Kapıdan ilk girişteki köye ait eski zaman geometrik desenli kapıların sergilenmesi o zamanlarda nasıl kapı çeşitliliğinin olduğunun göstergesidir . Bize yaşanmışlıkları yaşattığınız için size teşekkür ederim.”

- Aksiyal Kodlama: Karşı-Alımlayıcı Özne/ler Üzerinden Bellek Deformasyonu

Ziyaretçi defterine yönelik aksiyal kodlama sürecinde açık kodlamada elde edilen kavramlar arasındaki bağlamsal ilişkiler çözümlenerek bu kavramların temsili eğilimleri doğrultusunda tematik kümelerle ayrıştığı gözlemlenmiştir.

Ortak anlatı biçimlerini içeren kavramlar bir araya getirilerek alt kategoriler oluşturulmuş; bu alt kategorilerden türeyen kavramsal örüntüler ise içerik yönelimi açısından benzeşen daha üst düzey yapılar altında ana kategorilere dönüştürülmüştür (Tablo 38).

Tablo 38. Aksiyal Kodlama: Karşı-alımlayıcı özne/lerin üretimindeki bellek deformasyonuna dair alt ve ana kategorilerin oluşturulması

Karşı-Alımlayıcı Özne/ler: Kenan Yavuz Etnografya Müzesi Ziyaretçi Defteri		
Aksiyal Kodlama	Kavramlar Arasındaki İlişkiler ve Kategoriler	
	Kavramlardan Oluşan Alt Kategoriler	Kavramlar Arası İlişkiler Sonucu Oluşan Ana Kategoriler
	idealize edilmiş kurucu özne, karşılıksız fedakarlık söylemi, kahramanlaştırma, duygusal yüceltme, toplumsal duyarlılığın idealize temsili, adlandırma yoluyla simgeleştirme	[Kurucu Özneyi Yüceltme ve Kahramanlaştırma]
	geçmişin canlandırılması hissi, zamanda yolculuk, geçmişin diriltilmesi-mutlaklaştırılması, geçmiş-gelecek sürekliliğinin idealleştirilmesi, geleceğe yönelik normatif aktarım, sahici zaman kurgusu	[İdealize Edilmiş Geçmiş Temsili]
	ahlaki yüklemle belleğin normatifleştirilmesi, müze deneyiminin ahlaki ve varoluşsal işleve yükseltilmesi, geleneklerin mutlak değerde sunulması	[Normatif Değerlerin Mutlaklaştırılması]
	mekânın aşırı yüceltimi, sonsuzlaştırma, aidiyet temelli anlam yükleme, mekânın misafirperverlik üzerinden temsili, mekânın görsel seyir nesnesine dönüşmesi, mekânın duyular yoluyla yüceltilmesi, idealize edilen mekân, görsel seçicilik, müzede sunulanın gerçeklik olarak alımlanması	[Mekânın Zamansızlaştırılması ve Temsili Gerçeklik]
	temsil yoluyla kişisel anıların tetiklenmesi, nesne üzerinden bellek inşası, kültürel mirası sahiplenme çağrısı (normatif), kültürel sahiplenme söylemi, köklere bağlılık söylemi	[Kültürel Temsilin Somutlaştırılması ve Nesne Üzerinden Anlam Kurma]
	yönlendirilmiş hatırlama, seçici nesne vurgusuyla anlam derinliği kurma, görsel seçicilik	[Seçmeci Hatırlama ve Görsel Temsil]
	duygusal aşırılık ve öznellik, aşırı duygusal yükleme / gerçeklikten kopuş	[Duygusal Yüceltme]
	normatif aidiyet ve memnuniyet anlatısı, beklentiye aşan temsile hayranlık, teşekkürün duygusal aşırılık ile birleşmesi	[Eleştirel Mesafeden Yoksun Teşekkür Söylemi]

“Kurucu Özneyi Yüceltme ve Kahramanlaştırma” kategorisinde yer alan kavramlar, müzenin kurucusuna yönelik idealize edilmiş bir kişilik inşasına işaret etmektedir. Ziyaretçi ifadelerinde Kenan Yavuz, sadece bir müze kurucusu olarak değil; karşılıksız fedakarlıkla hareket eden, kültürel değerleri yaşatan, kahramanlaştırılmış bir özne olarak temsil edilmektedir. Bu durum belleğin mekân ve içerisinde sergilenen nesneler kadar özne üzerinden de yüceltilmiş bir anlatıya dönüşmesine yol açmaktadır. Ayrıca kurucu öznenin idealize edilmesi eleştirel mesafeyi ortadan kaldırmakta ve bellek belirli bir öznenin eylemleri üzerinden mutlaklaştırılmaktadır.

“İdealize Edilmiş Geçmiş Temsili” kategorisi, ziyaretçi defterindeki geçmişe dair imgelerin, zamanın sabitlendiği ve saf bir şekilde yeniden kurulduğu bir betimlenmeye karşılık gelmektedir. Ziyaretçi ifadelerinde müze, geçmişe dönük bir zaman yolculuğu mekânı olarak tanımlanmakta; burada geçmişin “diriltildiği” ve kültürel mirasın kesintisiz biçimde geleceğe aktarıldığı vurgulanmaktadır. Ancak bu aktarım süreci geçmişin romantize edilerek değişmez ve kusursuz bir bütün gibi temsil edilmesi üzerinden işlemektedir. Bu durumda geçmişin bakmak yerine geçmişi idealize ederek bugünkü sorunları görünmez kılmaktadır.

“Normatif Değerlerin Mutlaklaştırılması” kategorisi, müze anlatısının evrensel ve değişmez doğrular gibi sunulan geleneksel değerler etrafında yapılandırılmasıyla ilişkilidir. Ziyaretçilerin ifadelerinde normatif, didaktik ve mutlak doğrularla örülü tekil bir söylem söz konusudur.

“Mekânın Zamansızlaştırılması ve Temsili Gerçeklik” kategorisi, mekânın duysal deneyim ve imgeler aracılığıyla idealize edilmesini ve temsili gerçeklik olarak kabul edilmesine karşılık gelmektedir. Ziyaretçiler gördükleri her birimin, nesnenin tam da olması gerektiği gibi olduğuna inanarak eleştirel değerlendirme yerine temsilin bütünlüğüne teslim olmaktadır.

“Kültürel Temsilin Somutlaştırılması ve Nesne Üzerinden Anlam Kurma” kategorisi, ziyaretçilerin sergilenen nesneleri kişisel geçmişlerini somutlaştıran araçlar olarak yorumlamadıkları durumları içermektedir. Bu bağlamda müze, bireysel belleği harekete geçiren bir alan olarak işlev görmektedir; ancak bu süreç çoğu zaman yönlendirilmiş ve seçilmiş kültürel temsillerle sınırlı kalmaktadır. Nesneler bireysel anıların taşıyıcısı – tetikleyicisi – gibi görünse de temsili gerçekliğin sınırlarını aşamayan birer araç olarak yer almaktadır.

“Seçmeci Hatırlama ve Görsel Temsil” kategorisi, ziyaretçilerin belirli nesnelere ya da mekânsal detaylara odaklanarak seçici bir bellek üretmesi sürecini tanımlamaktadır. Bu tür bir hatırlama, belleği bütüncül bir yapı olmaktan çıkarmakta belirli imgeler etrafında yönlendirilmiş bir temsile indirgemektedir.

“Duygusal Yüceltme” kategorisi, ziyaretçi ifadelerinde sıklıkla görülen yoğun duygusal aktarımı açıklamak için oluşturulmuştur. Aşırı duygusal yüklemeler, belleği rasyonel ve eleştirel bir süreç olmaktan çıkarmaktadır.

Benzer şekilde ziyaretçi defterinde yer alan teşekkür ifadeleri, basit bir nezaket göstergesi olmanın ötesinde; duygusal hayranlık ve idealize edilmiş bir aidiyetin yansıması olarak okunabilir. Bu tür ifadeler, genellikle müzenin sunduğu temsili eleştirmeden ve sorgulamadan kabul etmeye denk gelmektedir. Dolayısıyla müze ziyaretinde katılımcı özne yerine pasif alımlayıcı özne ortaya çıkmaktadır. Bu durum aksiyal kodlama da “Eleştirel Mesafeden Yoksun Teşekkür Söylemi” kategorisine karşılık gelmektedir.

Aksiyal kodlamanın sonucunda her bir ana kategori; koşul/bağlam, eylem/etkileşim, sonuç/yorum eksenleri doğrultusunda çözümlenmiştir (Tablo 39).

Tablo 39. Karşı-alımlayıcı özne/lerin üretimindeki bellek deformasyonunun koşul/bağlam, eylem/etkileşim, sonuç/yorum ilişkisi üzerinden açıklanması

Karşı-Alımlayıcı Özne/ler: Kenan Yavuz Etnografya Müzesi Ziyaretçi Defteri			
Aksiyal Kodlama	Koşul / Bağlam	Eylem / Etkileşim	Sonuç / Yorum
Kurucu Özneyi Yüceltme ve Kahramanlaştırma	Ziyaretçilerin müze kurucusunu şahsen tanıması veya kurucuya ilişkin anlatılarla karşılaşması	Fedakârlık, liderlik ve vizyonerlik atfetme; kişiselleştirilmiş minnet söylemleri	Kurucu figür, ziyaretçilerin belleğinde idealize edilerek kültürel kahramana dönüştürülmekte. Bellek kişisel bir özne üzerinden temsil edilmekte
İdealize Edilmiş Geçmiş Temsili	Mekânın geçmişi temsil etme iddiası; ziyaretçilerin nostaljik anlatılara duyarlılığı	“Zamanda yolculuk”, “dirilmiş geçmiş” gibi ifadelerle geçmişin bugüne taşındığı hissinin vurgulanması	Geçmiş mutlaklaştırılmakta, idealize edilmekte. Çok katmanlı tarihsel gerçeklik basitleştirilmekte

Tablo 39'un devamı

Normatif Değerlerin Mutlaklaştırılması	Müzenin geleneksel değerlere vurgu yapan temsili anlatılarla donatılması ve ziyaretçilerin bu değerleri değişmez, evrensel doğrular olarak görmeye eğilimli olması	Ziyaretçilerin kültürel ve ahlaki normları yücelten, gelenekleri sorgulamadan idealize eden ifadeler üretmesi; müze deneyimini ahlaki ve varoluşsal bir anlam düzeyine taşıması	Bellek, ahlaki ve kültürel normlar etrafında katı biçimde çerçevelenmekte. geçmişe dair çoğul bakış açıları bastırılmakta, eleştirel düşünce alanı daralmakta
Mekânın Zamansızlaştırılması ve Temsili Gerçeklik	Fiziksel düzenleme ve anlatı ile mekânın otantik veya zamansız gösterilmesi	Mekânın duysal deneyimler ve betimlemelerle aşırı yüceltilmesi	Gerçeklik ile temsil arasındaki sınır ortadan kalkmakta; mekân, nostaljik bir sahneye dönüşmekte
Kültürel Temsilin Somutlaştırılması ve Nesne Üzerinden Anlam Kurma	Ziyaretçilerin aidiyet ve geçmişle bağ kurma arayışında olması; nesnelerin kültürel belleği temsil eden araçlara dönüşmesi	Kişisel anıların tetiklenmesi, kültürel sahiplenme çağrısı	Nesneler, kültürel kimliği taşıyan simgelere dönüşmekte; bireysel deneyim, kolektif belleğe bağlanmakta
Seçmeci Hatırlama ve Görsel Temsil	Müze içeriğinin seçilerek sunulması, belirli imgelerin öne çıkarılması	Seçici nesne ve görseller üzerinden hatırlama kurgusu	Bellek, mekânsal ve görsel temsiller yoluyla yönlendirilmiş biçimde inşa edilmekte
Duygusal Yüceltme	Müze deneyiminin duygusal olarak kurgulanması	Aşırı duygusal ifadeler, ağlama, coşku gibi tepkilerin metinlerde öne çıkması	Eleştirel mesafeyi ortadan kaldıran yoğun bir duygusal bağ kurularak; rasyonel değerlendirme yerine hissi yargılar devreye girmekte
Eleştirel Mesafeden Yoksun Teşekkür Söylemi	Müze deneyiminin kişisel iyilik haliyle özdeşleştirilmesi	Övgü, hayranlık, minnettarlık ifadelerinin abartılı ve sorgulamadan tekrar edilmesi	Teşekkür, belleğin yönlendirilmiş kurgusuna katkı sunan söylemsel bir araç haline gelmekte

• Seçmeli Kodlama: Karşı-Alımlayıcı Özne/ler Üzerinden Bellek Deformasyonu

Aksiyal kodlama sürecinin sonunda ortaya çıkan sekiz ana kategori; belleğin nasıl idealize edilmiş, estetikleştirilmiş ve normatif temsiller aracılığıyla araçsallaştırıldığını ortaya koymaktadır Ziyaretçilerin alımlama biçimi hatırlamaya yönelik öznel bir çabadan çok müzede sunulan anlatıya yönelik duygusal bir aidiyet üretimi şeklindedir. Ziyaretçi ifadelerinde geçmiş, eleştirel bir sorgulamadan geçirilmeden sunulmakta; mekân, özne ve

nesne ilişkileri yoğun duygusal yüklemelerle sabit bir anlatı bütünlüğü içerisinde yeniden kurgulanmaktadır. Böylece müze deneyimi, bireysel bellekle kurulan ilişkinin özgünlüğünü değil; temsil edilen anlatının duygusal olarak içselleştirilmesini ve yeniden üretilmesini teşvik etmektedir Seçmeli kodlama sonucunda, ziyaretçi defterindeki ifadelerin merkezi olarak işaret ettiği tema “Eleştirel Olmayan Alımlama Yoluyla İdealize Edilen Belleğin Deformasyonu” olarak belirlenmiştir (Tablo 40).

Tablo 40. Seçmeli Kodlama: Karşı-alımlayıcı özne/lerin üretiminde bellek deformasyonuna dair belirlenen merkezi tema

Karşı-Alımlayıcı Özne/ler: Kenan Yavuz Etnografya Müzesi Ziyaretçi Defteri	
Seçmeli Kodlama	Merkezi Tema
	[Eleştirel Olmayan Alımlama Yoluyla İdealize Edilen Belleğin Deformasyonu]

3.2.4. Kurumsal-Meşrulaştırıcı Özne/ler: Danışma Kurulu Toplantı Tutanaklarında Bellek Deformasyonu

Bu bölümde daha önce (Bkz. 2. Yapılan Çalışmalar – I) belleğin kurumsal düzeyde nasıl inşa edildiği bağlamında incelenen danışma kurulu toplantı tutanakları, bu kez temsiliyetin sınırlandırıldığı, belleğin yönlendirildiği ve belirli kültürel söylemlerin öne çıkarıldığı durumlar üzerinden bellek deformasyonu çerçevesinde değerlendirilmektedir. Tutanaklarda kurumsal özneler tarafından sıkça vurgulanan “yaşayan müze”, “deneyim aktarımı”, “anlatı bütünlüğü”, “kültürel değerlerin sahiplenilmesi” ve “pozitif söylem” gibi kavramlar, belleği çoğul bir temsil aralığı içinde açığa çıkarmaktan çok seçici bir içerik çerçevesine oturtarak idealize edilmiş bir bellek inşasını önceliklendirmektedir.

Özellikle mekânın simgesel bir değere indirgenmesi, geleneksel olanın tekil anlamlar üzerinden yüceltilmesi ve deneyim temelli anlatı kurgularıyla geçmişin yeniden inşası, belleğin kurumsal düzeyde araçsallaştırılarak temsil edilmesine yol açmaktadır. Bu bağlamda toplantı tutanaklarında yer alan öneriler, kararlar ve temsile dair müdahaleler, belleğin kolektif çoğulluğunu değil; belirli bir değer sistemine göre şekillenen ve eleştirel mesafeyi minimize eden bir kurumsal bellek söylemi üretmektedir.

- Açık Kodlama: Kurumsal-Meşrulaştırıcı Özne/ler Üzerinden Bellek Deformasyonu

Bellek deformasyonunun kurumsal düzeyde nasıl biçimlendiğini anlamaya yönelik analiz sürecinin ilk aşamasını açık kodlama oluşturmaktadır. Bu aşamada, danışma kurulu toplantı tutanaklarındaki tüm söylemler herhangi bir kavramsal ön kabule bağlı kalmaksızın çözümlenmiş; ifade düzeyindeki tekrar eden temalar, yönlendirici stratejiler, vurgu kalıpları ve temsil biçimleri kavramsallaştırılarak kodlara dönüştürülmüştür. Kodlama sürecinde her ifade, söylemi dile getiren kurumsal özneye birlikte ele alınmış; temsilin yönü, biçimi ve içerdiği potansiyel bellek deformasyonları bağlamsal olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 41. Açık Kodlama: Kurumsal-meşrulaştırıcı özne/lerin üretiminde bellek deformasyonu ile ilişkili kavramlar

Kurumsal-Meşrulaştırıcı Özne/ler: Kenan Yavuz Etnografya Müzesi Danışma Kurulu Toplantı Tutanakları, (URL-13, 2025)				
Açık Kodlama	Kavramlar	D.K.T	Özne	İfade
	[hikaye temelli temsil] [ticari anlam yükleme]	Danışma Kurulu Toplantısı – 1 (01.06.2020)	Ali Canip Olgunlu	“Bayburt’un tarihi kadim kültürünün yanı sıra özellikle Dede Korkut hikayeleri ile son derece zengin bir albenisi olduğunu, acele etmeden alt yapısı oluşturulmuş bir sistematik yaklaşım ile yeni cazibe merkezi olabileceğini belirtti.”
	[yaşayan müze konseptinin idealleştirilmesi]		Feride Çelik	“ Yaşayan müze konseptinin son derece isabetli olduğunu belirten Çelik...”
	[yerel belleğin sanatsal filtrelerden geçirilmesi] [ticarileştirme] [hatıra üretimi üzerinden aidiyet kurma] [tanınma ve görünürlük odaklı temsil stratejisi]		Selin Bozkurt	“Müzenin ve Bayburt’un hikâyesini anlatacak resimsel, ezgisel söyleşilerin yapılması fikrini belirtti.” “Ziyaretçilerin hatıra olarak saklayabileceği koleksiyonların oluşturulması gerektiğini bildirdi.” “Danışma kurulu üyelerinden gelecek öneri ve desteğin müzeyi ülke çapında tanınır kılabilceğini belirtti.” “Belirli aralıklar ile danışma kurulu toplantılarının yapılması ve sosyal medya hesaplarının daha etkin kullanılmasının önemine işaret etti.”
	[özel biçimleme] [bireysel sanat perspektifiyle yönlendirme]		Recep Çiftçi	“Müzenin dizayn ve görsel yapılarına katkı sağlayabileceğini bildirdi.” “Bayburt’un kültürel kimliğinin kendi sanatı açısından da yeni bir açılım olacağına inancını belirtti.”
	[kurumsallaşmanın idealleştirilmesi]		Gözde Yavuz & Furkan Yavuz	“Danışma kurulu üyeleri sayesinde müzenin kurumsallaşma noktasında önemli bir ivme kazandığını ifade ettiler.”

Tablo 41'in devamı

Açık Kodlama	[deneyimsel simülasyon] [kırsal geçmişin yeniden kurgulanması] [köy yaşamının temsili atmosfer olarak sunumu] [ticarileştirme] [kurumsal sürdürülebilirlik vurgusu]	Danışma Kurulu Toplantısı – 1 (01.06.2020)	Şeref Oğuz	“Ziyaretçilerin köy hayatını yaşamaları için çalışmalar yapılması gerektiğini, kendi doğduğu köy olması itibariyle projeden duyduğu heyecanı belirtti.” “ Kültür altyapısının ihmal edilmemesi gerektiğini...” “ Turizm ayağının şimdiden planlanması, butik otel ve restoran konusunun düşünülmesi...” “Müzenin gelecekteki gelir kaynaklarının tanımlanması...”
	[dijital erişim] [imaj üretimi] [kurumsal aidiyet vurgusu]		Nazlı Keçili	“ Sanal sistemi kullanarak müzeye online ulaşım da sağlanması gerektiğini bildirdi.” “ Tanıtım faaliyetlerine kendi tecrübeleri özelinde destek vermekten memnun olacağını belirtti.”
	[uluslararası onay-meşrulaştırma-tanınırlık-görünürlük arayışı]		Zeynep Karahan Uslu	“ ICOM üyeliğine başvurulması gerektiğini bildirdi.”, “ UNESCO bloğu üzerinden yazılar paylaşılması fikrini belirtti.”, “Müzenin uluslararası platformlara taşınması...”
	[kültürel sentez] [içerik üretimi] [sanat üzerinden yeniden kurgulama]		Serhan Bali	“ Anadolu kültürü ile klasik müzik arasındaki güçlü bağın, özgün çalışmalar ile yeni içerik kazanacağını...”
	[sloganlaştırılmış temsil] [niceliksel meşrulaştırma] [kültürel pratiklerin temsili görselleştirmesi] [geçmişin teatral yeniden üretimi] [temsilin deneyim ile estetize edilmesi]	Danışma Kurulu Toplantısı – 2 (26.06.2020)	Kenan Yavuz	“ Yaşayan Müze ’, ‘ Köklere Dönüş ’ gibi sloganlar üretildi.” “Müzenin ziyaretçilere açıldığını ve bir hafta içerisinde 150-200 ziyaretçinin uğradığını söyledi.” “Yaşayan Müze” konseptini ön plana çıkarmak için Anadolu’da unutulmaya yüz tutmuş faaliyetleri, pazar günleri Instagram üzerinden canlı yayınlar ile insanlara sunulacağını, ilk canlı yayının da “Tırpan Şenliği” olarak düzenlendiğini söyledi.” “harman makinası ile buğdayın ayrılma işlemleri gibi eskiyi birebir yaşatacak faaliyetlerin gerçekleşeceğini belirtti.”
	[tanıtıma dayalı imge üretimi]		Selin Bozkurt	“ Katalog ve reklam filmi çalışmalarıyla alakalı planın oturtulması gerektiğini belirtti.”
	[kurgusal içerik yönlendirmesi]		Recep Çiftçi	“ Katalog çalışması için içeriğin oturtulması gerektiğini ve bunun müze ziyaretinden sonra, yerinde tespit yaparak düzenlenmesi gerektiğini söyledi.”

Tablo 41'in devamı

Açık Kodlama	[sosyal sorumluluk üzerinden meşruiyet] [kurumsal duyarlılık imajı] [uluslararası meşrulaştırma hazırlığı]	Danışma Kurulu Toplantısı – 2 (26.06.2020)	Zeynep Karahan Uslu	“Bayburt’ta bulunan mevsimlik işçi ailelerin çocuklarına boyalar, kişisel gelişim araçları vb. yardımların yapılabileceği fikri...” “Bir sonraki toplantıda uluslararası başvurulacak üyeliklerin isimlerini ve detaylarını paylaşacak.”
	[dışsal meşruiyet aracı olarak ödül]		Furkan Yavuz	“ Ödül süreciyle ilgili başvuru formunun neredeyse tamamlandığını, yeni resimler ve projelerin de eklenip 1 Ağustos’ta başvurulacağını söyledi.”
	[görsel anlatının önceliklendirilmesi] [kurumsal yükseliş için dış onay arayışı]		Feride Çelik	“ Katalog içeriğinin ve tanıtım filminin oluşturulup ziyaretin bunlarla daha da destekleneceğini belirtti.” “ Uluslararası üyeliklere ve müze platformlarına ilk etapta adım atılırsa müze yükselişinin daha hızlı olacağını söyledi.”
	[deneyimsel ihracat] [kültür çeşitliliğinin pazarlanabilirliği]	Danışma Kurulu Toplantısı – 3 (25.07.2020)	Zeynep Karahan Uslu	“Anadolu’nun engin etnografik zenginlikleri deneyim turizmi üzerinden kültür çeşitliliğimizi tüm dünyaya ihraç edebilmek... ”
	[hikâyeselleştirme odaklı nesne temsili]		İbrahim Uslu	“ objelerin sahipleri ve hikâyelerinin yazılması gerektiğini ve şekilde yaşanmışlıklardan hareket edilmesinin etkinlik yaratacağını ifade etti.”
	[deneyimin ticarileştirilmesi] [fotoğrafik mekânın kurulması] [kültürel motifi yüzeyse estetik unsura indirgenmesi]		Şeref Oğuz	“ Hediyeelik eşyalar gündeme alınmalı, örneğin çarık motifi düşünülebilir, selfie noktaları, fotoğraf deneyimi, konaklama ve gastronomi konusunda çalışmalar yapılmalı dedi. Deneyime dayalı ve özellikle çocuklar üzerinden hareket edilmesinin önemine işaret etti.”
	[değerin yaşa göre araçsallaştırılması] [hikâyenin pazarlanabilir deneyime dönüşmesi]		Feride Çelik	“ Etnografik değerlerin gençler ile entegre edilmesi gerekiyor.” “ Deneyime dayalı hikâyeselleştirme , öykü ve gastronomi ile yurtiçi tanıtımda atak yapılabilir.”
	[deneyimsel cazibenin kültürel temsile tercih edilmesi] [hikâyenin pazarlanabilir deneyime dönüşmesi]		Ozan Özkan	“Konaklama tesisi son derece önemlidir. Üniversite gençlerinin buraya çekilmesi çok önemlidir. Demirözü baraj gölü ile bütünleşik çalışmalar yapılmalı, en güzel foto yarışması, kısa film yarışması gibi çalışmalar Bayburtlu gençler arasında moda olmalıdır. ”

Tablo 41'in devamı

Açık Kodlama	[görsel temsillerle otantikliğin yeniden üretimi] [yerel dokunun estetik simülasyona indirgenmesi]	Danışma Kurulu Toplantısı – 3 (25.07.2020)	Recep Çiftçi	“Köyde desenli ve resimli boyalı evlerden oluşan bir sokak oluşturulması çok iyi olacaktır, atölye çalışmaları müzenin etnografik kimliğine önemli bir katkı yapacaktır.”
	[normatif kimlik söylemi]		Furkan Yavuz	“Kuruluş amaçlarımızdan sapmadan, değerlerimizi koruyarak yolumuzda ilerlemeliyiz, Bize Gelen Bizi Yaşar konseptini sıkı sıkıya korumalıyız.”
	[belleğin deneyim odaklı araçsallaştırılması] [kültürel sembollerle idealize edilmiş temsiliyet] [mekânsal belleğin sembol imgeler üzerinden temsil edilmesi] [kültür köyü kurgusuyla deneyimsel simülasyon yaratma]		Ali Canip Olgunlu	“İnsanların unutamayacakları güzellikleri deneyimler ile bütünleşik olarak yaşatmalıyız.” “Dede Korkut muhteşem bir hikâye, Akkoyunlu, Bamsı Beyrek sembol değerleri motifler olarak kullanmalıyız.” “Çinili kale özgün bir fark yaratıyor, müzemiz içinde de Çinimaçın sergisinin varlığı bu olguyu güçlendiriyor.” “Her yıl 15 gün sürecek edebiyat festivali yapabiliriz, kültür ve sanat köyü olgusunu güçlendirecek şekilde alt yapımızı güçlendirmeliyiz.”
	[talep odaklı mekân üretimi] [deneyimsel nostalji kurgusu] [simgesel otantiklik üretimi yoluyla gelenek inşası] [mekânsal deneyimin ölçülebilirliğe indirgenmesi]	Danışma Kurulu Toplantısı – 4 (03.09.2020)	Kenan Yavuz	“Ziyaretçilerden gelen talep üzerine otantik bir kafeterya yapıldığını ve hizmete açıldığını söyledi.” “10 odalı “Loruhan” isimli konaklama tesisinin temellerinin atıldığını, taş ve çamur-sıva malzemelerle geleneksel yöntemle yapılacağını söyledi.” “Hafta içi ortalama 200, hafta sonu 500 olmak üzere toplam ziyaretçi sayısının 8000'i geçtiğini belirtti.”
	[sanatsal yüzeyleştirme yoluyla mekânsal indirgeme]		Feride Çelik	“Müze dış mekânında yapılabilecek bir “arazi sanatı” projesinden bahsetti.”
	[öznelerin performatif temsile dönüştürülmesi]		Nazlı Keçili	“Danışma Kurulu üyeleriyle röportaj yapıp sosyal medyada paylaşılmasının etkileşimi artıracığını söyledi.”
	[mekânların görünürlük uğruna görsel simgeye indirgenmesi]		Ozan Özkan	“Billboardın Bayburt kalesi civarında sergilenip daha çok ziyaretçi çekilebileceğini belirtti.”
	[belleğin sürekliliğinin etkinliklerle sağlanması]		Recep Çiftçi	“Müzede yılda bir festival düzenlenebileceğini buna dahil olarak kukla festivali, masal anlatma-çözümleme gibi etkinliklerin yapılabileceğini belirtti.”

Tablo 41'in devamı

Açık Kodlama	[içerikten koparılarak yüzeysel dijital bilgilendirme]	Danışma Kurulu Toplantısı – 4 (03.09.2020)	Selin Bozkurt	“... etnografyanın anlamı ve içinde neler sergilenir konusunda bilgilendirmeye alakalı sosyal medyada kelime anlamlarını içeren paylaşımlar”
	[stratejik kurgunun planlı oluşu] [anlatı odaklı temsille belleğin hikâyeleştirilerek sunumu]		Şeref Oğuz	“Önerilerin karışmadan uzun vadede belli bir sıraya koyularak gerçekleştirilebileceğini ifade etti.” “ Öykü anlatma geleneğinin öne çıkarılabileceğini ifade etti.”
	[nesneleştirilmiş temsil] [yerel aidiyetin görsel iletişimle pazarlanması] [müze nesnesinin dijital arayüz üzerinden yeniden kodlanması]		Zeynep Karahan Uslu	“Ziyaretçilere maddi değeri düşük örneğin müzeyi ifade eden bir kitap ayracı gibi hediyelerin verilebileceğini söyledi.” “Bölge bazlı billboard reklamı yaptırılabilirliğini söyledi.” “eserlerle alakalı QR kod çalışması yapılabileceğini belirtti.”
	[müze anlatısının görsel kurgu ile kurgulanması]		Furkan Yavuz	“EMYA ziyareti öncesinde 10 dakikalık tanıtım filminin hazırlandığını bildirdi.”
	[yerel kimlik vurgusuyla mimari adlandırma stratejisi] [uluslararası görünürlük] [yerel deneyimin nostaljik kültürel ritüele dönüştürülmesi] [sayısal göstergeyle meşruiyet üretimi] [görsel anlatının ulusal mecraya taşınmasıyla temsili genişletme]	Danışma Kurulu Toplantısı – 5 (23.10.2020)	Kenan Yavuz	“Odaların bölgesinin özelliklerine göre isimlendirileceğini söyledi.” “ EMYA başvurusundan dolayı gelen Rusya Başkanlık Sanat Danışmanı Dina Sorokina’yı ağırladıklarını... olumlu görüşlerle ayrıldığını...” “ Hedik şenliğinin yapıldığını ve tandırda ekmek pişirildiğini...” “Bakanlığa bildirilmiş 12 bin ziyaretçiye ulaşıldığını söyledi.” “TRT’nin film projesi için iletişime geçtiğini belirtti.”
	[etnografik bağlamın görsel temsiller üzerinden ticarileştirilmesi]		Gözde Dönmez Yavuz	“ Etnografik kültüre ve dokuya ait... hediyelik eşya örneklerini incelediklerini söyledi.”
	[bölgesel tarihsel olayın temsili senaryo aracılığıyla belleğe bağlanması] [kişisel ritüellerinin kamusal temsile dönüşmesi]		Ozan Özkan	“Otlukbeli’nin... 548. yıl dönümünde şenliklerle ziyaretçilerin müzeye yönlendirilebileceğini söyledi.” “ Evlenmek için müzeye gelen çiftlerin fotoğraflarını... dijital hesapta yayın yapılması...”

Tablo 41'in devamı

Açık Kodlama	[nesneye yüklenen ritüelleştirilmiş anlam yoluyla temsili tekrar] [sözlü kültürün temsil stratejileri aracılığıyla temsili normatifleştirme]	Danışma Kurulu Toplantısı – 6 (23.10.2020)	Recep Çiftçi	“Köprüye kilit asılıp anahtarının saklanması gibi bir ritüel oluşturulabileceğini ifade etti.” “Yöre için geleneksel ninni çıkartılabileceğini... masal festivali düzenlenebileceğini belirtti.”
	[dijital platformda temsili yeniden kurgulama] [veri temelli ölçülebilirliğe indirgenme] [gündelik etnografyanın normatif yarışma formuna dönüştürülmesi]		Zeynep Karahan Uslu	“Web sitesine bir dijital müze yayıncılığı eklemek gerektiğini söyledi.” “ Ziyaretçilere anket... tutum analizi... görüşlerin videoya alınması gibi öneriler sundu.” “Evimizdeki etnografik malzemeler üzerinden... etnografik kompozisyon yaratma yarışması...”
	[belleğin görsel anlatı üzerinden temsili senaryoya dönüştürülmesi]		Serhan Bali	“Habitat TV’de yayınlanacak bir belgesel hazırlanmasının önemli katkısı olabileceğini söyledi.”
	[deneyimsel senaryo üretimiyle mekânın turizm kurgusuna entegre edilmesi] [ziyaretçi deneyimini ölçülebilir kurgusal yapıya indirgeme]	Danışma Kurulu Toplantısı – 6 (23.11.2020)	Kenan Yavuz	“Konaklama tesisinin turizm sistemine entegrasyonu... deneyim turizmi içeriği için etkinlikler tanımlanacak.” “Ziyaretçiler için bir anket formu düzeni için Zeynep Karahan Uslu’dan destek alınacak.”
	[mekân deneyiminin standartlaştırılmış kurallar üzerinden yönlendirilmesi]		Furkan Yavuz	“Otelin hizmet kurallarını içeren bir kitapçık taslağı şubat ayında hazır olacak.”
	[tematik adlandırma yoluyla belleğin kurgusal kişilikler üzerinden araçsallaştırılması]		Ali Canip Olgunlu	“Odalar Dede Korkut temalı olabilir, kahramanların isimleri verilebilir.”
	[nesnenin otel mekânına taşınması yoluyla temsili ağırlık merkezinin kaydırılması]		Feride Çelik	“ En iyi etnografik eser Loruhan’da sergilenebilir , böylece müze konsepti devam ettirilir.”

Tablo 41'in devamı

Açık Kodlama	[dijital koleksiyon yoluyla temsili kontrol altına alma] kurumsal kimliğin kıyafet üzerinden sabitlemesi] [nostaljik koleksiyonun içerik denetimiyle temsile sunulması]	Danışma Kurulu Toplantısı – 6 (23.11.2020)	Selin Bozkurt	“Pandemide dijital olarak etnografik eser toplanması süreci başlatılabilir.” “Loruhan ve müzede çalışanların kıyafet formatı belirlenmeli.” “Müze ve Loruhan için kurumsal bir dosya olmalı.” “Mazi’ adlı koleksiyon tamamlandığında üyelerle paylaşılacak.”
	[sembollerin kurumsal kimliğe ikon olarak entegre edilmesi]		Recep Çiftçi	“ Müzenin bir ikon u başak olabilir, bu ikon logolarda, kapı süslemelerinde, hediyeliklerde kullanılabilir.”
	[nesneye dayalı bilginin kataloglaştırılması]		Zeynep Karahan Uslu	“Eserler hakkında bilgi içeren profesyonel düzeyde katalog basılmalı.”
	[kültürel temsilde ziyaretçinin kostümlü görsel performansa dâhil edilmesi]		Ozan Özkan	“Yöresel kıyafetlerle fotoğraf çekimi ziyaretçilere sunulmalı.”
	[konaklama sürecinde kimlikli objelerle deneyimsel aidiyet kurulması]		Gözde Dönmez Yavuz	“Polar, şal gibi konaklama sürecinde kullanılabilecek eşyalar tasarlanabilir. ”
	[uluslararası onayla kurumsal temsili tescilleme] [yerel üretimi hediyelik temsile dönüştürme]	Danışma Kurulu Toplantısı – 7 (31.01.2021)	Kenan Yavuz	“EMYA ödül sürecinde finalist olmak, müzemizin uluslararası platformlarda tescili anlamına gelmesi itibariyle önemlidir.” “Bayburt Halk Eğitim Merkezi ile hediyelik eşya üretimi yapılacak.”
	[dijital anlatı aracılığıyla estetikleştirilmesi] [ürün estetiği yoluyla imaj üretimi]		Recep Çiftçi	“Gain uygulaması üzerinden onar dakikalık etnografyayı anlatan videolar çekilebileceğini ve uygulamanın etkin kullanılabileceğini belirtti.” “Müzede satışı yapılacak ürünlerle ilgili, ürünlerin imaj açısından algısını yönetmek adına yardımcı olabileceğini belirtti”
	[ev içi nesnelerin temsili üzerinden etnografik belleğin popülerleştirilmesi]		Feride Çelik	“Danışma Kurulu üyeleri evlerindeki etnografik objeleri paylaşarak yarışmaya destek olabilir.”
	[yaşlı bireylerin sözlü belleğinin nostaljik tanıklık olarak araçsallaştırılması]		Birsan Canbaz	“Bölgede yaşça büyük insanların tecrübelerini, hikâyelerini, manilerini kendi ağızlarından duymak, söyletmek oradaki doğallığın daha rahat gösterilebileceğini ifade etti.

Tablo 41'in devamı

Açık Kodlama	[müze belleğinin dijital etkinlikler yoluyla zaman-mekân dışı yayılımı]	Danışma Kurulu Toplantısı – 7 (31.01.2021)	Ozan Özkan	“Pandemi nedeniyle dijital ortam daha etkin kullanılmalı, sosyal medya etkinlikleri düzenlenmeli.”
	[müze ürünlerinin dijital mecrada ticarileştirilmesi]		Selin Bozkurt	“Müzede bir müzeshop bölümünün olacağını ve instagram üzerinden de satış tabanlı bir bölüm olacağını belirtti.”
	[müze kavramının anlam gerilimini kamusal tartışmaya açma önerisi]		Şeref Oğuz	“Müze misin depo musun?” başlığıyla sempozyum yapılmalı.”
	[müze belleğinin yapay zekâ destekli dijital temsiline yönelim] [web sitesinde içerik üretimiyle dijital temsilin kurumsallaşması]		Zeynep Karahan Uslu	“Yapay zeka ile müzelerin dijitalleştirilmesine yönelik projeye dahil olunabilir.” “Web sitesine sanat/müze odaklı makalelerle bir entelektüel platform kurulması.”
	[kültürel figürlerin sembolik ödül aracılığıyla normatifleştirilmesi] [teşhir stratejisiyle görünür kılma]		Mete Emir	“Dede Korkut temasıyla ‘Yılın Bilgesi’ ödülü verilebilir.” “Bayburt’taki etnografik eserlerin önemli bir kısmının sandıkların içinde olduğunu ve sandıkların yarıştırlabileceği.”
	[nesnelerin hikâyeleştirme yoluyla duygusal temsile dönüştürülmesi]		Öznur Yağcı	“ Bağışlanan eşyalar hikâyeleriyle sosyal medyada paylaşılmalı.”
	[kültürel kimliğin personel kıyafeti üzerinden temsili]		Mahmut Çetin	“Loru Han personeli için yöresel kıyafetlerin kullanılacağını belirtti.”
	[kurumsal ödülle temsilin meşrulaştırılması] [dijital ağlar aracılığıyla temsili yaygınlaştırma]	Danışma Kurulu Toplantısı – 8 (10.05.2021)	Kenan Yavuz	“ Avrupa Yılın Müzesi Silletto Ödülü müzemize verildi.” “Clubhouse da özellikle turizm ve kültür odaklı odalarda konuşmalar yaparak müze tanıtım faaliyetlerine katıldık.”
	[ödülün sürekli vurgulanması yoluyla temsili sabitleme] [VIP dağıtım ile müze algısının elitize edilmesi]		Ozan Özkan	“EMYA başarısının önümüzdeki bir yıl boyunca bunun sürekli kullanılıp algı oluşturulması gerektiğini söyledi.” “... Table Book yapıp VIP liste hazırlayarak o listedeki isim veya kuruluşlara hatta Dünyadaki müze sahiplerine gönderilebileceğini ve böylece Avrupa En İyi Müze algısını daha geniş kitlelere empoze edilebileceğini belirtti.”

Tablo 41'in devamı

Açık Kodlama	[kültürel deneyimi paket turizm haline getirme]	D.K.T.-8 (10.05.2021)	Selin Bozkurt	“Yürüyüş ile alakalı özel sohbetlerin geçtiği konaklama dâhil 2-3 günlük paketler hazırlanabileceğini ifade etti.”
	[dil aracılığıyla algı]		Şeref Oğuz	“Haber yayınlarında algıyı dağıtmamak adına dilin daha basit, net ve sonuca odaklı kullanılması gerektiğini söyledi.”
	[ticari erişilebilirlik yoluyla temsilin mekânsal yayılımı] [yerel konut dokusunun estetik normlarla yeniden şekillendirilmesi] [turizm eksenli kurgu]	Danışma Kurulu Toplantısı -9 (02.07.2021)	Zeynep Karahan Uslu	“Bayburt kalesinin olduğu yere müze shop açılarak ve Kenan Yavuz Etnografya Müzesi’ne daha çok misafir çekilebileceğini söyledi.” “Köy evlerinin saçlarının kiremitle değiştirilmesi ve boyalarının yapılması daha estetik görüntü sunacağını böylece köye ve müzeye kayda değer ziyaretçi çekilebileceğini belirtti.” “Yurtdışından turist getirmek adına ...3 gün ağırlama programı oluşturup tanınırlığı artırabileceğini söyledi.”
	[mekânsal pazarlama kurgusuna kurumsal katkı]		Birsan Canbaz	“ Müze shop konusunda tecrübelerini paylaşılabileceğini ve kavramı, biçimi, felsefesi konusunda destek verebileceğini belirtti.”
	[temsilin yaşatma söylemi üzerinden meşrulaştırılması] [kurmaca-yaşatma]		Feride Çelik	“Ulusal ve uluslararası platformlarda arazi sanatı sergisi , aynı zamanda öğrencilerin de burada kalma programıyla üretim yapıp, müzenin konumuna uygun olarak dış mekânda sanatçıların buradaki malzemeleri kullanarak ve yaşatarak bir sergi planladığını ve yürütüleceğini belirtti. Müzenin formatına uygun olarak yaşayan sergiler yapılması gerektiğini belirtti.”
	[kurumsal belleğin sürekli tekrar yoluyla tescillenmesi] [belleğin normatif temsili için temsilci özne üretimi]		Ozan Özkan	“ yılın müzesi olduğumuzu her yansımada tekrarlamamız gerektiği” “Üniversite öğrencilerinden kültür elçileri yapılabileceğini önerdi.”
	[mekânsal dönüşümün sponsorlukla araçsallaştırılması] [fotoğraf aracılığıyla görsel temsile dayalı deneyim pazarlaması]		Abidin Öztürk	“ Köy evlerinin boyanmasıyla ilgili markalarla iletişime geçilip işbirliği yapılabileceğini söyledi. Foto safari etkinliği düzenlenebileceğini önerdi.”
	[kırsal dokunun restorasyon yoluyla normatif temsili]		Necip Yavuz	“ Eski taş binaların korunması ve çevrenin düzenlenmesi için yetkililerin köyde yaşayan insanları toplantılar yaparak bilinçlendirmesi”

Tablo 41'in devamı

Açık Kodlama	[müdahaleye taban kazandırma amaçlı ikna stratejisi]	D.K.T.-9 (02.07.2021)	Öznur Yağcı	"Köy evlerinin ve çevresinin değişimi için tek tek evler ziyaret edilerek ev kadınlarıyla daha ikna edilebilir bir çalışma yapılabileceğini belirtti."
	[akademik platformlarla kurumsal temsilin güçlendirilmesi] [gezici kurguyla temsili mekânın taşınabilirliği]		Selin Bozkurt	"Bayburt Üniversitesiyle iş birliğiyle online program hazırlanabilir." "Müze için tasarım çalışması yapılacağını, gezici müze, gezici sergi tanıtımının yapılacağını belirtti."
	[istatistiksel başarıyla meşrulaştırılma] [sosyal sorumluluk yoluyla çevre müdahalesi]	Danışma Kurulu Toplantısı -10 (30.08.2021)	Kenan Yavuz	" Günlük ziyaretçi sayısının ortalama 250 kişinin altına düşmediğini söyledi." "Üniversite ile iletişime geçilip köylerin temizlenmesi gibi sosyal içerikli projeler başlatacağını ifade etti."
	[ödül ağları üzerinden uluslararası temsiliyet stratejisi]		Feride Çelik	" Silletto ödülü alan diğer müzelere bir mektup gönderilerek 2022 yaz sezonu için müzeye davet etme sürecinden bahsetti. Etnografya konusunda bilgilendirici yazı hazırladığını söyledi."
	[müze mekânının işlevsel karmaşası] [duygusal temsille normatif kavramların ön plana çıkarılması]		Ozan Özkan	" Müze kütüphane ve toplantı salonunu Üniversite gençlerine etüt merkezi olarak değerlendirilebileceğini söyledi." " Anne kavramının müzede ön planda olduğunu ve bu kavram üzerine çalışmalar yapılarak daha duygusal derinliklere dokunulabileceğini ifade etti."
	[küresel kavramlarla yerel anlatı arasında temsil bağlantısı kurma]		Recep Çiftçi	"Dünyadaki göçleri konuşmak adına bir sempozyum yapılabileceğini ifade etti"
	[doğal kaynak üzerinden kültürel markalaşma]		Zeynep Karahan Uslu	"Türkiye'de kehribar çıkan tek şehrin Bayburt olduğunu ve bu değerli ürünü müze olarak farklı tasarımlarda kullanarak çok güzel çalışmalar yapılabileceğini ve müze ile markalaştırma yapılabileceğini ifade etti."
	[ölçülü müdahale savunusuyla yerel dokunun araçsallaştırılması]		Mete Emir	" Köye çok büyük müdahalelerin doğru olmayacağını ve müzenin hikâyesiyle ilişkisi olmayan projelere çok fazla yoğunlaşılması gerektiğini söyledi. Yerelliği daha çok pekiştirecek etkinliklerin müzeye daha faydası olacağını ifade etti."

- Aksiyal Kodlama: Kurumsal-Meşrulaştırıcı Özne/ler Üzerinden Bellek Deformasyonu

Toplantı tutanaklarında bellek deformasyonu, temsiliyetin yönlendirildiği kurumsal bir dil aracılığıyla belirginleşmektedir. Aidiyet; burada bireysel ya da toplumsal belleğin doğal bir uzantısı olmaktan çıkarak kurumsal söylemin yön verdiği, stratejik olarak inşa edilen ve çeşitli araçlarla sunulan bir algıya dönüşmektedir. Aksiyal kodlama sürecinde bu çerçevede, açık kodlama aşamasında elde edilen kavramlar kurumsal özneler üzerinden biçimlenen söylemsel yönelimlerine, temsil stratejilerine ve içerik örüntülerine göre gruplayarak kavramsal kategorilere ayrılmıştır. Ortaya çıkan alt kategoriler, içerik düzeyinde birbirini besleyen tematik örüntülere dönüşmüş; bu örüntüler, belleğin kurumsal özneler aracılığıyla nasıl şekillendirildiğini gösteren ana kategoriler altında kavramsallaştırılmıştır (Tablo 42).

Tablo 42. Aksiyal Kodlama: Kurumsal-meşrulaştırıcı özne/lerin üretimindeki bellek deformasyonuna dair alt ve ana kategorilerin oluşturulması

Kurumsal-Meşrulaştırıcı Özne/ler: Kenan Yavuz Etnografya Müzesi Danışma Kurulu Toplantı Tutanakları, (URL-13, 2025)		
Aksiyal Kodlama	Kavramlar Arasındaki İlişkiler ve Kategoriler	
	Kavramlardan Oluşan Alt Kategoriler	Kavramlar Arası İlişkiler Sonucu Oluşan Ana Kategoriler
	kurumsallaşmanın idealleştirilmesi, kurumsal aidiyet vurgusu, kurumsal sürdürülebilirlik vurgusu, kurumsal duyarlılık imajı, kurumsal yükseliş için dış onay arayışı, uluslararası onay-meşrulaştırma-tanınırlık-görünürlük arayışı, kurumsal kimliğin kıyafet üzerinden sabitlemesi, sosyal sorumluluk üzerinden meşruiyet, sosyal sorumluluk yoluyla çevre müdahalesi, temsilin yaşatma söylemi üzerinden meşrulaştırılması, akademik platformlarla kurumsal temsilin güçlendirilmesi, müdahaleye taban kazandırma amaçlı ikna stratejisi	[Kurumsal Kimliğin ve Meşruiyetin Sürdürülebilir Temsil Stratejileriyle İnşası]
	uluslararası onayla kurumsal temsili tescilleme, dışsal meşruiyet aracı olarak ödül, kurumsal ödülle temsilin meşrulaştırılması, kurumsal belleğin sürekli tekrar yoluyla tescillenmesi, istatistiksel başarıyla meşrulaştırılma, ödülün sürekli vurgulanması yoluyla temsili sabitleme, ödül ağları üzerinden uluslararası temsiliyet stratejisi, uluslararası meşrulaştırma hazırlığı, sayısal göstergeyle meşruiyet üretimi, VIP dağıtım ile müze algısının elitize edilmesi, tanınma ve görünürlük odaklı temsil stratejisi, dijital ağlar aracılığıyla temsili yaygınlaştırma, web sitesinde içerik üretimiyle dijital temsilin kurumsallaşması, mekânsal pazarlama kurgusuna kurumsal katkı	[Kurumsal Dışa Dönük Görünürlük, Tanıtım ve Ödül Tabanlı Meşruiyet Ağlarının Kurulması]

Tablo 42'nin devamı

Aksiyal Kodlama	hikaye temelli temsil, anlatı odaklı temsille belleğin hikâyeleştirilerek sunumu, hikâyeselleştirme odaklı nesne temsili, deneyimsel simülasyon, deneyimsel cazibenin kültürel temsile tercih edilmesi, deneyimsel nostalji kurgusu, kültür köyü kurgusuyla deneyimsel simülasyon yaratma, talep odaklı mekân üretimi, köy yaşamının temsili atmosfer olarak sunumu, kırsal geçmişin yeniden kurgulanması, temsilin deneyim ile estetize edilmesi, geçmişin teatral yeniden üretimi, mekânsal belleğin sembol imgeler üzerinden temsil edilmesi, kişisel ritüellerinin kamusal temsile dönüşmesi, ziyaretçilerin hatıra üretimi üzerinden aidiyet kurma, hatıra üretimi üzerinden aidiyet kurma	[Deneyimsel ve Hikâye Temelli Bellek ve Kimlik Kurgusu]
	deneyimin ticarileştirilmesi, deneyimsel ihracat, deneyimsel senaryo üretimiyle mekânın turizm kurgusuna entegre edilmesi, paket programlarla deneyim, mekânsal deneyimin ölçülebilirliğe indirgenmesi, mekân deneyiminin standartlaştırılmış kurallar üzerinden yönlendirilmesi, ziyaretçi deneyimini ölçülebilir kurgusal yapıya indirgeme, turizm eksenli kurgu, kültürel deneyimi paket turizm haline getirme, konaklama sürecinde kimlikli objelerle deneyimsel aidiyet kurulması, kültür çeşitliliğinin pazarlanabilirliği, değerlerin yaşa göre araçsallaştırılması, hikâyenin pazarlanabilir deneyime dönüşmesi, temsilde ölçülebilirlik ve deneyimin ticarileştirilmesi, normatif kimlik söylemi, gündelik etnografyanın normatif yarışma formuna dönüştürülmesi, mekânların görünürlük uğruna görsel simgeye indirgenmesi, gezici kurguyla temsili mekânın taşınabilirliği, mekân dönüşümünün sponsorlukla araçsallaştırılması	[Deneyimin Ölçülebilir, Ticarileştirilebilir ve Yönetilebilir Bir Ürüne Dönüştürülmesi]
	yerel belleğin sanatsal filtrelerden geçirilmesi, sanatsal yüzeleştirme yoluyla mekânsal indirgeme, kültürel motifin yüzeysel estetik unsura indirgenmesi, görsel temsillerle otantikliğin yeniden üretimi, sanat üzerinden yeniden kurgulama, bireysel sanat perspektifiyle yönlendirme, öznel biçimleme, görsel anlatının önceliklendirilmesi, fotoğrafik mekânın kurulması, tanıtıma dayalı imge üretimi, imaj üretimi, ürün estetiği yoluyla imaj üretimi, nostaljik koleksiyonun içerik denetimiyle temsile sunulması, müze kavramının anlam gerilimini kamusal tartışmaya açma önerisi, öznelerin performatif temsile dönüştürülmesi, kültürel temsilde ziyaretçinin kostümlü görsel performansına dâhil edilmesi, müze anlatısının görsel kurgu ile kurgulanması, tematik adlandırma yoluyla belleğin kurgusal kişilikler üzerinden araçsallaştırılması, yerel dokunun estetik simülasyona indirgenmesi, yerel konut dokusunun estetik normlarla yeniden şekillendirilmesi, sembollerin kurumsal kimliğe ikon olarak entegre edilmesi	[Mekânsal ve Estetik Temsilin Yüzeleselleştirilmesi ve Görsel Kurguyla Araçsallaştırılması]

Tablo 42'nin devamı

Aksiyal Kodlama	dijital anlatı aracılığıyla estetikleştirilmesi, dijital erişim, içerikten koparılarak yüzeysel dijital bilgilendirme, dijital koleksiyon yoluyla temsili kontrol altına alma, müze nesnesinin dijital arayüz üzerinden yeniden kodlanması, dijital platformda temsili yeniden kurgulama, müze belleğinin dijital etkinlikler yoluyla zaman-mekân dışı yayılımı, müze ürünlerinin dijital mecrada ticarileştirilmesi, müze belleğinin yapay zekâ destekli dijital temsiline yönelim, görsel anlatının ulusal mecraaya taşınmasıyla temsili genişletme, nesneye dayalı bilginin kataloglaştırılması	[Dijitalleşme ve Teknolojik Araçsallaştırma]
	yerel kimlik vurgusuyla mimari adlandırma stratejisi, sözlü kültürün temsil stratejileri aracılığıyla temsili normatifleştirme, kültürel sembollerle idealize edilmiş temsiliyet, kişisel ritüellerinin kamusal temsile dönüşmesi, nesneye yüklenen ritüelleştirilmiş anlam yoluyla temsili tekrar, kültürel figürlerin sembolik ödül aracılığıyla normatifleştirilmesi, teşhir stratejisiyle görünür kılma, duygusal temsille normatif kavramların ön plana çıkarılması, yerel aidiyetin görsel iletişimle pazarlanması, bölgesel tarihsel olayın temsili senaryo aracılığıyla belleğe bağlanması, yerel deneyimin nostaljik kültürel ritüele dönüştürülmesi, simgesel otantiklik üretimi yoluyla gelenek inşası, yaşlı bireylerin sözlü belleğinin nostaljik tanıklık olarak araçsallaştırılması, yerel üretimi hediyelik temsile dönüştürme, müze mekânının işlevsel karmaşası, mekânsal belleğin sembol imgeler üzerinden temsil edilmesi, kurumsal kimliğin kıyafet üzerinden sabitlemesi, kültürel kimliğin personel kıyafeti üzerinden temsili, ritüelleştirilmiş nesne ve davranışlarla temsilin pekiştirilmesi, nesneye dayalı bilginin kataloglaştırılması, teşhir stratejisiyle görünür kılma, nesnelerin hikâyeleştirme yoluyla duygusal temsile dönüştürülmesi	[Yerel/Kolektif Kimliğin, Normatif (Değer, Sembol, Ritüel) Pratiklerle, Sahnelenmiş/Mekânsal/Duygusal Yollarla, Sürekli Yeniden Üretilmesi ve Toplumsal Olarak Dolaşıma Sokulması]
	ticarileştirme, ticari anlam yükleme, deneyimin ticarileştirilmesi, hediyelik eşya üzerinden temsiliyet, etnografik bağlamın görsel temsiller üzerinden ticarileştirilmesi, kültür çeşitliliğinin pazarlanabilirliği, fotoğraf aracılığıyla görsel temsile dayalı deneyim pazarlaması, ürün estetiği yoluyla imaj üretimi, müze ürünlerinin dijital mecrada ticarileştirilmesi, ticari erişilebilirlik yoluyla temsilin mekânsal yayılımı, yerel üretimi hediyelik temsile dönüştürme, konaklama sürecinde kimlikli objelerle deneyimsel aidiyet kurulması, dijital anlatı aracılığıyla estetikleştirilmesi	[Mekânın ve Kültürel Temsillerin Ekonomi, Pazar, Ürün, Deneyim ve Ticarileştirme Stratejileriyle Araçsallaştırılması]

Tablo 42'nin devamı

Aksiya Kodlama	öznelerin performatif temsile dönüştürülmesi, kültürel temsilde ziyaretçinin kostümlü görsel performansa dâhil edilmesi, nesneleştirilmiş temsil, nesnenin otel mekânına taşınması yoluyla temsili ağırlık merkezinin kaydırılması, müze anlatısının görsel kurgu ile kurgulanması, kurmaca-yaşatma, stratejik kurgunun planlı oluşu, kurgusal içerik yönlendirmesi, anlatı odaklı temsille belleğin hikâyeleştirilerek sunumu, gezici kurguyla temsili mekânın taşınabilirliği, ziyaretçilerin hatıra üretimi üzerinden aidiyet kurma, mekânsal dönüşümün sponsorlukla araçsallaştırılması	[Katılımcı, Kurgusal ve Performatif Temsil Stratejileriyle Mekânsal ve Toplumsal Deneyimin Şekillendirilmesi]

“Kurumsal Kimliğin ve Meşruiyetin Sürdürülebilir Temsil Stratejileriyle İnşası” kategorisi; Kenan Yavuz Etnografya Müzesi Danışma Kurulu üyeleri tarafından dile getirilen temsil biçimlerinin kurumsal kimliği sürdürülebilirlik, aidiyet, duyarlılık ve sosyal sorumluluk kavramları etrafında nasıl idealleştirilerek inşa ettiğini göstermektedir. Toplantı tutanaklarında yer alan öneri, vurgu ve söylemler; müzenin kurumsal bir aktör olarak görünürlük ve meşruiyet kazanmasına yönelik stratejileri içermektedir. İncelenen tutanaklarda kurumsallaşma süreci; aidiyetin duygusal bir sahiplenme biçiminden çıkarılıp temsil araçlarıyla sabitlenen, dışsal onay arayışına yönelen ve normatif değerlerle güçlendirilen bir yapı olarak sunulmaktadır. Özellikle “kurumsal kimliğin kıyafet üzerinden sabitlenmesi”, “akademik platformlarla kurumsal temsilin güçlendirilmesi” veya “sosyal sorumluluk yoluyla çevre müdahalesi” gibi kavramlar; kurumsal belleğin görünürlük, duyarlılık ve kolektif sorumluluk söylemleriyle meşrulaştırıldığını göstermektedir. Ancak bu stratejiler, belleğin içerikten çok biçimsel kodlar ve temsili araçlarla denetlenmesine neden olmakta; geçmişle olan ilişki kurumsal bir imaj politikasına indirgemektedir.

Toplantı tutanaklarında bellek deformasyonu; temsiliyetin içerikten çok dışsal onay, ödül mekanizmaları ve görünürlük stratejileri üzerinden kurulmasıyla derinleşmektedir. Bu bağlamda temsilin odak noktası bireylerin ya da toplulukların belleği değil; istatistiksel başarı, ödül zincirleri ve dijital tanıtım gibi dışa dönük meşruiyet pratikleridir. “Kurumsal Dışa Dönük Görünürlük, Tanıtım ve Ödül Tabanlı Meşruiyet Ağlarının Kurulması” kategorisi; müzenin kurumsal belleğinin uluslararası onay, ödül sistemleri, görünürlük stratejileri ve istatistiksel göstergeler gibi dışa dönük stratejiler aracılığıyla nasıl sabitlendiğini göstermektedir. Tutanaklarda öne çıkan kavramlar kurumsal temsilin dışsal meşruiyet araçlarına bağımlı kılındığını ve bu araçların belleği yönlendiren bir çerçeveye

dönüştüğünü açıkça ortaya koymaktadır. Örneğin “kurumsal belleğin sürekli tekrar yoluyla tescillenmesi”, “ödül ağları üzerinden uluslararası temsiliyet stratejisi” veya “VIP dağıtım ile müze algısının elitize edilmesi” gibi kavramlar; kurumsal belleğin ödül ve görünürlük politikalarıyla pazarlanabilir bir değere dönüştürüldüğünü göstermektedir. Bu stratejilerle birlikte müze anlatısı içerikten çok performatif başarıya yani ödül almış olmakla değer kazanmış bir temsile indirgenmektedir. Böylece bellek, içsel bir anlam üretimi olmaktan çıkarak kurumsal itibar ve prestij söyleminin bir bileşenine dönüşmektedir.

Toplantı tutanaklarındaki bir başka bellek deformasyonu; geçmişin doğrudan bir aktarımı ya da kolektif belleğin izini sürmekten çok hikâyeleştirme, simülasyon ve deneyimsel temsiller aracılığıyla yeniden kurgulanması yoluyla ortaya çıkmaktadır. Bu süreçte bellek; yaşanmışlıkların izini taşıyan bir yapı olmaktan çıkarak zihinde iz bırakmak üzere kurgulanan bir sahneye, bir gösteri alanına dönüşmektedir. Bu bağlamda “Deneyimsel ve Hikâye Temelli Bellek ve Kimlik Kurgusu” kategorisi; müzenin belleği sahici deneyim yoluyla değil teatral, talep odaklı ve görsel olarak estetize edilmiş bir kurgu üzerinden sunmaya çalışmasıyla ilişkilidir. Toplantı tutanaklarında sıkça tekrarlanan “hikâye temelli temsil”, “kültür köyü kurgusuyla deneyimsel simülasyon yaratma”, “kırsal geçmişin yeniden kurgulanması” gibi kavramlar; müzenin geçmişe ait somut referanslardan çok duygusal olarak etkileyici ve deneyimsel olarak tatmin edici sahneler üretmeye odaklandığını göstermektedir. Bu durum, geçmişin tiyatral bir temsile indirgenmesine ve nostalji üzerinden pazarlanabilir bir deneyime dönüşmesine yol açmaktadır. Belleğin bireysel ya da toplumsal olarak kurduğu bağlar yerine ziyaretçinin hatıra üretimi üzerinden kurduğu kişisel ve yüzeysel aidiyet ön plana çıkarılmaktadır. Ziyaretçilerin anı üretmeye teşvik edildiği, ritüellerin sahneye taşındığı ve nesnelerin anlatıya hizmet eden dekorlar gibi işlevlendirildiği bu yapı; belleği içerik değil deneyim üzerinden tanımlanan, tüketilebilir bir ürün hâline getirmektedir.

Tutanaklarda deneyim; özgün ve bağlamsal bir hatırlama pratiği olmaktan çıkarılıp turizm odaklı, ölçülebilir ve yönetilebilir bir deneyim paketine dönüşmüştür. Bu dönüşüm, mekânsal belleğin artık bireysel deneyime ya da toplumsal belleğe değil, programlanmış senaryolar, görsel simgeler ve standartlaştırılmış kurallar aracılığıyla yönetilen bir kullanıcı deneyimi olarak kurgulanmasına neden olmaktadır. “Deneyimin Ölçülebilir, Ticarileştirilebilir ve Yönetilebilir Bir Ürüne Dönüştürülmesi” kategorisi; müze deneyiminin giderek ekonomik, yönetsel ve pazarlanabilir bir yapıya indirgenmesini ifade etmektedir. “Paket programlarla deneyim”, “deneyimsel ihracat”, “mekânın turizm kurgusuna entegre

edilmesi” gibi kavramlar; müzede anlam üretme kapasitesinin kullanıcı odaklı senaryolara ve sponsorluk destekli dönüşümlere göre biçimlendirildiğini göstermektedir. Ziyaretçinin geçirdiği zaman, hatırladığı imgeler, karşılaştığı atmosfer; özgün bir anlatıdan çok önceden kurgulanmış bir senaryoya dahil edilmekte ve normatif olarak yönlendirilmektedir. Deneyimin ölçülebilirlik üzerinden değerlendirilmesi; örneğin ziyaretçi sayısı, paket programlar, etkileşimli uygulamalar ya da dijital içerik üretimi gibi göstergelerle meşruiyet kazanan bir yapıya dönüşmesine neden olmaktadır. Bu durum; mekânın temsili derinliğini zayıflatmakta, mekânı anlatıdan çok turistik bir simgeye, geçmişi ise ticari değeri olan bir hikâyeye indirgemektedir.

Toplantı tutanaklarındaki bir başka bellek deformasyonu; mekânın ve estetik değerlerin içeriksel ve tarihsel bağlamlarından kopararak yeniden kurgulanması yoluyla ortaya çıkmaktadır. Temsiliyet artık bağlama dayalı bir aktarım değil; görselliğe indirgenmiş, kolay tüketilebilir, sanatsal biçimleme teknikleriyle yönlendirilmiş yüzeysel bir anlatı olarak inşa edilmektedir. “Mekânsal ve Estetik Temsilin Yüzeyselleştirilmesi ve Görsel Kurguyla Araçsallaştırılması” kategorisi, bu bağlamda müzede belleğin nasıl estetik kodlarla yeniden şekillendirildiğini ve bu sürecin temsilin araçsallaştırılmasına nasıl hizmet ettiğini göstermektedir. “Yerel belleğin sanatsal filtrelerden geçirilmesi”, “kültürel motifin yüzeysel estetik unsura indirgenmesi” ve “fotoğrafik mekânın kurulması” gibi kavramlar; belleğin öznel biçimlendirme ve görsel estetik üretimi yoluyla anlamdan ziyade imaj üretimine odaklandığını ortaya koymaktadır. Estetize edilen imgeler aracılığıyla kurulan bu temsil biçimi; müze kavramının sorgulayıcı yapısını baskılayarak yapıyı bir kültürel tartışma alanı olmaktan çıkarıp bir görsel vitrine dönüştürmektedir.

Müze anlatısının “görsel kurgu ile kurgulanması” ve “kurgusal kişilikler üzerinden araçsallaştırılması” gibi stratejiler, temsilin görsel ikna ve duygusal alımlama üzerine kurulduğunu göstermektedir. Ayrıca “kostümlü görsel performans”, “yerel konut dokusunun estetik normlarla yeniden şekillendirilmesi” ve “sembollerin kurumsal kimliğe ikon olarak entegre edilmesi” gibi uygulamalar mekânı ve özneyi performatif, yönlendirilmiş ve pazarlanabilir bir temsile dönüştürmektedir. Bu stratejiler, müzeyi deneyime açık bir alan olmaktan çıkararak kurumsal imajın sahnelendiği estetik bir gösteri platformuna indirgemektedir.

Toplantı tutanaklarında müze temsillerinin dijital araçlar ve teknolojik platformlar aracılığıyla yüzeyselleştirilmiş, kontrol edilebilir ve yaygınlaştırılabilir bir forma dönüştüğü görülmektedir. Bu dönüşüm, belleği özgün bağlamından koparan ve onu zaman-mekân dışı,

hızlı tüketilebilir bir görsel bilgiye indirgeyen bir temsil stratejisiyle gerçekleşmektedir. “Dijitalleşme ve Teknolojik Araçsallaştırma” kategorisi; müzede dijitalleşmenin temsiliyetin yönlendirilmesi, denetlenmesi ve estetikleştirilmesi için kullanılan bir araç olarak nasıl işlevselleştirildiğini göstermektedir. “Dijital koleksiyon yoluyla temsili kontrol altına alma”, “dijital platformda temsili yeniden kurgulama” ve “nesnenin dijital arayüz üzerinden yeniden kodlanması” gibi kavramlar; müze belleğinin içeriksel derinlikten uzaklaştırılarak yönetilebilir bir gösterge dizisine dönüştüğünü ortaya koymaktadır. “Müze belleğinin dijital etkinlikler yoluyla zaman-mekân dışı yayılımı”, “dijital anlatı aracılığıyla estetikleştirilmesi” ve “görsel anlatının ulusal mecraya taşınması” gibi stratejiler ise dijitalin sadece bir aktarım biçimi değil, aynı zamanda temsilin biçimsel bir yönlendiricisi haline geldiğini işaret etmektedir. Bu temsil biçimi; dijital ortamın olanaklarını kullanarak belleği sunuma, gösteriye ve dolaşıma açık bir estetik nesneye dönüştürmektedir. Özellikle “müze ürünlerinin dijital mecrada ticarileştirilmesi” ve “müze belleğinin yapay zekâ destekli dijital temsiline yönelim” gibi ifadeler; belleğin yalnızca yeniden üretilmediğini, aynı zamanda ekonomik ve teknolojik sistemlere entegre edilerek araçsallaştırıldığını da göstermektedir.

“Yerel/Kolektif Kimliğin, Normatif (Değer, Sembol, Ritüel) Pratiklerle, Sahnelenmiş/Mekânsal/Duygusal Yollarla, Sürekli Yeniden Üretilmesi ve Toplumsal Olarak Dolaşıma Sokulması” kategorisi, müzede temsilin içerikten çok biçimsel – tekrarlayıcı ve duygusal-yüklü bir performans aracılığıyla gerçekleştirildiğini göstermektedir. “Sözlü kültürün temsil stratejileri aracılığıyla temsili normatifleştirme”, “ritüelleştirilmiş nesne ve davranışlarla temsilin pekiştirilmesi” ve “kültürel figürlerin sembolik ödül aracılığıyla normatifleştirilmesi” gibi kavramlar; belleğin duygusal ve sembolik kodlarla sabitlenmiş bir kurguda yeniden sunulduğuna işaret etmektedir. Yine “yerel aidiyetin görsel iletişimle pazarlanması”, “kültürel kimliğin personel kıyafeti üzerinden temsili” ve “nesnelerin hikâyeleştirme yoluyla duygusal temsile dönüştürülmesi” gibi ifadeler; kimliğin temsiliyet aracılığıyla normatifleştirildiğini ve bu sürecin estetik, görsel ve sahneleme odaklı yürütüldüğünü göstermektedir.

“Mekânın ve Kültürel Temsillerin Ekonomi, Pazar, Ürün, Deneyim ve Ticarileştirme Stratejileriyle Araçsallaştırılması” kategorisi ise özellikle ekonomik anlam yükleme, ticarileştirme, ürün estetiği ve pazarlama stratejileri kavramları üzerinden belleğin ekonomik değerler ve tüketim mantığı çerçevesinde nasıl araçsallaştırıldığını ortaya koymaktadır. Toplantı tutanaklarında öne çıkan “hediyelik eşya üzerinden temsiliyet”, “fotoğraf aracılığıyla görsel temsile dayalı deneyim pazarlaması”, “kültür çeşitliliğinin

pazarlanabilirliği” gibi kavramlar; müze anlatısının tüketilebilir bir deneyim olarak sunulduğunu göstermektedir. “Yerel üretimi hediyelik temsile dönüştürme”, “konaklama sürecinde kimlikli objelerle aidiyet kurulması” ve “müze ürünlerinin dijital mecrada ticarileştirilmesi” gibi öneriler; belleğin ekonomik değerlere, temsiliyetin tüketim mantığına indirgenerek araçsallaştırıldığına işaret etmektedir.

“Katılımcı, Kurgusal ve Performatif Temsil Stratejileriyle Mekânsal ve Toplumsal Deneyimin Şekillendirilmesi” kategorisi, müze belleğinin ziyaretçinin katılımına açık fakat senaryolaştırılmış ve yönlendirilmiş bir deneyim alanı olarak kurgulandığını göstermektedir. “Öznelerin performatif temsile dönüştürülmesi”, “kültürel temsilde ziyaretçinin kostümlü görsel performansla dâhil edilmesi”, “kurmaca-yaşatma” ve “kurgusal içerik yönlendirmesi” gibi kavramlar; belleğin artık spontane bir toplumsal birikim değil, planlı bir sahneleme pratiği üzerinden sunulduğunu ortaya koymaktadır. Benzer şekilde “müze anlatısının görsel kurgu ile kurgulanması”, “gezici kurguyla temsili mekânın taşınabilirliği” gibi kavramlar ise temsiliyetin sabit, bağlamsal ve içerik odaklı olmaktan ziyade; taşınabilir, esnek ve duysal olarak etkinleştirilmiş bir kurgu olduğunu ortaya koymaktadır. Aynı zamanda “mekânsal dönüşümün sponsorlukla araçsallaştırılması” gibi stratejiler; temsiliyetin kurumsal aktörlerce planlı biçimde yönlendirildiğini ve belleğin inşasının katılımcı bir deneyim gibi sunulmasına rağmen arka planda kurgusal, yönlendirilmiş ve performatif bir denetimle şekillendiğini açığa çıkarmaktadır.

Aksiyal kodlamanın sonucunda her bir ana kategori; koşul/bağlam, eylem/etkileşim, sonuç/yorum eksenleri doğrultusunda çözümlenmiştir (Tablo 43).

Tablo 43. Kurumsal-meşrulaştırıcı özne/lerin üretimindeki bellek deformasyonunun koşul/bağlam, eylem/etkileşim, sonuç/yorum ilişkisi üzerinden açıklanması

Kurumsal-Meşrulaştırıcı Özne/ler: Kenan Yavuz Etnografya Müzesi Danışma Kurulu Toplantı Tutanakları, (URL-13, 2025)			
Aksiyal Kodlama	Koşul / Bağlam	Eylem/ Etkileşim	Sonuç / Yorum
Kurumsal Kimliğin ve Meşruiyetin Sürdürülebilir Temsil Stratejileriyle İnşası	Danışma Kurulu toplantılarında kurumsal kimliğin aidiyet, duyarlılık, sosyal sorumluluk gibi değerlerle süreklilik kazanması amaçlanmakta	Söylemde aidiyetin estetik, çevresel hassasiyet ve akademik temsil gibi temalarla kurumsal imaja dönüştürülmesi	Bireysel/toplumsal aidiyetin yerini, kurumsal olarak kodlanmış temsiliyet stratejileri almakta; bellek, görsel ve söylemsel kalıplarla sabitlenmekte

Tablo 43'ün devamı

Kurumsal Dışa Dönük Görünürlük, Tanıtım ve Ödül Tabanlı Meşruiyet Ağlarının Kurulması	Müzeye ulusal ve uluslararası düzeyde meşruiyet kazandırma ihtiyacı	Ödüller, istatistikler ve dijital görünürlük üzerinden kurumsal öne çıkarma	Bellek, öz içeriğinden ziyade tanınmışlık üzerinden değer kazanmakta; temsil, sık tekrar ve sabitleme yoluyla standartlaşmakta
Deneyimsel ve Hikâye Temelli Bellek ve Kimlik Kurgusu	Ziyaretçi beklentileri ve duygusal deneyim ihtiyacı	Hikâye, kurgusal anlatı, nostaljik simülasyon yoluyla temsiliyet	Bellek, hatırlamaya değil, sahnelenmiş duygusal bir anlatıya dayandırılmakta; kurgusal kimlikler gerçekliğin yerine geçmekte
Deneyimin Ölçülebilir, Ticarileştirilebilir ve Yönetilebilir Bir Ürüne Dönüştürülmesi	Turizm ve pazar dinamiklerinin müzeye entegrasyonu	Paket deneyimler, ölçülebilir içerikler, programlanabilir temsiller	Bellek, ticarileştirilebilir bir tür deneyime indirgenmekte; müzeye dair durumlar pazarlanabilir olmakta
Mekânsal ve Estetik Temsilin Yüzeyselleştirilmesi ve Görsel Kurguyla Araçsallaştırılması	Sunum ve imaj odaklılık	Sanatsal filtreleme, sembolik görsel imgeler	Mekân ve bellek yüzeyde kurulan temsillerle estetize edilmekte; içeriksel derinlik kaybolmakta
Dijitalleşme ve Teknolojik Araçsallaştırma	Dijital dönüşüm ve uzaktan erişim ihtiyacı	Dijital arayüz, kataloglama ve dijital içerik yönetimi	Bellek, zamandan ve mekândan bağımsız bir dijital temsil nesnesine dönüşmektedir; fiziksel deneyim yerini dijital kontrollere bırakmakta
Yerel/Kolektif Kimliğin, Normatif Pratiklerle, Sürekli Yeniden Üretilmesi ve Toplumsal Olarak Dolaşıma Sokulması	Yerel değerlerin tanıtım ve temsili	Semboller, ritüeller, kostümler, mimari adlandırmalar	Kimlik ve bellek normatif kalıplarla sabitlenmekte; toplumsal dolanım, temsilin tekrarıyla standardize edilmekte

Tablo 43'ün devamı

Mekânın ve Kültürel Temsillerin Ekonomi, Pazar, Ürün, Deneyim ve Ticarileştirme Stratejileriyle Araçsallaştırılması	Ekonomik süreklilik arayışı	Hediyelik eşya, objeler, anlatılar yoluyla pazarlama	Temsil, ekonomi temelli bir içeriğe indirgenmekte
Katılımcı, Kurgusal ve Performatif Temsil Stratejileriyle Mekânsal ve Toplumsal Deneyimin Şekillendirilmesi	Katılımcılık, sahiplik ve etkileşim beklentileri- ziyaretçinin dahil olabileceği kurgusal deneyim	Performans, kostüm, sahneleme, gezici anlatı kurguları	Bellek, katılımcı gibi sunulan ancak kurumsal aktörlerce yönlendirilen kurgusal ve yüzeysel bir deneyime indirgenmekte

• Seçmeli Kodlama: Kurumsal-Meşrulaştırıcı Özne/ler Üzerinden Bellek Deformasyonu

Kenan Yavuz Etnografya Müzesi danışma kurulu toplantı tutanaklarına yönelik açık ve aksiyal kodlama aşamalarında elde edilen tematik kategoriler, seçmeli kodlama süreciyle bütüncül bir kavramsal yapıya dönüştürülmüştür. Bu süreçte kurumsal-meşrulaştırıcı öznel aracılığıyla belleğin nasıl yönlendirildiği; temsiliyetin kurumsal stratejileri, görünürlük politikaları, dijital araçlar ve ticarileştirme pratikleri yoluyla nasıl standartlaştırıldığı üzerinden değerlendirilmiştir. Seçmeli kodlama ile tematik kategoriler arasındaki ilişkiler bir merkez tema etrafında birleştirilmiş ve bu tema “Kurumsal Stratejiler Yoluyla Yönlendirilmiş Temsiliyetin, Belleği İdealize Edilmiş, Performanslaştırılmış ve Ticarileştirilmiş Bir Algıya Dönüştürmesi” olarak tanımlanmıştır (Tablo 44).

Tablo 44. Seçmeli Kodlama: Kurumsal-meşrulaştırıcı özne/lerin üretiminde bellek deformasyonuna dair belirlenen merkezi tema

Kurumsal-Meşrulaştırıcı Özne/ler: Kenan Yavuz Etnografya Müzesi Danışma Kurulu Toplantı Tutanakları, (URL-13, 2025)	
Seçmeli Kodlama	Merkezi Tema
	[Kurumsal Stratejiler Yoluyla Yönlendirilmiş Temsiliyetin, Belleği İdealize Edilmiş, Performanslaştırılmış ve Ticarileştirilmiş Bir Algıya Dönüştürmesi]

3.2.5. Teyit Edici-Onaylayıcı Özne/ler: Ödül Gerekçeleri ve Jüri Raporlarında Bellek Deformasyonu

Ödül platformlarının işleyiş süreçleri ve kazananlara sunduğu avantajlar; müze belleğinin kurumsal, ekonomik ve temsili normlar doğrultusunda nasıl biçimlendiğine dair önemli ipuçları sunmaktadır. Ödül başvuru ve değerlendirme aşamalarında müze anlatısı, sadece yerel ya da kültürel bağlamı içinde değil; uluslararası tanınırlık, marka değeri ve sürdürülebilirlik gibi küresel ölçütlerle değerlendirilmektedir. Böylece belleğin temsili dışsal normatif kriterlere göre yeniden şekillendirilmektedir. Ödül kazanımı, müze belleğinin kamuya sunumunda belirleyici bir filtre olarak işlev görürken; bu süreçte belleğin araçsallaştırılması, idealize edilmesi ve piyasa odaklı bir temsil biçimine dönüştürülmesi riskini de beraberinde getirmektedir.

EMYA/Sillette Ödülü, Avrupa Müze Forumu'nun düzenlediği ve çok aşamalı bir değerlendirme sürecine dayanan uluslararası bir platformdur. Ödül başvuru sürecinde başvurular Avrupa Müze Forumu'nun uluslararası platformunda alınmakta, detaylı başvuru dosyaları ve destekleyici materyaller talep edilmektedir. Başvuru yapan müzeler uluslararası bağımsız bir jüri tarafından önce dosya üzerinden, ardından alan ziyaretleriyle çok aşamalı bir değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Jüri; yenilikçilik, topluluk katılımı, sürdürülebilirlik ve anlatı bütünlüğü gibi kriterlere dayanarak adayları değerlendirmektedir (URL-21, 2025). Uzun listedeki tüm müzelerin jüri tarafından bizzat ziyaret edilmesi ve gerekirse ek ziyaretlerle süreçte derinleşilmesi; değerlendirme sürecinin çok aşamalı, seçici ve dışsal normlara bağlı olduğunu göstermektedir. Nihai kararda ise müzenin hem kendi toplumsal bağlamı içinde hem de uluslararası ve güncel müzecilik normları çerçevesinde idealize edilip ödüllendirildiği açıktır.

Europa Nostra – Avrupa Birliği Kültürel Miras Ödülü, Avrupa Komisyonu ile Europa Nostra ortaklığında yürütülen bir süreçtir. Başvurular dijital olarak alınmakta; projelerin toplumsal katılım, sürdürülebilirlik ve koruma uygulaması gibi başlıklarda sunduğu etki değerlendirilmektedir (URL-22, 2025). Burada farklı Avrupa ülkelerinden gelen jüri üyeleri, başvuru belgelerinin yanı sıra alan ziyaretleriyle projelerin yerel ve uluslararası ölçeklerde örnek teşkil edip etmediğine odaklanmaktadır. Değerlendirme süreci; müze belleğini evrensel koruma standartları, yerel katılım ve sürdürülebilirlik gibi normlara göre filtreleyen ve yeniden şekillendiren bir işleve sahiptir.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Özel Ödülü ulusal ölçekte yürütülen bir değerlendirme modeline sahiptir. Başvurular bazen öneri, bazen bakanlık komisyonu

aracılığıyla şekillenmektedir. Değerlendirme; özgünlük, toplumsal katkı, koruma ve sürdürülebilirlik gibi başlıklarda yapılmakta ve sonuç bakanlık tarafından kamuya duyurulmaktadır. Kazananlara ödül töreni ile ödüller takdim edilmektedir. Bu süreçte müzenin ulusal kültürel kimliğe, yerel kalkınmaya ve toplumsal etkiye yaptığı katkı ödülün verilmesinde belirleyici olmaktadır. Ödüller her biri en az yedi kişiden oluşan değerlendirme kurulları tarafından incelenmektedir. Jüri üyeleri arasında bakanlıktan uzmanlar yer almaktadır (URL-23, 2016). Böylece belleğin ulusal ölçekte ve kurumsal onay mekanizmasıyla nasıl idealize edildiği öne çıkmaktadır.

BIG SEE Grand Prix – Turizm Tasarım Ödülü, Güneydoğu Avrupa’dan başlayarak küresel ölçekte yenilikçi mimarlık ve kültürel projeleri ödüllendiren uluslararası bir platformdur. Ödül programına başvurular dijital ortamda alınmakta; projeler, sunulan detaylı görsel materyaller (fotoğraflar, videolar ve sunumlar) eşliğinde değerlendirilmektedir. Yarışmaya başvuracak projelerin, başvuru tarihinden önceki üç yıl içinde tamamlanmış olması ve ilgili kategorilerde eksiksiz başvuru dosyasıyla gönderilmiş olması gerekmektedir. Değerlendirme sürecinde yenilik, akıllı tasarım ve özgünlük, çevresel ve toplumsal duyarlılık, kültürel katkı ve işlevsellik gibi ölçütler ön plana çıkmakta; jüri bu başlıklar ışığında projeleri seçmekte ve ödüllendirmektedir (URL-24, 2025). Kazanan projeler, salt ödül logosu ve sertifika ile tanımlanmayıp; uluslararası platformlarda sunum ve tanıtım hakkı kazanarak küresel ölçekte görünürlük kazanmaktadır. Tüm bu süreç, müze belleğinin yerel ve kültürel bir anlatı olmaktan çıkarak, yaratıcı endüstrilerin piyasa dinamikleri ve uluslararası tasarım normları çerçevesinde yeniden tanımlanmasına aracılık etmektedir.

Bütün bu ödül platformları kapsamında, başvuru ve değerlendirme süreçlerinin; ödüle başvuracak müzelerin nasıl seçildiği, hangi kriterlerle elendiği ve nasıl idealize edildikleri konusunda güçlü bir dışsal filtre uygulandığını göstermektedir. Kazananların uluslararası tanınırlık ve marka değeri elde etmesi, müze anlatısının ve belleğinin giderek küresel normlara ve piyasa mekanizmalarına uygun olarak biçimlendiğine işaret etmektedir.

Ödüllerin fiziksel olarak müzede sergilenmesi, ödül sunumlarının törenleştirilmesi ve müzenin kamuya açık platformlarda temsil edilmesi; belleğin nesneleştirilerek gösteriye ve performatif bir temsil alanına taşındığını ortaya koymaktadır. Bu süreçte ödüllerin sahipliği, süresi, sigortalanması ve tanıtımının kurumsal olarak zorunlu tutulması ise ödülün müze anlatısını sabitleyen ve sürekli görünür kılan bir beklenti ve temsil rejimi yarattığını göstermektedir.

- Açık Kodlama: Teyit Edici-Onaylayıcı Özne/ler Üzerinden Bellek Deformasyonu

Açık kodlama ile ödül gerekçeleri ve jüri değerlendirmeleri temelinde, dışsal onay ve ödüllendirme süreçlerinin müze belleğini nasıl yeniden yapılandığı ve hangi temsili normlar üzerinden idealize ettiğine bakılmaktadır. Ödül platformlarının söylemlerindeki tekrar eden örüntüler, normatif yönlendirmeler ve seçici vurgular tespit edilerek müze belleğinin kurumsal değer ve tanınırlık üretimi uğruna ne ölçüde araçsallaştırıldığını ve potansiyel olarak deforme edildiğini görünür kılınmaktadır. Açık kodlama ile oluşturulan her kavram; seçili ifadelerle dayalı olarak temsilin ne şekilde abartıldığı, piyasa ya da performans odaklı bir anlatıya dönüştürüldüğü ve toplumsal -kültürel- anlamdan nasıl uzaklaştırıldığına ilişkin çözümlemelerdir (Tablo 45).

Tablo 45. Açık Kodlama: Teyit edici-onaylayıcı özne/lerin üretiminde bellek deformasyonu ile ilişkili kavramlar

Teyit Edici-Onaylayıcı Özne/ler: Ödül Gerekçeleri ve Jüri Raporları				
Açık Kodlama	Kavramlar	Özne	Ödül	İfade
	[idealize edilmiş topluluk ruhu] [aile kimliğinin abartılı temsili] [belleğin dönüştürücü/performatif sunumu] [olumlu değişim söylemi]	Marlen Mouliou (EMYA 2021 Jüri Başkanı)	2021 – EMYA / Silletto Ödülü	“Silletto 2021 Ödülü sahibi Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, köklü bir yerel topluluk ruhuna sahip özel bir aile girişimidir. Türkiye’nin kuzeydoğusundaki uzak bir köyde konumlanmış olan müze, yerel gelenekler, hafıza ve gerçeklikle bağlantı kurmanın yanı sıra, köy mirasının zenginliğine dair kamusal farkındalık oluşturarak ve kültürel projelerin köyleri ve toplulukları canlandırma potansiyelini göstererek topluluk için olumlu değişimin hızlandırıcısı olma potansiyeliyle öne çıkmaktadır.” (URL-25, 2025)
	[normatif yerel/miras kurgusu] [topluluğun araçsallaştırılmış katılımı] [seçmecî kırsal canlandırma] [ödül odaklı onay]	Carol Jackson (Stiletto Trust Mütevelli Heyeti Üyesi)		“Bu ödülü kazanan müze, genç yaşına rağmen yerel köklere ve mirasa bilinçli dönüşü savunmak için son derece etkili yollar geliştirmiştir. Yerel topluluğunu sürece dâhil etmede büyük bir başarı göstermiş ve köy mirasının zenginliği üzerine kurulu kültürel projelerin, kırsal sosyal ve ekonomik yaşamı nasıl yeniden canlandırabileceğini güçlü bir şekilde ortaya koymuştur. 2021 Silletto Ödülü, Kenan Yavuz Etnografya Müzesi’ne, Beşpınar, Türkiye’ye verilmiştir. Sizi tebrik ediyorum.” (URL-26, 2021), (1:35:14–1:36:05)

Tablo 45'in devamı

Açık Kodlama	[aile ve duygusal bağların idealizasyonu] [bireysel başarı] [toplumsal onay ve kolektif heyecan] [abartılı anlatı]	Jouetta van der Ploeg (Avrupa Müze Forumu Üyesi)	2021 – EMYA / Silletto Ödülü	“İlham verici ve tutkulu hikayeniz için size çok teşekkür etmek istiyorum. Gerçekten harika bir hikaye , çok teşekkür ederiz. Kesinlikle müzenizi ziyaret edeceğim, buna eminim ve sanıyorum seyircilerin çoğu da aynı şekilde düşünüyor. Çok sevgi dolu bir aileniz var ve ailenizle birlikte bir kültür merkezi inşa etmenin olağanüstü olduğunu düşünüyorum. Babanız bu süreci başlattı, bu harika; ancak ailenizle birlikte çalışmak zaman zaman zorluklar da yaratıyor mu? ” (URL-27, 2022), (24:32–25:05)
	[idealize edilmiş müdahale] [kolektif değişimin tekil kuruma atfedilmesi] [dönüşümün araçsallaşması] [belleğin toplumsal gerçekten koparılması] [model haline getirme] [ödül odaklı değer biçme]	Jouetta van der Ploeg (Avrupa Müze Forumu Üyesi)		“Yerel köklere ve mirasa bilinçli bir dönüşü savunmak için çok etkili yollar bulmayı başaran bu müze, Türkiye’nin geçtiğimiz yüzyılda köylerden şehirlere göç ve birçok köyün terk edilmesi sonucu yaşadığı dramatik dönüşümü ele almaktadır. Kenan Yavuz Müzesi, kültürel projeler ve köy mirasının zenginliği hakkında farkındalık yaratarak bu olumsuz eğilimleri tersine çevirmeyi amaçlamakta ve bu hedef doğrultusunda başarılı adımlar atmaktadır. Müze, köyleri ve sakinlerinin—gerek genç gerekse yaşlı—hayatlarını yeniden canlandırma potansiyeline sahip olduğu düşüncesiyle hareket etmektedir. Bugün burada, her ne kadar 2019 yılında Kenan Yavuz ve ailesi tarafından kurulmuş genç bir kurum olsa da , Bayburt bölgesindeki yerel köylerin somut ve somut olmayan mirasını nasıl koruyup canlandırdığını duymak için çok heyecanlıyız. Ayrıca, Silletto Ödülü’nü kazanmanın bu müze üzerinde nasıl bir etki yarattığını da merak ediyoruz.” (URL-27, 2022), (1:00–2:32)
	[başarıyı genelleştirme] [topluluğun katılımının yüceltilmesi] [prototipleştirme ve kıyaslama nesnesi olarak sunma]	Europa Nostra Ödül Jürisi	2022 – Europa Nostra / Avrupa Birliği Kültürel Miras Ödülü	“Bu tabandan gelen girişim, çevresindeki topluluktan büyük destek gördü ve Türkiye'nin bu bölgesindeki kültürel mirasın değerine dair farkındalığı artırmayı başardı. Kültürel faaliyetlerde ve koleksiyonun oluşturulmasında yerel topluluğun güçlendirilmesine özel dikkat gösterildi. Bu, nüfus azalması yaşayan diğer kırsal alanlar için güçlü bir örnektir ” (URL-28, 2025)

Tablo 45'in devamı

Açık Kodlama	[ekonomik başarıya indirgeme] [kolektif katılımın araçsallaştırılması] [ödül yoluyla temsili sabitleme]	-	2022 – Kültür ve Turizm Bakanlığı Özel Ödülü	“Bulunduğu bölgenin ekonomik kalkınmasına katkı sağlayarak, halk ile birlikte çalışarak ekonomik gelişimi ve sosyal yaşam kalitesini arttırması, deneyim turizminde özgün örnekler ortaya koyarak uluslararası platformlarda önemli bir ödül kazanması sebebiyle Kenan Yavuz Etnografya Müzesi bu değerli ödüle layık görülen bir diğer kurumumuz oldu.” (URL-29, 2022)
	[mekânın ulusal kimlikle özdeşleştirme] [göç temasının temsili ve dramatize edilmesi] [kişisel hikâyenin toplumsal model olarak sunulması] [benzersizlik üzerinden aşırı yüceltme]	Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan	2022 – Kültür ve Turizm Bakanlığı Özel Ödülü	“Kenan Yavuz Etnografya müzemiz sırtını Çoruh’a yaslayan yüzünü doğuya çeviren ve köklerini Anadolu’nun bereketli topraklarına salan Bayburt’un kültürünü en güzel şekilde yansıtan özgün bir projedir. Köyden kente göç meselesini tüm vecihleriyle gözlerimizin önüne seren müzemiz bu vasfıyla geçmişten günümüze bir köprü de kurmaktadır. Kenan Yavuz kardeşimizin doğup büyüdüğü topraklara vefasını gösteren bu güzel müzenin benzer hayat hikayelerine sahip diğer girişimcilerimize, iş insanlarımıza da örnek olmasını temenni ediyorum. Gittim gezdim gördüm, kendisiyle dertleştim. Gerçekten ortaya Bayburt Bayburt olalı böyle bir eser görmemişti. Milli kültürümüze ve Bayburt yöresinin kalkınmasına katkılarından dolayı etnografya müzesinde emeği olan herkesi tebrik ediyorum.” (URL-30, 2023), (04:43-05:57)
	[özgünlük söylemi] [normatif uyum vurgusu] [yenilikçi yönlendirme]	Bigg See Platformu	2023 – BIG SEE Grand Prix Turizm Tasarım Ödülü	“Kenan Yavuz Etnografya Müzesi özgün yapısı, farklı tasarımı, Anadolu’nun geleneksel dokusu ile uyumlu yapılaşması, kültür ve deneyim turizmine yeni bir bakış açısı getirmesi nedeniyle Turizm Tasarım Büyük Ödülünü almaya hak kazanmıştır” (Yavuz, 2023)

- Aksiyal Kodlama: Teyit Edici-Onaylayıcı Özne/ler Üzerinden Bellek Deformasyonu

Aksiyal kodlama aşamasında, ödül platformlarının söylemlerine bağlı oluşturulan kavramlara bağlı olarak beş ana kategori oluşturulmuştur (Tablo 46). Sürecin ilk aşamasında topluluk ve aile anlatısının idealize edilmesi öne çıkmaktadır. Devamında bellek; ticarileşmiş bir performans, başarı ve model söylemi üzerinden temsil edilmektedir. Son olarak özgünlük ve yenilik vurgusu da yine ödül normlarına uygun biçimde yeniden

üretilmektedir. Böylece müze belleği yerel bağlamdan koparılıp küresel temsile ve piyasa beklentilerine göre biçimlenen, normatif ve performatif bir alan haline gelmektedir.

Tablo 46. Aksiyal Kodlama: Teyit edici-onaylayıcı özne/lerin üretiminde üretimindeki bellek deformasyonuna dair alt ve ana kategorilerin oluşturulması

Teyit Edici-Onaylayıcı Özne/ler: Ödül Gerekçeleri ve Jüri Raporları			
Aksiyal Kodlama	Kavramlar Arasındaki İlişkiler ve Kategoriler		
	Kavramlardan Oluşan Alt Kategoriler	Kavramlar Sonucu	Arası Oluşan İlişkiler Ana
	idealize edilmiş topluluk ruhu, aile kimliğinin abartılı temsili, topluluğun araçsallaştırılmış katılımı, abartılı anlatı, toplumsal onay ve kolektif heyecan, aile ve duygusal bağların idealizasyonu	[Topluluğun ve Ailenin İdealize Edilmesi]	
	belleğin dönüştürücü/performatif sunumu, belleğin toplumsal gerçekten koparılması, olumlu değişim söylemi, başarıyı genelleştirme, dönüşümün araçsallaşması	[Belleğin Etkiye ve Görselliğe Tabi Kılınması]	
	normatif yerel/miras kurgusu, ödül odaklı onay, model haline getirme, prototipleştirme, prototipleştirme ve kıyaslama nesnesi olarak sunma, başarıyı genelleştirme, kişisel hikâyenin toplumsal model olarak sunulması	[Normatif Temsiller ve Modelleştirme]	
	ekonomik başarıya indirgeme, sosyal kalkınma söylemi, deneyimsel turizm vurgusu, ödül yoluyla temsili sabitleme	[Ekonomik Araçsallaştırma ve Deneyim Odaklı Temsil]	
	özgünlük söylemi, yenilikçi yönlendirme, normatif uyum vurgusu	[Seçici Yenilikçilik ve Normatif Özgünlük]	

“Topluluğun ve Ailenin İdealize Edilmesi” kategorisi; ödül platformlarının müze anlatısında topluluk ruhu, aile bütünlüğü ve aidiyet gibi unsurları idealize ederek öne çıkarmasına dayanmaktadır. “Köklü bir yerel topluluk ruhu”, “aile girişimi” ve “duygusal bağların idealizasyonu” gibi vurgular; topluluğun ve ailenin neredeyse kusursuz, bütünleşik ve dönüşümsel bir özne olarak sunulmasına yol açmaktadır. Burada yerel bağlamdaki çoklu ve çelişkili toplumsal dinamiklerin, karmaşıklığın veya çatışmaların yerine seçmecî bir uyum ve birliktelik anlatısı vardır. Bu durum ödül platformlarının seçici bakışıyla hem topluluğun araçsallaştırılmasına hem de aile kimliğinin abartılı bir biçimde merkeziyet kazanmasına sebep olmaktadır.

“Normatif Temsiller ve Modelleştirme” kategorisi; ödül platformlarının müzeyi “model”, “örnek” veya “prototip” olarak yeniden inşa eden söylem örüntülerine dayanmaktadır. “Normatif yerel/miras kurgusu”, “ödül odaklı onay”, “başarıyı genelleştirme” ve “kişisel hikâyenin toplumsal model olarak sunulması” gibi kavramlar; müze belleğinin biricik, yerel ve çoğul niteliklerinin, ödül platformlarının belirlediği normatif çerçeveye indirgenerek temsil edildiğini göstermektedir. Bu doğrultuda müze, belli standartlara ve değerlere uygunluğu ölçüsünde tanımlanan, genelleştirilen ve başka mekânlar için örnek gösterilen bir temsil nesnesine dönüşmektedir. Yerel özgünlük, çeşitlilik ve eleştirel potansiyel ise ödül platformlarının öngördüğü kalıplar doğrultusunda biçimlendirilmektedir.

“Ekonomik Araçsallaştırma ve Deneyim Odaklı Temsil” kategorisi; ödül söylemlerinde müzenin ekonomik kalkınma, deneyim turizmi ve sosyal yaşam kalitesi bağlamında değer kazanmasıyla ilgilidir. “Ekonomik başarıya indirgeme”, “sosyal kalkınma söylemi” ve “deneyimsel turizm vurgusu” gibi kavramlar; müzenin bir bellek mekânı olmaktan çok ekonomik büyümenin ve turizm endüstrisinin bir parçası olarak konumlandırıldığını göstermektedir. Böylelikle piyasa dinamikleri ve ekonomik performans odaklı bir anlatı ön plana çıkmaktadır. Deneyimsel değerlerin vurgulanması ise, müze belleğini ticarileştiren, metalaştıran ve kısa vadeli etkiye odaklayan bir deformasyon stratejisinin öne çıkmasına neden olmaktadır.

“Seçici Yenilikçilik ve Normatif Özgünlük” kategorisi ödül platformlarının “özgünlük” ve “yenilikçilik” kavramlarını sürekli vurgulaması, ancak bu kavramların yine ödül platformlarının belirlediği normlara göre biçimlendirilmesine dayanmaktadır. “Özgünlük söylemi”, “yenilikçi yönlendirme” ve “normatif uyum vurgusu” gibi kavramlar; müze belleğinin gerçekten özgün ya da yenilikçi olup olmadığına bakılmaksızın dışsal kriterlere göre olumlanan bir temsile dönüştüğünü göstermektedir. Burada yenilikçilik ve özgünlük; eleştirel bir sorgulama nesnesi olmaktan çıkıp ödül sisteminin onayladığı normatif kalıplar içerisinde biçimlenen, standartlaştırılmış ve performatif bir anlatı hâline gelmektedir.

Aksiyal kodlamanın sonucunda her bir ana kategori; koşul/bağlam, eylem/etkileşim, sonuç/yorum eksenleri doğrultusunda çözümlenmiştir (Tablo 47).

Tablo 47. Teyit edici-onaylayıcı özne/lerin üretimindeki bellek deformasyonunun koşul/bağlam, eylem/etkileşim, sonuç/yorum ilişkisi üzerinden açıklanması

Teyit Edici-Onaylayıcı Özne/ler: Ödül Gerekçeleri ve Jüri Raporları			
Aksiyal Kodlama	Koşul / Bağlam	Eylem / Etkileşim	Sonuç / Yorum
Topluluğun ve Ailenin İdealize Edilmesi	Yerel topluluk ve aile kimliğinin öne çıkarıldığı, homojen bir aidiyet ve birliktelik atmosferinin kurumsal anlatıya dahil edildiği ödül gerekçeleri	Topluluğun ve ailenin bütünleşik, örnek ve dönüşümsel aktörler olarak temsili; karmaşıklık ve çelişkilerin arka plana itilmesi	Müze belleğinin toplumsal gerçeklikten kopararak, normatif bir birliktelik ve aidiyet modeline dönüştürülmesi
Belleğin Etkiye ve Görselliğe Tabi Kılınması	Müzenin dönüştürücü etkisi, başarı öyküsü ve olumlu değişim potansiyeli vurgulanarak dışsal onay süreçlerinde öne çıkarılması	Bellek, görsel ve performatif bir başarı hikâyesine indirgenip; anlatı, toplumsal gerçekliğin ötesinde simgesel bir dönüşüm unsuru olarak sunulmakta	Belleğin, gündelik deneyimin çoğul gerçekliğinden uzaklaştırılıp, ödül süreçlerinde simgesel ve görsel bir performans nesnesi haline getirilmesi.
Normatif Temsiller ve Modelleştirme	Ödül platformlarının normlarına - standartlara göre seçilme ve örnek olarak sunulma	Müze, model, prototip veya kıyaslama nesnesi olarak konumlanmakta	Bellek normatif bir temsil rejiminin parçası haline gelmekte ve deformasyon, özgün kimliğin yerini standartlaştırılmış bir modellemeye bırakmakta
Ekonomik Araçsallaştırma ve Deneyim Odaklı Temsil	Ekonomik kalkınma, deneyim turizmi ve sosyal etki başlıklarının ödül söylemlerinde belirleyici hale gelmesi	Müze, ekonomik büyümenin ve deneyim odaklı turizmin bir aracı olarak temsil edilmekte	Müzenin piyasa dinamiklerine, ekonomik performansa ve metalaşmaya açık bir temsil alanına dönüşmesi
Seçici Yenilikçilik ve Normatif Özgünlük	Yenilikçilik ve özgünlük vurgularının, ödül platformlarının seçici kriterleri doğrultusunda yeniden tanımlanması	Yenilik ve özgünlük, platformun normatif çerçevesine uyarlanmakta ve bu ölçütlere göre olumlanmakta	Müzede ödül platformlarının seçici ve normatif beklentilerine göre biçimlenen, standartlaştırılmış bir özgünlük ve yenilikçilik anlayışı egemen olması

- Seçmeli Kodlama: Teyit Edici-Onaylayıcı Özne/ler Üzerinden Bellek Deformasyonu

Aksiyal kodlamada tanımlanan beş ana kategorideki deformasyon biçimleri ödül platformlarının söylem ve değerlendirme süreçleriyle birlikte düşünüldüğünde, müze belleğinin giderek dışsal normlara, piyasa dinamiklerine ve kurumsal kriterlere bağlı bir temsile dönüştürüldüğü görülmektedir. Bu bağlamda seçmeli kodlama ile merkezi tema “Ödül Platformlarının Belleği Normatif, Performans Odaklı, Ekonomik Temsillere İndirgemesi” olarak belirlenmiştir (Tablo 48).

Tablo 48. Seçmeli Kodlama: Teyit edici-onaylayıcı özne/lerin üretiminde bellek deformasyonuna dair belirlenen merkezi tema

Teyit Edici-Onaylayıcı Özne/ler: Ödül Gerekçeleri ve Jüri Raporları	
Seçmeli Kodlama	Merkezi Tema
	[Ödül Platformlarının Belleği Normatif, Performans Odaklı, Ekonomik Temsillere İndirgemesi]

Sonuç olarak, teyit edici-onaylayıcı öznelerin üretiminde bellek; çoğul deneyimlerden ziyade ödül süreçlerinin tercih ettiği söylemler aracılığıyla biçimlenmiştir. Bu süreçte topluluk, aile, mekân ve müze anlatısı, idealize edilmiş birliktelikler, normatif modeller ve ekonomik katkılar üzerinden temsil edilerek, belleğin karmaşık ve çatışmalı boyutları arka planda bırakılmıştır. Böylelikle bellek, estetik ve simgesel bir performans nesnesine indirgenmiş; müzenin anlatısı da uluslararası onay mekanizmalarının beklentileri doğrultusunda yeniden kurgulanmıştır.

4. BULGULAR VE İRDELEME

Bu bölümde çalışmanın temel amaç ve soruları doğrultusunda müze mekânının sadece bir “bellek mekânı” değil; aynı zamanda kayıpları görünür kılan, geçmişle yüzleşmeye aracılık eden ve aynı zamanda seçmeci, parçalı ve araçsallaştırılmış temsiller üreten bir alan olduğu yapılan nitel çözümlemelerden elde edilen bulgularla açıklanmaktadır. Çalışma kapsamında bellek olgusunun müze mekânında nasıl inşa edildiği ve bu sürecin nasıl bir deformasyon olduğu farklı özne üretimleri üzerinden incelenmiştir. Kurucu özne, görsel anlatı-söylemsel özne, karşı-alımlayıcı özne, kurumsal-meşrulaştırıcı özne ve teyit edici-onaylayıcı özne olmak üzere beş özne grubuna ait üretilere odaklanılmıştır. Analiz süreci, açık-aksiyal-seçmeli kodlama aşamalarında türetilen kavram ve kategoriler üzerinden yapılandırılmıştır. Çalışmada yapılan çözümlemeler bu bölümde, farklı özne üretimlerinden hareketle bellek ve bellek deformasyonu olmak üzere iki temel katman üzerinden ele alınmaktadır:

Bellek Katmanı: Müzede belleğin hangi kavramlarla kurulduğu, hangi değerler ve söylemler etrafında temellendirildiği bu katmanda tartışılmaktadır.

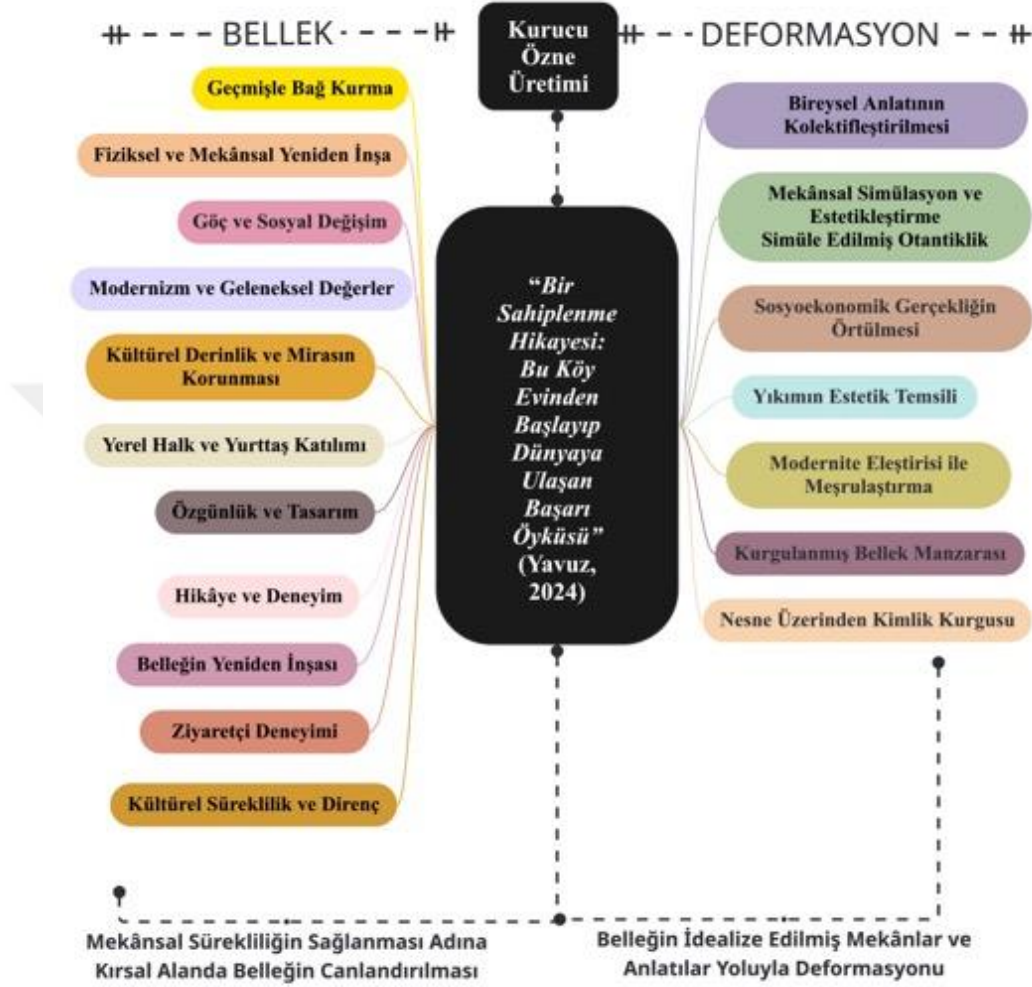
Bellek Deformasyonu Katmanı: Belleğin bu görünür temsil biçimlerinin aslında hangi yönlerden çarpıtıldığı, idealize edildiği, normatif ve ticarileştirici stratejilerle nasıl araçsallaştırıldığı bu katmanda incelenmektedir.

Her özne türü için yapılan çözümlemeler; önce belleğin nasıl kurulduğunu, ardından bu kurulumun hangi yönlerden deformasyona işaret ettiğini karşılaştırmalı olarak ortaya koymaktadır. Böylece belleğin olumlu ve bütünleştirici bir anlatı olarak sunulurken aynı zamanda nasıl seçmeci, normatif ve ticarileştirilmiş bir temsile dönüştüğü görünür hale gelmektedir. Bu çift katmanlı okuma sonucunda karşılaştırmalı değerlendirme yapılmakta ve çalışmanın başında ortaya konan şu sorulara yanıt aramaktadır:

- Müze mekânında bellek hangi söylemler ve özneler aracılığıyla üretilmektedir?
- Bu üretim süreçlerinde hangi kavramsal ve mekânsal stratejiler kullanılmaktadır?
- Bellek, bu özne üretimlerinde nasıl deformasyona uğratılmaktadır?

Kurucu özne üretimine dair çözümleme, belleğin inşası ile deformasyonu arasındaki gerilimli ilişkiyi kurucu öznenin yazmış olduğu kitap üzerinden yapılmıştır. Aşağıda yer alan şematik gösterimde kurucu özne olarak tanımlanan Kenan Yavuz’un otobiyografik metni üzerinden aksiyal kodlama sürecinden elde edilen kategoriler bellek ve deformasyon olmak

üzere iki eksende sınıflandırmış; seçmeli kodlama ile belirlenen merkezi temalar bir arada sunulmuştur (Şekil 32).

Şekil 32. Kurucu özne üretiminde bellek ve deformasyon kategorilerinin karşılaştırmalı gösterimi

Kurucu özne üretiminden elde edilen bellek bulguları ve bunlarla ilişkilenen kategoriler şunlardır:

- Bellek, bireysel deneyimlerin kolektifleştirilmesi yoluyla kurulmuştur (İlişkili Kategori: Geçmişle Bağ Kurma). Kurucu özne, çocukluk anıları, aile geçmişi ve köy yaşantısını kişisel olanın ötesinde, “Anadolu’nun hikâyesi” olarak sunarak belleği genelleştirme eğilimindedir.

Bu genelleştirme, kurucu öznenin belleği yerel ve bireysel olanla başlatıp ulusal ölçekte kapsayıcı bir temsil biçimine dönüştürme çabasını yansıtmaktadır.

- Bellek, mekânın fiziksel yeniden inşası üzerinden somutlaştırılmıştır (İlişkili Kategori: Fiziksel ve Mekânsal Yeniden İnşa). Yıkılmış ya da kaybolmuş yapıların taşlarının toplanarak yeniden kurulan Köy Evi, Su Değirmeni gibi yapılar aracılığıyla geçmişin mekânla telafi edilmeye çalışıldığı tespit edilmiştir. Bu, belleğin düşünsel boyutun ötesinde; mekânsal bir temsile dönüştürülme arzusunu göstermektedir.
- Müze, kültürel sürekliliğin sağlanması için direniş mekânı olarak tanımlanmıştır (İlişkili Kategori: Kültürel Süreklilik ve Direniş). Modernizme, kentleşmeye ve kültürel çözülmeye karşı müze; unutulmuş pratiklerin ve değerlerin yeniden yaşatıldığı bir alan olarak konumlandırılmıştır.
- Göç, bellekte bir kırılma olarak görülmekte; müze bu kırılmaya karşı bir tepki olarak sunulmuştur (İlişkili Kategori: Göç ve Sosyal Değişim-Dönüşüm). Göçle birlikte yitirilen mekân, aidiyet ve topluluk hissi, müze aracılığıyla yeniden kurgulanmaya çalışılmaktadır.
- Ziyaretçi, belleğin pasif bir tanığı değil; aktif bir parçası olarak konumlandırılmıştır (İlişkili Kategori: Ziyaretçi Deneyimi). Kurucu özne, müzenin deneyim ve duygulanım üzerinden bir bellek aktarımı sağladığını savunmaktadır. Bu, ziyaretçinin bellekte edilgen değil etkin kılınmaya çalışıldığını göstermektedir.

Kurucu özne üretiminden elde edilen bellek deformasyonu bulguları ve bunlarla ilişkilenen kategoriler ise şunlardır:

- Bireysel anlatı, kolektif belleğe dönüştürülerek temsil tekilleştirilmiştir (İlişkili Kategori: Bireysel Anlatının Kolektifleştirilmesi). Bireysel yaşam deneyimleri, “Anadolu’nun hikâyesi” gibi daha kapsayıcı temsillerle bütünleştirilmektedir. Kodlama sürecinde “bireysel anlatının kolektifleştirilmesi” kategorisinde tanımlandığı üzere bu durum farklı deneyimlerin yerini, tekil ve yönlendirilmiş bir belleğe bırakmasına neden olmuştur.
- Mekânsal yeniden inşa, otantiklik iddiasıyla belleğin sahneleştirilmesine yol açmıştır (İlişkili Kategori: Mekânsal Simülasyon ve Estetikleştirme, Simüle Edilmiş Otantiklik). Müzedeki yapılar, geçmişe ait mekânsal sürekliliğin fiziksel olarak yeniden üretimi üzerinden sahiçilik izlenimi yaratmaktadır. Ancak bu süreç geçmişin temsili bir dekor olarak yeniden inşa etmektedir.
- Modernite karşıtı söylemler, kurgusal belleğin meşrulaştırılması için bir araç olarak kullanılmıştır (İlişkili Kategori: Modernite Eleştirisiyle Meşrulaştırma).

Betonlaşma, kültürel çözülme ve modern mimari eleştirisi üzerinden geliştirilen “direniş” söylemi, aynı zamanda kurulan temsillerin ideolojik meşrulaştırma zeminini oluşturmaktadır.

- Göç olgusu bireysel iradeye indirgenerek göçe sebep olan durumlar görünmez kılınmıştır (İlişkili Kategori: Sosyoekonomik Gerçekliğin Örtülmesi). Ekonomik eşitsizlikler ve zorunlu göç dinamikleri yerine bireysel tercihler ve kültürel arzularla açıklanan göç anlatısı, belleğin sosyal bağlamdan koparılarak deformasyona uğradığını göstermektedir.
- Yıkım ve kayıp üzerinden kurulan anlatı, estetik ve dramatik imgelerle belleği kurgusal bir boyuta taşımıştır (İlişkili Kategori: Yıkımın Estetik Temsili). Harabelerden toplanan taşlar, nesneler ve yapı parçaları ile oluşturulan mekânlar; yaşanmışlıkların temsilinden çok idealize edilmiş bir sahne yaratımı sunmaktadır.
- Geçmiş, sembollerle yüklü bir sahne olarak kurgulanmış; yaşanan değil, gösterilen bir anlatıya dönüşmüştür (İlişkili Kategori: Kurgulanmış Bellek Manzarası). Masallar, tarihsel karakterler ve isimlendirmeler aracılığıyla oluşturulan anlatılar; belleği yaşayan bir süreç olmaktan çıkarıp sabitlenmış bir gösteriye dönüştürmüştür.
- Nesneler üzerinden kurulan kimlik temsili, belleği sabitleyerek çoğul kimlikleri dışlamaktadır (İlişkili Kategori: Nesne Üzerinden Kimlik Kurgusu). Mekâna yerleştirilen eşya ve nesneler aracılığıyla kimliğin sabit ve otantik bir biçimde sunulması, belleğin öznel ve dinamik doğasını gölgede bırakmakta temsilde daralma yaratmaktadır.
- Sahicilik ve otantiklik iddiası, geçmişin bağlamından koparılarak yeniden kurulmasına neden olmuştur (İlişkili Kategori: Otantiklik ve Sahicilik İddiası). Metinde sıkça vurgulanan “orijinale sadakat”, sahici geçmiş anlatısı yaratmak için kullanılsa da aslında belleğin bağlamsızlaştırılarak yeniden kurgulandığını ortaya koymaktadır.

Kurucu özne üretimi bağlamında analiz edilen söylemler, hem belleğin inşasına hem de belleğin deformasyonuna yönelik katmanlara da sahiptir. Ancak bu katmanların niteliği, anlatıdaki stratejik tercihlere – baskın yönelimlere – bağlı olarak farklılaşmakta; bazı durumlarda inşa ile deformasyon iç içe geçmektedir (Tablo 49).

Tablo 49. Kurucu özne üretimindeki bellek ve deformasyonun karşılaştırmalı çözümlemesi

Kategori	Bellek	Bellek Deformasyonu	Stratejik Yönelim
Anlatının Kapsayıcılığı	Bireysel deneyimlerin kolektif belleğe aktarılmasıyla aidiyet yaratılmaktadır.	Bireysel anlatılar tekil bir temsile dönüşmüş, çoğul bellek bastırılmıştır.	“Bireysel Anlatının Kolektifleştirilmesi” kategorisi çift yönlüdür. İdeal olan çoğul temsildir; ancak burada temsil tekilleşmiştir.
Mekânsal Temsil	Yıkılmış mekânların yeniden inşası yoluyla geçmişle fiziksel bağ kurulmaktadır.	Bu fiziksel yeniden inşa, geçmişin sahneleştirilmesine ve simülasyona dönüşmüştür.	Mekânsal süreklilik arzusu, sahicilik iddiası altında temsile evrilmiştir. Gerçeklik yerine kurgu baskındır.
Kültürel Süreklilik ve Direniş	Müze, unutulmuş değerleri yaşatmak üzere inşa edilen bir direnç mekânı olarak tanımlanmaktadır.	Modernite eleştirisi, temsillerin ideolojik meşrulaştırılması için araçsallaştırılmıştır.	Direnç teması yapıcıdır; ancak meşrulaştırma amacıyla kullanıldığında belleği yönlendirir.
Göç ve Aidiyet	Göç ve mekânsal kopuşun telafisi için müze yeniden bağ kurulmayı tetiklemektedir.	Göçün gerekçeleri görünmez kılınmıştır.	Göç belleği tetiklerken, nedenlerin çarpıtılması deformasyonu güçlendirmiştir.
Ziyaretçinin Rolü	Ziyaretçi, belleğin etkin bir taşıyıcısı ve yeniden kurucusu olarak görülmektedir.	Belleğin sunumu, izleyiciyi edilgen bir estetik tanığa dönüştürmüştür.	Ziyaretçi aktif gösterilse de sahnelenmiş anlatı içinde özgün bellek üretimi sınırlandırılır.
Nesne ve Kimlik	Nesneler belleği somutlaştırarak geçmişle bağ kurmaktadır.	Nesneler üzerinden kimlik sabitlenmekte; çoğulluk yerini tekil temsile bırakmıştır.	Temsilin sabitlenmesi, çoğul kimliklerin dışlanmasına neden olmuştur.
Otantiklik İddiası	“Orijinale sadakat” söylemiyle geçmiş canlandırılmaya çalışılmaktadır.	Bu sadakat söylemi, bağlamdan kopuk yeniden kurgulamalara neden olmuştur.	Sahicilik iddiası, otantik olmayan sahneleri meşrulaştırmak için kullanılmıştır.

Görsel anlatı-söylemsel özne/lerin üretimine dair çözümleme, belleğin inşası ile deformasyonu arasındaki görsel anlatı ve söylem ilişkisini “Bir Sahiplenme Hikâyesi” (Yönetmen: Pınar Kılıç, 2022) belgeseli üzerinden yapılmıştır. Aşağıda yer alan şematik gösterimde belgesel aracılığıyla yürütülmüş olan aksiyal kodlama sürecinden elde edilen kategoriler bellek ve deformasyon olmak üzere iki eksende sınıflandırılmış; seçmeli kodlama ile belirlenen merkezi temalar bir arada sunulmuştur (Şekil 33).

Şekil 33. Görsel anlatı-söylemsel özne/lerin üretimindeki bellek ve deformasyon kategorilerinin karşılaştırmalı gösterimi

Görsel anlatı-söylemsel özne/lerin üretiminden elde edilen bellek bulguları ve bunlarla ilişkilenen kategoriler şunlardır:

- Bellek, bireysel geçmişin duygu yüklü imgeleriyle kurulmuştur (İlişkili Kategori: Geçmişle Bağ Kurma, Bellek). Belgeselde çocukluk anıları, geçmişe dönüş ve özlem sıkça yinelenmektedir. Kurucu özne ve ailesi, kişisel hafızalarındaki mekânlara, nesnelere ve yaşantılara atıf yaparak müzeyi duygusal bir yeniden inşa sürecinin ürünü olarak sunmuştur.
- Bellek, fiziksel-mekânsal yeniden inşa yoluyla somutlaştırılmıştır (İlişkili Kategori: Fiziksel ve Mekânsal Yeniden İnşa, Bellek). Eski taşlar, değirmen parçaları, ahşap

kapılar gibi nesneler toplanarak müze yapısına entegre edilmiştir. Bu nesneler geçmişin maddi izlerini bugüne taşımak içindir. Dolayısıyla görsel temsiller ve sembolik nesneler üzerinden aidiyet ve kimlik kurgulanmıştır.

- Bellek, kırsal dönüşüme karşı geliştirilen anlatılarla korunmaya çalışılmıştır (İlişkili Kategori: Kırsal Dönüşüm, Bellek). Belgeselde betonlaşma ve modernleşme ile oluşan tahribat, belleğin yok oluşu olarak sunulmuştur. Müze, bu yok oluşun karşısında kırsal yaşamın izlerini görünür kılan bir onarım ve hatırlama alanı olarak temsil edilmiştir.
- Müze, kolektif kimliğin ve aidiyetin belleksel zemini olarak işlev görmektedir (İlişkili Kategori: Kimlik ve Aidiyet, Bellek). “Bize gelen bizi yaşar” mottosu, müzenin topluluk belleğini ve kimliğini kuran bir yapı olduğunu göstermek için oluşturulmuştur. Belgeselde ziyaretçiler, yerel halk ve aile üyeleri müzenin kimlik kurucu rolünü paylaşan özneler olarak konumlandırılmıştır.
- Modernleşmenin getirdiği değer kaybı, belleğin hatırlatıcı gücüyle dengelenmeye çalışılmıştır (İlişkili Kategori: Modernizm ve Geleneksel Değerler, Farkındalık ve Koruma, Bellek). Belgeselde geleneksel değerlerin kaybı betonlaşma metaforu ile açıklanmıştır. Müze, bu kaybı görünür kılmak ve hatırlatmak amacıyla kurulmuş bir anlatı alanı olarak sunulmuştur.
- Bellek, farkındalık yaratma ve koruma pratikleriyle geleceğe taşınmaya çalışılmıştır (İlişkili Kategori: Farkındalık ve Koruma, Bellek). Belgeselde müzenin sergileri, ödülleri ve entegrasyon vurguları, toplumsal belleği görünür kılmaya ve korumaya yönelik çabaları gündeme getirmiştir.
- Bellek, yaşayan bir mekân anlatısıyla sürekli güncellenen bir olgu olarak tariflenmiştir (İlişkili Kategori: Yaşayan Müze Anlatısı, Bellek). Müze statik değil, sürekli gelişen bir “yaşayan mekân” olarak konumlandırılmıştır. Bu durum, belleğin sabit bir anlatı yerine dönüşen bir süreç olduğunu ima etmektedir.

Görsel anlatı-söylemsel özne/lerin üretiminden elde edilen bellek deformasyonu bulguları ve bunlarla ilişkilenen kategoriler ise şunlardır:

- Bellek, duygu yüklü ve romantize edilmiş bir nostaljiye dönüştürülerek ideal geçmiş anlatısına sabitlenmıştır (İlişkili Kategori: Nostaljik Temsille Belleğin Estetikleştirilmesi). Anlatılaştırılmış çocukluk deneyimleri, kayıp zaman estetiği, “eskiye dönüş” arzusu, geçmişin idealize edilmesi ile bellek homojen bir geçmiş anlatısına dönüştürülerek deforme edilmiştir.

- Geçmişe dair mekânlar, temsili bir kurgu yoluyla sahici gibi sunulmuştur (İlişkili Kategori: Kurgu Yoluyla Geçmişin Mekânsal Yeniden Üretimi). Belgeselde kurucu öznenin köye ve ailesinin geçmişine referans veren durumları inşa etme motivasyonu vardır. Bu durum temsili mekânsal düzenlemeler, geçmişe ait fragmanların fiziksel yeniden üretimlerle sahnelenmesine neden olmuştur.
- Temsili nesneler aracılığıyla homojen ve tekil bir bellek kurgusu yaratılmıştır (İlişkili Kategori: Nesneler Üzerinden Homojenleştirilmiş Bellek Kurgusu). Türkiye'nin çeşitli yerlerinden toplanan etnografik nesneler bağlamından koparılmıştır; bireysel ve toplumsal farklılıklar göz ardı edilmiştir.
- Göç, belgeselde dramatik bir aidiyet kaybını karşılık gelmekte bellek ise dönüşü olmayan bir kaybın üzerine inşa edilmiştir (İlişkili Kategori: Göç Karşıtlığı Üzerinden Kurgusal Mekân Üretimi). Göç deneyimi dramatize edilmiş, müze 'kökene dönüş'ün mekânsal karşılığı gibi sunulmuştur. Bu durum da idealize bir mekân üretimini beraberinde getirmiştir.
- Modernite karşıtı söylemler aracılığıyla deforme olan bellek, geçmişin korunması değil; yitimin idealize edilmesine dönüşmüştür (İlişkili Kategori: Modernite Eleştirisi ile Tahrifatın Meşrulaştırılması). "Beton taşları ezdi geçti" gibi ifadelerle modernite tümüyle olumsuzlanmaktadır. Bu da geçmişin kaybını ve tahrifatı meşru kılmakta, belleği tek yönlü üretmektedir.
- Kurumsal onay ve ödüller yoluyla temsili bellek sabitlenmiştir (İlişkili Kategori: Kurumsal Onayla Meşrulaştırılmış Anlam Kurgusu). Belgesel, müzeye verilen ödüller ve dışsal tanınma pratikleri; belleğin tekil bir "mesaj" üzerinden sabitlenmesine yol açmıştır.
- Belgeselde otantiklik arayışı, mekânsal sahiçilik iddiasıyla estetik bir kurguyu meşrulaştırılmıştır (İlişkili Kategori: Sahicilik İddiasıyla Yapılan Mekânsal Kurgu).

Görsel anlatı-söylemsel özne/lerin üretimi bağlamında analiz edilen anlatılar, belleğin inşasına olduğu kadar onun deformasyonuna yönelik katmanlar da barındırmaktadır. Ancak bu durum belgeselde kullanılan görsel dilin anlatı yapısının ve söylemsel öznelerin stratejik tercihlerine bağlı olarak farklılaşmaktadır. Temsillerde geçmişe dair imgeler kimi zaman duygusal bir sahiplenme biçiminde estetize edilmiş bir belleğe dönüşürken kimi zaman da bu temsiller aracılığıyla çok katmanlı ve çatışmalı geçmişin üzeri örtülmekte, belleğin çoğulluğu normatif anlatılarla sınırlandırılmıştır. Bu bağlamda, bazı durumlarda bellek inşası ile deformasyonu iç içe geçmekte; anlatı, hem hatırlama hem de unutmayı belirli

ideolojik ya da estetik yönelimler doğrultusunda şekillendiren bir araç hâline gelmiştir (Tablo 50).

Tablo 50. Görsel anlatı-söylemsel özne/lerin üretimindeki bellek ve deformasyonun karşılaştırmalı çözümlemesi

Kategori	Bellek	Bellek Deformasyonu	Stratejik Yönelim
Geçmiş-Duygusal Bağ	Bireysel geçmişin duygu yüklü imgeleriyle bir aidiyet belleği inşa edilmiştir.	Duygularla yüceltilmiş geçmiş, nostaljik ve romantize bir temsile sabitlenmiştir.	Hatırlama bir onarım biçimi olarak kullanımı. Duygular, belleği idealize ederek çoğul anlatıların önüne geçmiştir.
Mekânsal Yeniden İnşa	Geçmişten taşınan materyaller ve yapılar aracılığıyla fiziksel temsille somut bir bağ kurulmuştur.	Mekânlar, geçmişin kurgu yoluyla sahnelenmiş temsiline dönüşmüştür.	Fiziksel süreklilik arzusu, estetize bir geçmiş sunumuna dönüşerek sahicilik iddiasıyla meşrulaştırılmıştır.
Kırsal Dönüşüm	Müze, kırsal yaşamı koruma ve temsil etme amacıyla belleğin taşıyıcısı olarak konumlandırılmıştır.	Modernleşme tümüyle olumsuzlanmış; geleneksel olan idealize edilmiştir.	Eleştirel bakış, geçmişin mutlak değeri üzerinden yürütülerek bellekte geriye dönük sabitlemeye neden olmuştur.
Kimlik ve Aidiyet	Müze, topluluk kimliğinin inşasında kolektif belleğin mekânsal bir aracı olarak kurgulanmıştır.	Nesne ve mekân temsilleriyle kimlik homojenleştirilmiş, çoğul aidiyet biçimleri görünmez kılınmıştır.	Aidiyetin kolektif boyutu öne çıkarılsa da, temsil araçlarıyla kimlik tekilleştirilmiştir.
Modernizm-Gelenek	Geleneksel değerler, modernleşmenin getirdiği durumlara karşı hatırlama aracılığıyla görünür kılınmıştır.	Modernite tümüyle yitim metaforlarıyla ilişkilendirilmiş; geçmişin idealize edilmesiyle deformasyon oluşmuştur.	Hatırlama niyetiyle yapılan değer vurgusu, normatif ve indirgemeci bir gelenek-modernite karşıtlığı üretmiştir.
Farkındalık ve Koruma	Müzenin ödülleri ve entegre projeleri belleği görünür kılma ve koruma amaçlı sunulmuştur.	Kurumsal onay, belleğin sabit ve tekil bir “mesaja” indirgenmesine neden olmuştur.	Tanıtım ve ödül temsilleri, hatırlamanın araçsallaştırılmasına ve belleğin tekil bir anlatıya indirgenmesine zemin hazırlamıştır.
Yaşayan Müze	Müze, sürekli gelişen, yaşayan bir mekân olarak belleğin dinamik doğasını temsil etmiştir.	Otantik sahneler ve yeniden üretimler, görsel sahicilik adına bellek kurguya indirgenmiştir.	Süreklilik ve dönüşüm birlikte sunulsa da, mekân temsilleri çoğu zaman sahicilik iddiasıyla sabitlenmiş sahnelere karşılık gelmiştir.
Göç	Göç, aidiyet kaybının bellekte yeniden inşasını tetikleyen bir arka plan olarak konumlandırılmıştır.	Göç dramatize edilerek geçmişe dönüş arzusu üzerinden nostaljik bir mekân kurgusu yaratılmıştır.	Göçün bellek üzerindeki etkisi vurgulansa da, bu etki eleştirel tarihsel bağlamdan koparılarak bireysel duygulanım düzeyine indirgenmiştir.

Karşı-alımlayıcı özne/lerin üretimine dair çözümleme, belleğin inşası ile deformasyonu arasındaki alımlamaya dayanan ilişkiyi müze ziyaretçi defteri üzerinden görünür kılmıştır. Aşağıda yer alan şematik gösterimde aksiyal kodlama sürecinden elde edilen kategoriler bellek ve deformasyon olmak üzere iki eksende sınıflandırılmış; seçmeli kodlama ile belirlenen merkezi temalar bir arada sunulmuştur (Şekil 34).

Şekil 34. Karşı-alımlayıcı özne/lerin üretimindeki bellek ve deformasyon kategorilerinin karşılaştırmalı gösterimi

Karşı-alımlayıcı özne/lerin üretiminden elde edilen bellek bulguları ve bunlarla ilişkilenen kategoriler şunlardır:

- Bellek, bireysel deneyimlerin canlandırılması ve kolektifleştirilmesi yoluyla kurulmuştur (İlişkili Kategori: Geçmişle Bağ Kurma ve Zaman Katmanları). Ziyaretçiler; müze deneyimlerini aktarırken sıklıkla kendi çocuklukları, aile yaşantıları ve kırsal geçmişlerine dair imgeleri hatırladıklarını dile getirmiştir. Bu

kişisel hatırlamalar, müzede sunulan anlatılarla birleşerek ortak bir geçmiş duygusuna dönüşmüştür. Böylece bireysel anıların kolektif belleğin bir parçası hâline gelmiştir.

- Müze; geçmişin duyular aracılığıyla deneyimlendiği, bireysel aidiyetin kurulduğu bir mekân olarak tanımlanmıştır (İlişkili Kategori: Köklere Bağlılık ve Aidiyet, Duyusal Deneyim ve Mekânsal Algı). Ziyaretçiler, “zaman tüneli”, “yıllar öncesine gittim” gibi ifadelerle geçmiş sadece zihinsel olarak değil; fiziksel ve duygusal olarak da deneyimlediklerini belirtmişlerdir. Bu anlatılar, geçmişin donmuş imgelerden çok yeniden kurulan bir yaşam pratiği olarak içselleştirildiğini göstermektedir. Ziyaretçiler müzeyi gezerken nesnelere dokunabilme, şaşıрма, hissetme gibi duyusal ifadelerle sıkça yer vermiştir. Bu da müzenin görsel deneyimle sınırlı olmadığını; çoklu duyusal kanallar üzerinden belleği tetikleyen bir ortam sunduğunu göstermektedir.
- Müze, ziyaretçiler tarafından duygusal bağ kurulan ve ev gibi hissedilen bir misafirperverlik mekânı olarak deneyimlenmiştir (İlişkili Kategori: Misafirperverlik ve Duygu Paylaşımı). Ziyaretçi ifadelerinde “ev ortamı”, “misafirperverlik”, “duygusal dokunuş”, “sıcak karşılama” gibi kavramlar öne çıkmaktadır. Ziyaretçilerin müzeyi duygusal paylaşımın mümkün olduğu bir toplumsal alan olarak içselleştirildiği görülmüştür.
- Kurucu figürlere duyulan minnettarlık, kolektif bir vefa anlatısına dönüşmüştür (İlişkili Kategori: Vefa ve Toplumsal Onay). Ziyaretçi ifadelerindeki bireysel minnettarlık zamanla toplumsal bir onay diline evrilmiştir. Bu durum, kolektif bellekte figürlerin nasıl yüceltildiğine dair önemli bir göstergedir.
- Müze, kültürel mirasın sürekliliğini sağlayan bir yaşatma alanı olarak tanımlanmıştır (İlişkili Kategori: Kültürel Mirasın Yaşatılması). Ziyaretçi ifadelerinde müzenin geçmiş yaşantıya ait nesne ve durumları “yaşatan”, “canlı tutan” ve “koruyan” bir işlev gördüğü belirtilmiştir.
- Müze modernite karşısında kaybolan değerlerin farkına varıldığı ve yeniden görünür kılındığı eleştirel bir bellek alanı olarak alımlanmıştır (İlişkili Kategori: Modernleşme Eleştirisi ve Kaybolan Değerler). Ziyaretçiler büyük şehirlerde yaşanan kültürel yabancılaşmaya, geleneklerin unutulmasına ve “özünü kaybetmeye” dair eleştirilerde bulunarak müzenin bu kopuşa karşı geliştirilen bir direnç mekânı olarak değerlendirmiştir.

Karşı-alımlayıcı özne/lerin üretiminden elde edilen bellek deformasyonu bulguları ve bunlarla ilişkilenen kategoriler ise şunlardır:

- Kurucu özne idealize edilerek belleğin kişiselleştirilmiş temsiline dönüştürülmüştür (İlişkili Kategori: Kurucu Özneyi Yüceltme ve Kahramanlaştırma). Ziyaretçi ifadelerinde müzenin kurucusu Kenan Yavuz, kültürel kurtarıcı olarak konumlandırılmıştır. Bu temsiller; belleğin bireysel bir özne etrafında inşa edilerek eleştirel değerlendirmeden uzak, kahraman merkezli bir anlatıya evrilmesine neden olmuştur.
- Geçmiş, idealize edilerek mutlaklaştırılmıştır (İlişkili Kategori: İdealize Edilmiş Geçmiş Temsili). Ziyaretçiler müzeyi bir “zamanda yolculuk” alanı olarak betimlemiş, geçmişin burada “canlandığını” ya da “diriltildiğini” ifade etmiştir. Bu idealize edilmiş, mutlaklaştırılmış bir bakıştır. Bu bakma biçiminde geçmiş sorunlardan arındırılmış bir bütün olarak görülmektedir.
- Geleneksel değerler mutlak ve değişmez doğrular olarak sunulmuştur (İlişkili Kategori: Normatif Değerlerin Mutlaklaştırılması). Ziyaretçi ifadelerinde müze, ahlaki bir işlev yüklenen ve gelenekleri mutlaklaştıran bir yer olarak sunulmuştur. Bu yaklaşım belleği sorgulanamaz kültürel normlarla sınırlandırmakta ve farklı anlatı biçimlerinin gelişimine alan bırakmamaktadır.
- Nesneler, bireysel anıların tetikleyicisi olarak değil; yönlendirilmiş kültürel simgeler olarak işlev görmüştür (İlişkili Kategori: Kültürel Temsilin Somutlaştırılması ve Nesne Üzerinden Anlam Kurma). Ziyaretçiler, nesneleri kendi bireysel deneyimleriyle değil; müzenin sunduğu temsil doğrultusunda anlamlandırmışlardır. Bu durum belleğin bireysel özgünlüğünü zayıflatmaktadır.
- Ziyaretçi belleği, seçici nesneler ve imgeler üzerinden yönlendirilmiştir (İlişkili Kategori: Seçmeceli Hatırlama ve Görsel Temsil). Ziyaretçi ifadeleri belirli görsel detaylara odaklanmıştır. Bu seçicilik, belleği bütüncül değil; parçalı ve temsilin sunduğu imgeler üzerinden biçimlenen bir yapıya dönüştürmüştür.
- Duygusal yüceltme, eleştirel mesafeyi ortadan kaldırmıştır (İlişkili Kategori: Duygusal Yüceltme). Ziyaretçiler duygularını yoğun şekilde ifade etmiş; müze deneyimini nostalji ve hayranlıkla tanımlamıştır. Bu yaklaşımla bellek, sorgulayıcı niteliğinden uzaklaştırılarak duygusal olarak pekiştirilmiş; temsil edilen anlatı ise mutlak ve sorgulanmaz bir kabule dönüşmüştür.

- Duygusal yoğunluk taşıyan teşekkür söylemleri, eleştirel bir sorgulama yerine içselleştirilmiş bir memnuniyet diliyle sunulmuştur (İlişkili Kategori: Eleştirel Mesafeden Yoksun Teşekkür Söylemi). Ziyaretçi defteri, sadece bir memnuniyet alanı değil; belleğin yönlendirilmiş bir biçimde içselleştirilerek yeniden üretildiği bir söylem alanına dönüşmüştür. Teşekkür, duygusal bağlılığın ve anlatıya olan teslimiyetin dışavurumu olmuştur.

Karşı-alımlayıcı özne, belleğin alımlayan tarafından da yeniden üretildiği çoğulcu bir süreçte kritik bir rol üstlenmektedir. Bu özne türü, anlatıyı olduğu gibi içselleştirerek ve sunulan temsilleri duygusal ve söylemsel düzeyde yeniden üretmiştir. Bu yönüyle, karşı-alımlayıcı özneler sadece pasif bir alıcı değildir. Aksine belleğin normatif, estetik ve idealize temsiller aracılığıyla araçsallaştırılmasına katkı sunan aktif öznelerdir. Kenan Yavuz Etnografya Müzesi ziyaretçi defterine odaklanan bu çözümleme, bireysel gibi görünen ziyaretçi ifadeleri aracılığıyla kolektif belleğin nasıl kurulduğunu, hangi temsiller etrafında meşrulaştırıldığını ve bu sürecin bellekte nasıl bir deformasyona yol açtığını görünür kılmıştır (Tablo 51). Çözümleme sonucunda ziyaretçilerin anlatı ile kurduğu ilişkinin eleştirel bir sorgulamadan ziyade duygusal özdeşleşme yoluyla şekillendiği görülmüştür.

Tablo 51. Karşı-alımlayıcı özne/lerin üretimindeki bellek ve deformasyonun karşılaştırmalı çözümlemesi

Kategori	Bellek	Bellek Deformasyonu	Stratejik Yönelim
Geçmişle Bağ Kurma	Geçmiş, kişisel deneyimlerin aidiyet duygusuyla bütünleştirilerek hatırlandığı bir biçimde temsil edilmiş; böylece nostaljik bir atmosfer oluşturulmuştur.	Geçmiş, idealize edilerek sabit bir imgeler dizisine indirgenmiş; çok katmanlı tarihsel bağlam görünmez kılınmıştır.	Duygusal özdeşleşmeye dayalı bir temsil inşası
Kurucu Özne Temsili	Kurucu figür geçmişle bağ kurmayı sağlayan ilham verici bir aracı olarak algılanmıştır.	Kurucu özne, kahramanlaştırılmış; özneye atfedilen değerler mutlaklaştırılmaktadır.	Bireysel belleği otorite figürü üzerinden meşrulaştırmak.
Mekân Deneyimi	Ziyaret edilen yer geçmişe dair duyguları harekete geçiren bir temas alanı olarak anlam kazanmıştır.	Mekân, zamansız aştırılarak temsilin gerçekliğin yerini almasına neden olur; duygusal yüceltilmeyle sorgulama devre dışı kalır.	Fiziksel çevre aracılığıyla geçmişin yeniden inşası.

Tablo 51'in devamı

Kültürel Temsiller	Nesneler bireysel anıların ve kültürel belleğin somut taşıyıcısı olarak değerlendirilmiştir.	Nesneler, seçilmiş anlatılar üzerinden yönlendirilmiş ve kurgulanmış bir temsil aracına dönüşmüştür.	Hatırlamanın araçsallaştırılması yoluyla normatif kimlik inşası.
Duygusal Yönelim	Duygular, belleğin oluşum ve canlandırılma süreçlerinde belirleyici bir rol oynamıştır.	Aşırı duygusallaştırma eleştirel mesafeyi ortadan kaldırmış; temsiller sorgusuzca içselleştirilmiştir.	Duygusal anlatı yoluyla belleğin içselleştirilmesi.
Teşekkür Söylemleri	Müze deneyimiyle kurulan kişisel temas takdirle dile getirilmiştir.	Teşekkür söylemleri idealize edilmiş bir memnuniyet ve aidiyet anlatısına dönüşmüştür. Teşekkür söylemi eleştirel sorgulamayı bastırmıştır.	Anlatının içselleştirilerek yeniden üretilmesi.

Kurumsal-meşrulaştırıcı özne/lerin üretimine dair çözümleme; müzedeki kurumsal aktörlerin karar alma süreçlerini, temsiliyet stratejilerini ve yönetsel hedefleri danışma kurulu toplantı tutanaklarıyla görünür kılmıştır. Aşağıdaki şematik gösterimde, aksiyal ve seçmeli kodlama süreciyle belirlenen bellek ve deformasyon kategorileri iki eksenle sunulmuştur (Şekil 35).

Şekil 35. Kurumsal-meşrulaştırıcı özne/lerin üretimindeki bellek ve deformasyon kategorilerinin karşılaştırmalı gösterimi

Kurumsal-meşrulaştırıcı özne/lerin üretiminden elde edilen bellek bulguları ve bunlarla ilişkilenen kategoriler şunlardır:

- Bellek, deneyim temelli ziyaretçi katılımı ile canlı tutulmaya çalışılmıştır (İlişkili Kategori: Ziyaretçi Katılımı ve Deneyim Odaklı Faaliyetler). Danışma kurulu toplantılarında “yaşayan müze” anlayışı sıkça vurgulanmıştır. Atölye çalışmaları,

gezici sergi önerileri ve ziyaretçi etkileşimini artıran önerilerle birlikte belleğin pasif bir sunumdan çıkartılarak bedensel ve duygusal katılımı deneyimlenmesi hedeflenmiştir.

- Bellek, ulusal ve uluslararası tanınırlık hedefiyle kurumsal meşruiyet çerçevesinde yapılandırılmıştır (İlişkili Kategori: Kurumsal Meşruiyet, Uluslararasılaşma ve Markalaşma). Kurulda UNESCO, ICOM, EMYA gibi uluslararası aktörlerle ilişki kurma hedefi, müze belleğinin global ölçekte tanınması stratejisini göstermektedir. Tanıtım faaliyetleri, ödül süreçleri, medya planlamaları ve marka temsilleri, belleğin hem kültürel hem de kurumsal prestij üretimiyle ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.
- Bellek, yerel anlatılar ve kültürel değerler üzerinden kurumsal olarak inşa edilmiştir (İlişkili Kategori: Yerellik ve Anlatı Yoluyla Kültürel Belleğin İnşası). Dede Korkut hikâyeleri, yöresel üretim, sözlü kültür aktarımı ve objelere dair anlatılarla birlikte müze belleği; yerel kültürel unsurların anlatıya dönüştürülmesi üzerinden kurgulanmıştır. Danışma kurulundaki öneriler bu yerel anlatıların derinleştirilmesini ve simgesel belleğe dönüştürülmesini desteklemektedir.
- Belleğin ekonomik sürdürülebilirlik amaçlı ürünleşme stratejileriyle kurumsallaşmasına dair öneriler geliştirilmiştir (İlişkili Kategori: Ekonomik Sürdürülebilirlik ve Ürünleşme). Müze shop, hediyelik eşyalar, butik otel, gastronomik deneyimler gibi öneriler, belleğin somut nesneler ve ekonomik modeller aracılığıyla dolaşıma sokulmasını sağlamaktadır. Bu tür öneriler, müze belleğinin ekonomik bir değer üretimi ekseninde de kurumsallaştırıldığını göstermektedir.
- Bellek, mekânsal temsiller ve atmosfer kurma stratejileri üzerinden fiziksel olarak yapılandırılmaktadır (İlişkili Kategori: Mekân, Temsiliyet ve Atmosfer). Toplantılarda estetik bütünlük, dokunun korunması, görsel temsil, sembolik mekân tasarımı gibi önerilerle, belleğin fiziksel çevreyle birlikte kurulması gerektiği vurgulanmaktadır. Mekân belleğin taşıyıcısı olarak düşünülmekte, estetik ve işlevsel biçimde şekillendirilmektedir.
- Bellek, dijital medya araçları ve iletişim stratejileriyle dolaşıma sokulmuştur (İlişkili Kategori: Dijitalleşme ve Medya Temsili). QR kodlar, kataloglar, sosyal medya etkinlikleri, sanal sergiler ve dijital yayıncılık faaliyetleri üzerinden müze

belleği dijital alanda yeniden üretilmektedir. Bu yaklaşım, belleğin dijital ağlar üzerinden geniş kitlelere ulaştırılmasına yöneliktir.

- Bellek; eğitsel, bilinçlendirici ve toplumsal fayda odaklı stratejilerle kurumsallaştırılmıştır (İlişkili Kategori: Eğitim, Bilinçlendirme ve Toplumsal Fayda). Danışma kurulu toplantılarında eğitim işlevi, çocuklara yönelik aktarım, üniversite iş birlikleri ve toplumsal sorumluluk projeleriyle belleğin öğretici bir araç olarak kullanılması önerilmiştir. Bu durum, belleğin toplumsal öğrenmeye hizmet eden bir içerik olarak üretildiğini göstermektedir.
- Bellek, kurumsal katılım ve stratejik kararlarla yönlendirilmiştir (İlişkili Kategori: Kurumsal Karar Alma ve Stratejik Katılım). Danışma kurulunun önerileri ve yönlendirmeleri kolektif biçimde toplantılarla olmuştur. Bu bağlamda kurul üyelerinin söylemleri, bellek politikalarının katılımcı yönetim ve kurumsal özneler ekseninde yapılandırıldığını göstermektedir.

Kurumsal-meşrulaştırıcı özne/lerin üretiminden elde edilen bellek deformasyonu bulguları ve bunlarla ilişkilenen kategoriler şunlardır:

- Bellek, kurumsal kimliğin idealize edilmesi yoluyla yönlendirilmiştir (İlişkili Kategori: Kurumsal Kimliğin ve Meşruiyetin Sürdürülebilir Temsil Stratejileriyle İnşası). Danışma kurulu toplantılarında sıkça vurgulanan aidiyet, sosyal sorumluluk, duyarlılık gibi kavramlar; belleğin içeriğinden ziyade kurumsal kimliğin imajına hizmet eden söylemlere dönüşmüştür. “Kurumsal kimliğin kıyafetle sabitlenmesi” ve “aidiyetin görsel kodlarla tanımlanması” gibi ifadeler belleğin görünürlük, duyarlılık ve kolektif sorumluluk söylemleriyle meşrulaştırıldığını göstermektedir.
- Bellek; dışsal onay, görünürlük ve ödül odaklı stratejilerle sabitlenmiştir (İlişkili Kategori: Kurumsal Dışa Dönük Görünürlük, Tanıtım ve Ödül Tabanlı Meşruiyet Ağlarının Kurulması). Toplantı tutanaklarında tekrarlanan “EMYA ödülü”, “VIP dağıtım”, “istatistiksel başarı” ve “uluslararası platformlarda görünürlük” gibi söylemler, belleğin onaylanabilir ve pazarlanabilir bir değer olarak kurgulandığını göstermiştir. Bu durum, belleği performatif başarıya indirgerken temsiliyetin tekrarla sabitlendiği bir imaj stratejisine dönüşmesine neden olmaktadır.
- Bellek temsili, kurumsal tanıtım ve turizm ekonomisiyle bütünleşerek metalaştırılmıştır (İlişkili Kategori: Deneyimin Ölçülebilir, Ticarileştirilebilir ve Yönetilebilir Bir Ürüne Dönüştürülmesi). “Paket programlarla deneyim”,

“deneyimsel ihracat” ve “turizm sistemine entegrasyon” gibi söylemler, bellek ve mekânın kullanıcıya sunulan programlanmış bir hizmet olarak şekillendirildiğini göstermektedir. Ziyaretçinin belleğe dair deneyimi artık sayılarla, grafiklerle ve programlarla yönetilen bir etkileşim alanına indirgenmiştir.

- Mekânsal temsiller, biçimsel estetik vurgularla içerikten kopuk bir şekilde yeniden kurgulanmasına dair öneriler sunulmuştur (İlişkili Kategori: Mekânsal ve Estetik Temsilin Yüzeyleştirilmesi ve Görsel Kurguyla Araçsallaştırılması). “Sanatsal filtreleme”, “fotoğrafik mekânın kurulması” ve “ikonik imgelerin tasarımı” gibi kavramlar; belleğin içeriksel derinliğinden uzaklaştırılarak görselliğe ve imaj üretimine odaklandığını ortaya koymaktadır. Bu durum, müzenin sorgulayıcı bir bellek mekânı olmaktan çıkarak sunum odaklı bir alanına dönüşmesine yol açmaktadır.
- Bellek, dijitalleşme ile biçimsel kontrollere ve estetik yeniden üretime indirgenmiştir (İlişkili Kategori: Dijitalleşme ve Teknolojik Araçsallaştırma). “Dijital koleksiyon”, “yapay zekâ destekli temsil” ve “sosyal medya üzerinden anlatı” gibi uygulamalar; belleğin zamansal ve mekânsal bağlamdan koparılarak dijital göstergelere dönüştüğünü göstermektedir. Bu strateji; bellek anlatısını kontrol edilebilir, tekrarlanabilir ve estetikleştirilmiş bir dijital temsil formuna indirmeye yöneliktir.
- Kültürel temsiller, ekonomik araçsallaştırma stratejilerine entegre edilmiştir (İlişkili Kategori: Mekânın ve Temsillerin Ticarileştirilmesi, Pazarlama ve Deneyim Odaklı Araçsallaştırma). Hediyeelik eşyalar, ürün estetiğine dayalı görsel içerikler ve deneyim odaklı sunumlara dair öneri ve gerçekleştirilen faaliyetler müze belleğini kültürel bir değer olmaktan çıkarıp pazarlanabilir hale getirmektedir. Böylece temsil stratejileri, geçmişin anlamını çoğaltmak yerine onu belirli bir imaj üzerinden ticarileştiren bir yapıya dönüşmektedir.

Kurumsal-meşrulaştırıcı özne/lerin üretimine dair çözümleme, müze anlatısının kurumsal karar süreçleri ve temsil stratejileri doğrultusunda biçimlendiğini göstermiştir. Danışma kurulu toplantı tutanakları üzerinden yürütülen bu analiz, belleğin hangi temalar etrafında meşrulaştırıldığını ve aynı anda hangi biçimlerde sınırlandırıldığını açığa çıkarmıştır. Aşağıda yer alan karşılaştırmalı çözümleme tablosu, kurumsal-meşrulaştırıcı öznelerin üretiminde bellek ile deformasyonun nasıl bir stratejik yönelim içinde konumlandığını özetlemektedir (Tablo 52).

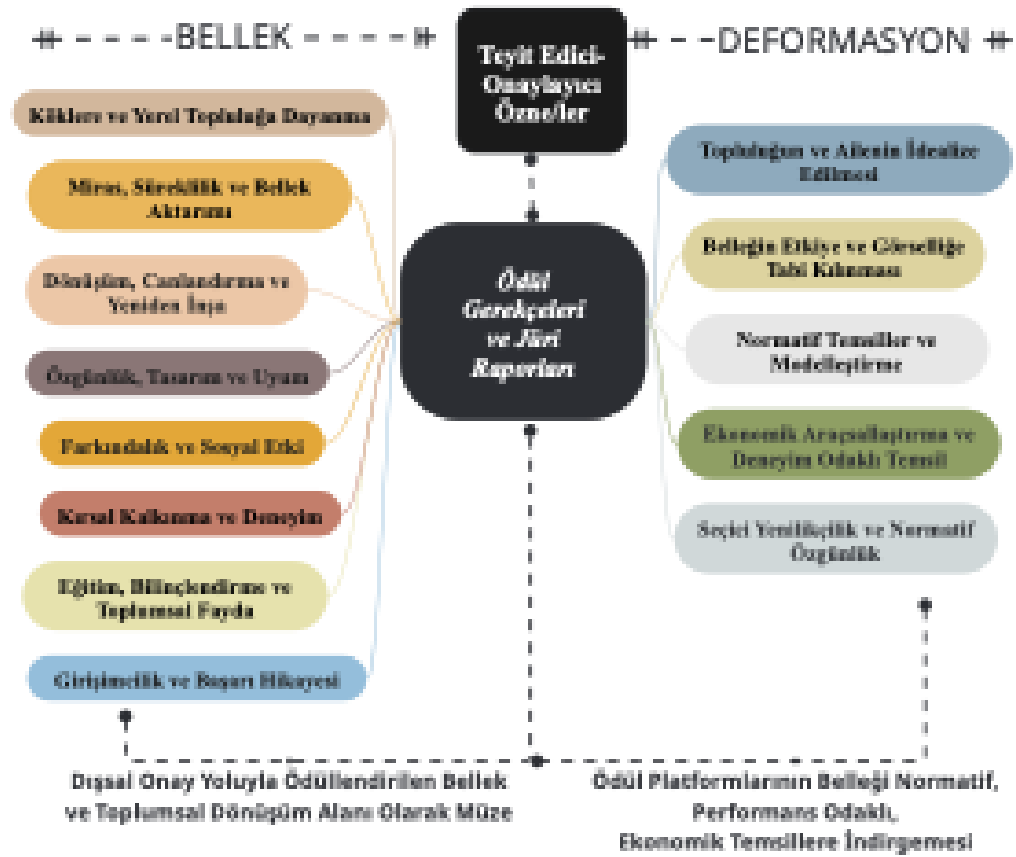
Tablo 52. Kurumsal-meşrulaştırıcı özne/lerin üretimindeki bellek ve deformasyonun karşılaştırmalı çözümlemesi

Kategori	Bellek	Bellek Deformasyonu	Stratejik Yönelim
Ziyaretçi Katılımı ve Deneyim Odaklı Faaliyetler	Müze, ziyaretçiyi deneyim sürecine aktif olarak dahil eden etkinliklerle katılımcı belleğin yeniden üretildiği bir alan olarak konumlandırılmıştır.	Deneyim, sahici bir temas yerine, yönetilebilir ve ölçülebilir kurgulara indirgenmiştir; temsil edilen anlatı, duygu yüklü ama yüzeysel bir performansa dönüşmüştür.	Katılımcı gibi sunulan, ancak kurumsal aktörlerce yapılandırılmış yönlendirilmiş deneyimler
Kurumsal Meşruiyet ve Markalaşma	Müzenin görünürlüğü; ödülleri, kataloglar ve yayınlar yoluyla desteklenmiş, bu da belleğin kurumsal kimlik ile bütünleşmesini sağlamıştır.	Tanınmışlık ve ödülleri belleğin özgün içeriğinin önüne geçmiştir; temsil, tekrar eden imajlar üzerinden standartlaşmıştır.	Tanıtım, görünürlük ve prestij yoluyla temsilin sabitlenmesi
Yerellik ve Kültürel Anlatı	Yerel hikâyeler, Dede Korkut anlatıları ve sözlü kültür, kültürel belleğin inşasında temel kaynak olarak ele alınmıştır.	Anlatılar normatif kalıplarla sabitlenmiş; toplumsal dolanım, sürekli tekrar ile temsilin standartlaştırılmasına neden olmuştur.	Yerel kimliğin normatif simgelerle sürekli yeniden üretimi
Ekonomik Sürdürülebilirlik	Müze, yerel üretimi destekleyen bir ekonomik yapı üzerinden belleği gündelik yaşama entegre eden bir unsur olarak sunulmuştur.	Bellek, hediyelik eşya ve deneyim paketleri aracılığıyla ticarileştirilmiş; ekonomik değere indirgenmiştir.	Temsilin pazar ve ürün stratejileriyle araçsallaştırılması
Mekân ve Temsiliyet	Mekân, görsel bütünlük, estetik atmosfer ve simgesel öğelerle desteklenerek belleğin somutlaştığı bir anlatı olarak işlenmiştir.	Mekân, belleğin değil, görsel imajın sahnesine dönüşmüştür.	Görsel kodlarla estetize edilen ve sabitlenen temsil stratejileri
Dijitalleşme ve Medya	Dijital platformlar, belleğin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamakta; dijital araçlarla temsil dinamik bir yapıya bürünmektedir.	Dijital temsiller, belleği zamandan ve mekândan koparan, denetlenebilir içeriklere dönüştürmüştür.	Dijitalleştirilmiş temsillerle belleğin güncelliğinin ve denetiminin sağlanması

Tablo 52'in devamı

Kurumsal Karar Süreçleri	Danışma kurulu ve yönetim süreci, belleğin kolektif olarak inşasına dair kurumsal katılımı görünür kılmaktadır.	Kurumsal aktörlerce belirlenen söylemsel stratejiler, belleği sabit temsillerle şekillendirmekte; alternatif anlatılara yer bırakmamaktadır.	Kurumsal kararlar aracılığıyla temsilin yönlendirilmesi ve çerçevesi

Teyit edici-onaylayıcı özne/lerin üretimine dair çözümleme, müze belleğinin dışsal kurumsal yapılar tarafından nasıl onaylandığını ve meşrulaştırıldığını görünür kılmıştır. Bu özneler arasında ulusal ve uluslararası jüri üyeleri, karar vericiler ve temsilciler yer almaktadır. Bu analiz, müzenin aldığı ödüller ve bu ödüllere ait gerekçeler üzerinden yürütülmüştür. Aşağıda yer alan şematik gösterimde aksiyal kodlama sürecinden elde edilen kategoriler bellek ve deformasyon olmak üzere iki eksende sınıflandırılmış; seçmeli kodlama ile belirlenen merkezi temalar bir arada sunulmuştur (Şekil 36).

Şekil 36. Teyit edici-onaylayıcı özne/lerin üretimindeki bellek ve deformasyon kategorilerinin karşılaştırmalı gösterimi

Teyit edici-onaylayıcı özne/lerin üretimindeki bellek bulguları ve bunlarla ilişkilenen kategoriler şunlardır:

- Müze, ödül platformlarınca köklü yerel topluluk ruhuna ve geleneklere bağlı bir aile girişimi olarak tanımlanmıştır (İlişkili Kategori: Köklere ve Yerel Topluluğa Dayanma). Bellek toplumsal aidiyet ve yerel kimlik üzerinden kurumsal olarak meşrulaştırılmakta; dışsal onay süreçlerinde bu unsurlar müzenin ödül almasına katkı sunmaktadır. Ödül platformları, müzede belleği toplulukla birlikte inşa edilen kolektif bir süreç olarak değerlendirmektedir. Ayrıca yerel topluluğun aktif katılımını, müze anlatısının etkileyciliğini artıran temel bir unsur olarak öne çıkarılmıştır.
- Bellek, sadece muhafaza değil aktarılan ve yeniden üretilen bir süreç olarak teyit edici öznelerce onaylanmıştır (İlişkili Kategori: Miras, Süreklilik ve Bellek Aktarımı). Müzede geçmişin günümüzle ilişkilendirilerek süreklilik kazanması, ödül platformlarının önemsendiği başlıca bellek stratejisidir
- Bellek, kırsal kalkınma ve göç gibi toplumsal sorunlara yanıt üreten bir yapı olarak görülmüştür (İlişkili Kategori: Dönüşüm, Canlandırma ve Yeniden İnşa, Kırsal Kalkınma ve Deneyim). Kırsal alanlarda toplumsal dönüşümü tetikleyen bir bellek mekânı olarak görülen müze, dışsal onay süreçlerinde dönüştürücü etkisi üzerinden takdir edilmiştir
- Ödül platformları, müzenin mimarisini geleneksel dokuya uyumlu ve özgün bulmuştur (İlişkili kavramlar: Özgünlük, Tasarım ve Uyum). Mekânsal kurgunun ve estetik ifadenin bellek aktarımındaki rolü vurgulanmıştır.
- Müze kamusal farkındalık ve sosyal etki yaratma aracı olarak tanımlanmakta, bu yönüyle ödüllendirilmektedir (İlişkili Kategori: Farkındalık ve Sosyal Etki).
- Kırsalda deneyimlenen bellek, alternatif bir turizm değeri olarak görülmüştür (İlişkili Kategori: Kırsal Kalkınma ve Deneyim). Müzede deneyim turizmi aracılığıyla kırsal belleğin yaşatılması, ödül mekanizmalarında kültürel sürdürülebilirliğe katkı sağlayan bir pratik olarak tanımlanmıştır.
- Belleğin arkasındaki bireysel girişim, kolektif dönüşümle meşrulaştırılmıştır (İlişkili Kategori: Girişimcilik ve Başarı Hikâyesi). Müzenin bireysel motivasyonla başlayıp toplulukla büyüyen bir hikâyeye dönüşmesi, bellek üretiminin hem öznel hem toplumsal boyutunun ödül platformlarınca değerli bulunduğunu göstermektedir.

Teyit edici-onaylayıcı özne/lerin üretimindeki bellek deformasyonu bulguları ve bunlarla ilişkilenen kategoriler şunlardır:

- Topluluk ve aile anlatısı, ödül söylemlerinde idealize edilmiş bir birliktelik olarak temsil edilmiştir (İlişkili Kategori: Topluluğun ve Ailenin İdealize Edilmesi). Ödül gerekçelerinde topluluk ve aile “köklü”, “duygusal”, “örnek” ve “birleşik” yapılar olarak sunulmuş; yerel çelişkiler ve ayrışmalar göz ardı edilmiştir.
- Bellek, ödül platformlarının söylemlerinde görselleştirilmiş bir başarı anlatısına indirgenmiş; performatif bir temsile dönüşmüştür (İlişkili Kategori: Belleğin Etkiye ve Görselliğe Tabi Kılınması). Jüri raporları ve ödül sunumlarında müze anlatısı, “dönüştürücü etki” ve “ilham verici hikâye” gibi ifadeler ön plana çıkmıştır. Bu durum belleğin, gündelik deneyimin çoğul gerçekliğinden uzaklaştırılıp ödül süreçlerinde simgesel ve görsel bir performans nesnesi haline getirilmesine neden olmuştur.
- Ödül söylemlerinde müze, ‘model’ veya ‘örnek’ kurum olarak tanımlanmış; bellek normatif bir çerçeveye indirgenmiştir (İlişkili Kategori: Normatif Temsiller ve Modelleştirme). “Prototip”, “örnek uygulama”, “başarı modeli” gibi ifadelerle müze; eleştirel ya da çoğul bağlamlardan soyutlanarak ideal bir formda sunulmuştur.
- Müze belleği, ödül platformlarının ekonomik ve turistik söylemleriyle araçsallaştırılmıştır (İlişkili Kategori: Ekonomik Araçsallaştırma ve Deneyim Odaklı Temsil). Ödül gerekçelerinde “müzenin bölgeye ekonomik katkısı ve deneyim turizmine özgün katkısı” gibi unsurlar ön plandadır. Bu, belleğin ticarileştirilmesine ve metalaştırılmasına zemin hazırlamaktadır.
- Ödüllerin fiziksel ve simgesel temsili, belleği sürekli görünür ve sabit kılacak biçimde kurgulanmıştır (İlişkili Kategori: Ekonomik Araçsallaştırma ve Performanslaşma). Ödüllerin müzede sergilenmesi, törenleştirilmesi ve kamuya açık sunulması, belleğin sergilenebilir bir ‘başarı nesnesi’ olarak yeniden üretilmesine yol açmaktadır.

Teyit edici-onaylayıcı özne/lerin üretimine dair çözümleme, müze anlatısının ödül platformları, jüri raporları ve uluslararası değerlendirme mekanizmaları aracılığıyla nasıl desteklendiğini ve bu destek çerçevesinde belleğin hangi boyutlarının olumlandığını ortaya koymuştur. Söz konusu anlatının yerel kimlik, topluluk katılımı, kırsal kalkınma, kültürel süreklilik ve özgün tasarım gibi başlıklarla başarı hikâyesi olarak sunulması; dışsal onay

süreçlerinin tercih ettiği belli temsillerin öne çıkarıldığını göstermektedir. Ancak bu başarı anlatısının arkasında karmaşık toplumsal ilişkilerin sadeleştirilmesi, eleştirel yönlerin dışarıda bırakılması, özgünlüğün normatif kriterlere göre yeniden tanımlanması ve belleğin simgesel-estetik bir nesneye dönüştürülmesi gibi çeşitli bellek deformasyonlarının izleri gözlemlenmiştir. Aşağıda yer alan karşılaştırmalı çözümleme tablosu, teyit edici-onaylayıcı öznelerin üretiminde bellek ve deformasyonun nasıl bir stratejik yönelim içinde konumlandığını özetlemektedir (Tablo 53).

Tablo 53. Teyit edici-onaylayıcı özne/lerin üretimindeki bellek ve deformasyonun karşılaştırmalı çözümlemesi

Kategori	Bellek	Bellek Deformasyonu	Stratejik Yönelim
Topluluk ve Aile	Müze, yerel topluluğun ve ailenin belleği birlikte inşa ettiği bir alan olarak sunulmuştur.	Aile ve topluluk temsilleri idealize edilerek homojen, sorunsuz bir birliktelik anlatısı kurulmuştur.	Normatif birliktelik modellerinin ödül söylemlerine entegre edilmesi
Dönüştürücü Etki ve Başarı Hikâyesi	Müzenin mekânsal ve toplumsal dönüşümdeki rolü kolektif belleğin aktif bir üretimi olarak yansıtılmıştır.	Bellek, sembolik başarı ve etki anlatılarına indirgenerek sahici toplumsal bağlamından uzaklaştırılmıştır.	Belleğin yüzeysel görsellik üzerinden sunulması
Normatif Özgünlük ve Modelleme	Müze, mimari özgünlük ve kültürel bağlamla uyum içinde değerlendirilmiştir.	Yenilikçilik ve özgünlük, ödül platformun normlarına göre tanımlanarak standardize edilmiştir.	Seçici özgünlük anlayışıyla normatif model üretimi
Kırsal Kalkınma ve Deneyim Turizmi	Müze, kırsal alandaki belleği yaşatan ve deneyim temelli katılımı teşvik eden bir yapı olarak sunulmuştur.	Kırsal belleğin ekonomik araçlara ve deneyim paketlerine indirgenerek metalaştırılmasına neden olmuştur.	Belleğin ekonomik fayda ve turizm üzerinden araçsallaştırılması
Sosyal Etki ve Farkındalık	Müze, toplumsal farkındalık üreten bir kolektif bellek alanı olarak takdir edilmiştir.	Etki kavramı, estetik ve ilham verici imgelerle temsile indirgenerek yüzeyselleştirilmiştir.	Belleğin etkiye ve görselliğe tabi kılınması

Tüm bu çözümlemeler göstermektedir ki müze belleği, tekil bir hatırlama pratiği olarak değil; öznelerin söylemleri arasında şekillenen çok katmanlı bir temsil alanı olarak işlemektedir. Bu alan bir yandan göç, kayıp, kültürel süreksizlik gibi deneyimleri görünür kılar; diğer yandan aidiyet, köklere dönüş ve “biz” söylemi etrafında bir iyileştirme vaadi üretmektedir. Aynı süreç belleği duygusal, homojen ve ticarileştirilebilir bir forma indirgemekte, eleştirel mesafeyi kapatan bir temsil rejimini de beraberinde getirmektedir. Bu nedenle çalışmada “bellek” ve “bellek deformasyonu” ardışık değil; birbirini mümkün kılan, eşzamanlı işleyen dinamikler olarak ele alınmaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

“Hatırlamak, ancak unutulunca mümkündür” (Heidegger, 1962).

“Susan Sontag şöyle diyor: ‘Belki de hatırlamaya çok fazla değer verilirken düşünmeye yeteri kadar değer verilmiyor.’ ... Anlamak hatırlamaktan daha önemlidir, her ne kadar anlamak için mutlaka hatırlamak gerekse de” (Sarlo, 2012).

“Antikçağ özellikle de Cicero’nun ağzından, siyasetçi ve hatip Themistocles’e engin bir bellek atfeder: ‘Maharetli ve çok bilgili bir adam bir gün onun evine gelir ve o dönem yeni olan yapay bellek sırrını ona öğretmek ister.’ Bu sanatın neye faydası vardır?’ diye sorar Themistocles. Usta: – Her şeyi hatırlamaya, diye cevap verir. – Ben daha iyisini, unutmayı öğrenmeyi isterdim” (Cicero, De Oratore, II, 74; akt. Abensour, 2022).

Günümüz mimari üretimleri, fiziksel inşa eyleminin ötesinde mekânın söylemsel olarak yeniden tanımlanmasına ve anlamlandırılmasına bağlı çok katmanlı bir temsil sürecinin parçası haline gelmiştir. Bu süreçte mimarlık; giderek daha fazla biçimde temsili görseller ve ona eşlik eden tanıtım söylemleri, pazarlama stratejileri ve kültürel anlatılar aracılığıyla meşruiyet kazanan performatif bir alana dönüşmektedir. Görsel ve söylemsel temsil biçimleri üzerinden üretilen bu anlam kurguları, mekânsal niteliğin yerini çoğu zaman algı yönetimine bırakmakta; böylece mekân fiziksel deneyimin ötesinde anlatıların taşıyıcısı ve kültürel politikaların uygulama zemini haline gelmektedir.

Bu perspektiften bakıldığında mekâna yüklenen anlam, her zaman mimari üretimin somut niteliklerinden kaynaklanmamakta; aksine mekânın etrafında örülen söylemler, üretilen hikâyeler ve kurgu aracılığıyla biçimlendirilmektedir. Mimari üretimler artık salt inşa edildikleri bağlamda değerlendirilmemekte; aynı zamanda bu bağlamdan koparıldıkları süreçler, yerleştirildikleri anlatılar ve meşruiyet kazandıkları duygusal, kültürel ya da politik söylemler üzerinden dolaşıma girmektedir. Eleştirel bir bakışla değerlendirildiğinde bu tür temsil biçimlerinin mekânsal içeriği bastıran bir görünüş estetiğine dönüştüğü görülebilmektedir. Bu bağlamda özellikle müze gibi geçmişi temsil etme iddiasındaki yapılarda, inşa edilen anlamın yapının fiziksel gerçekliğinden çok ona eşlik eden anlatı stratejileriyle kurulduğu açıktır.

Dolayısıyla mimarlıkta “nitelikli olma hâli” sadece biçimsel ya da işlevsel başarı ölçütleri ile sınırlı değildir. Mekânın temsil ettiği anlatılar, bu anlatıların kimler tarafından üretildiği ve hangi stratejilerle meşrulaştırıldığı üzerinden yeniden düşünülmesi gerekmektedir. Zira kent ölçeğinde niteliksizleşen yapı stoğu, birbirinin aynısı kurgular ve bağlamsız üretimler giderek artmaktadır. Böyle bir durumda herhangi bir yapının “örnek” ya da “öncü” olarak sunulması için daha derinlikli ve eleştirel bir çözümlemeye ihtiyaç duyulmaktadır. Aksi takdirde mimarlığın nitelikli olma hali yüzeysel değerlendirmelerle belirlenmektedir. Oysaki estetik görünüş, nostaljik referanslar ya da sosyal sorumluluk söylemleri üzerinden olumlanan üretimlerin mekânsal kurgu, anlatı stratejisi ve belleğe yönelik müdahale biçimleri açısından da değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmanın çıkış noktası da tam olarak bu problemleri alandan kaynaklanmaktadır: Mekâna dair söylemin estetik, kültürel ya da duygusal etkililik üzerinden olumlanmasına karşı bu söylemin arkasında işleyen temsili stratejilerin ve belleğe dair müdahale biçimlerinin görünür kılınması. Bu durum özellikle müze gibi kurumsal yapılar üzerinden okunduğunda daha da belirgin hâle geleceği düşünülmektedir. Zira müzeler belleği temsil eden, yeniden üreten ve yönlendiren bir anlatı aracı olarak işlev gören kurgu mekânlarıdır. Ancak çalışma kapsamında ele alınan müze, geçmişi yaşatma ya da kültürel değerleri görünür kılma iddiası altında seçici bir belleğin inşasına ve hatta belleğin araçsallaştırılarak deforme edilmesine hizmet etmektedir. Müzeyi kuran, deneyimleyen ya da değerlendirenler bu anlatıları genellikle yapının fiziksel gerçekliğinden çok sunulan hikâyeler ve görsel göstergeler üzerinden olumlamaktadır. Bu olumlamalar ile çoğu zaman müzenin arka planında işleyen seçme, dışlama ve yeniden kurma pratiklerini göz ardı etmektedir. Kenan Yavuz Etnografya Müzesi tam da bu çelişkili alanı görünür kılan özgün bir örneklem olarak çalışma kapsamında ele alınmıştır. Müze mekânsal olarak geçmişi yaşatma, kültürel mirasa sahip çıkma ya da kırsal belleği yeniden üretme gibi olumlu ve etkileyici söylemlerle sunulmaktadır. Bu nedenle müze ziyaretçiler, yerel halk ya da ödül kurumları nezdinde "başarı hikâyesi" olarak konumlanmaktadır. Ancak bu olumlayıcı anlatıların arkasında, seçici bir anlatı kurgusu, stratejik mekânsal kurgular ve belleğin yalnızca temsil etmekle kalmayıp deforme edildiği durumlar vardır. Bu çalışma da tam olarak bu noktada devreye girerek farklı özne gruplarının söylemleri aracılığıyla kurulan bu temsilin ardındaki anlamı deşifre etmeyi amaçlamıştır. Görünenin – sunulanın – ardındaki anlamsal kodlara odaklanarak belleğin sadece inşa edilmediğini; aynı zamanda yönlendirildiğini, yeniden

kurgulandığını ve bu süreçte deforme edildiğini yapılan kuramsal sorgulama ile ortaya konmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmayı teşvik eden temel unsur; mimarlık literatüründe belleğin çoğunlukla korunma ve temsil ekseninde ele alınmasına karşın, bu temsillerin üretim süreçleri ile müdahaleler yoluyla nasıl yönlendirildiğine dair eleştirel bir sorgulamanın eksik kalmasıdır. Belleğin mekân aracılığıyla temsil edilmesi, çoğu zaman mimarlığın kendiliğinden belleği yansıttığı varsayımına dayanmakta; bu varsayım ise belleğin seçili, yönlendirilmiş ya da bağlamından koparılmış biçimlerde yeniden kurgulanabileceği gerçeğinin önüne geçmektedir. Bu örtük kabul, özellikle müze gibi kurumsal yapıların temsil pratikleri üzerinden sorgulanmamış ve müzede belleğin nasıl deforme edilebildiğine dair detaylı bir tartışılma ortaya konmamıştır.

Çalışmayı teşvik eden bir diğer neden ise mimarlık disiplini içinde “bellek deformasyonu” kavramının kuramsal olarak ele alınmamış olmasıdır. Mevcut literatür, belleği bir değer olarak korumaya odaklanırken bu belleğin nasıl seçildiği, düzenlendiği ve araçsallaştırıldığı sorusunu çoğu zaman dışarıda bırakmaktadır. Oysa bellek, sadece var olanın sergilenmesiyle değil aynı zamanda görünmeyenin bastırılması ve yeniden yazılmasıyla da şekillenmektedir. Mekâna dair farklı öznelere söylemlerinin bu süreçte aktif bir fail olarak rol üstlenebileceği düşüncesi, literatürde yeterince görünür değildir.

Bu bağlamda Kenan Yavuz Etnografya Müzesi örneği özelinde geliştirilen bu tez; belleğin sadece temsil edilmediğini, aynı zamanda yönlendirildiğini ve kimi durumlarda sistemli biçimde deforme edildiğini ortaya koyma iddiasıyla yola çıkmıştır. Dolayısıyla bu çalışma; mimarlığın fiziksel bir üretim olmanın ötesinde kurumsal kimlik, söylem, deneyim ve ideolojiyle iç içe geçmiş bir temsil alanı olduğunu kabul ederek belleğin bu temsil alanında nasıl kurgulandığını sorgulayan özgün bir kuramsal çerçeve geliştirmiştir. Bu doğrultuda çalışmada; kurucu anlatısı, belgesel, ziyaretçi defteri, danışma kurulu tutanakları ve ödül raporları gibi beş farklı veri (özne üretimi) üzerinden bellek ve deformasyon çözümlemeleri yapılmıştır.

Çalışmada, yöntem olarak nitel araştırma yöntemlerinden kuram oluşturma kullanılmıştır. Veriler açık, aksiyal ve seçmeli kodlama aşamalarından geçirilmiştir. Bu aşamaların sonucunda belleğin nasıl temsil edildiği kadar bu temsillerin ardındaki seçme, dışlama ve yönlendirme pratikleri de görünür kılınmıştır. Yöntemin sağladığı esneklik, hem metinlerdeki doğrudan ifadelerin hem de söylemin arka planında işleyen örtük stratejilerin

çözülmesine imkân tanımıştır. Bu çerçevede çalışma, betimleyici bir incelemenin ötesine geçerek eleştirel ve kuramsal bir nitelik taşımaktadır.

Çalışmanın soru ve varsayımları; bellek ve mekân ilişkisi, bellek deformasyonu, özne üretimleri ve temsiliyet olmak üzere üç tematik alanda toplanmıştı. Çalışmanın ilk tematik alanı olan bellek ve mekân ilişkisindeki varsayım; müzenin sadece bellek mekânı olmakla kalmayıp aynı zamanda geçmişle yüzleşmeye, kayıpları kabullenmeye ve bellekteki boşluklara işaret etmeye aracılık eden bir mimari üretim olduğudur. Bu varsayıma ilişkili soruların yanıtları ile başlanacak olursa ilk soru mekân aracılığıyla oluşturulan belleğin o belleği hiç deneyimlememiş kişilere nasıl aktarılabilir. Bu soru, müze mekânının ziyaretçiler üzerindeki etki biçimlerine yöneliktir. Çözümlemelerde özellikle karşı-alımlayıcı özneler üzerinden görüldüğü gibi ziyaretçiler, müzeyi deneyimlenen bir mekânla sınırlı görmemekte; duygusal bağ kurulan, geçmiş bedensel ve duygusal olarak deneyimlenen bir alan olarak tanımlamaktadır. Ziyaretçi defterlerinde sıklıkla “ev hissi”, “zamanda yolculuk”, “duygusal bağ” gibi ifadelerin yer alması; deneyimsel aktarımın soyut belleği nasıl somutlaştırdığına işaret etmektedir. Böylece mekân, bireysel geçmiş olmayan kişiler için bile bir bellek taşıyıcısı haline gelmektedir.

İlk varsayıma ilişkilenen bir diğer soru fiziksel mevcudiyet belleğin canlı tutulması için yeterli olup olmadığıdır. Kurucu özne analizlerinde görüldüğü üzere mekânın fiziksel yeniden inşası belleğin canlı kalmasını sağlama çabası olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu fiziksel kurulumun idealize edilmiş bir geçmiş anlatısına sabitlenerek estetik bir sahneye dönüşmesi -Köy Evi gibi- belleğin canlı değil, sabitlenmiş ve kurguya indirgenmiş bir forma evrildiğini göstermektedir. Bu durum fiziksel mevcudiyetin tek başına yeterli olmadığını, belleğin eleştirel ve çoğul biçimde inşa edilmesi gerektiğini açığa çıkarmıştır.

İlk varsayımla ilişkilenen son soru müzede sergilenen nesnelerin gerçekten bir bellek aktarımı sağladığı yoksa yalnızca temsil niteliğinde mi olduğudur. Nesnelerin işlevi bu çalışmada farklı özne gruplarının üretimi üzerinden değerlendirilmiştir. Kurumsal öznelerin ürünleştirme stratejileri, nesneleri deneyimsel ve ekonomik değere dönüştürürken ziyaretçi ifadeleri bu nesneleri duygusal anlamlar üzerinden içselleştirmiştir. Ancak her iki durumda da nesnelerin bir anlatı aracına dönüşmesi, onların sabit temsiller haline gelmesine neden olmaktadır. Yani nesneler, belleği aktaran birer aracı olmaktan ziyade belleği belirli normlara göre temsil eden estetik öğelere dönüşmektedir.

Çalışmanın ilk varsayımı analiz edilen beş farklı veri türü üzerinden kapsamlı biçimde sınanmıştır. Kurucu özeninin anlatısı incelendiğinde müzenin bireysel bir bellek sürecinden beslendiği, kolektif belleği sahnelemekten çok kurucu öznenin geçmişle kurduğu kişisel ilişki üzerinden anlam kazandığı görülmektedir. Bu durum müzedeki yapılaşmanın sadece fiziksel bir temsilden ibaret olmadığını, aynı zamanda otobiyografik bir anlatı aracılığıyla yönlendirilmiş bir belleğin taşıyıcısı hâline geldiğini göstermektedir.

Belgesel analizinde görselliğin etkin biçimde kullanıldığı ve mekânın nostaljik referanslarla romantize edildiği saptanmıştır. Bu görsel anlatım biçimi, belleğin doğrudan aktarımından çok geçmişin idealize edilmiş bir kurgusunu sunarak izleyiciyi yönlendiren bir temsil stratejisine dönüşmektedir.

Ziyaretçi defteri kayıtlarında ise kullanıcıların çoğunlukla duygusal, hayranlık içeren ve geçmişe özlem taşıyan ifadelerle mekâna dair yorumlarda bulundukları gözlenmiştir. Bu yorumların önemli bir bölümü, doğrudan mekânsal niteliklere değil; sunulan anlatının etkileyciliğine ve sahnelenmiş geçmiş algısına dayanmaktadır.

Danışma kurulu tutanaklarında mekâna dair alınan kararların büyük ölçüde temsili değerler üzerinden gerekçelendirildiği, fiziksel müdahalelerin ise bu temsiliyetin pekiştirilmesi doğrultusunda şekillendirildiği görülmüştür. Bu durum mekânın anlamının fiziksel mevcudiyetten çok söylemsel çerçeveye bağlı olarak üretildiğini göstermektedir.

Jüri raporları ve ödül gerekçeleri incelendiğinde ise değerlendirmenin büyük oranda yapının taşıdığı sembolik anlamlar ve temsil ettiği kültürel söylemler üzerinden yapıldığı, fiziksel niteliğin ise arka planda kaldığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda mimarlık nesnesi, fiziksel bir yapı olmaktan çok kültürel bir imgeye dönüşmektedir.

Tüm bu bulgular bir arada değerlendirildiğinde, ilk varsayımın güçlü yönleri varsayımda geçen geçmişle yüzleşme, kayıpları kabullenme ve bellekteki boşlukları işaret etme ile ilişkilidir. Müzenin geçmişle yüzleşme potansiyeli, kurucu ve görsel-söylemsel özne analizlerinde belirginleşmektedir; özellikle göç, modernite ve kültürel çözülme gibi süreçlerle hesaplaşma alanı olarak kurgulanan müze, belgeseldeki “modernite karşıtı söylem” üzerinden bunu görünür kılmaktadır. Kayıpları kabullenme yönü, kurucu öznenin çocukluk anılarını ve yıkılmış yapıların yeniden inşasını merkeze alan anlatılarda ortaya çıkmakta; bu anlatılar, kişisel ve toplumsal kayıpların tanınmasına ve telafi edilme arzusuna işaret etmektedir. Bellekteki boşlukların işaret edilmesi ise, görsel anlatıda sergilenen stratejik seçicilikte ve bazı temsillerin dışlanmasıyla görülmektedir; örneğin farklı göç nedenlerinin görünmez kılınması, bellekteki boşlukların farkında olduğunu, ancak bu

boşlukların araçsallaştırılarak kontrol edildiğini göstermektedir. Bu anlamda müze, hem boşlukları işaret eder hem de bu boşlukların nasıl kapatıldığını açığa çıkarmaktadır.

İlk varsayımın sınırlılıkları ise araçsallaştırma ve normatif temsil, eleştirel mesafenin zayıflaması ile bağlantılıdır. Belleğin araçsallaştırılması ve normatif temsili, hem kurumsal hem de teyit edici öznelerin üretim süreçlerinde gözlemlenmektedir; belleğin estetikleştirilerek belirli normlar çerçevesinde sabitlenmesi, yüzleşme potansiyelini sınırlamaktadır. Bu durum, örneğin müzenin ödül süreçlerinde anlatının “ilham verici bir başarı öyküsü” olarak sunulmasıyla somutlaşmakta, belleğin eleştirel boyutunun arka planda kaldığını göstermektedir. Eleştirel mesafenin zayıflaması ise, özellikle karşı-alımlayıcı özneler tarafından oluşturulan anlatılarda ortaya çıkmaktadır; duygusal yoğunluğun eleştirel sorgulamanın önüne geçmesi, müzenin toplumsal belleği canlandırmak yerine nostaljik ve romantize bir atmosfer yaratmakla yetindiğini düşündürmektedir.

Bütün bu değerlendirmeler sonucunda müzenin geçmişi sadece sergileyen değil, onu belirli bir kurgu içinde yeniden üreten bir araç olarak konumlandığı görülmektedir. Müze, bu süreçte belleği yalnızca mekân üzerinden aktaran bir yer olmanın ötesine geçmekte; anlatı, temsil ve sahneleme stratejileri aracılığıyla belleğin yönlendirilmesine ve yeniden inşasına hizmet eden bir araca dönüşmektedir. Bu da varsayımın kuramsal ve ampirik düzeyde doğrulandığını göstermektedir.

Bellek deformasyonu tematik alanındaki geliştirilen varsayım müzenin bellekteki boşlukları tamamlamaktan çok bu boşlukları görünür kılan; geçmişi seçmeci, parçalı ve stratejik biçimlerde yeniden inşa eden bir anlatı üretmesi ve bu sürecin bellek deformasyonu olarak kavramsallaştırılmasıdır. Bu varsayımla ilişkilenen beş soru vardır. İlki geçmişi yeniden kurmaya çalışırken yapılan bellek deformasyonunun ne şekilde görünür kılınabileceğidir. Kurucu anlatının sunduğu geçmiş temsili, kişisel yaşam deneyimlerine dayanmasına rağmen bu deneyimlerin seçilerek paylaşılması ve belirli bir anlatı doğrultusunda yapılandırılması, deformasyonun ilk düzeyini oluşturur. Özellikle görsel anlatıda, hikâyenin belirli mekânlar ve anlatılar çevresinde akması; diğer anlatı ihtimallerinin dışlanması, deformasyonun görsel ve kurgu temelli bir seçicilikle gerçekleştirildiğini göstermektedir. Müze, geçmişin tüm karmaşıklığını içermektense, temsili bir “ideal geçmiş” üretmektedir.

İkinci soru; müzeleştirme pratiğinin geçmişi nasıl seçmeci biçimde temsil ettiği ve hangi yönlerini dışarıda bıraktığıdır. Danışma kurulu tutanaklarında, “yerellik”, “aidiyet”, “gelenek” gibi temalar tekrar edilmekte; bu da geçmişin belirli boyutlarının öne çıkarıldığını,

diğer potansiyel anlatıların ise dışarıda bırakıldığını göstermektedir. Modernleşme, göç sonrası durum ya da toplumsal kırılmalar gibi karmaşık tarihsel olgulara yüzeysel değinilmektedir. Bu durum geçmişin sterilize edilerek sergilendiğini ve seçici biçimde sunulduğunu ortaya koymaktadır. Yani temsil, aynı zamanda dışlama anlamına da gelmektedir.

Üçüncü soru, müzedeki fragmanların bütüncül bir bellek mi yoksa parçalı bir anlatı mı olduğudur. Ziyaretçi defteri analizleri müze deneyiminin parça parça etkiler bıraktığını, bazı bölümlerin yoğunlukla hatırlandığını, bazılarının ise görünmez kılındığını göstermektedir. Bu durum belleğin fragmanlar üzerinden deneyimlendiğini ve ziyaretçide bütüncül bir anlatı değil, çoklu ama yönlendirilmiş imgeler bıraktığını ortaya koymaktadır.

Dördüncü soru, mimari yeniden inşa veya sergi düzeninin geçmişi tamamlamak yerine parçalı hale mi getirdiğidir. Geçmişteki yapıların yeniden inşasında idealize edilmiş bir geçmiş, artık var olmayanı yeniden var etme çabası vardır. Ancak bu durum gerçek bir tarihsel süreklilik sağlamaz. Aksine sembolik bir geçmiş imgesinin mekâna yerleştirilmesi anlamına gelmektedir.

Son soru, geçmişin sürekli değişen yapısının bir mekânda nasıl yeniden oluşturulabildiğidir. Müze geçmişin değişken ve çoğul doğasını temsil etmek yerine, onu dondurarak sabit bir anlatı sunmaktadır.

İkinci varsayım ve tezin kavramsal çerçevesini oluşturan “bellek deformasyonu” olarak adlandırılan süreç, çalışmada ele alınan beş temel veri grubu üzerinden sınanmıştır.

Kurucu anlatıdaki otobiyografik yapı, geçmişin kişisel başarı ve aidiyet kodlarıyla yeniden düzenlendiğini; kimi deneyimlerin öne çıkarılırken bazı tarihsel sürekliliklerin bastırıldığını göstermektedir. Bu durum, belleğin bütüncül değil özne merkezli biçimde yeniden biçimlendirildiğine işaret etmektedir.

Belgesel incelendiğinde müze anlatısının sinematografik bir kurguya dönüştürüldüğü ve gerçekliğin seçilmiş imgeler üzerinden yeniden yazıldığı görülmektedir. Sahnelerin akışı ve anlatıcının vurgulu sesi izleyiciyi tarihsel bir gerçeğe değil; kurgusal bir atmosfere yönlendirmektedir. Böylece görsel hafıza aracılığıyla bellek üretilmektedir. Ancak bu belleğin tüm yönlerini kapsamak yerine stratejik bir seçicilikle oluşturulmaktadır.

Ziyaretçi defteri kayıtlarında ise çoğu yorumun mekânın temsil ettiği geçmişe duyulan özlem ve nostalji etrafında yoğunlaştığı görülmüştür.

Danışma kurulu tutanakların neyin görünür kılınıp neyin dışarıda bırakıldığını dair önemli ipuçları sunmuştur. Karar süreçlerinde bazı kültürel unsurların özellikle öne

çıkarıldığı, bazılarının ise temsil alanının dışında bırakıldığı anlaşılmaktadır. Bu seçme ve dışlama pratikleri, belleğin mekânsal temsiline yönelik müdahalelerin sistemli biçimde işlediğini ortaya koymaktadır.

Jüri raporları ve ödül gerekçelerinde; müzenin “yerel kimliği sahiplendiği”, “kırsal mirası görünür kıldığı” ve “kültürel sürekliliği desteklediği” yönündeki ifadeler öne çıkmaktadır. Ancak bu övgülerin altında yatan değerlendirmenin daha çok sunulan anlatı ve görsel atmosferin etkisiyle şekillendiği anlaşılmaktadır. Bu da ödüllendirme mekanizmasının seçici bir belleği doğrulayan ve pekiştiren bir dışsal onay işlevi gördüğünü göstermektedir.

Tüm bu değerlendirmeler sonucunda ikinci varsayımın güçlü yönleri içerisinde geçen stratejik seçicilik ve parçalı anlatı ile bağlantılıdır. Stratejik seçicilik, verilerin tamamında belirgin bir biçimde ortaya çıkmaktadır; geçmişin belirli bileşenlerinin kolektif bir bellek inşasından ziyade bireysel tercihler doğrultusunda ve anlatıya hizmet edecek şekilde seçilerek sergilendiği görülmektedir. Ayrıca, parçalı anlatı niteliği de hem kurucu anlatıda hem de ziyaretçi yorumlarında belirginleşmektedir; geçmişin, bütünlüklü bir hikâye yerine dağınık, fragmanlaşmış ve yer yer romantize edilmiş kesitlerle aktarıldığı gözlemlenmektedir.

İkinci varsayımın sınırlılıkları ise çalışma kapsamında incelenen bütün verilerde yapılan temsilin eksik ya da yönlendirici olduğuna dair doğrudan bir kabulün olmamasıdır. Bu durumda deformasyonun farkında olunmaksızın normalleştirilmesi ile sonuçlanmaktadır.

Dolayısıyla müzenin geçmişi doğrudan ve bütüncül biçimde aktaran bir yapıdan ziyade geçmişi kendi iç dinamiklerine göre yeniden kurgulayan, eksilten ve yeniden anlamlandıran bir araç olarak işlediği ortaya konmuştur. Bu nedenle “bellek deformasyonu” varsayımı, salt kavramsal bir öneri olarak kalmamış; tüm veri gruplarında somut düzeyde gözlemlenebilen bir yapı hâline gelmiştir.

Son tematik alan olan özne üretimleri ve temsiliyetteki varsayım müzeye dair farklı özne üretimlerinin—yani kurucu figürün anlatısı, ziyaretçilerin yorumları, danışma kurulu kararları, jüri raporları ve belgesel anlatısı gibi çok katmanlı aktörlerin katkılarının—belleği yalnızca yeniden üretmekle kalmadığı; aynı zamanda seçmeci müdahaleler yoluyla yönlendirdiği ve bu süreçte belirli deformasyonlara yol açtığıdır. Çalışmada analiz edilen beş veri türü bu varsayımı güçlü biçimde desteklemiştir.

Kurucu anlatıda, müzenin ortaya çıkış süreci bir kişisel başarı hikâyesi etrafında yapılandırılmış; bireysel hafıza kolektif belleğin kurucu zemini olarak kurgulanmıştır.

Kurucu özne, kendi deneyimlerini merkeze alarak geçmişin hangi yönlerinin aktarılacağını ve hangilerinin dışarıda bırakılacağını belirlemiş; böylece belleğin sınırlarını çizen başat bir fail konumuna yerleşmiştir.

Belgesel anlatı, kurucunun vizyonunu görsel estetikle harmanlayarak sunmuş ve bu temsili güçlendirmiştir. Kamera açıları, müzik kullanımı ve seçilen sahneler; sadece mekânı değil, aynı zamanda onun arkasındaki özneyi de idealize eden bir anlatı üretmiştir. Bu durum, mimarlık nesnesinin söylemsel bir retoriğe dönüşerek kolektif belleğin şekillenmesinde kurucu rol oynamasını açıkça ortaya koymaktadır.

Ziyaretçi defteri kayıtları ise mekânla kurulan bireysel etkileşimin genellikle olumlayıcı temalar etrafında toplandığını göstermektedir.

Danışma kurulu tutanakları, yapının kurumsal meşruiyet kazanma sürecinde hangi kararların alındığını ve bu kararların hangi söylemleri merkeze aldığını gözler önüne sermiştir. Danışma Kurulunun tartışmaları, bazı anlatıların neden ön plana çıkarıldığını diğerlerinin ise neden geri planda tutulduğunu anlamaya imkân sağlamıştır. Böylece temsilin bireysel boyutun ötesinde, kurumsal düzeyde de inşa edildiği ortaya konmuştur.

Jüri raporları ve ödül gerekçeleri, müzenin yerel ölçekteki algısıyla sınırlı olmadığını; ulusal ve uluslararası düzeyde de nasıl anlamlandırıldığını göstermektedir. Bu belgeler, müzenin belirli değerler (örneğin kırsal kalkınma, kültürel mirasın korunması, toplumsal aidiyet gibi) üzerinden onaylandığını ve bu onay sürecinin belleğin evrensel bir başarı anlatısına dönüştürülmesine hizmet ettiğini ortaya koymuştur.

Tüm bu özne üretimleri birlikte değerlendirildiğinde belleğin statik ya da nesnel bir olgu değil, çeşitli aktörlerin katkısıyla sürekli yeniden yazılan ve bu süreçte biçim değiştirerek kimi zaman deformasyona uğrayan dinamik bir yapı olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum çalışmada öne sürülen varsayımın çok katmanlı biçimde doğrulandığını göstermektedir. Aynı zamanda mimarlık nesnesinin hem bir yapı olarak hem de çoklu öznellikler aracılığıyla belleği temsil eden ve yönlendiren bir konumda olduğunu kanıtlamaktadır.

İlerde yapılacak çalışmalar için öneriler şu şekildedir:

- Gelecek çalışmalarda farklı müze tipolojileri (kent müzeleri, anı mekânları, dijital müzeler, eko-müzeler) üzerinde benzer yöntemsel çerçeveler uygulanarak bellek deformasyonunun farklı bağlamlardaki görünümü karşılaştırılabilir.
- Bu çalışmada ziyaretçi defteri yazılı kaynak olarak değerlendirilmiştir. Bundan sonraki çalışmalarda sözlü tarih yöntemleri, etnografik gözlemler, mekân içi

davranış analizleri, dijital medya yorumları ya da görsel etnografi aracılığıyla ziyaretçilerin belleği nasıl deneyimlediği, müzenin kırsal turizme etkisi, bölgeye çektiği ziyaretçi profili ve ekonomik katkısı gibi konular üzerine çalışma yapılabilir.

- Müzenin sanal müze formatındaki temsilleri, dijital platformlarda belleğin nasıl yeniden kurulduğu bağlamında değerlendirilebilir. Özellikle pandemi dönemi sonrası “dijital bellek” kavramı açısından verimli bir araştırma alanı sunmaktadır.
- Müzenin bulunduğu Beşpınar köyü bağlamında; yerel halkın bu mekânla kurduğu aidiyet, gündelik kullanım ve sosyo-ekonomik dönüşüm ilişkisi araştırılabilir. “Müze köyü dönüştürüyor mu, yoksa sahneliyor mu?” sorusu üzerinden yeni bir sorgulama alanı açabilir.
- Müzenin sergileme kurgusu, seçilen nesnelerin düzeni ve mekânsal fragmanların nasıl bir bellek ürettiği incelenebilir. Özellikle “hangi nesneler belleği görünür kılınıyor, hangileri bastırılıyor?” sorusu üzerine yeni okumalar yapılabilir.
- Bellek deformasyonu olgusu sadece müzelerle sınırlı değildir. Gelecek araştırmalar, anıtlar, kamusal meydanlar, dönüşüm geçiren tarihi yapılar ya da tematik sergi alanlarında da benzer kavramsal çerçeveyi sınayarak farklı bağlamlardaki işleyişi ortaya koyabilir.
- Bu çalışmada kuram oluşturma yöntemi kullanılmıştır. İleride yapılacak çalışmalar; karşılaştırmalı vaka analizleri, söylem analizi, dijital haritalama ya da etnografi gibi yöntemlerle zenginleştirilerek farklı bakış açıları üretilebilir.
- “Bellek deformasyonu” kavramı, mimarlık eğitiminde eleştirel bir okuma aracı olarak kullanılabilir. Bu bağlamda gelecek çalışmalar, öğrencilerin tasarım süreçlerinde bellek ve temsil ilişkisini nasıl kurduklarını inceleyebilir.

6. KAYNAKLAR

- Abensour, A. (Ed.). (2022). *Bellek* (Çev. G. Kaya Rocheman). Fol Kitap Yayınları, Ankara.
- Adıgüzel, F. B. (2020). Edebiyat Müzeleriyle Ankara'yı Bir Yazınsal Bellek Mekânı Olarak Algılamak, *Ankara Araştırmaları Dergisi (Journal of Ankara Studies)*, 8(1), 49-70. <https://doi.org/10.5505/jas.2020.00922>
- Adorno, T. (1997). "Valéry Proust Museum," in *Prisms*, (Çev. S. ve S. Weber), 173-186 Cambridge, MA: MIT Press.
- Akpınar, I.Y. (2007). "Hatırlamak Ancak Unutunca mı Mümkün? Myanmar'da Türk Şehitliği", *Arredamento Mimarlık*, 94-97. ISSN 1300-3801.
- Altınbaş, S. (2022). *Yaşayan Müze Olgusu Kapsamında Kırşehir Yaşayan ve Yaşatan Halk Kültürü Müzesi Önerisi*, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir.
- Altınbaş, S., & Etikan, S. (2021). Kültürel Mirasın Korunmasında "Yaşayan Köy" Anlayışı ve Bazı Yaşayan Köy Açık Hava Kültürel Miras Müzeleri. *Folklor Akademik Dergisi*, 4(1), 23-39.
- Arslan, S., & Uludağ, Z. (2020). Dilde Mekânı (Yeniden) Kurgulamak: Yer İsimleri, Kolektif Bellek ve İdeoloji. *İdealkent*, 11(31), 1422-1455.
- Artun, A. (2014). *Sanat Müzeleri I, Müze ve Modernlik*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Assmann, J. (2018). *Kültürel Bellek: Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik* (Çev. A. Tekin), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Atalay Tohumcu, S., & Saatçı Savsa, G. (2023). Ayvalık Zeytin Müzesi Sergileme Şekillerinin İncelenmesi. *Journal of Tourism & Gastronomy Studies*, 11(2), 1600-1620. <https://doi.org/10.21325/jotags.2023.1258>
- Atıcı Tektaş, E., & Çelen Öztürk, A. (2024). Kolektif Belleğin Dijital Ortama Aktarılması Sürecine Bir Yaklaşım. *Uluslararası Toplumsal Bilimler Dergisi*, 8(4), 504-519.
- Augé, M. (2019). *Unutma Biçimleri*. (Çev. M. Sert), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Azulay, R., Combescure, C., & Dirrenberger, J. (2023). Instability-induced Pattern Generation in Architected Materials — A Review of Methods. *International Journal of Solids and Structures*, 274. <https://doi.org/10.1016/j.ijsolstr.2023.112240>
- Bachelard, G. (2013). *Mekânın Poetikası* (Çev. A. Tümerterkin), İthaki Yayınları, İstanbul.
- Backman, K., ve H.A. Kyngas. (1999) Challenges of the Grounded Theory Approach to a Novice Researcher. *Nursing and Health* 1, 147-153.

- Bădescu, G. (2019). Making Sense of Ruins: Architectural Reconstruction and Collective Memory in Belgrade. *Nationalities Papers*, 47(2), 182 - 197. <https://doi.org/10.1017/nps.2018.42>
- Bal, H. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemi (1. bs.)*, Fakülte Kitabevi, Isparta. ISBN: 978-605-4324-31-6.
- Bastéa, E. (2004). *Memory and Architecture*. Albuquerque: University of New Mexico Press.
- Baş, T., & Akturan, U. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri NVivo 7.0 ile Nitel Veri Analizi. (2. bs.)*. Seçkin Yayıncılık, Ankara. ISBN: 978-975-02-2437-9.
- Bedard-Gilligan, M., & Zoellner, L. (2012). Dissociation and Memory Fragmentation in Post-traumatic Stress Disorder: An Evaluation of the Dissociative Encoding Hypothesis. *Memory*, 20, 277 - 299. <https://doi.org/10.1080/09658211.2012.655747>
- Benjamin, W. (2012). “Baudelaire’de Bazı Motifler Üzerine”, *Son Bakışta Aşk*, (Çev. N. Gürbilek). Metis Yayınları, İstanbul.
- Benjamin, W. (2014). *Pasajlar (11. bs.)*, (Çev. A. Cemal). Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Bergson, H. (2015). *Madde ve Bellek: Beden –Tin İlişkisi Üzerine Deneme (2. bs.)*, (Çev. I. Ergüden). Dost Kitabevi, Ankara.
- Bilsel, C. (2017). Architecture and the Social Frameworks of Memory: A Postscript to Maurice Halbwachs’“Collective Memory”. *ICONARP International Journal of Architecture and Planning*. 5(1), 1-9. <https://doi.org/10.15320/ICONARP.2017.14>
- Birik, M. (2011). *Kentsel Mekânın Değişim Sürecinde Transformasyon ve Deformasyon*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- Booth, M. (2020). The Derived Deformation Theory of a Point. *Mathematische Zeitschrift*, 300, 3023-3082. <https://doi.org/10.1007/s00209-021-02892-7>
- Borsari, A., & Leoni, G. (2022). Hypermnesia and Amnesia: Remembering (with) the Body and Post-Conflict Memorials and Architectures. *International Journal of Heritage, Memory and Conflict*, 2(1), 29-38. <https://doi.org/10.3897/hmc.2.70827>
- Bounia, A. (2023). Book Review: J. Pedro Lorente, Reflections on Critical Museology: Inside and Outside Museums. *Museum and Society*, 21(1), 107-108. <https://doi.org/10.29311/mas.v21i1.4293>
- Boyacı, M. (2019). Bellek Tapınaklarından Kitle İletişim Araçları Olarak Müzeye Dönüşümün İzinde Müze Sorunsalına Bakış. *Sanat Dergisi*, 34, 105-113.
- Boyer, M. C. (1996). *The City of Collective Memory: Its Historical Imagery and Architectural Entertainments*. M.I.T. Press. Cambridge.

- Broudehoux, A. M., & Cheli, G. (2021). Beyond Starchitecture: The Shared Architectural Language of Urban Memorial Spaces. *European Planning Studies*, 30(1), 160-177. <https://doi.org/10.1080/09654313.2021.1931665>
- Bourdieu, P., Chamboredon, J. C., & Passeron, J. C. (1991). *The Craft of Sociology: Epistemological Preliminaries*. Walter de Gruyter.
- Bouts, Q., Dwyer, T., Dykes, J., Speckmann, B., Goodwin, S., Riche, N., Carpendale, S., & Liebman, A. (2016). Visual Encoding of Dissimilarity Data via Topology-Preserving Map Deformation. *IEEE Transactions on Visualization and Computer Graphics*, 22, 2200-2213. <https://doi.org/10.1109/TVCG.2015.2500225>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri (Genişletilmiş 19. baskı)*. Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara. ISBN: 978-9944-919-28-9.
- Büyüktaş, Ö. (2024). Kurtuluş Caddesi'nin Kentsel Bellek Bağlamında Zihin Haritaları Üzerinden Analizi. *Mimarlık ve Yaşam*, 9(1), 1-20. <https://doi.org/10.26835/my.1264563>
- Candlin, F. (2003). Blindness, Art and Exclusion in Museums and Galleries. *International Journal of Art and Design Education*, 22(1), 100-110. <https://doi.org/10.1111/1468-5949.00343>
- Cevizci, A. (1999). *Paradigma Felsefe Sözlüğü (3. bs.)*, Paradigma Yayınları, İstanbul.
- Cobino, G., & Farci, S. (2024). You are Out of Context!. *ArXiv*, abs/2411.02464. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2411.02464>
- Connerton, P. (2019). *Toplumlar Nasıl Anımsar? (3. bs.)*, (Çev. A. Şenel), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Corbin, J. M., & Strauss, A. (1990). Grounded Theory Research: Procedures, Canons, and Evaluative Criteria, *Qualitative sociology*, 13(1), 3-21.
- Crane, S. A. (1997). Memory, Distortion, and History in the Museum. *History & Theory*, 36(4), 44-63. <https://doi.org/10.1111/0018-2656.00030>
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni* (Çev. M. Bütün & S. B. Demir), (3. bs.), Siyasal Kitabevi, Ankara. ISBN: 978-605-4627-45-5.
- Çalak, İ. E. (2012). Kentsel ve Kolektif Belleğin Sürekliliği Bağlamında Kamusal Mekânlar: ULAP Platz Örneği, Almanya. *Tasarım + Kuram*, 8 (13), 34-47.
- Çetken, P. (2011). *Kentin Hafızasında Bir Travma: Sulukule Yıkımı*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Çobanoğlu, Ş. (2012). *İlhan Berk'in Şiir Dilinde Sapmalar ve Deformasyon*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.

- Çoban, Z., & Halaç, H. H. (2023). Kültürel Miras ve Bellek Üzerine Sistemantik Bir Literatür Analizi. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 13(3), 571-586. <https://doi.org/10.14230/johut1355>
- Danilova, E., & Bakshutova, D. (2021). Metamodernism: The Phenomenon of Memory as Part of an Architectural Concept. *3rd International Conference on Architecture: Heritage, Traditions and Innovations (AHTI 2021)*, 140-146, Atlantis Press. <https://doi.org/10.2991/assehr.k.211125.162>.
- Davididi, S., Mastroberardino, S., St. Jacques, P., Schacter, D., & Santangelo, V. (2022). Remembering a Virtual Museum Tour: Viewing Time, Memory Reactivation, and Memory Distortion. *Frontiers in Psychology*, 13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.869336>.
- Decker, S. (2014). Solid intentions: An Archival Ethnography of Corporate Architecture and Organizational Remembering. *Organization*, 21(4), 514-542. <https://doi.org/10.1177/1350508414527252>
- Deleuze, G. (2021). *Bergsonculuk* (Çev. H. Yücefer), Alfa Yayıncılık, İstanbul.
- Demir, S. (2012). Kültürel Bellek, Gelenek ve Halk Bilimi Müzeleri. *Milli Folklor*, 24(95), 184-193.
- Diao, J., Lu, S. (2024). A Narrative-led Approach for the Revitalization of Places of Memory: A Case Study of Haiyan Moat Waterfront (Zhejiang, China). *URBAN DESIGN International*. <https://doi.org/10.1057/s41289-024-00248-1>
- Didi-Huberman, G. (2000). *Devant le Temps Histoire de l'Art Et Anachronisme des Images*. Les Editions de Minuit.
- Draaisma, D. (2021). *Bellek Metaforları Zihinle İlgili Fikirler Tarihi* (Çev. G. Koca), Metis Yayıncılık, İstanbul.
- Eklemezler, S. (2018). *Toplumsal Hafıza ve Mekân: Bulgaristan Göçmeni Kadınların Deneyimleri ve Bursa Göç Tarihi Müzesi*, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- Engward, H. (2013). Understanding Grounded Theory. *Nursing standard*, 28 (7), 37-41. <https://doi.org/10.7748/ns2013.10.28.7.37.e7806>
- Erbay, M. (2024). Interaction of Digital Art, Space and Memory: The Case of Alkazar Movie Theater. *Journal of Visual Art and Design*, 16(1), 38-49, <https://doi.org/10.5614/j.vad.2024.16.1.3>.
- Foucault, M. (2000). "Başka Mekânlara Dair", *Özne ve İktidar* (Çev.I. Ergüden), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Gençoğlu, A. Y. (2013). Bir Kavram ve Kuram Üretme Stratejisi Olarak Temellendirilmiş Kuram. *Tarih Okulu Dergisi*, 7 (XVII), 681-700. <https://doi.org/10.14225/Joh425>

- Geldi, S. (2021). Savaş Sonrası Lübnan Sanatında İmge ve Mekân: In This House (2005). *ARTS: Artuklu Sanat ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5, 23-41.
- Glaser, B. (1978). *Theoretical Sensitivity*, University of California, San Francisco.
- Glaser, B., & Strauss, A. (1967). *The Discovery of Grounded Theory Strategies for Qualitative Research*. Aldine Trancastion A Division of Transaction Publishers.
- Gönül, H., & Tanju, B. (2024). Exploring the Architectural Perspectives of Surrealists as a Potential of Deformation in the Architectural Discipline. *Tasarım + Kuram*, <https://doi.org/10.59215/tasarimkuram.dtj444>
- Göz, S. (2021). *Karaman İli Ayrancı İlçesinin Ekomüze Potansiyeli, Bir Ekomüze Modeli Önerisi*, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Göz, S., & Güneröz, C. (2023). Müzelerin Gücü: Sürdürülebilir Çevre, Kalkınma ve Çeşitlilik Stratejileri İçin Ekomüzeler. *Milli Folklor*, 18(139), 5-17.
- Güler, E. (2014). *Tarihi Yapılarda Fotogrametrik Yöntemle Doku Deformasyonlarının Belirlenmesi*, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Güneröz, C., & Yanar, A. (2023). Diversity as a Matter of Reality or a Perception at the Museum: Samples of Approaches and Practices Through Research and Analysis. *Museum Management and Curatorship*, 39(6), 834-855. <https://doi.org/10.1080/09647775.2023.2269130>
- Gürleyen, T. (2019). Miraslaştırma ve Anma Biçimlerinin Karanlık Yüzü: Kolektif Belleğin Bağlamından Koparılması. *Universal Journal of History and Culture*, 1(2), 79-99.
- Haig, B. D. (1995). Grounded Theory as Scientific Method. *Philosophy of Education*, 28 (1), 1-11.
- Hakobyan, N., Aramyan, L., & Khachatryan, A. (2023). Anomie and Professional Deformation. *Main Issues Of Pedagogy And Psychology*, 10(2), 25-34. <https://doi.org/10.24234/miopap.v2i10.4>
- Halbwachs, M. (2019). *Kolektif Bellek* (Çev. Z. Karagöz), Pinhan Yayıncılık, İstanbul.
- Harvey, D. (1989). *The Condition of Postmodernity: An Enquiry into the Origins of Cultural Change*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Heidegger, M. (1962). *Being and Time*, Harper & Row, New York.
- Hirsch, M. (1997). *Family Frames: Photography, Narrative, and Postmemory*. Harvard University Press.
- Hornstein, S. (2011). *Losing Site: Architecture, Memory and Place* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315592992>

- Hume, D. (1965). *Essential Works of David Hume* (Çev. R. Cohen), New York, USA: Bantam Books.
- Hutter, N., & Losch, M. (2020). Feature-based Comparison of Sea Ice Deformation in Lead-Permitting Sea Ice Simulations. *The Cryosphere*, 14(1), 93-113, <https://doi.org/10.5194/TC-14-93-2020>
- Huyssen, A. (1999). *Alacakaranlık Anıları: Bellek Yitimi Kültüründe Zamanı Belirlemek* (Çev. K. Atakay), Metis Yayınları, İstanbul.
- Huyssen, A. (2017). Bellek Yitiminden Kaçış: Kitle İletişim Aracı Olarak Müze (Çev. K. Atakay), *Tarih Sahneleri: Sanat Müzeleri 2, Müze ve Eleştirel Düşünce* (Ed. A. Artun), İletişim Yayınları, İstanbul.
- İbrahimgil, M. Z., & Ustabulut, U. B. (2020). Bayburt Çeşmeleri. *Uluslararası Türkoloji Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, 5(2), 32-59.
- Janes, R.R., & Sandell, R. (Eds.). (2019). *Museum Activism* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781351251044>
- Jelić, A., & Staničić, A. (2020). The Memory in Bodily and Architectural Making: Reflections From Embodied Cognitive Science. *In Affective Architectures*, 187-203, Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429055737-11>
- Jenkins, S. (2023). Using an Interactive Mnemonic Device to Navigate Memories in Museum Theater. *Journal of Museum Education*, 48(2), 181-191. <https://doi.org/10.1080/10598650.2023.2217477>
- Johnson, B., & Christensen, L. (2014). *Eğitim Araştırmaları: Nicel, Nitel ve Karma Yaklaşımlar*, (Çev. Ed. Demir, S.B.), Eğiten Kitap, Ankara. ISBN: 978-605-4757-31-2.
- Johnson, M. (1997). Source Monitoring and Memory Distortion. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London. Series B, Biological sciences*, 352 1362, 1733-45 . <https://doi.org/10.1098/RSTB.1997.0156>
- Kara, H., Gül Ersöz, S., & Uyur, E. (2023). Nitel Araştırma Yöntemine Dayalı Bir Kuramın Gelişim Süreci: Gömülü Kuram Örneği. *Nitel Sosyal Bilimler*, 5(2), 191-210. <https://doi.org/10.47105/nsb.1276851>
- Kef, E. (2022). Şehrin Kayıp Belleği: Her Şeyin Müzesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 47, 319-327.
- Kelly, M., Arora, N., West, R., & Reitter, D. (2020). Holographic Declarative Memory: Distributional Semantics as the Architecture of Memory. *Cognitive Science*, 44 (11), e12904 . <https://doi.org/10.1111/cogs.12904>
- Kibel, J. S. (2024). Exclusion through Inclusion?: Museum Architecture and the Institutionalization of Critique. *Museum & Society*, 22(1), 34-50. <https://doi.org/10.29311/mas.v22i1.4371>

- Keskin, N. (2014). Kentlerde Yeni Bellek Mekânları: Kent Müzeleri. *Folklor/Edebiyat*, 20(79), 25-39.
- Kıvılcım, B., & Çalışkan, A. S. (2022). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Sanal Müze Turlarına Yönelik Görüşleri. *Journal of Tourism Intelligence and Smartness*, 5(3), 219-229.
- Knez, I. (2012). Place and the Self: An Autobiographical Memory Synthesis. *Philosophical Psychology*, 27(2), 164-192. <https://doi.org/10.1080/09515089.2012.728124>
- Kolsal, F., & Ulusoy, F. Ö. G. (2023). Kent Deneyimi ve Belleğin İmgelerle Dönüşümü. *GRID-Architecture Planning and Design Journal*, 6(1), 108-132.
- Krause-Utz, A., Frost, R., Winter, D., & Elzinga, B. (2017). Dissociation and Alterations in Brain Function and Structure: Implications for Borderline Personality Disorder. *Current Psychiatry Reports*, 19(1). <https://doi.org/10.1007/s11920-017-0757-y>.
- Kuusisto-Arponen, A. K. (2017). Self, Place, And Memory: Spatial Trauma Among British and Finnish War Children. In *Conflict, Violence and Peace*, 307-325, Springer, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-4585-98-9_18-1
- Kuş, E. (2009). *Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri (3. bs.)*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Lale, A. ve Tekke, A. (2021). Kültürel ve Tarihi Mirasa Erişimin Dijitalleştirilmesi. K. Akman, A. Tekke ve İ. E. Akpınar (Ed.), *Uluslararası Göbeklitepe'den Bugüne Türkiye'nin Tarihi ve Kültürel Mirası Sempozyumu Tam Metin Bildiri Kitabı*, 68-84. Akademik Düşünce Yayınları. ISBN: 978-605-74981-2-0
- Lee, J.H. (2024). Public Memory, Architectural Language, and Its Configurational Relationship in the Memorial Museum: A Case Study of the War Memorial of Korea Using Space Syntax and Movement Tracking. *Buildings*, 14(3), 590. <https://doi.org/10.3390/buildings14030590>.
- Lee, K. (2022). The Interior Experience of Architecture: An Emotional Connection between Space and the Body. *Buildings*, 12, 326, <https://doi.org/10.3390/buildings12030326>
- Lengen, C., Timm, C., & Kistemann, T. (2019). Place Identity, Autobiographical Memory and Life Path Trajectories: The Development of a Place-time-identity Model. *Social science & medicine*, 227, 21-37. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2018.09.039>
- Li, G. P. (2019). The Dynamics of Architectural Form: Space, Emotion and Memory. *Art and Design Review*, 7, 187-205. <https://doi.org/10.4236/adr.2019.74016>
- Lohmuller, P., Favre, J., Kenzari, S., Piotrowski, B., Peltier, L., & Laheurte, P. (2019). Architectural Effect on 3D Elastic Properties and Anisotropy of Cubic Lattice Structures. *Materials & Design*, 182, 1-12. <https://doi.org/10.1016/J.MATDES.2019.108059>
- Lord, B. (2015). Foucault's Museum: Difference, Representation, and Genealogy. *Museum & Society*, 4(1), 1-14. <https://doi.org/10.29311/mas.v4i1.74>

- Lorente, J.P. (2022). *Reflections on Critical Museology: Inside and Outside Museums* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003263050>.
- Lyu, I., Kang, H., Woodward, N., Styner, M., & Landman, B. (2019). Hierarchical spherical deformation for cortical surface registration. *Medical image analysis*, 57, 72-88. <https://doi.org/10.1016/j.media.2019.06.013>
- Ma, Z., Mei, G., Prezioso, E., Zhang, Z., & Xu, N. (2020). A deep learning approach using graph convolutional networks for slope deformation prediction based on time-series displacement data. *Neural Computing and Applications*, 33, 14441 - 14457. <https://doi.org/10.1007/s00521-021-06084-6>
- Martha, L. (2023). Fragments of Memory in Residential Interior Architecture. *Design/Arts/Culture*, 3(1), 57-65. <https://doi.org/10.12681/dac.31291>
- Mason, J. (1996). *Qualitative Researching*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Mayring, P. (2011). *Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş: Nitel Düşünce İçin Bir Rehber*. (Çev. Gümü, A., & Durgun, S. M.), BilgeSu Yayıncılık, Ankara. ISBN: 978-9944-795-40-1.
- Meechan, L., & Lehn, D. (2024). Animating Memories: Revealing the Organisation of Remembering in Interaction at Museum Exhibits. *Österreichische Zeitschrift für Soziologie*, 49, 201-224. <https://doi.org/10.1007/s11614-024-00566-2>
- Mendeş, S. (2021). *Managing Intangible Cultural Heritage in Turkey: Four Cases Originating in Antiquity*, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Merleau-Ponty, M. (1993). 'Indirect Language and the Voices of Silence', (Trans. R.C. McCleary), in G.A. Johnson (ed.), *The Merleau-Ponty Aesthetics Reader*, 76-120, Evanston: Northwestern University Press.
- Min, Y., & Lee, S. (2020). Does Interior Color Contrast Enhance Spatial Memory?. *Color Research and Application*, 45(2), 352-361. <https://doi.org/10.1002/col.22463>
- Moliner, P., & Bovina, I. (2019). Architectural Forms of Collective Memory. *International Review of Social Psychology*. 32(1), 1-11. <https://doi.org/10.5334/IRSP.236>
- Mukupa, W., Roberts, G., Hancock, C., & Al-Manasir, K. (2016). A Review of the Use of Terrestrial Laser Scanning Application for Change Detection and Deformation Monitoring of Structures. *Survey Review*, 49, 116 - 99. <https://doi.org/10.1080/00396265.2015.1133039>
- Mumford, L. (2007). *Tarih Boyunca Kent/Kökenleri Geçirdiği Dönüşümler ve Geleceği*, (Çev. G. Koca ve T. Tosun), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Nora, P. (2006). *Hafıza Mekânları* (Çev. M. E. Özcan), Dost Kitabevi Yayınları, Ankara.

- Oğan, O., & Emekli, G. (2022). COVID-19 ile Değişen Müze Deneyimlerinin Turizm Coğrafyası Yaklaşımıyla Değerlendirilmesi: Dünyadan ve Türkiye’den Örnekler. *Ege Coğrafya Dergisi / Aegean Geographical Journal*, 31(2), 337-353.
- Özak, N., & Gökmen, G. (2019). Spatial Memory: A Childhood House a Proposed Model of the Memory and Architecture Relationship. *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*, 603(2), 1-10. <https://doi.org/10.1088/1757-899X/603/2/022026>
- Özak, N. Ö. (2008). *Bellek ve Mimarlık İlişkisi Kalıcı Bellekte Mekânsal Öğeler*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- Özkan, Ç., & Aksoy, A. (2023). Türkiye’de Geleneksel Tekstillerin Sergilendiği Müzeler ve Sergilemede Mevcut Yöntemlerin Analizi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 7(4), 597-609. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2023.1342>
- Özkuş, B.Y. (2018). *Bir Olay Olarak Yıkım*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- Pamuk, O. (2008). *Masumiyet Müzesi*. İletişim Yayınları, İstanbul.
- Parker, R. D. (1997). The Architectonics of Memory: On Built Form and Built Thought. *Leonardo*, 30(2), 147-152. <https://doi.org/10.2307/1576426>
- Pridham, J. (2007). Unifying Derived Deformation Theories. *Advances in Mathematics*, 224, 772-826. <https://doi.org/10.1016/J.AIM.2009.12.009>.
- Ratnam, C. (2018). Creating Home: Intersections of Memory and Identity. *Geography Compass*, 12 (4), 1-11. <https://doi.org/10.1111/GEC3.12363>.
- Reading, A., Bjork, J., Hanlon, J., & Jakeman, N. (2021). The Labour of Place: Memory and Extended Reality (XR) in Migration Museums. *Memory Studies*, 14, 606-621. <https://doi.org/10.1177/17506980211010697>
- Remizova, O. (2020). Architectural Memory and Forms of Its Existence. *Journal of Architecture and Urbanism*, 44(2), 97-108. <https://doi.org/10.3846/JAU.2020.13053>
- Ricoeur, P. (2012). *Hafıza, Tarih, Unutuş* (Çev. M. E. Özcan), Metis Yayıncılık, İstanbul.
- Sadowski, M., Rego, R., & Carmo, A. (2025). Memories of a Glorious or Difficult Past? Portugal, Padrão dos Descobrimentos and the (Lack of a) 21st Century Reckoning. *International Journal for the Semiotics of Law - Revue internationale de Sémiotique juridique*, 38(4), 1121-1141. <https://doi.org/10.1007/s11196-023-10088-x>.
- Saldana, J. (2013). *The Coding Manual for Qualitative Researchers* (3rd ed.). Sage.
- Sarlo, B. (2012). *Geçmiş Zaman, Bellek Kültürü ve Özneye Dönüş Üzerine Bir Tartışma* (Çev. P. Beyaz Charum, D. Ekinci), Metis Yayınları, İstanbul.
- Schavemaker, M. (2019). Changing the Game: Museum Research and the Politics of Inclusivity. *Stedelijk Studies Journal*. <https://doi.org/10.54533/stedstud.vol008.art03>

- Schudson, M. (2007). Kolektif Bellekte Çarpıtma Dinamikleri. *Cogito*, 50, 179-199.
- Searle, A. (2022). Exhibiting Extinction, Recovering Memory, and Contesting Uncertain Futures in the Museum. *Museum and Society*, 20(1), 13-32. <https://doi.org/10.29311/mas.v20i1.3801>.
- Seyfi, S. (2024). Kültürel Bellek Mekânlarından Bir Örnek: Tokat Şehir Müzesi. *Kent Akademisi*, 17(6), 2194-2218. <https://doi.org/10.35674/kent.1472651>
- Shaw, J. (2017). *Bellek Yanılgısı /Hatırlama, Unutma ve Sahte Anılar Üzerine Bir İnceleme*. (Çev. Funda Sezer), Say Yayınları, İstanbul.
- Shi, Y., Du, E., & Ragan, E. (2020). Review visual attention and spatial memory in building inspection: Toward a cognition-driven information system. *Adv. Eng. Informatics*, 44, 101061. <https://doi.org/10.1016/j.aei.2020.101061>
- Silav, M. (2019). Kültür-Bellek Etkileşimi ve Üniversite Müzeleri. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 8(63), 1487-1493. <https://doi.org/10.7816/idil-08-63-08>
- Soana, V., Sabery, S., Bosi, F., & Wurdemann, H. (2025). Elastic Robotic Structures: A Multidisciplinary Framework for the Design and Control of Shape-morphing Elastic System for Architectural and Design Applications. *Construction Robotics*, 9(3). <https://doi.org/10.1007/s41693-024-00128-8>
- Sözen, M., & Tanyeli, U. (1986). *Sanat Kavramları ve Terimleri Sözlüğü*. Büyük Fikir Kitapları Dizisi, 71.
- St. Jacques, P., & Schacter, D. (2013). Modifying Memory. *Psychological Science*, 24, 537 - 543. <https://doi.org/10.1177/0956797612457377>
- Stainforth, E. (2016). From museum to memory institution: the politics of European culture online. *Museum & Society*, 14(2), 323-337. <https://doi.org/10.29311/MAS.V14I2.646>.
- Strauss, A. (2003). *Qualitative Analysis For Social Scientists*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Šola, T. S. (2022). Public Memory in a Deluded Society: Notes of a Lecturer. Paris: ICOFOM. ISBN 978-2-491997-67-0.
- Şabudak, Ö. (2014). Tarihsel Süreçte Bir Kentsel Değişim Örneği: Gedikpaşa. *İnsan ve Toplum*, 4(7), 85-112.
- Şen, H. (2023). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde 5 ve 6. Sınıf Kültür ve Miras Öğrenme Alanlarında Sanal Müze Kullanımına Yönelik Öğretmen Görüşleri*, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Şengün, H. (2020). İlk ve Ortaokul Öğrencilerine Kent Kültürü ve Kentlilik Bilincinin Kazandırılması Etkinlikleri: Bayburt Örneği. *Kent ve Çevre Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 25-44.

- Tasouji, C. D. (2013). Bir Hafıza Mekânı Olarak Müze: Ankara Etnografya Müzesi. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 129-143.
- Tepekaya, E.G. (2018). *Güncel Kent Müzesinin Dinamikleri Üzerinden Bir Gelecek Öngörüsü: Bir Çağdaş Kent Müzesi Model Önerisi*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Traverso, E. (2020). *Geçmiş Kullanma Kılavuzu Tarih, Bellek, Politika* (Çev. I. Ergüden), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Tunç, E. (2022). *Samsun Lâdik Ambarköy Açık Hava Müzesi'ndeki Mimari Eserler*, Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ordu.
- Tuncer, R. (2022). Kolektif Bellek Çarpıtma Dinamikleri Bağlamında Bir İnfodemi Okuması. İçinde Y. Kesgin & E. Karakoç Keskin (Ed.), *Yeni medyada yanlış bilgi: Komplo teorileri ve bilimin inkârı*, 21-37, Kriter Yayınevi, İstanbul.
- Türkoğlu, S., & Günay, Z. (2018). Toplumsal Hafızanın Mekânsal Kodları: Bomonti'de Yer İsimleri. *Türkiye Kentsel Morfoloji Ağı*, 827-835.
- Tzampaz, S. (2020). Geçmiş Kullanma Kılavuzu Tarih, Bellek, Politika, Book Rewiew, *Universal Journal of History and Culture*, 2(1), 96-103.
- URL-1. (2025, Mart 21). Müze Tanıtım Sunumu: <https://www.kenanyavuzetnografyamuzesi.org/wp-content/uploads/2019/09/KYEM-TR-OCAK-UPDATE-2022-1.pdf> adresinden alınmıştır.
- URL-2. (2025, Mart 21). Sanal Müze: <https://sanalmuze.gov.tr/muzeler/BAYBURT-KENAN-YAVUZ-ETNOGRAFYA-MUZESI/> adresinden alınmıştır.
- URL-3. (2022, Nisan 8). Habitat TV. Özel yapım | Bir Sahiplenme Hikâyesi | Kenan Yavuz Etnografya Müzesi [Belgesel]: <https://www.youtube.com/watch?v=yj-oMaqVodo> adresinden alınmıştır.
- URL-4. (2025, Mart 21). Manifesto: <https://www.kenanyavuzetnografyamuzesi.org/manifesto/> adresinden alınmıştır.
- URL-5. (2025, Mart 29). Vizyon ve Misyon: <https://www.kenanyavuzetnografyamuzesi.org/vizyon-ve-misyonumuz/> adresinden alınmıştır.
- URL-6. (2025, Mart 29). Geleneksel Çarşı: <https://www.kenanyavuzetnografyamuzesi.org/geleneksel-carsi> adresinden alınmıştır.
- URL-7. (2025, Mart 29). Geleneksel Çarşı [Video]: <https://www.youtube.com/watch?v=Tai5Lg1n1wQ> adresinden alınmıştır.
- URL-8. (2025, Mart 29). Su Değirmeni: <https://www.kenanyavuzetnografyamuzesi.org/su-degirmeni/> adresinden alınmıştır.

- URL-9. (2025, Mart 29). Kütüphane: <https://www.kenanyavuzetnografyamuzesi.org/muzemiz/kutuphane/> adresinden alınmıştır.
- URL-10. (2025, Mart 29). Gelin Odası: <https://www.kenanyavuzetnografyamuzesi.org/gelin-odasi/> adresinden alınmıştır.
- URL-11. (2025, Mart 29). Düzü Koşu Bölümü: <https://www.kenanyavuzetnografyamuzesi.org/duzu-kosu-bolumu/> adresinden alınmıştır.
- URL-12. (2025, Mart 29). Konak: <https://www.kenanyavuzetnografyamuzesi.org/konak/> adresinden alınmıştır.
- URL-13. (2025, Mart 29). Danışma Kurulu Toplantı Tutanakları: <https://www.kenanyavuzetnografyamuzesi.org/danisma-kurulu-toplanti-tutanaklari/> adresinden alınmıştır.
- URL-14. (2025, Mart 29). Yönetim Kurulu: <https://www.kenanyavuzetnografyamuzesi.org/yonetim-kurulu/> adresinden alınmıştır.
- URL-15. (2025, Mart 29). Danışma Kurulu: <https://www.kenanyavuzetnografyamuzesi.org/danisma-kurulu/> adresinden alınmıştır.
- URL-16. (2025, Mayıs 31). Webster College Dictionary: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/memory> adresinden alınmıştır.
- URL-17. (2025, Mayıs 31). Bellek, Türk Dil Kurumu Sözlüğü: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- URL-18. (2025, Ağustos 25). Memoria, Latin-English Dictionary: <https://www.online-latin-dictionary.com/latin-english-dictionary.php?parola=memoria> adresinden alınmıştır.
- URL-19. (2025, Mayıs 31). Shards of Memories, Keer, L.: <https://straatmuseum.com/nl/collectie-database/leon-keer-shards-of-memories> adresinden alınmıştır.
- URL-20. (2025, Temmuz 26). Deformasyon, Türk Dil Kurumu Sözlüğü: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- URL-21. (2025, Temmuz 26). European Museum Forum, EMYA Guidelines 2024: <https://europeanforum.museum> adresinden alınmıştır.
- URL-22. (2025, Temmuz 26). Europa Nostra. Heritage Awards Call for Entries 2023: <https://www.europanostra.org> adresinden alınmıştır.
- URL-23. (2016, Ağustos 13). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. Kültür ve Turizm Bakanlığı ödüller yönetmeliği. Resmî Gazete, No. 29811: <https://teftis.ktb.gov.tr/TR-14480/kultur-ve-turizm-bakanligi-oduller-yonetmeliği.html> adresinden alınmıştır.

- URL-24. (2025, Temmuz 23). BIG SEE. Award Call and Jury Criteria: <https://bigsee.eu> adresinden alınmıştır.
- URL-25. (2025, Ağustos 27). EMYA 2021 winners [PDF brochure]: <https://europeanforum.museum/wp-content/uploads/2021/12/emya-2021-brochure.pdf> adresinden alınmıştır.
- URL-26. (2021, Mayıs 6). European Museum Forum. European Museum of the Year Award 2020–2021: Online Ceremony [Video]: <https://www.youtube.com/watch?v=ASMIQpUFLBY&t=7832s> adresinden alınmıştır.
- URL-27. (2022, Mayıs 12). European Museum Forum. EMYA 2022 keynote speech – European Museum of the Year Awards ceremony [Video]: <https://www.youtube.com/watch?v=v7dTwcW3LbA> adresinden alınmıştır.
- URL-28. (2025, Ağustos 20). European Heritage Awards / Europa Nostra Awards. Kenan Yavuz Ethnography Museum – Citizens Engagement and Awareness-raising, Turkey: <https://www.europeanheritageawards.eu/winners/kenan-yavuz-ethnography-museum/> adresinden alınmıştır.
- URL-29. (2022, Aralık 15). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. 2022 yılı Kültür ve Turizm Bakanlığı özel ödülleri sahipleri belli oldu: <https://basin.ktb.gov.tr/TR-334045/2022-yili-kultur-ve-turizm-bakanligi-ozel-odullerinin-sahipleri-belli-oldu.html> adresinden alınmıştır.
- URL-30. (2023, Ocak 24). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. Kültür ve Turizm Bakanlığı 2022 özel ödülleri töreni / Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan konuşması [Video]: <https://www.youtube.com/watch?v=kJK2IO0Cfts> adresinden alınmıştır.
- Utkugün, C., & Yıldırım, R. (2024). Exploring Cultural Heritage Through Virtual Museums: Social Studies Teacher Candidates' Views and Experiences with Virtual Museums *Türk Akademik Yayınlar Dergisi (TAY Journal)*, 8(3), 440-476
- Ünal, A., Özgürel, G., & Çelen, O. (2022). The Use of Visual Reality Applications in Destination Marketing: A Study on Museums. *Academic Social Resources Journal*, 7(35), 244-261.
- Varela, M. (2019). Disrupting Social Exclusion in the Museum Through the Use of Rock as a Place of Memory. *Eikon / Imago*. <https://doi.org/10.5209/eiko.73421>
- Voutetaki, M. (2024). Application and Assessment of an Experiential Deformation Approach as a Didactive Tool of Truss Structures in Architectural Engineering. *Education Sciences*, 14(4), 354. <https://doi.org/10.3390/educsci14040354>
- Wu, C., Yuan, Y., Tang, Y., & Tian, B. (2021). Application of Terrestrial Laser Scanning (TLS) in the Architecture, Engineering and Construction (AEC) Industry. *Sensors (Basel, Switzerland)*, 22. <https://doi.org/10.3390/s22010265>

- Xiong, Z., Li, M., Hao, S., Liu, Y., Cui, L., Yang, H., Cui, C., Jiang, D., Yang, Y., Lei, H., Zhang, Y., Ren, Y., Zhang, X., & Li, J. (2021). 3D-Printing Damage-Tolerant Architected Metallic Materials with Shape Recoverability via Special Deformation Design of Constituent Material. *ACS applied materials & interfaces*. <https://doi.org/10.1021/acsami.1c11226>
- Yang, D., Gu, C., Zhu, Y., Dai, B., Zhang, K., Zhang, Z., & Li, B. (2020). A Concrete Dam Deformation Prediction Method Based on LSTM With Attention Mechanism. *IEEE Access*, 8, 185177-185186. <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2020.3029562>
- Yavan, Y. (2017). *Yapılarda Nem ve Isı Değişkenliğinin Malzeme Üzerindeki Etkileri ve Yapı Elemanlarının Uğradıkları Deformasyonlar*, Haliç Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Yavuz, K. (2024). Bir Sahiplenme Hikâyesi – Bu Köy Evinden Başlayıp Dünyaya Ulaşan Başarı Öyküsü (Hazırlayan: S. Aksüyek), Kırmızı Kedi Yayınevi, İstanbul. ISBN: 978-625-418-296-9.
- Ye, Y., Xia, P., Zhou, T., & Du, J. (2023). Spatial Memory of BIM and Virtual Reality: Mental Mapping Study. *Journal of Construction Engineering and Management*, 149(7), <https://doi.org/10.1061/jcemd4.coeng-12808>
- Yıldız, N., Yazıcı Ayyıldız, A., & Tavukçuoğlu, T. (2022). Müzelerde Dijitalleşme Sürecine İlişkin Sanal Müzelerin İncelenmesi. *Turist Rehberliği Dergisi (TURED)*, 5(2), 117-141. <https://doi.org/10.34090/tured.1184787>
- Young, J. (2000). *At memory's Edge. After-images of the Holocaust in Contemporary Art and Architect*, Yale University Press.
- Zhang, C. X., Xiao, H., Morgan, N., & Ly, T. P. (2018). Politics of memories: Identity construction in museums. *Annals of Tourism Research*, 73, 116-130. <https://doi.org/10.1016/J.ANNALS.2018.09.011>.
- Zietlow, N. (2020). The Politics of Monumentalizing Trauma: Visual Use of Martyrdom in the Memorialization of the Iraq-Iran War. *Review of Middle East Studies*, 54(1), 131-132. <https://doi.org/10.1017/rms.2020.11>

7. EKLER

Ek 1. Etik Kurul Onay Belgesi

T.C.
KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Fen ve Mühendislik Bilimleri Etik Kurulu

Sayı : E-26014373-050.01.04-672235
Konu : 67 No.lu 5 Sayılı Etik Kurul Kararı (Şule Sinem SÜRDEM)

30.06.2025

REKTÖRLÜK MAKAMINA
(Hukuk Müşavirliği)

İlgi : 24.06.2025 tarihli ve E-29983781-050.01.04-51489 sayılı yazı.

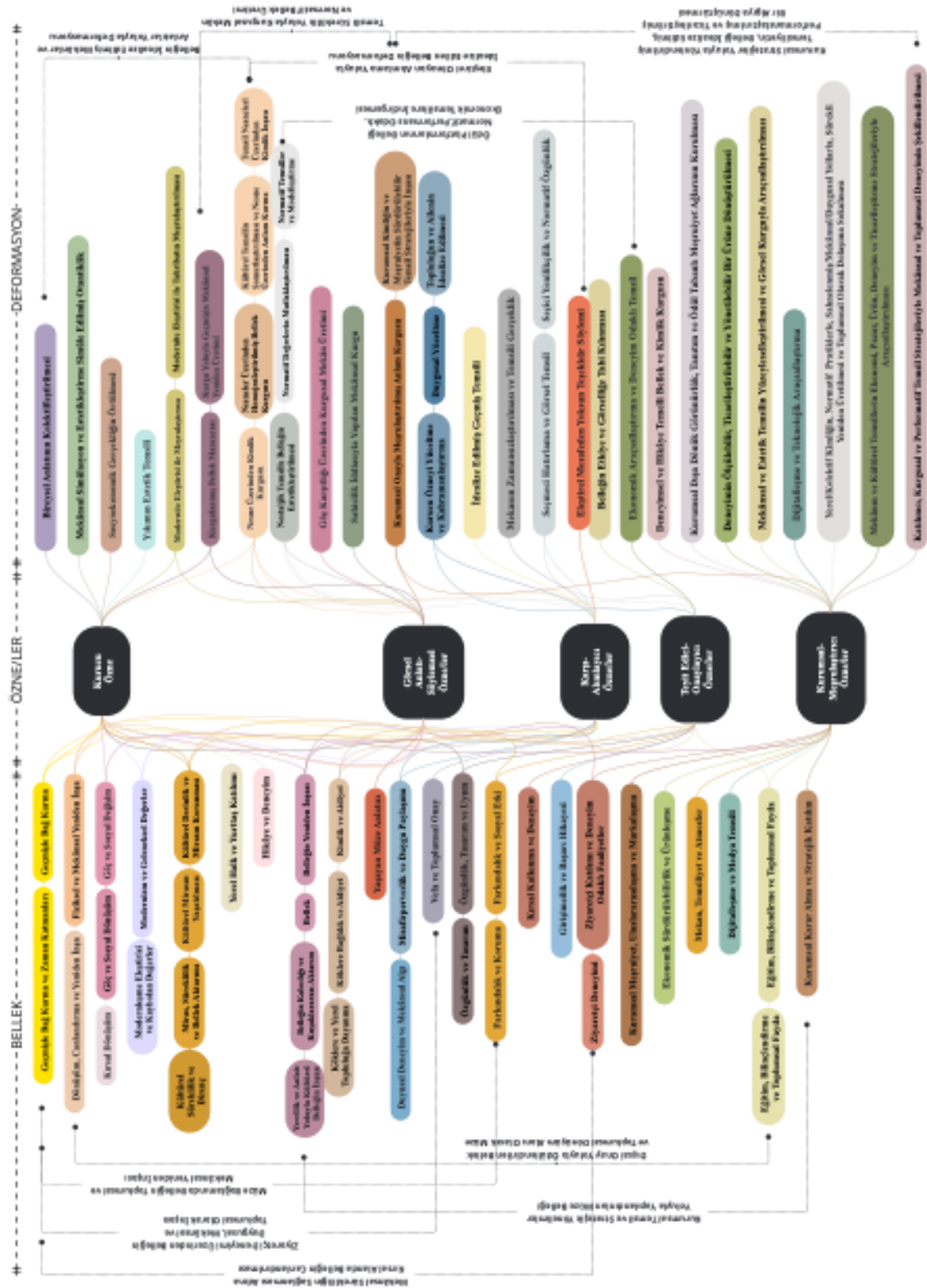
Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı doktora öğrencilerinden Şule Sinem SÜRDEM'in, "Mekan-Hafıza-Bellek: Bir Kayboluş Estetiği" başlıklı doktora çalışması kapsamında "Etik Kurul Belgesi" ile ilgili olarak kurulumuza yaptığı başvuru değerlendirilerek sonucu Ek'te gönderilmiştir. İlgili öğrencinin bilgilendirilmesi hususunda gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Salih TERZİOĞLU
Başkan

Ek: Toplantı Tutanağı (3 Sayfa)

Ek 2. Bütün Özne Üretimlerindeki Bellek ve Deformasyon Kategorilerinin Karşılaştırmalı Gösterimi

ÖZGEÇMİŞ

İlk ve orta öğrenimini Birlik Mensucat İlköğretim Okulu'nda tamamladıktan sonra 2011 yılında Nuh Mehmet Küçükçalık Anadolu Lisesi'nden mezun olmuştur. 2012 yılında tam burslu olarak kazandığı Nuh Naci Yazgan Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Mimarlık Bölümü'ndeki lisans eğitimini 2016 yılında tamamlamıştır. 2017 yılında Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda tezli yüksek lisans programına kabul edilmiş; 2019 yılında "Miyazaki Sinemasında Kültürel İmgelerin Temsili ve Mekânsal Kurgusu" başlıklı tez çalışmasıyla yüksek lisans derecesini almıştır. 2020 yılında Gazi Üniversitesi İngilizce Mimarlık Doktora Programı'na kabul edilmiştir. Doktora eğitimine bir dönem bu programda devam ettikten sonra, 2020 yılında Üniversitelerarası İşbirliği Programı kapsamında Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Anabilim Dalı'na geçiş yapmış ve doktora çalışmalarını burada sürdürmüştür. Akademik kariyerine Bingöl Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak başlamış olup, halen Gümüşhane Üniversitesi Gümüşhane Meslek Yüksekokulu'nda öğretim görevlisi olarak görev yapmaktadır. Çalışma alanları; mimarlık kuramları, temsil, kültürel miras, bellek-mekân ilişkisi, müze tasarımı ve sinema-mimarlık kesişimleri üzerine yoğunlaşmaktadır. İyi düzeyde İngilizce bilmektedir.

Sürdem, Ş. S., & Beşgen, A. (2025). "Bir Sahiplenme Hikâyesi" Belgeseli Üzerinden Kenan Yavuz Etnografya Müzesi'ndeki Bellek Kurgusuna Kuramsal Bir Yaklaşım. *Kent Akademisi Dergisi*, 18(5), 2591-26050. <https://doi.org/10.35674/kent.1623908>